

5 Hæc tñ Angeli sn̄a ex eo periculosa vñ, quia datum à p̄re filiis in vita, vim sup̄mi iudicij hēt, & perinde hñi debet, ac si in morte datum & relictum esset, ex tex. in l. si filia S. si pater, ff. famil. herc. ibi. Non videri donationem, sed potius sup̄mi iudicij diuisionem. Et hanc difficultatem sensit Molina de Hispanorum primogenijs lib. 1. c. 12. n. 1. 2. & 7. ex Celfo conf. 120. n. 43. Igitur si donatio tertij in vita facta, habet vim legati in testō relictī, & in tantum assumit naturam ultimæ voluntatis, vt vsque ad mortem reuocari possit, eo quod volūtas donantis sit deambulatoria vsq. ad mortē, vt in l. cum duobus. S. idem respondit, ff. pro socio, non maius ius habebit melioratus p̄ q̄tum in testio, quam si in testamento tertium p̄legatum fuisset. Igitur cum ad deductionem tertij, & quinti inspicienda sint bona, quæ relictā fuerunt à testatore t̄pe mortis, ut in d. l. 29. & 23. Tauri. semper quintum prius erit deducendum, ex dispositione d. l. styli.

6 Pro sedanda (tamen) hac difficultate, distinguendum erit, an fuerit tradita possessio rei in qua fuit facta melioratio nec ne? Primo enim casu si vero, vel et si ficto modo (vt p̄ tradōnem instri, vel clausulam p̄stituti,) tradita fuisset possessio tertij, ex causa onerosa donatis, prius tertium, quā quintum deducendū erit, veluti si donatum esset filio rōne matrimonij, vel et patrimonij, vt filius ad sacros ordines promoueret, quia & hæc cā onerosa dñ, saltim respectu Ep̄i, cū alias, quam dato p̄ patrem patrimonio filio, illū non ordinaret, ne alias necessitate illum alendi astringeret, casu quo inopia laborasset, ex tex. in c. Ep̄s, & c. suis q̄onis de prob. & ita in proposito tenent Cifontan. & Tellus in l. 17. Tauri, Couar. in c. Rainaldus, S. 2. n. 7. Ang. de meliorationib. d. l. 9. gl. 10. n. 7. talis enim donatio onerosa ex quacumq. causa facta, tāquam es alienum reputat, & vt debitum de acervo bonorū (ante oīa) deducit. Secūdo vero casu, hoc est, quando non fuerat tradita possessio; secus erit, quia tanquam bona t̄pe mortis à testatore relictā, reputat quælibet donatio de tertio, vel quinto in vita facta, si possessio nō fuerit tradita, & ideo prius deducetur quintum, quam tertium.

Secunda tñ huius distinctionis pars pro-

7 cedit, nisi inter partes actum fuisset, ut talis donatio suum effectum ante mortē donantis sortiret (quod fieri p̄t. secundum Tell. in l. 25. Tauri, n. 3. vers. ad primum igitur) quo casu non esset in cōputatione & deductione tertij, vel quinti tempus mortis attendendum, nec p̄cederet dispositio p̄dictarum legum 19. & 23. Tauri. Quibus sic p̄missis accedo ad dubium illud, de quo Tellus in d. l. 25. n. 4. tantum festū facit, vt id quasi rem magnā subtilē & difficilē exordiat, dicens. Nunc autem instat t̄ps, ut p̄missionē, quā feci, in l. 23. adimpleam, an si p̄r aliqd in vita donauit (quod donatum censet, p̄ rōne tertij vel quinti) vt in l. 26. Tauri. & postea in testamēto residuū, eiusdē tertij, vel quinti eidē vel alij legauit, vel p̄legauit, an in deductione huius remanentis tertij, vel quinti, debeat hñi respectus ad illam rē prius donatā, simul coaceruando illā cum bonis tēpore mortis p̄ testatorē relictis, an vero res illa in cōputatione talis tertij, vel quinti attendi & considerari non debeat, sed dictū legatum, vel p̄legatum remanentis, de bonis t̄pe mortis relictis tantum detrahatur.

8 Pro cuius difficultatis explicatione, in primis sciendū erit, quod tertium vel quintum ab aliquo in vita uel morte donatū, dēt deduci consideratis bonis ac ipso donante, tēpore mortis relictis, vt l. 19. Tauri, ibi. Con tanto q̄ no exceda el dicho tersio de lo que montare, y valiere la terciaparte de sus bienes al tiempo de su muerte. Rursus in eadem. l. ibi. Que la tal mejora aya cōsideracion a lo que sus bienes valieren al tiempo de su muerte, y no al tiempo que se hizo la dicha mejora. Rursus p̄dictum tertium vel quintum deduci nō debet de dotibus uel donationibus p̄ nuptias, nec etiā de alijs donationibus quas si liij reduxerint ad collationem, vt inferius in d. lege cauetur, ibi. El tercio y quinto de mejora hecho por el testador no se saque de las dotes y donaciones propter nuptias, ni de las otras donaciones que los hijos y descendientes traxeren a collacion y particion. Quibus regulis p̄ cōstanti habitis, nulla quidem difficultas oriri poterit. Si ad deductionē huius remanentis tertij vel quinti, capias oīa bona à testatore t̄pe mortis relictā, & ex illis (secundū distinctionē in q̄dne p̄cedenti p̄positā) tertiu uel

Si 2 quin-

quintū deducas. Quod si decē fuerūt, in uita donata, & tertiu uel quintū, uel tertiu & quintū simul alicui donatū, ad duodecim sūmā ascendat, illa duo, q̄ supersunt, p̄stāda erūt legatario, uel ei, q̄ in testō fuit melioratus. Et hæc cōputatio est faciēda, ubi possessio donatōis primę tradita fuerat in uita donātis. Si tñ possessio tradita nō fuerit uere, uel fictē, ut tradit Mathezo p̄ Tellū in l. r. gl. 3. tit. 5. lib. 6. recop. Illa bona prius in rōne tertii, uel quinti donata, realiter & uere coaceruari debēt cū bonis a testatore relictis tpe mortis, & ex oib. illis deducet residua tertii, uel quinti melioratio. Et hæc est communis omnium sententia.

Tellus tñ rē hāc à terra ad celū, seu ut melius dicā, ad aeris regionē extollēs, maturi⁹ cogitādo & sēper secū hoc reuoluēs, i hmoi cōputatione dicēdū cēset, habēdā esse rōnē, nō solū bonorū, q̄ defunctus tpe mortis reliquit, sed & rei prius donatæ nō tñ, ut ex ea aliqua defalcatio fiat, in dānū primi donatarii, & adeo hoc uerū cēset, ut dicat in d. l. 25. n. 4. uers. sed maturius. quod aliud sentire uel affirmare esset infirmitas intellectus. Idq. ut ipse dicit, uiua & aspirante rōne demonstrare (euidētia quadā mathematica) intendit ita quod aut fatēdū sit necessario, ei⁹ opinionē esse purā ueritatē, aut ex d. legibus Taurinis sit cōcedēdū, parētes ultra tertiu & quintū posse donare, in p̄iudiciū legitimę filiorū, uel salti eisdē parētes nō posse de integro tertio & quinto disponere, q̄ ultima duo eēt p̄ dispositionē apertā, dictarū legū Taurinarū.

Et ad huius suæ opinionis (admodū assiduis lucubrationib. absolutæ) fingit exēplū in hūc modū. Pone q̄ parētes in prima donatione de tertio uel quinto decē p̄sumserūt, postea uero tpe mortis eundē filiū, seu aliū descendētē in residuo d. tertij, uel quinti meliorauerūt, & tpe mortis centū & viginti in bonis reliquerunt. Ceteri cohēdes ex l. 19. & 28. Tauri. p̄tendunt, tertiu, & quintū extrahendū esse tñ ex bonis, q̄ defunctus tpe mortis reliquit, q̄ cum fuerint centum & viginti, consequetur iste melioratus pro integro tertio, & quinto quinquaginta & sex.

Et fm p̄dictā p̄putationē, p̄cem ultra p̄missum legib. Taurinis disponere, palā docere intēdit, cū de aceruo bonorū p̄riorū p

vna parte deducant illa quinquaginta & sex. & p̄ alia reliqua decē, q̄ prius in uita fuerāt donata, & ita i p̄posito casu & figura imposibile putat quod attēdatur tempus mortis.

Rursus si ex bonis tpe mortis a p̄re relictis, extrahant illa quinquaginta & sex, q̄ faciunt & p̄prehēdunt integrū tertiu & quintū, & ex illis extrahant illa decē, q̄ prius p̄ in uita donauerat, & illa reīcorporent acceruo bonorū, existimat aliud sequi incōueniēs, s. quod parētes nō possent de integro tertio & quinto disponere, quod hoc mō demonstrare intendit. Dicit inq̄ illa quinquaginta sex, est tertiu & quintū, q̄ defunctus reliquit, sed illud oē, quod simpliciter p̄ i uita donauit, dī in rōne tertii, & quinti donasse, ex l. 26. Tau. & illud quod iā donauit fm & p̄cedētē cōputationē, extrahit ex tertio & quinto, & fit solutio ex bonis extra patrimoniū defuncti existentib. Vnde fm hoc p̄ tñ disponit de quadraginta & sex i rōne meliorationis, cū de quinquaginta & sex posset disponere, habita consideratione ad bona, q̄ reliquit tpe mortis, & sic non disponit, qm decē, q̄ prius legauerat, non sunt ex hac dispositione: & ideo cum ex supradictis cōputationibus, utrūq. incōueniens, & impossibilitas fequat, dicēdū existimat, nullā ex ipsis cōputationib. esse iuridicā. Ex q. b. ipse cōputationē nrām aliter faciendā arbitrat, dicēs q̄ habito respectu ad tps mortis fm dispositionē l. 23. Tauri. illud quod prius donatū erat in rōne tertii & quinti, verbaliter accumulet, cū bonis tpe mortis relictis, & ex eis extrahit tertium & quintū, nihil tñ diminuens primę donationi, & ex hoc tertio & quinto extrahant illa decē, q̄ prius donata fuerāt. Et fm hanc cōputationem unusquisque cōsequet quod suum est, q̄a melioratus in tertio & quinto, consequet sexaginta, & partē illius numeri, q̄ supererit, q̄ cōprehendūtur in tertio & quinto, vniuersorū bonorū. Ex eis tñ extrahent decem, q̄ prius donauerat in eisdē rebus, quib. prima donatio de decem confecta fuit.

In hac tñ difficultate, dū noster Tellus p̄ æthera & aera diuagatus esset, & super pennas vētorum volitasset, Icarei pelagi aquas (misere cadēs) degustauit, & qdā quasi metra egrotatiū solēnia typis mādauit, & quod
peius

peius est, quod dū suæ opinionis incōueniē-
tia nota habuisset, p̄tinaciter illā defendere
nō dubitauit. Quid. n. q̄so magis à mente
dictarū Taurinarū legum est, quā ad dedu-
ctionē tertij & q̄nti alia bona aliena, & ex-
tra patrimoniū testātis existentia accumu-
lare, p̄ter illā, q̄ defunctus p̄f, t̄pe mortis re-
liq̄t, siquidē manifeste in d.l. 19. cauet, que
la tal mejora aya cōsideracion a lo q̄ sus bie-
nes valieren al tēpo de su muerte. Certe aut
fatendū est, q̄ illa decē prius donata & tra-
dita erāt in p̄prietate filio acq̄sita, aut si ad
p̄putationē adducant, nō consequē melio-
ratus integrū tertium & q̄ntum, respectu bo-
norū t̄pe mortis relictōrū, cū t̄m quinquā-
ginta, & partē illius numeri, q̄ superest, reci-
piat: cum inspectis bonis t̄pe mortis existē-
tib. (in exēplo à Tello relato) quinquaginta
sex capere deberet. Et licet huic difficultati
Tellus conēf̄ r̄ndere, tamen eius r̄nsio friuo-
la & sine fundō est, cum de iure sit indubita-
tum, quod iudicium familiæ heriscundæ,
non dabeat extendi ad ea, q̄ sunt extra pa-
trimonium defuncti, de cuius bonorum di-
uisione agit, *ut in l. heredes. §. quod pro emto-
re. ff. de petit. hered.* Fiet igit̄ in casu p̄posito
p̄putatio in exēplo superius ex Tello relato,
p̄putatis t̄m bonis à defuncto relictis, & erit
tertium & quintū de quinquaginta, & sex.
Et hæc demptis illis decē prius donatis in
vita tradent̄ ipsi legatario, & sic supra decē
habebit quadraginta sex, & p̄sequens q̄n-
quaginta & sex, ad q̄ ascendit tota donatio
tertij & quinti, & cum exēplū à Tello p̄po-
situm, in tertio & quinto possit intricare ali-
quantulū hāc p̄putationē, ego in solo q̄nto
donato & legato, pono exēplū in hunc mo-
dū. Sēpronius in vita donauit Titio octo,
& in morte reliq̄t quinquaginta, & legauit
eidē uel alteri residuū q̄nti, certe ad deducē-
dum istud q̄ntum uel residuū q̄nti, de quin-
quaginta t̄pe mortis relictis, q̄ntū erit de-
ducendum, & sic melioratus in remanēte ha-
bebit duo t̄m, q̄ deficiebant, ad incipiendū
totum q̄nti ualorē, quod est de decē. Et hæc
est clara, & verissima p̄putatio, & eam tenet
Ang. de melior. l. 9. gl. 3. vbi cōem tutat̄ sen-
tentiā. Quinimo & ipse Tellus vbi sup. di-
ctā cōem ubiq̄ iudicium & aduocatorum p̄-
formi iudicio approbatā fuisse testat̄, & in-

genue cōfitef̄, eā ab oīb. aduocatis & iudici-
bus vsq̄. ad sua t̄pa fuisse canonizatā, ita ut,
cum sæpe ipse articulum istud in praxi ha-
buisset, nunquā p̄ sua opinione obtinere po-
tuit, quod quidam iustissime factum fuit:
quia cōis opinio in simplicitate dictarum le-
gum Taurinarum fundat̄, & ex ea nullū re-
sultat incōueniēs, ex illis, quos Tellus pōde-
rauit, ubi s̄. Quinimo p̄f disponit de q̄nto,
uel tertio integro illorum bonorū, q̄ reliq̄t
t̄pe mortis, & melioratus itidē totum tertiu
& q̄ntum recipiet, & filiorū legitime nō di-
numerent aliquo mō. p̄put fieret in exēplo à
Tell. Fer. relato, ut clara & euidenti demon-
stratione Mathematicus q̄libet (erfi cōec?)
videre manib. cōtrectare poterit. Ex q̄b. ma-
nifeste patebit, Gomez. & Tel. in hoc ab sco-
po veritatis aberrasse, quaten? senserunt do-
nationē prius factā coaceruādā esse cum bo-
nis t̄pe mortis relictis, p̄ deductione tertij,
uel quinti, uel vtriusq̄. uel residui illorum.
Nimis. n. ex tali accumulatione legitimę fi-
liorum decreuerent, & tertium, & q̄ntum,
augerēt, p̄ mentem l. 23. Taur. q̄ (ut inquit
Io. Gutt. in lib. 2. pract. q. 60. n. 1.) fauore ce-
terorū filiorum, q̄ ex donatione p̄iudicant̄,
facta fuit. Et hanc nr̄am sn̄ia (licet aliquan-
tulum sub nube) tenere uoluit Ayora de par-
tit. 2. p. q. 3. 4. p. f. 212. & Ang. loco sup. cit. vbi
ad obiectiones Telli sufficienter facit. Et hæc
est cōis praxis, à qua in iudicādo, & p̄sulēdo
recedere, esset defect?, & infirmitas intellect?

10 Vterius in p̄posito dubitat̄, si pater do-
nauit, & tradidit in vita septē millia & in mor-
te solum octo millia reliquit, (supposito qđ il-
la prima donatio cēset p̄ rōne tertij & quin-
ti, ex l. 26. Taur.) qualiter illud tertium & q̄n-
tum deduci debebit, ad hoc, ne ceteris filij gra-
uentur in legitimis? Et certe hæc cōputatio
v̄ prima facie difficilis, sed luce meridiana
clarior, ex sequētib. reddit̄. Fiet igit̄ in hunc
modū cōputatores deducāt tertiu & quintū
ex illis octo mille ducatis, t̄pe mortis relictis
& illud absorbet. iijj. D. ducatos cum certis
alijs marapetinis, vñ si filius recepit in vita
septē millia, donatio illa t̄pe mortis reperit̄
in officiosa in alijs iijj. D. ducatis, qui su-
persunt, accepto tertio & quinto, & e s̄ talis
donatarius reddet, ut coaceruando il-
los cum alijs octo mille relictis à p̄e, ex vn-
decim

decim millibus, & quingentis ducatis, fiat deductio tertiij, & quinti, quæ ascendet ad vij. cccxx. ducatos, cū certis alijs marapetinis & sic supra summā de iij. D. ducatis, q. remanserūt in pte donatarij, accipiet melioratus in remanēte residuū vsq. ad pplementū tertiij & quinti, qd̄ erit vij. D. cccxx. ducatos, cū certis alijs marapetinis, & ita efficiet pputatio ex mēte dictarū legū Taurin.

Præterea pone, quod p̄ fecit filio donationē i vita irrevocabilē in rōne tertiij & quinti, uel alterius ex illis, deinde ipse p̄ ex cā onerosa, dotis, vel donationis p̄ nuptias, vel alterius ob cām, q̄ ad collationē & diuisionem trahit, aliquid donauit: dubitat mō (attenta dispositione leg. 25. Taur. qua cauet, *ut tertium vel quintum non deducatur de dotibus vel donationibus propter nuptias, vel alijs, quæ ad collationem adducuntur (an quintum vel tertium solum sit extrahendum, de bonis relictis tempore mortis testatoris ex d. l. 23 an vero & de predictis donationibus posterioribus simul?* Et v̄ dicendū, quod p̄dicta melioratio tertiij, & quinti non sit deducenda de dotibus, &c. cum hoc in d. l. Taur. prohibitum sit.

Sed p̄dictis non obſtibus, calculatores ad deductionē tertiij & quinti faciēt cumulū oīum donationū post dicta meliorationē factarū, & iunctis cū bonis rpe mortis p̄ris relictis deducēt ex illis tertiū & quintū (nisi rpe donationis tertiij, & quinti actum esset, vt illa donatio sortiret effectum fm̄ tps, in quo facta fuit, non tñ in morte testatoris, q̄ qdē partiū p̄uentione fieri posset, ex Tell. in d. l. 23. n. 3. cum p̄dictus ex partiū p̄uentione legē accipiant, *ut in l. contractus ff. de reg. iur.* Alias aut̄ sequerēt notabilis incōueniēs in p̄iudiciū illius meliorati, q̄a p̄ ad nihilū posset redigere donationē tertiij, & quinti, donādo alijs ex causis onerosis, qd̄q̄ sibi placeret. Et hāc sn̄iam verissimā reputauit Tel. in l. 25. Taur. n. 3. Matienço in l. 9. tit. 6. lib. 5. recop. gl. 3. n. 2. Ang. de meliorat. l. 9. gl. 3. n. 3. in fi. Ioan. Gutier. lib. 2. practica. q. 62. n. 1.

13 vbi dicit, q̄ eo ipso, quod p̄ facit donationē irrevocabilē tertiij & quinti, uel alterius ex illis, bona donatoris remanent affecta defalcationi; & sic, cū reliquū sit legitima filiorū, oīno dēt de donationib. quibuscunq. poste

rioribus extrahi, nisi al'æ donationes meliorationem p̄accessissent.

Præterea hoc in p̄posito p̄mittendū non est, s. qualiter sit deducendū tertiū, & quintū melioratiōis, vbi alter ex p̄iugib. superuiuēs quartā bonorū relictorū à p̄iuge mortua h̄re dēt, *ex dispositione auct. præterea. C. unde vir & uxor. & l. 7. tit. 13. p. 6.* In qua difficultate dicendū v̄, q̄ prius quarta sit deducēda, deinde quintū, vel tertiū sit mēsurādū, q̄ sn̄ia ex eo suaderi v̄, q̄a quarta illa, in qua succedit super uiuēs p̄iux, habet instar alieni, qd̄ ante oīa est deducendū, *ut in l. subſignatum. S. bona ff. de verb. sig.* Et in p̄posito dixit Bar. in d. Auct. p̄terea, q̄ quarta, q̄ debet p̄iugi superſtiti, est debitū legale, quod p̄hiſ tpe p̄dicti matrimonii absq. dote, siue patrimonio cōiugis pauperis. Et cū sequit̄ Curt. iun. ibi, n. 19. dicens, hāc sn̄iam cōem Tell. Fernan. in l. 9. Taur. n. 32. Et p̄ hac sn̄ia pōdero *tex. in d. Auct.* Præterea quatenus cōpensat legatū à cōiuge diuite mortuo, cōiugi uiuo factū, cū d. quarta nō. n. aliter p̄dicta cōpēsatio locū h̄ret, quā si ex dispositione legali debitor existeret, cōiux diues p̄moriēs, coniugi pauperi superexistēt, *ut in l. si cum dote. S. si pater, ff. sol. matr. & in l. huiusmodi. S. si pater, ff. de leg. 1. & vtrobiq. notāt Bar. & Pau. Sim. de Præt. lib. 4. vltimar. voluntat. dubis. 6.* Et sic dicendū v̄, quartā cōiugi pauperi debitā, inter q̄s alienū extrahendā fori, de cumulo & acervo bonorū, & ex alijs bonis, q̄ supererūt, extrahet melioratio tertiij, & quinti, vel q̄ ex illis facta fuerit. Et hāc sn̄iam tenet Ange. de meliorat. in l. 13. gl. 3. ex n. 31. vsq̄ ad 35. vbi exp̄ſe idē dicendū existimat, vbi tertiū fuisset alicui ex descēdētib. p̄legatū, q̄a sē per prius quarta quā tertiū erit deducendū.

Vnū tñ in p̄posito omittēre nō libet, qd̄ illa quarta, q̄ cōiugi superexistēt debet, non dēt excedere summā centū librarū auri, *ut in l. 7. tit. 13. p. 6.* Quarū liberarū cōputatio difficilis vila fuit aliquib⁹, & Cou. in tract. de col. lat. veter. numism. dicit, q̄ ille cētū librę auri, debēt intelligi de Romanis, de q̄b. loquit⁹ fuit Iusti. in l. quoties. C. de ſusceptor. & arch. & in auct. *ut liceat matri & anse. S. quia vero, el. 2. & dicit, quod quælibet ex dictis libris facit septuaginta duos Castellanos, vel solidos aureos, quorum quilibet com-*

16 mu.

17 muniter ascendit, & valet ad rōnem, de quadrociensos, y cinquenta maravedis comunes, ex his, quibus nō tpe vtimur, idq. sequitur Matienço in l. 8. tit. 10. lib. 5. gl. 6. nu. 12. & in l. 4. tit. 24. lib. 5. n. 8. in noua legum Regni collectione, gl. 1. n. 9. & sic ex supradictis, nō poterit ascendere p̄dicta quarta ultra, tres cuentos y ducientos y quarenta mil maravedis. Ego tamen p̄dictam cōputationem veram non esse arbitror, quippe cum, tpe legū partitarum, solidus, cui assimilatur Castellanus seu aureus marapetinus, volebat 485. marapetinos aureos, quibus nunc vtimur, ut notat Otalora de nobil. 1. p. c. 4. n. 13. Conar. lib. 1. uariar. 11. n. 3. de quo latius dicemus in computation. 26. & ex ibi dictis poteris deducere computationem huius quartæ ad 20 interpretationem d. legis partitæ.

18 Vltius dubitat, an si mater, cui data fuerunt arrha ab sponso, in limine matrimonij, alicui ex filiis tertium praelegauit, p̄dicta arrha debeant accumulari in acervo bonorum matris, ut ex omnibus simul tertium deducatur? Et v̄ dicendū, quod nō, q̄a arrhae debent diuidi, ex dispositione legali inter oēs filios illius matrimonij, in quo fuerunt concessae, in l. 1. tit. 2. lib. 3. fori. ibi, p̄ueda dar por su alma la quarta parte de las dichas arras a quien quier, e las tres partes fin quen a los h̄jos de aquel marido de quien las vno. Et cōfirmat h̄c sententia ex doct̄. Rode. Suar. in l. 1. tit. 2. lib. 3. fori. vbi tenet, m̄rem non posse meliorare vnum ex filiis, vel descendantib⁹, respectu arrharum à marito sibi donatarū, etsi filius, cui facta fuit melioratio, sit de filiis eiusdem matrimonij, in quo arrhae donatae fuerunt, idq. tenet Pala. Rub. in Rub. de donat. §. 27. nu. 1. Gomez. Arias in l. 51. Taur. in fi.

Contrariā tñ sn̄iam, imo qđ arrhae debeāt cumulo bonorū coaceruari, p̄ deductione talis tertij vel quinti, tenuit Tell. Ferdinan. in l. 10. Tauri. n. 12. ea nixus rōne, q̄a p̄dicta lex fori p̄ opinione Roderici, & aliorū adducta, nō reperit vsu recepta. Vñ q̄ ex ea se iuuare voluerit, vsu illius p̄bare debebit, cū alias nec nomē qđ legis h̄eat, nec p̄ consequēs legis effectū, ut testat ipse Rodericus in procmio legum fori, n. 2. Greg. Lup. in l. 7. tit. 7. partis. 1. verbo, Paladino, & in l. 42. tit. 13.

partis. 5. gl. verbo, o treynta. & in l. 28. tit. 15. partis. 7. gl. verbo, fructo. Et in Regio confilio in cā hoc practicatū fuisse testat Orosco. in l. de q̄b. n. 4. ff. de legibus. Rojas de success. c. 18. n. 5. Guttie. eos referens de iuram. confir. 1. p. c. 3. n. 25. & in Auth. Sacramenta puerum. nu. 66. C. si aduersus venditorem. Matienço in l. 2. tit. 9. lib. 5. recop. gl. 2. n. 16. Roder. Suar. in tit. de las ganancias, n. 41. Azcu. in l. 3. tit. 14. lib. 4. recop. Mascar. de prob. 1. p. concl. 78. n. 22. Ex q̄b. oib. in p̄dicto p̄cludo, quod ubi lex fori (supra relata) vsu nō fuerit recepta, oīno arrhae sunt p̄seruadē cū ceteris bonis, p̄ deductione cuiuscunq. meliorationis, siue tertij, siue quinti, & ita tenuit etiam Guttie. in pract. lib. 2. q. 18. n. 4.

20 Vltius dubitat in p̄posito, Qualiter sit facienda deductio tertij, vbi pater vel mater, q̄ duos filios ex primo matrimonio procreauit, cōtracto secundo matrimonio, unū ex illis ab intestato successit, si postea alter filius superstes (cui de iure debuit seruari proprietas bonorum fratris pramorientis) dum vitam cū morte commutasset facto testamento, tertium alicui legasset, an proprietas bonorum (à patre per mortē primi filij defuncti acquisitorū) debeat astimari, & hac astimatio sit coaceruanda cū bonis, ab ipso vltimo filio relictis, pro deductione dicti tertij? Et in primis p̄ euidētiori declaratione sciendū erit, q̄ p̄r, vel m̄r ad secundas nuptias se p̄ferēs, qđ qđ à filiis primi matrimonij habuerit, ex successione ab intestato, illud in p̄prietate filijs eiusdē primi matrimonij reseruare teneat, ut in l. 15. Tauri. illaq. p̄ trāsītū ad secundas nuptias amittit, ut in Auth. de nuptijs, §. si vero, & in hoc equalis est qđ dō viri & uxoris, trāsēūtis ad sc̄das nuptias, vt aduertit Tell. Ferdinan. in d. l. 15. Tauri. vbi dicit, q̄ omnes leges, q̄ statuta sunt p̄ mulieres secundo nubentes, p̄terquam quae imponunt p̄p festinationem nuptiarum, p̄cedunt respectu virorum, quam sn̄iam tenuit ante eum Bertran. conf. 89. n. 1. vol. 2. & loquendo in patre ad secundas nuptias trāsēunte, ita tenet Surd. conf. 116. n. 30. idque verum esse respectu cuiuslibet ascendētis. Quibus sic in iure praehabitis, dicendum videtur, quod proprietas talium bonorum fratris prae defuncti, reputari debeat tanquam alia bona filij vltimo morientis, & per con-

consequens debeat estimari, & valor illius coaceruari, cum ceteris bonis, pro deductione tertij legati. Et hæc sententia ex sequentibus suaderi videtur.

- 22 Primo, quia eo ipso, quod p̄r, vel m̄r ad secundas migraverit nuptias, statim ipso iure, priuatur p̄prietate bonorū, q̄ à filio primi matrimonij habuit, & exinde vsum fructū formale t̄m retinet, Quæ sn̄a manifeste p̄bat in d. S. si vero expectet, in vers. si vera sit soboles, ibi, & generaliter dicendum est, quod omnis eam deserit p̄prietatis modus, in is, qua a priori viro in eam venerunt, & filij ea percipient, & p̄prietatis erunt domini, secundum tempus, mox, quo uxor coniuncta est alij viro, & hac communis mulieris & viri multa sit posita, & rursus, ibi, & hi quoque filij, licet in potestate constituti sint, sed tamen domini secundum p̄prietatem talium erunt, venientium (mox in eos) simul cum secunda uxoris coniunctione. Idq. manifeste est probatur in S. hinc nos, eiusdem authen. vers. sed quasi, per quem textum ita tenet Bal. in authen. in donatione C. de secundis nuptijs.

- 23 Secundo p̄ hac sn̄a facit, q̄a filius, q̄ ob parentis binubiū in p̄prietate bonorū primi matrimonij successit, p̄t de illa p̄prietate libere disponere, & est extraneis h̄rdibus relinquere, ut in Authen. de nuptijs. S. cum igitur, ibi. si quidem filius masculus aut femina forte testetur, secundum legem venire ad scriptos heredes. Ex cuius textus decisione manifeste colligit, quod si filius de p̄prietate p̄ binubiū parentis q̄sita, de illa testatus fuerit, & disposuerit, parens secundo nubens non succedet in p̄prietate, etsi nullus filius primi matrimonij superfit. Et hanc sn̄am latissimo sermone prosequit Io. de Garronib. in Auth. ex testamento C. de secundis nuptijs. a n. 50. vsq. in finem, Bolognin. in additionib. ad Mathesin tract. de succes. ab intest. art. 2. n. 22

Tertio, p̄dicta sn̄a p̄firmat ex eo, q̄a cōiux transiens ad secūda vota (de p̄prietario bonorū acquiritorū ex successione filij primi matrimonij, efficit v̄lusufructuarius, existentibus alijs liberis primi matrimonij, & interminis ita tenet Aymo. conf. 37. n. 1. Quinimo, ut dicit Corneus conf. 309. vol. 4. quod ipso iure, & absq. sn̄a illis priuat, ut tenuit Bal. in authen. in donatione C. de secundis nup-

tijs. idq. ex d. vers. & hi, manifeste p̄batus, ibi. Venientium mox in eo simul cum secunda uxoris coniunctione. Et hæc sn̄a p̄bat p̄ Io. Nicol. in l. generaliter, C. de secundis nuptijs. & eā dicit cōm Ant. Gabr. lib. 3. concl. titul. secundis nuptijs, n. 10. Cum ergo filius (rōne p̄prietatis) ipso iure sibi acquisitæ, ius alienandi, & in testō de ea disponēdi habuerit, tanq̄ de re p̄pria, libera & exempta, nulloq. restōnis onere sit affecta, ut tenet Bar. in l. femina. S. illud. C. de secundis nuptijs. & in l. si quis vi. S. differentia, ff. de acq. poss. dubium non erit, quin tanq̄ aliæ res p̄prie filij, q̄ tertij legauit, deat illa p̄prietas, siue eius valor coaceruari, cum valore aliorum bonorum, pro deductione p̄dicti tertij ab ipso legati.

Contraria t̄n sn̄a, imo quod valor talis p̄prietatis p̄ deductione dicti tertij coaceruari nō debeat cū ceteris bonis filij, ex his, q̄ sequunt, maxime suaderi v̄r. Primo, q̄a eo ipso, quod iste filius vltimus primi matrimonij decessit, v̄lusufructus, q̄ p̄ binubium solus remanserat p̄ri, statim resoluit in plenā p̄prietatē, cū in ipso mortis articulo vltimi filij cessat fauor filiorū primi matrimonij, in cuius fauorē trāsmisio p̄prietatis p̄ binubium (ipso iure) fuerat facta: idque ex hoc fundō tenet Mathesin loco s̄cit. art. 2. n. 22. quem sequit Angel. Aret. S. proferuntur, a col. in fi. n. 3. vers. item dubitari potest, & conf. 40. n. 4. vers. 4. quia. Pro qua sn̄a adducit tex. suo iudicio mirabilē in auth. de nuptijs. S. quoniam infirmas, quo cauet, qđ si p̄r, vel m̄r alienauerit aliqd ex bonis filij primi matrimonij, ab intestato p̄defuncti, & mortuus fuerit superstitē alio filio eiusdē primi matrimonij, infirma erit talis alienatio. Si vero in vita p̄r alienauit, postea vero moriant oēs filij illius primi matrimonij, firma oīno maneat alienatio, & tunc ex affectu ratū erit, quod alienatū est. Itaq. si mors vltimi filij induxit ratificationē alienationis ex ea rōne, q̄a solū ius reuocandi fuit filijs p̄cessum, q̄s inficiari poterit, qđ etsi testet filius, eiusdē morte finiat p̄prietas, & sit parentis, ex cuius text. decisione, oēs rōnes Bolognerti, & aliæ superius relatæ quinciuident, q̄a testm vltimi filij morientis, solū hēt vim, respectu iuris, quod post mortē durare debebat, ius vero morte finitū nō cadit

dit sub dispositione testis, cum testis habeat tantum vires post mortem, *ut in l. 1. ff. de testam. & in l. 1. §. sed cum ex hereditario, ff. de bonorum possess. contra tabul.* Quam sententiam alij etiam rationibus exornauit Soc. *conf. 34. n. 11. vol. 1.* Et rursus ex eo iuuatur, quia pater, vel mater secundo nubens, priuat illa proprietate bonorum filij primi matrimonij propter iniuriam, quam infert filijs primi matrimonij, secundo nubendo, *ut in auth. de non alienando secundo nubentes. S. Gregoria.* Igitur cum in ipsomet instanti mortis ultimi filij primi matrimonij, extinguat soboles eiusdem primi matrimonij, & sic esset fauor filiorum, pro consequens cessabit etiam poena pater, hoc est, priuatio proprietatis, & pater vel mater habebit talia bona pleno proprietatis iure. Et hanc sententiam firmat Bal. *in d. l. femina, §. illud etiam, vers. ibi successione.*

Præterea pro hac sententia Nic. Atleta à Tello relatus & sequutus *in l. 6. Tauri. n. 67.* adducit rationem suo videri satis concludentem, scilicet quod ad incurrendam penam priuationis proprietatis, duo in præse vel matre concurrere debent. Primum, quod transeat ad secunda vota: secundum, quod superuiuant liberi primi matrimonij, tali coniugi secundo nubenti, nec solum sufficiat, quod parentes ad secunda transferint nuptias, eamque sententiam ex prædicta ratione absque ullo dubio tenendam credit.

Sed prædictis non obstantibus, prior opinio mihi magis arridet, scilicet quod omnino illa proprietatis sit æstimanda, & coaceruanda cum alijs bonis, & ex ea tertium debeat deduci, quia ubi poena infligitur propter delictum, ipso iure committitur, ex sententia glo. melior de iure secundum Iasonem *in l. si arrogator. n. 10. ff. de adoptionibus. & in l. Imperatores, ff. de iure fisci. ibi. Tu re ipse poena subdiadisti. in auth. de incestis nuptijs, in princ. uerbo, mox, quod proprie loquitur in præse, cui poena infligitur ipso iure propter delictum factum in iudiciu filiorum primi matrimonij, & satis sunt fortia (quæ pro hac opinione adduximus) iura & argumenta, quibus.*

Et tenendo istam sententiam à Tello, ad eius fundamenta facilliter rñdetur. Et in primis non obstat quod dixit, quod poena binubij fuit parentibus appposita in fauorem filiorum, & sic mortuis filijs cessat causa priuationis, quia rñdetur, quod non solum fuit illa poena appposita fauore filiorum primi matrimonij, sed

et coniugis prædefuncti, & in odium secundo nubentis, *ut in d. S. Gregoria.* Et sic cum adhuc daret causa priuationis & odij, respectu coniugis delinquentis & eius, cui iniuria facta fuit, non cessabit morte filiorum; quia quoniam quid tollitur duobus potissimis de causis, & si una cesset, non cessabit dispositio, alia causa subsistente, *ut in vulgato, S. affinitatis, in d. de nupt. tenet Saly. in l. si seruus. C. de noxal. Alex. in l. si constante, col. 1. ff. sol. matr. Alciat. de præsumps. præs. 24. n. 3.*

Nec est obstat secundum fundum, ex *tex. in d. S. quoniam infirmas*, quia dispositio illius testis solum locum habet, quoniam filius primi matrimonij mortuus fuisset, non facta dispositione de prædictis bonis in proprietate propter delictum patris sibi acquisitis, & sic ubi ab intestato decessisset, ut constat ex *d. S. cum igitur.* Unde cum in casu, de quo agimus, de prædicta proprietate simul cum reliquis bonis disposuisset, proculdubio habebit locum deductio tertij, respectu illius proprietatis, uel eius estimationis.

Nec etiam obicit tertium fundamentum ex Nicolao Atleta per Tello relatum, quatenus voluit, quod ad incurrendam priuationem duo simul concurrere debeant, scilicet quod parens secundo nubat, & quod filij prioris matrimonij superexistant, quia hoc secundum requisitum iure non probatur, nec alibi cautum reperitur, quod ad inducendam priuationem horum bonorum, filius primi matrimonij, parenti superuiuere debeat, licet requiratur, quod de illis disponat; si tamen de illis disposuerit, pleno iure eos in heredem transmittit, *ut in d. S. cum igitur, & hæres eius personam representat: ut in auth. de iur. iur. & morien. præst. in princ. & in l. hereditas. ff. de reg. iur.* Sufficit namque, quod filius patri superexistat, ut voluit Bologninus, ubi supra numero vigesimotertio. Et hæc est pura ueritas, salua meliori deliberatione.

Uterius quaero, Pone, quod dos à patre filiae data, fuit inofficiosa, ea quæ excessit legitimam, & tangit tertium, uel quintum, uel utrumque, in quo filia non potuit tacite, uel expresse meliorari, ex *tex. in l. 1. titulo 2. lib. 5. recop. & tandem filia dote contenta, ad collationem bonorum patris accedere recusat, aliter tamen frater à tertio, uel quinto, uel à remanente meliorari? in d. iter petis, ut filia*

T t illud

23 illud excessum p deductione sui tertij uel quinq
 ti ad collationem adducas. Dubitatur, an ille
 excessus donationis inofficiosa ad collationem
 sit adducendus, pro prædicta deductione facien
 da? In qua difficultate dicendum vñ, quod
 talis excessus ad collocationem adduci non
 debeat, cum tertium & quintum deduci, & p
 mensurari debeat, attentis bonis à pñt ppe
 mortis relictis, ut in l. 19. & 23. Taur. supe
 rius relatis. Vnde cum ille excessus tpe mot
 tis pñs sit extra patrimoniū, non dēt atten
 di in hoc iudicio familiæ heriscundæ, ut in
 l. heres, §. quod pro emptore, ff. famil. herisc.
 Quinimo, etsi ille excessus ad collationē fuisset
 adductus, ex eo non esset deducendū ter
 tium, vel quintum, ex tex. in l. 25. Taur. ubi
 tertium, vel quintum non deducitur de do
 tibus, vel donationibus propter nuptias.

24 Sed pñctis non obñtib, qñia snia in p
 posito tenēda erit, imo quod ille excessus le
 gitimæ, ad collationem sit adducendus, p
 deductione tertij uel quinti, uel residuo eo
 rum, qñ cum ille excessus fuerit datus lege re
 sistente, non censet exisse pñum patrimo
 nium, sed adhuc in eius bonis pñsiderat, &
 pñ pñ filios qñcumq. reuocari, ut in l. 3. sis. 8.
 lib. 5. recop. Et ita tanquā nomen hñditarij
 dēt cōsiderari, ut resoluit Ang. de melior. in l.
 9. gl. 6. n. fi. An autem debeat conseruari hic
 excessus cum fructibus, vide Matienço in l.
 3. sis. 8. lib. 5. gl. 7. n. 6.

25 Quod autē, si pñ vel mñ alterum ex filijs
 i quinto suorū bonorū meliorauit, & in par
 titionibus, alij fratres pbant, quod pñ in ui
 ta plures minutas donationes fecit, easq. in
 quinto imputandas fore insistent. Dubitat,
 an isti fratres iustitiam foneant? Et in hac dif
 ficultate varij varia sentierunt, pñsertim Rod.
 Suar. in l. quoniam in priorib. q. si. n. 27. uerf.
 ubi autem pater, in ea est snia, quod pñctæ
 donationes non minuāt quintū bonorū tpe
 mortis pñs relictorū, maxime ubi in uita nō
 donauit pñ p modum quotæ, qñ hoc esset
 quodāmodo ligare manus pñs, & tollerē
 pñ distributio, & libera bonorū administra
 tio, qñ ab iniquitate pcul nō essent, & eū se
 quunt Greg. in l. 7. sis. 4. p. 5. Bac. de non me
 liorandis filiabus, c. 27. per tot. Tellus tñ Fer
 din. in l. 28. Taur. n. 4. qñiam resoluit sniam,
 & ibi intrepidē firmavit, quod quocūq. mō

pñ in uita donauerit, siue p modum quotæ,
 siue minutatim, sēper sit harum donationū
 habēda rō, in computatione quinti faciēda.

Cum autē Neoterici & moderniores, hos
 duos fortissimos ac lñarum peritissimos vi
 ros admodū in hoc sibi aduersari pñsideraue
 rint, eorum opiniones qñrias, sēdere distin
 ctionis ad pñcordiā aliqb. modis redigere co
 nant. In pñmis nāque Matienço in l. 12. sis.
 6. lib. 5. in noua regni collectione gl. 3. n. 3. dicē
 dum existimat, quod aut tales donationes
 minutæ factæ fuerunt alicui ex filijs & ultra
 eas pñ alterū ex filijs in tertio uel quinto, uel
 utroq. meliorauit, & hoc casu illas in quinto
 pñputandas esse arbitrat, ne alias dēt occasio
 parentibus metā à l. 28. Taur. pñnitam trā
 scēdi, in dānum & pñniciē legitimarum alio
 rum, Secus uero ubi donationes istæ minu
 tæ factæ fuissent aliquibus extraneis. Et hñc
 sententiam firmavit Guttie. lib. 2. pract. qñ.
 q. 68. n. 2. Et certe hñc est singularis, & iuris
 consentanea conciliatio.

Angelus autē tract. de melior. l. 12. gl. 1. n.
 fi. dicendum putat, quod ante oīa dolus pa
 rentis sit excludendus, ita ut nec donatio im
 modica sit, aut cā fraudandi legitimas alio
 rū filios fiat. Ceterū in his, qñ diligens pru
 dens uel pñfamilias p mō substantiæ, & qua
 litate pñsonē donaret, rōnem hñi, & in quin
 tum imputari qñ oēm rōnem & mentē legis
 esse arbitrat. Idq. tenet exemplis demōstra
 re nitit (ueluti) qñ famulæ p matrimonio qñ
 hendo aliqd ultra salariū donauit, uel si co
 lono remisit, uel utiq. si moderatas eleemo
 synas fecit, qñ in pñdictis casib. opinionem Ro
 der. Suarez adhæret. Et hñc opinioni An
 geli accedant, qñ notat Ayora de partit. 2. p.
 q. 35. ubi dicit, qñ qñ pñ admodum modice
 donauit, & pñsonis admodum egentibus, &
 bene merētibus, quod sine eius dedecore do
 nationem euitare non posset, sñm eius qua
 litatem. Hoc casu, etsi istæ donationes an
 nuæ essent, adhuc in quinto computari nō
 deberent, qñ hæ & similes donationes, non
 sunt proprie liberalitates, sed magis ex cari
 tate quadam politica fieri solent, ut notat
 in l. cum plures, §. si. ff. de adm. tut. Et pro hac
 sententia allegat Bar. quē omnes cōiter scri
 bentes sequuntur in l. contra iuris civilis regu
 las, §. si filius, ff. de pactis. dicentē, quod in li
 mi

milibus casib⁹, non dī mera donatio, eo qđ ad donādū cogit secūdum mores ciuitatis, & ideo ut parcat pudori, donare dēt, ex tex. in l. Quintus ff. mandati. In necessitatibus namq. nemo liberalis existit, in l. rem legatam ff. de alimen. legatis. Quod maxime locū hñet, ubi qui tales donationes facit, eiset nobilis. Huic enim liberalitatem exercere non solum concedit, verum quod ipōte tribuit, quasi debiti solutio reputat, ut in c. 1. de donatio. Secus tamen si donationes fuissent magnæ, & quas sine dedecore recusare posset, & ita intelligitur sententia Telli.

Ego autem totum hoc ex iudicis prudentis arbitrio pendere arbitror. Ipse namque, considerata qualitate, & patrimonio donantis, & donatarij necessitate, vel libertate donandi, dolo aut simplicitate parentis recte perpendit, an parua, uel magna fuerit donatio? Et ita in proposito donationum a parentibus factarum tenet Bber. decis. 42. Bal. conf. 3. lib. 5. Menoch. lib. 2. de arbit. casu 144. nu. 19. & 20.

S V M M A R I V M.

- 1 Computatio legis hereditatū. ff. ad legem Falcidiam, an fieri debeat, ubi ille, qui arrhas promissit, non habebat, nisi bona maioratus, & agitur de computando, quantū pro arrhis dare potuit, tempore contracti matrimonij?
- 2 Computatio l. hereditatum, an in omnibus actibus hominum, ubi agitur de computando aliquid ad vitam, locum habeat?
- 3 Computatio l. hereditatum, habet locum in casu ibi deciso duntaxat.
- 4 Computatio l. hereditatum, in alijs actibus hominum sit arbitrio iudicis.
- 5 Computatio pro inuestigando, quātu potuerit nomine arrharū promittere sponsus, q. solū maioratus bona possidebat, qualiter sit faciēda?
- 6 Computatio pro deductione localium qualiter fieri debeat, ubi possidēs maioratus bona tantum, localia sua sponsa dedit, vel promissit?
- 7 Census siue redditus, ad vitam qualiter debeat computari, in his Hispaniarum Regnis?
- 8 Computatio annui redditus ad vitam, de iure communi, qualiter debeat fieri?

CAP V T II.

Qualiter sit faciēda computatio bonorum maioratus, ubi illius possessor arrhas uxori promissit, & nulla alia bona, quam fructus maioratus habebat?

DVbitari solet assidue, inter calculatores, qualiter sit faciēda computatio, & deductio arrharū, a marito (bona duntaxat maiorat⁹ possidente) promissarum? Vñ enim dicendum, quod cum dñum bonorum maioratus sit penes illum maioratus possessorē, & ad eius vitā tm restrictum, æstimari debeat cum eius qualitate, & restrictione, put qlibet alia bona, seu redditus, qui ad vitam tm concedunt, æstimari solent, seruandāq. in hac cōputatione regulam legis hereditatum. ff. ad legem Falcidiam. Illius. n. legis rō, non solum quoad legem Falcidiæ æstimationē, sed ēt quoad æstimationem oīum aliarū rerum, q. ad uitā pcedunt, seruari dēt, ut tenet Bar. in d. l. hereditatum in princi. gl. in l. omnium. verbo, bonorum, ff. de usu fructu. gl. etiam in l. cum hi. S. modus. ff. de transact. verbo, cum iuvene, quas sequit Paul. in l. si pater puelle. n. 2. & ibi Ias. n. 8. C. de inofficioso testamento. Roder. Suar. in l. quoniam in prioribus. ampliation. 3. n. 9. & 10. vers. mihi videtur. ubi dicit, q. cum illius legis uitæ computatio, iusta visa fuerit legislatori, in illo casu, quoad alios oēs recte poterit adaptari, cum prius non inueniatur dispositum, idq. tenuit Palac. Rub. in Rubric. de donation. §. 25. n. 2. Pinel in l. 2. 3. p. c. 4. n. 32. C. de rescinden. vend. Padil. in Aub. res. que. n. 3. C. quoniam, de legat. Lara de alimen. in §. sed si filius. n. 108. & 109. Guttier. lib. 2. pract. qō. c. 17. n. 3. ubi dicit, quod pdicta computatio legis hereditatum, non solum in Falcidiæ deductione sit faciēda, verum etiam generaliter in omnibus actibus hominum, & per consequens in deductione decimarum arrharum, a maioratus possessore promissarum.

3 Contrariā tamen sniam, imo quod dispositio d. l. hereditatum, & eius computatio, solum locum habet in casu eiusdem legis, tenuerunt Castreñsis & Imol. ibi eo. q. in alijs casibus quilibet psumitur vivere vsq. ad centum annos, vt tenent communiter scribētes

T t 2 in

in l. fi. C. de sacrosan. Eccl. per textum ibi. & in l. an usus fructus. ff. de usufr. legato. & in l. 2. § si dubietur, ff. quemadmodum testa. apertian. quorum snia ex p'dictorū iurium auctoritate placuit Alex. ibi. in fi. & Affl. dec. 34.

4 Inter has tñ Doctorum varietates, Coua. hoc arbitrio iudicis reliquit, lib. 3. var. c. 9. n. 8. dicitq. iudicē ex negotii qualitate discernere posse, an eadē etatum dinumeratio, extra casum deductionis Falcidiae seruari debeat, & hanc cōclusionē ante eū tenuit Caball. de usuris. q. 72. Medina de restit. C. de censu ad uitam. & eam pbauit Molina de Hispanor. primog. l. b. 1. c. 19. nu. 39. uers. sed quāuis hac opinio.

5 Sed ne deinceps in hoc calculatores errare possint, cōputationē hanc artharum, (q̄ non dēt excedere decimā partem bonorum mariti, ut in l. 50. Taur. quae hodie est, lex 2. sit. 2. lib. 5. recop.) hmoi facere debent. Aestimabunt. n. ualorem vsusfructus eius cōmoda & emolumēta, attendēdo quāti estimari & vendi tpe promissionis artharum potuisset ad vitam ipsius maioratus possessoris, deinde decima illius ualoris, & aestimationis, erit ex bonis mariti uxori p arthris p'stāda, & ita i terminis n'is tenet Greg. Lop. in l. 4. sit. 15. p. 2. Molin. de Hispa. primog. lib. 1. c. 19. n. 40. Palac. & Menel. in locis supra proxime cit. Gomez. Arias in l. 48. Taur. Bacz. de non meliorandis filiabus, c. 8. n. 24. Aluar. Valasc. consultatione 6. n. 11. & 12. Ayora de par. visio. 1. p. c. 7. n. 26. Et hac eadem cōputatio faciēda erit p deductione iocalium, cum eade prorsus militet rō, ut tenet Molin. ubi sup. n. 41. & nouissime Molin. de iust. tract. 2. disp. 431. pag. 1166. col. 2.

7 Et licet Palac. Rub. & ceteri, relati à Molin. ubi supra, vitam istius possessoris maioratus taxauerint ad rōnem octo annor. p una vita, tamen hodie ad rōnem septem cōputatio faciēda erit, ita ut si maioratus quo libet anno mille reddat in fructu, decima pars de septem millibus sit valor artharum. Idq. probat ex text. in l. 8. sit. 15. lib. 5. recop. quae, in anno 1583. fuit cōstitutum, ut iustus valor annui redditus ad vitam aestimē, ad rōnem septem p milliaris, ibi. X que el precio justo de la dicha vida, se entienda ser y sea, a siete mil maravedis el millar. Et ita in praxi re-

ceptum fuisse testat Molin. d. n. 40. Guttie. in pract. qō. q. 17. n. fi. Et ita me aliqñ uidisse iudicatū i hac Regali Cācellaria nō diffiteor. Verum licet in nro Regno p'dicta cōputatio mō supra relato sit faciēda, tamen ubi p'dicta lex Regia non viget, uel annui redditus ad vitam p'æfinitionem certam non habēt, opinio Didaci de Couar. & aliorum seruāda foret, quatenus arbitrio iudicis hanc cōputationem vitæ faciēdam existimār, hoc tamen arbitrium legum periti facere debēt, attento more prouinciæ, & considerata breuitate, uel longitudine vitæ hominum regionis, & negotij qualitate inspecta.

S V M M A R I V M.

- 1 Parentes in casu, quo tenentur relinquere alimenta filiis illegitimis, non debent illis prestare ultra quintum suorum bonorum, alijs legitimis existensibus.
- 2 Filio illegitimo, an quintum bonorū paternorū omni casu praestari possit, & debeat.
- 3 Quintum an sit legitima filiorum?
- 4 Legitima portio filiorum legitimorū est, quidquid superest, deducto quinto bonorū patris.
- 5 Viendo quis iure suo, nemini iniuriam facit.
- 6 Moderator & arbiter, quilibet in re sua dicitur.
- 7 Luxuria non debet esse melioris conditionis, quam castitas.
- 8 Filio illegitimo, cui quintum à patre relictum est, non est praestandum ratione quinti, plus quam alteri ex filiis legitimis, cui minus relictum sit.
- 9 Permissio à lege inducta, quid operetur respectu eius, cui permissum est?
- 10 Coniugi superstiti & pauperi, non potest praestari ratione quarta plus quam uni ex filiis, cui minus relictum est.

C A P V T III.

Computatio quinti, filio illegitimo à patre relicti. Et qualiter sit faciēda, ubi talis parens plus quam quatuor filios legitimos reliquit?

C Autum fuit in l. 10. Taur. quod in casibus, in quibus p' tenet p'stare alimenta filiis illegitimis, virtute talis obligationis, non possint illis p'stare pl' quam quintā suorū bonorū partem, & circa hoc

hoc cōtingere solet, quod p̄r, q̄ plus quam
 2 quatuor filios legitimos hēt, spurio filio suo
 quintum relinquat. Quocirca dubitat, an
 hoc casu integrum absque vlla diminutione,
 iste illegitimus quintum hoc habere debeat in
 rationibus? In qua difficultate dicendū v̄r,
 q̄ cum p̄r in dispositione legali, possit tali
 spurio quintū p̄ alimentis relinquere, etsi p̄r
 3 mille filios hēat, spurio integrū quintū re-
 portare dēat, p̄ suis alimentis, cum q̄ntum
 dicat legitima respectu illegitimorū filiorū,
 ut in d.l. 10. Taur. qua hodie est. l. 8. iis. 8. lib.
 4 5. recop. Et respectu legitimorū legitima re-
 putent aliæ quatuor partes bonorum à p̄re
 legitimo relictorum. Igit̄ cum p̄r dederit fi-
 lio illegitimo illud, quod pro aīa relinquere
 potuit, etsi mille filios legitimos h̄ret, qui-
 nimo & cuilibet extraneo legare licuit, nul-
 lo mō filij legitimi q̄relare potuerunt testm̄
 p̄ris, etsi doceant, quod plus hēt bastardus,
 vel naturalis, quā legitimus. Qui enim v̄t
 5 iure suo, nemini iniuriā facit. l. iniuriarum S.
 1. ff. de iniurijs. c. cum Ecclesia, de electio. qui-
 6 libet enim in re sua est moderator & arbiter,
 l. in re mandata. C. mandati. l. si quis. S. sicut.
 ff. de p̄silio. heredit. Quod si quis dicat, du-
 rum est, quod bastardus plus habeat, quam
 legitimus, de bonis p̄ris, r̄nderi posse v̄r cū
 Cōsulto in l. prospexis. ff. qui & à quibus, du-
 ra est lex, sed ita scripta est: minus. n. malū
 v̄r, quod sequat̄ p̄dictū inconueniens, quā
 ut sine dispositione & p̄uisione maneamus,
 circa alimenta filiorū illegitimorum, ut in
 alio proposito respondit Castrens. in lege be-
 reditatum. ff. ad legem Falcidiam. Et his, &
 alijs argumentis hāc sn̄iam decorauit Ma-
 tienço in l. 7. titulo octauo, lib. 5. recop. gl. 4. n.
 5. Tellus in l. 9. Tauri. n. 30. in fi. loquendo ī
 quinto alicui extraneo relicto, stantibus pl̄
 quam quatuor filiis legitimis, & eā intrep̄-
 de tenet Gutt. lib. 2. practic. q̄. 507. n. 2.
 Contrariam tñ sn̄iam tenuit in propo-
 sito Rode. Suar. in l. quoniam in prioribus. li-
 mitatione 12. n. 1. ex text. in Auth. quib. modis
 natu. effici. sui. & S. & quoniam varie, coll. 7.
 ibi. ita ut non amplius habeat, uno eorum, qui
 ab initio legitimi sunt, & inter omnes minus
 habente, vbi Angel. dicit, quod filio legiti-
 mato, p̄r non p̄t relinquere plus, quam vni
 ex legitimis. Ergo à maiore rōnis, idē di-

cendum erit in naturali vel spurio. Et licet
 ille textus loquat̄ in legitimato p̄ oblationē
 Curie, idem erit et̄ dicendū in legitimato
 p̄ rescriptum Principis, ut post Angelum ibi
 tenuit Roman. in l. necessarijs. ff. de acquiren.
 heredis. & plures alij, quos p̄ hac sn̄ia addu-
 xit Tellus vbi sup. n. 28. Ant. Gomez. in l. 9.
 Tauri. n. 68. Pro qua sn̄ia facit doct̄. Moli-
 7 nax de Hispanorum primogen. lib. 2. c. 15. n. 51.
 vbi dicit, q̄ non dēt esse melioris, condōnis
 luxuria, quā castitas, qua fietus rōne in p̄po-
 sito dixit, quod dispositio d. l. 9. Taur. sit in-
 telligenda, dūmodo p̄r non h̄ret plus, quā
 quatuor filios legitimos, & sic dicendū exi-
 stimat, quod isti filio illegitimo, non sit dā-
 8 da (rōne quinti) in partitionibus maior por-
 tio, quā vni ex ceteris filiis legitimis, cui mi-
 nus relictum fuit. Pro qua sn̄ia aduocit do-
 ct̄inam Alber. in l. communium S. fi. C. de na-
 tur. libe. vbi ex decis. illius tex. deducit, quod
 uncia, quā dēt h̄re filius naturalis p̄ ali-
 mentis, ex text. in auth. licet. C. eodem tit., de-
 bet intelligi, dummodo naturalis, nō sit me-
 lioris q̄dōnis, quam aliq̄s ex legitimis filiis,
 quia cum d. l. Taur. disponat, p̄mittendo, ut
 constet ex eius verbis, ibi. Pero bien permiti-
 9 mos, & c. illa p̄missio non dēt esse in aliorum
 legitimorum filiorum opprobrium, p̄ iudi-
 cium, vel dispendium, neq̄ terminos bonæ
 politicæ & rōnis moralis excedere dēt, ut in
 termino legis p̄mittentis aīaduertit Albert.
 Brun. in tract. de augmento & diminution. con-
 cl. 8. principali. n. 3. Et hanc sententiam alijs
 exornat Albarad. de consuetudinibus lib. 2. c. 2. n.
 30. 10. Garc. de expensis c. 3. n. 9. Et ita in con-
 tingentia facti iudicatum fuisse testat̄ Gre-
 go. Lopez in l. 10. tit. 7. p. 6. gl. verbo non ual-
 dria uers. & quid si pater tendens. Velazq. de
 Auend. noster condiscipulus amantissim⁹,
 & Aduocatus in nostra Regali Cancellaria
 meritissimus, in l. 9. Tauri. gl. 4. n. 5. Et in
 10 hoc calculatores & diuifores bonorum pas-
 sim errare solent: facit, quia rōne quartæ p̄-
 iugi superstiti debite, non dēt p̄stari plus q̄
 vni ex filiis p̄iugis p̄mortui, cui min⁹ relictū
 est, ut in l. hac edict. C. de secundis nuptijs. te-
 net Surd. de alimen. q. 9. f. 347. n. 1. vbi dicit,
 q̄ si secus factū sit, p̄t illud plus repeti cū fru-
 ctib. uel interesse. Et ita testat̄ iudicatū fuis-
 se in Mātuano Senatu, postquā illa scripsit.

SVM-

S V M M A R I V M.

- 1 *Computatio alimentorum, qualiter sit facienda ubi impuberi relinquuntur, quo usque ad pubertatem pervenerit?*
- 2 *Masculi completo decimoquarto anno, femina vero duodecimo adimpleto, ad pubertatem pervenisse dicuntur.*
- 3 *Alimenta impuberibus usque ad pubertatem relicta, masculo usque ad decimum octauum, femina vero, usque ad quatuordecimum praestantur.*
- 4 *Plena pubertas, non dicitur, donec masculus decimum octauum adimplet annum, femina vero quatuordecimum.*

C A P V T I V.

Computatio alimentorum qualiter sit facienda, ubi alimenta relicta sunt impuberibus, usque ad pubertatem?

- 1 **S**emel pertrouersum vidi inter magnos Iuris peritos, qualiter esset facienda computatio alimentorum, ubi alicui impuberi alimenta fuerunt relicta, donec ad pubertatem perveniret? Et hoc nonnulli quasi indubitatum censuerunt, ex vulgata regula text. in §. 1. instit. quib. modis tutela finitur? ubi masculo completo decimoquarto anno, feminae vero duodecimo adimpleto ad pubertatem pervenisse dicuntur, quo fit, ut statim tutela finiat, & curatores nominare, & eligere possint, in l. si arrogator. §. non tantum. ff. de adop.
- 2 Sed praedictis iuribus non obstantibus, primum in proposita facti specie dicendum erit, si quod alimenta debeant aestimari usque ad decimum octauum annum, respectu masculi, respectu vero feminae alimentandae computentur usque ad decimum quartum suae aetatis annum. Idque pietatis intuitu factum, & constitutum fuisse, docet eleganter Modestinus in l. Mela. vers. certe ff. de alim. & cibis. legat. ibi, certe si usque ad pubertatem alimenta relinquuntur, etsi quis exemplum alimentorum, quod dudum pueris, & puellis dabatur, velis sequi, sciat Adrianum constituisse, ut pueri usque ad decimum octauum, & puella, usque ad quatuordecimum annum alantur, & hanc formam ab Adriano datam conservatam fuisse Imperator noster rescripsit? Idque tenuit ex hoc textu Cremenensis singul.

78. ubi dicit, quod hoc favore specialissimo alimentorum sit constitutum. Hocque notat X Suarez in l. quoniam in prioribus. ampl. 3. in fi. C. de inofficioso testam. Nemausensis in tract. clausularum pag. 948. Ang. Agambelionib. in tract. de testam. gl. 45. n. 9. Polybius in tract. de substitutio. in rubr. de compendios. n. 34. Corra. in l. precibus, n. 18. c. de impuberum. Et huius decisionis rationem subiecit ipse Modestinus, ibi, sed etsi generaliter pubertas non sic definiatur, tantum pietatis intuitu, in sola specie alimentorum hoc tempus aetatis esse observandum. Et quidem hic favor istis minoribus hoc casu iustissima ratione fuit concessus, quia ante eam aetatem, ut in plurimum videmus, non sufficere pueris suam ipsorum artem, vel industriam ad hoc, ut se alere possint, & sic merito in id tempus favor alimentorum porrigitur, ut tenuit Corra. in d. l. precibus. d. n. 18. Quinimo & ex rigore verbi pubertatis, usque ad praedictos annos, differri debere alimentorum praestationem existimo, cum usque ad decimum octauum annum plena pubertas dici non possit, ut in l. si arrogator. §. non tantum, ff. de adopt. quod plena pubertas in hac alimentorum specie desideratur, ut tenuit Accursius in d. §. non tantum. gl. verbo. plena. quam sequitur Orosius ibi, n. 2. Proptereaque haec dicitur plena pubertas, quia illi, qui tardius pubescunt, tanto tempore ad pubertatis habitudinem deviant, ut voluit Costa lib. 2. selectarum interpret. c. 12. Lara de alim. in §. sed utrum, n. 8. Praedictam tamen principalem conclusionem veram reputat Surd. post haec scripta visus in tract. de alimentis. priuil. 58. n. 8. cum seqq. quando alimenta fuerunt relicta pauperi, secus vero, ubi diuiti pupillo essent relicta, licet eius rationes parum mihi suadeant.

S V M M A R I V M.

- 1 *Computatio fructuum dotis ad collationem per sororem adducta, qualiter sit facienda, & a quo tempore ratio fructuum haberi debeat in collatione?*
- 2 *Soror, an a die mortis patris fructus dotis conferre debeat?*
- 3 *Soror, an nulla etiam mora precedente, dotem cum fructibus ad collationem adducere debeat?*
- 4 *Soror, an antea fructus vel dotis redditus ad coll.*

- collationem adducis, quam si prius in mora (per fratrum interpellationem) fuerit constituta?
- 5 *Fructus ex donatione propter nuptias quasi, post mortem patris, ante moram non debent ad collationem adduci.*
- 6 *Donatione renocata, fructus non censentur renocati, nisi, ubi donatarius iam in mora fuerit constitutus, non reddendo vel tradendo rem donatam.*
- 7 *In collatione ad commissionem mora, requiritur interpellatio, & opus est, ut in interpellatione dies incipienda collationis assignetur, alias non dicitur quis in mora.*
- 8 *Mora vera, ubi per sororem fuit commissa, non afferendo dotem ad collationem debito tempore, qualiter sit facienda computatio reddituum dotis?*

CAPVT V.

Computatio fructuum dotis ad collationem adducta per sororem, qualiter sit facienda?

- 1 **F**requens & assidua est dubitatio, inter calculatores & bonorum diuisiones, qualiter sit facienda computatio fructuum dotis, ad collationem per sororem adducta, & a quo tempore horum fructuum ratio haberi debeat, a quove tempore fructus rei dotalis, cum ipsa dotali re debeant conferri? In qua difficultate in primis dicendum est, quod talis soror a die mortis patris dotem cum fructibus conferre deat. Et ratio est ea potissima, quia si fructus bonorum priorum a die mortis patris capere deat, exaceruat bonorum, qui diuiduntur, eodem modo & fructus suae portionis ad collationem adductae, ab illa die alijs fratribus concitari debent, vel saltem tanto minus, quantum dotis fructus ex illa die valuerint, accipiet, hocque ex aequitate l. curauit. C. de actionibus emti. lo cum sibi vendicat, (quam optime explicat Barbosa in l. de diuisione n. 14. ff. soluto matr.) & interminis hanc sententiam tenuerunt Bar. & Alberic. in l. filius emancipatus. S. filia, per textum, ibi. ff. de collat. dotis. ubi hanc sententiam verissimam reputant, in casu, quo talis filia moram collationi fecisset, idque tenet Io. Copius in tract. de fruct. tit. 3. n. 4.

Caballin. tñ in tract. de usuris. q. 88. non

3 solum, ubi soror fuisset in mora, sed et nulla mora precedente, dotem cum fructibus, a die mortis patris, ad collationem afferre debere arbitrat. Dicit inquam, quod ista soror non solum, ubi fuit a fratribus ad diuisionem puocata, & conferre dotem distulit, fructus conferre deat, verum et, ubi fratres illam non puocassent saltē bona cum interesse conferre sit obnoxia, maxime, quā bona multo tempore per diuisionem extitissent, ne alias inaequalitas inter fratres resuleret, eo quod collatio ratione aequalitatis seruandae fuerit introducta, ut in l. illud. S. ad hac. C. de collat. & in l. 4. tit. 15. p. 6. ibi. *Y esto es porque se guarde y igualdad entre ellos.* Et per hac sententia iudicatum fuisse testatur additionator Monte Rossi, siue quisquis ille (doctissimus, & praxis nimis peritus) fuerit, in libro, quem de notis tabellionum scripsit, fol. 182. vers. *Y porque la dicha parricion.* Additio est ad Palac. Rub. in repetitione Rubrica, de donationibus inter virum & uxorem. S. 49. lit. F. ubi alios et per hac sententia adducit, licet ab ea relati solum loquantur respectu fructuum ante mortem patris, ex dotalibus bonis preceptorum, qui quidem minime sunt conferendi, cum illi fructus dicantur perfectitij, & ex proprio labore, & industria quaesiti, eosque habeat filia percipuos tamquam fructus deseruientes oneribus matrimonij, ut tenent Doctores superius citati, & per hac sententia facit text. in l. quod si minor. S. Scauola ff. de minorib.

Sed aduersus dictam Caballini sententiam, arguet textus in d. S. filia, ubi non antea soror fructus, vel dotis redditus ad collationem adducit, quam si prius in mora (per fratrum interpellationem) fuerit constituta, ut manifeste ex eo textu colligitur, ibi. *Moram collationi fecit viri boni arbitratu cogetur, usuras quoque dotis conferre, non enim prius mora collationis, ante interpellationem, ut in l. si quis. S. stipulatio. ff. de collatio. ibi. Stipulatio autem collationis tunc committitur, cum interpellatus cum aliquo spatio, quo conferri potuit non facit, & interminis ita tenet Vitalis Nemausensis, in tract. de collatione n. 25. vol. 2. & sic, quantumcunque ista soror distulerit collationem, & ad eam non puocauerit alios fratres, fructus dotis suos faciet. Pro qua sententia facit, quia dos & donatio propter nuptias, dicuntur ob eam donatae, in l. fin. C. de dotis promissione.*

Vn-

5 Unde cum fructus ex tali donatione p p nuptias pcepti ante moram, non debeant ad collationem adduci, *ut in l. in adibus. §. fructus. ff. de donat. ibi. ex rebus donatis fructus percepti, in ratione donationis, non computantur, nec per consequens fructus ex dotilibus bonis acquisiti.*

6 Et pdictis accedit Galiaulæ in l. Centurio. concl. 13. ff. de vulgari. ubi dicit, q si donatio reuocatur, fructus donationis nō reuocant, nisi à tpe moræ, cum antea donatarius habeat bonā fidem. Et hanc sniam fere in nris terminis sequit Baeza in tract. de meliorandis filiabus. c. 33. n. 5. Rursus pdicta Cabellini snia confundit, ex eo, q a nullo iure filia dotata necessitatur ad petendū collationē. Ego numq censet esse in mora collationis, nili interpellata, debuerit ad collationē dotē adducere, ut patet ex d. S. filia, ibi. dotē conferre debuit. Quod quidē verbum, dēt, importat necessitatē pēisam, eo quod p interpellationē iā constituit, in mala fide, & dolo, cui non est indulgendū, *ut in l. in fundo. ff. de rei vend.* Quinimo & in pposita facti specie dixit Bart. in l. ita stipulatus. n. 5 4. ff. de verbo, quod in collatione ad pmissionem moræ, necessario requirit interpellatio, & opus est, ut dies collationi designetur, nec ante diem designatum, mora pmittitur, idque manifeste pbat ex d. l. si quis. §. stipulatio, ibi. Cum aliquo spatio, quo conferre potueris, non facit, ubi gl. verbo, spatio, dicit, quod hoc spatiū non debet esse minimum, vel maximum. Erit ergo arbitrio iudicis constituendum, cum viri arbitrato, collationem faciendam fore edicto ptoris, insertum sit, in d. S. stipulatio, & ita tenet Nemausensis, in loco supra citato. Concludo ergo in specie pposita, tunc demum dotis collationem esset faciendam cū fructibus, quando soror per interpellationem fuit in uera mora constituta, uel dolo fecit, quo minus interPELLARETUR, q a ratione doli & fraudis etiam non interpellata, dotem cum fratribus, uel debito interesse, ad collationem adducat, *ut in d. S. stipulatio, ibi. Siue quis non conferat ex hac stipulatione, siue dolo fecerit, quo minus conferat, quanta ea res erit, in tantam pecuniam condemnabitur.* Et hæc est vera & indubitabilis conclusio.

Nec obstat huic sententiæ, quod de æqui-

8 tate legis curauit, superius ex Bart. & Cabellino adnotauimus, fundamento pñæ sententiæ, quia respondetur, quod licet æquitas suadet, ut qui vult hñe fructus bonorum patris, conferat etiam bona sua cum fructibus, tamen ista æquitas esset seruanda, ubi non haberemus decisionem expressam, ex qua contrarium tenendum fore, non ignotesceret, prout habet in d. S. stipulatio, in d. S. filia, ex quibus manifestissime deducit, qd ad hoc, ut soror dotem cum fructibus, vel interesse conferre debeat, constitui debet in vera mora, uel in uero dolo, quod ex iudicis arbitrio æstimabitur.

Sed p complemento huius qōnis modo videre libet in casu uerè moræ, qualiter interesse pecuniæ dotalis (debito tempore ad collationem non adductæ) debeat computari? Et in hac difficultate Caballini loco supra citato, ita distinguit, an scilicet soror fuerit in uera mora, (q incurrit statim, quod ad diuisionē puocata intra tps à iudice sibi p finitū, nō adduxerit dotē ad collationē,) ut supra resoluius? & hoc casu iudicē posse vsq. ad semisses vsuras, hoc est, ad rōnē maioris interesse arbitrari, qd est hodie ad rōnē quatuordecim, sec? tñ, si nō fuit legitime puocata, & in uera mora pstituta, q a tali casu, et si ipsa soror sciret, & ignorare nō posset, qualiter bona pñæ erāt p indiuiso, & ad diuisionē et p multū tps spatiū non puocauit, sufficit, si pputatio talis interesse fiat ad rōnē trientis vsuræ, hoc est, ad rōnem minoris vsuræ, vel interesse, quod hodie in nris Hispaniarum Regnis esse solet, cōputari ad rōnē decem & septem, siue decem & octo, put iudici arbitrari libet, hoc est, si attentat opinio Cabellini, quā superius improbauimus: Si uero nra snia sequatur, nihil rōne interesse illi imputari dēt. Ego tamen totum hoc, ex iudicis arbitrio pendere arbitror. Ipse nāq. (si dos consistebat in possessionib, & alijs rebus immobilib?) æstimabit valorē dotis, p siderato tpe mortis pñæ, & exinde attentis dotis redditib. annuis, patriæ, loci & temporis consuetudine, & statu rerum arbitrabit, quātum equū sit, filię morosæ, p tali interesse imputare, si talis soror in uera mora fuit pstituta, alias nihil ei imputabitur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Differentia inter enormiter, & enormissime læsum qua sit?*
- 2 *Enormiter an enormissime quem læsum fuisse, in venditione vel alio contractu, ex quibus dignoscatur?*
- 3 *Antiqui, & moderni, legesque partitarum, in maxima sunt differentia, circa computationem enormis læsionis.*
- 4 *Azonis & accursij sententia, circa computationem enormis læsionis, magis praxi est recepta.*
- 5 *Antinomia legum, partitarum circa computationem enormis læsionis exculpatur.*
- 6 *Pinelli opinio circa computationem enormissimæ læsionis.*
- 7 *Gregorij Lopez opinio circa computationem enormissimæ læsionis.*
- 8 *Opinio Didaci de Couarruia, & praxis Granatensis pratorij, circa enormissimæ læsionis computationem refertur.*
- 9 *Grass opinio circa enormissimæ læsionis computationem.*
- 10 *Computatio enormissimæ læsionis iudicis arbitrio relinquitur.*
- 11 *Iudex, ex quibus possit sumere arbitrium, ad faciendum computationem enormissimæ læsionis?*
- 12 *Senatus Pincianus, circa enormissimam læsionem, & eius computationem, quam sententiam fuerit adhuc sequutus?*

CAP V T VI.

Computatio qualiter sit facienda, ad videndum, utram quis enormiter an enormissime fuerit læsus?

- 1 **M**axima est diffinitio inter enormiter & enormissime læsum: hic enim intra quatuor annos tunc potest contractum rescindere, vel ad supplendum pretium agere, ut in l. 2. C. de rescind. vend. & in l. si. tit. 19 p. 6. ille vero, qui enormissimæ læsus fuit, intra triginta annos contractum nullum dicere poterit, ut in d. l. si. Quo præmissis videre libet, qualiter fieri debeat computatio, ut sciri possit,
- 2 quā enormiter, quā vero enormissime læsus quis dicatur? Et in primis sciendum erit, quod tunc quis enormiter læsus est, quā ultra dimidiam iusti pretii, vel accepit pro re vendita, vel pro re empta prestitit. Et in hac computatione Doctores, tam an-

tiqui, quam moderni in maxima sunt controversia, quinimo & partitarum legibus, inter se in hoc dissentientibus, moderni nostri, varios accommodant intellectus, varij enim varia fenserunt. Pluribus namque iuris professoribus placuit, ut in emptore consideretur, an plus duplo iusti valoris pro pretio rei emptæ prestitit, veluti si rem, quæ iuxta communem estimationem valet viginti, pro quadraginta uno emerit. Quam sententiam tenuerunt Cy. & Rosfr. in d. l. 2. Abb. in c. cum dilecti, n. 2. de empt. & vend. Molinus, Forcatulus, Connanus, Duarenus, & alij à Pinello relati in d. l. 2. 1. p. c. 2. n. 6. cum plur. seqq. Et eius computationis ratio est, scilicet præfatos Doctores, quia scopus veræ computationis est, an emptor, vel venditor, dimidiam saltem eius, quod dedit, acceperit, vel dederit dimidium eius, quod accepit. Nam in venditore fit computatio, ex iusto pretio rei, quam tradidit; in emptore vero ex quantitate, quam pro rei pretio tradidit, & ita in emptore oportet pretium conventum plus duplo superualere rei emptæ. Quæ sententia partito iure fuit approbata, ex textu, in l. 16. tit. 11. p. 4. ibi. *Y esto seria como si alguno, vendiesse la cosa que valia veynte maravedis, por quarenta y uno, o la que valia quarenta por diez y nueue.*

Contrariam tamen sententiam tenuit Azon. in summa tituli, de empt. & vend. & Accurs. in d. l. 2. glo. verbo iudicis. glo. etiam. in c. 1. cum causa, extra de empt. & vend. ubi existimant, in emptore & venditore in faciendam esse computationem. In emptore, ut si pro re valente decē, plusquam quindecim emptor dederit, in venditore vero, si re valentē decē pro minus quinque vendiderit. Quæ sententia iure est partito comprobata in l. 56. tit. 5. p. 5. p. quæ text. dicit Greg. ibi reprobatam fuisse sententiam Cy. & aliorum, de quibus supra mentionem fecimus. Idque tenet Ant. Gom. 2. tom. varia. c. 2. n. 22. idem Greg. in l. 16. tit. 11. part. 4. gl. verbo esto seria Couar. lib. 2. variar. c. 3. n. 8. ubi hanc dicit communem sententiam, eamque receptiorem dicit Padill. in d. l. 2. n. 40. quorum sententia Regio iure fuit canonizata in l. 1. tit. 11. lib. 5. recop. ubi Matien. gl. 3. n. 2. Gust. in practica. q. 9. 133. eam receptissimam dicunt eamque tam iure communi, quam regio ueriores dixit Couar. ubi supra, & illam in iudicando & consulendo, absque controversia tenendam reputat.

V u

Et

- 5 Et tenēdo istā Inīam, q̄ pculdubio verif-
sima est, non obstat antinomia, quam ex tex.
in d. l. 16. p. celebrant, vtrobiq. moderni, q̄
licet ei vix cōgruū rñsum p̄stari posse videat, neq. ei conuenire videant rñsiones à Gomez.
adductæ in loco sup. cit. poterit tñ fortasse di-
ci, quod in Curia legū p̄ditorū, mō hęc mō
illa opinio fuit sequuta. Et ita in p̄posito rñ-
det Padill. *in d. l. 2. d. n. 40.* Hocq. p̄ obliuio-
nē contingere potuit, maxime in hoc partita-
rum libro, q̄ vel totius iuris ciuilis arcana p̄-
tinet, cuiusq. p̄prehensiuū, & collectiuū est.
Nec hoc mirum cum oīum hīc memoriam,
potius diuinitatis, quā humanitatis sit, & q̄-
dem in hoc legum partitarum discrimine, p̄-
dicta *l. 1. recap. finē* Iurisconsultorū Hispano-
rū curis imposuit, licet adhuc apud externos ī
viridi sit cōtrouersia, & maxima q̄dem rōne
sequuta fuit decisione *d. l. 56. partita*, cum il-
la sub suo p̄prio, & solido titulo fuerit situa-
ta & collocata. Credendū est enim, quod ibi
accuratius, & maturiori p̄penso cōsilio, quā
in *d. l. 16.* fuerit res hęc aduersa. Idq. Gut-
tier. vbi sup. arbitrat, & hęc quoad enormē
lēsionē sufficiant. Modo vero de p̄putatione
in enormissima lēsione facienda accedat tra-
ctatus, quæ q̄dem, non minus apud veteres
iuris interpretes, quam apud neotericos fuit
& est controuersa. Adhuc enim sub iudice lis
est, & hęc vet^o q̄rela viget. Quo fit, ut in forē-
sib. huius regni tribunalibus, mō hęc mō illa
p̄putatio sequat, in magnum litigātium de-
trimentum. Et quidē cum res hęc admodum
seriosa, contingibilis, & practicabilis sit, lege
lata diffinienda foret. Pinellus namq. *in d. l.*
6 *2. 3. p. nu. 8. C. de rescin. vend.* eam enormis-
simam lēsionē iudicauit, q̄ dimidium rei va-
lorē excedit, idq. sentit Gama *dec. 232. in*
princ. Ferrara in sua praxi sis. de libello quo agi-
tur ad p̄nā compromissi. n. 4. Greg. tamen in
8 *d. l. 56. gl. verbo mayor de catorze años*, tunc e-
normissima lēsione quē fuisse deceptū arbi-
trat, q̄n rē ualētē quindecim, p̄ quatuor vel
quinq. vēderet, Couar. aut *lib. 2. variar. c. 4.*
n. 5. solū dixit, quod ī Granatēsi p̄torio ideo
quādā vendōnem enormissima lēsione affe-
ctā esse fuit iudicatū, q̄a res, q̄ iusto pretio
9 bis mille & tercentū aureos valebit, mille tā-
tū fuit vēdita. Grasus, tñ *conf. 88. vol. 1.* quē
refert Parlad. *lib. 2. quorid. c. 4. n. 51.* p̄ indu-

bitatio tenuit, quod si lēsus excedat triplū,
uel quadruplum pretij, vel valoris rei, enor-
missima lēsio sit iudicanda.

- 19 Ego vero, cū Doctores n̄ros, & externos,
admodū inter se dissentientes, viderim, huius
q̄onis decisionē ex prudentis iudicis arbitrio
pendere arbitror, cum certa regula adhuc p̄-
stituta nō inueniat. Et ita dicendū existima-
uit Abb. *in c. quinta uallis, vers. ego tantorum,*
de iure iur. quem refert, & sequit Cassiodo.
dec. 2. n. 5. Couar. lib. j. variar. c. 3. n. 11. Molin.
de Hispan. primogenijs, c. 13. n. 18. lib. 2. Par-
lador. in d. n. 51.

- 11 Qualiter aut, & ex q̄bus iudex sumete de-
beat arbitrium, optime aduertit Abb. *d. n.*
33. dicens, quod licet nō possit dari certa re-
gula, in hoc, an & q̄n euidens iniquitas, & e-
normissima lēsio in p̄ctu interuenerit, tñ iu-
dex ex varijs circumstantijs arbitrabit. Et po-
nendo exempla dicit, q̄ facilius induci dēt
arbitrator, ab dādum de iure vnus alteri, q̄n
non p̄t aliter sequi bona pax, q̄a si hęc rō pa-
cis consequendæ cessaret, itē aliter q̄n ius est
dubiū, obscurū, & īuolutū, quā q̄n est euidēs
vel clarū, itē aliter q̄n deceptus est, q̄ q̄n fuit
decept^o pauper, *arg. tex. l. j. ff. de rebus dubijs.*

- 12 Noster tñ Pincianus Senatus p̄ctib^o corre-
spectiuis vendōnis & similiū, regulariter illā
enormissimā lēsionē arbitrat q̄n emptor p̄ re-
valentē decē, triginta p̄stare venditori, uel
ē p̄ q̄n venditor vendidit rem valentē trigin-
ta, p̄ minus decem, & in hoc sequit opinio-
nem Gregorij superius relatam *in d. l. 56. ver-*
bo mayor de catorze años, & in illa in iudican-
do & consulendo sequēda erit: cum sufficiat
auctoritas nostri Senatus, quæ licet non ha-
beatur pro lege, tamen ista communis obser-
uantia habetur pro stylo curiæ, qui omnino,
vt lex est seruandus, ex pluribus, quæ in pro-
posito adducit Anton. Thesaur. *dec. 1. n. 9.*
quem videas.

Aut loquimur in enormissima respectu
contractus gratuiti, ueluti donationis, &
hoc casu tunc demum quem enormissime lē-
sum fuisse consideramus, si probatum sit,
quod respectu residui patrimonij, quod sibi
remanfit tempore donationis, vel fideiussor-
iæ obligationis, ipsi donatori uel fideiussor-
i non remanfit, ex quo viuere potuisset in-
specta qualitate suæ personæ, ut in donato-
re

re animaduertit Socyn. *conf.* 266. vol. 2. *relatus & sequutus d. Greg. Lupo in l. si. verbo, fuisse en agenda, tit. si. parti. 6.* Et idem sentit *Affl. dec.* 312. n. 2. *Ant. Thesau. dec.* 223. n. 11 licet Ioan. de Imol. sequutus à Neapolitano Senatu ex *Affl. decif.* 312. num. 2. dicat, quod non sufficit, quod tempore contractus donans non habeat bona, ex quibus sibi consuli possit. Imo sufficit, quod non habeat tempore, quo conuenitur pro obligatione à se facta.

S V M M A R I V M.

- 1 *Communitas pascuorum, ex immemoriali, vel antiquo tempore contracta, an aliquibus ex causis, separari, & dissolui possit?*
- 2 *Si de parte quam quilibet populus posuit in communione pascuorum, tempore quo communio dissoluitur, non constiterit, an diuisio fieri debeat, habito respectu ad capita animalium, quæ existunt a tempore dissolutæ societatis in quolibet ex populis communitatem diuidentibus.*
- 3 *Vsus pascui si duobus legatus sit, qui sufficiat pro decem equis, & unus habeat tres equos, alter vero septem, qualiter fiet computatio & diuisio pascui?*
- 4 *Pascui usus si legetur duodus, & unus habeat decem equos, alter vero centum qualiter fiat distributio illius pascui?*
- 5 *Communio si non appareat quibus ex partibus fuerit contracta pro aequis portionibus facta censetur.*
- 6 *Computatio diuisionis pascuorum, est iudici arbitraria, ubi non constat quam partem quilibet habeat.*
- 7 *Pauper non potest tot ligna scindere ex montibus vniuersitatis, quot potest diues.*
- 8 *Iustitia distributiva, tanto plus alicui de bonis communibus tribuit, quanto quis habet maiorem principalem, & dignitatem in communitate.*

CAP V T VII.

Computatio terminorum qualiter sit facienda, ubi plures populi, qui non sunt aequales in vicinia, communitatem diuidunt, & ignoratur quantam quilibet partem in cõitate habeat?

- S**æpenumero contingere solet, quod plures populi cõmunitatem pascuorum (de antiquo) habentes, cõpascua illa diuidere, & distincta habere conent. Et cū ignoret, quis plus, quisue minus termini in dicta cõmunitate ab initio contulerit: dubitatio solet, qualiter hæc compascuorum computatio & distributio fieri debeat, an pro modo possessionum, & vicinarum & pecorum, an vero pro æquis portionibus, sit facienda? Et antequam ad quæstionem hanc perueniamus, videre opus erit, an communitas pascuorum ex immemoriali, vel antiquo tempore contracta, aliquibus ex causis, separari & dissolui possit? In qua difficultate, resolutiue dicendum erit, quod communitas diuidi possit, & si à tpe immemoriali existere pbatum fuerit. Idq. latere solunt *Affl. decif.* 290. *Paris. conf.* 134. *Plot. in tract. de in litem iuran. in parua impressione S. 49. n. 37. Castel. in l. 5. tit. 3. de los propios y rentas del concejo p. 9. n. 2. Couarru. lib. 1. varia. c. 17. n. 11. Auend. de exseq. mand. 1. p. c. 4. Vinc. de Franc. dec. 301. n. 6. Ant. Thesaur. dec. 71. Guttier. de iuram. confirm. 1. p. c. 49.* Quo fundamento sic præsupposito in principali quõne nostra variæ sunt Doctorum sententiæ.

In primis nãq. dicendum vñ, quod si de parte, quã quilibet populus in cõione posuit, non constiterit, cõputatio terminorũ & distributio fieri debeat, habito respectu ad capita animalium, siue ad vicinos cuiuslibet ex populis compascuis, arg. *text. in l. quarebatur, ff. ad leg. Falcid. ibi. eius quod exigi potest, pro rata sit distributio.* Pluris enim egent decem pecora & psonæ, quam quinque, & in diuisione cõium pascuorum plus hêt, qui plura bona & pedia possidet, *ut in l. testatrix. S. si. ff. si seruis. vendicetur,* & loquendo in aquarũ diuisione, ita dicendum reputat Menoc. *lib. 2. de arbit. casu 128. n. 2. Calcanens conf.* 34. *col. 3. ex text. in l. pecoris cum l. sequenti. ff. de seruitutibus rusticorum Franc. Marcus dec. 223. Odofred. in l. usu pars. ff. de usu, & habitatione,*

Vu 2 ubi

vbi tenuit, quod si duobus legatus sit vsus pascui, qui sufficiat pro decem equis, & vnus habet tres equos, alter vero septem, vnus hñe debeat tres, alter vero septē reliquas partes.

- 4 Contrariam tñ sniam, imo quod cuilibet vico æqualis pars termini sit in pputatione applicāda, nō habito respectu ad ouiu vel vicinorū maiorē vel minorē quantitātē, colligit Alberic. in l. vsus pars per tex. ibi. ff. de vsu & habitatio. vbi dicit, q qñ pascuū legat duobus, & alter hñt decem equos, alter vero centum. æqualiter cuilibet sunt pascua pstanda, nō habito respectu ad maiorē, vel minorē numerū equorū. Et rō ea est potissima fm eum, qā ita absorbent totū pascuū decē, sicut centum pecora. Et in terminis hanc eadē sniam tenet Greg. Lup. l. 26. tit. 31. p. 3. verbo ploba sen despues. vbi dicit, quod si pstat quantam vsq. partē in cōiōne contulerit, eadem pars illis sit prastanda, si vero consistere non possit omnes admittantur pro vtili.

- 5 Rursus p hac snia facit vere in indiuiduo, qā ubi aliter nō apparet cōiō, sēper p equalibus portionibus facta psumit, ut in l. etiā partis, ff. de vsufructu. idq. respectu cōiugalī acquæstus constitutū fuit in l. 103. styli, vbi qñ non apparet, quale fuerit veriusq. coniugis capitale p æquis portionib⁹, diuidunt bona tpe mortis relicta, idq. lege regia confirmat ex tex. in l. 1. tit. 9. lib. 6. in noua legum regni collectio. Et hñc sniam tenuit Ant. Thefa. in terminis nostris dec. 72. n. 3.

- 6 Bertran. tñ conf. 37. lib. 1. & conf. 75. n. 15. lib. 2. & conf. 1. col. li. 3. hanc cōputationē totā ex iudicis prudentis & circūspecti arbitrio, pendere arbitrat. Idq. tenuit Alf. in constituto, Neapolitana Rubr. 83. n. 8. quos refert Menoc. lib. 2. de arbitra. casu. 245. n. 14. & 15 vbi dicit, quod in hoc arbitrio iudex cōsiderabit pascuorū qualitātē, incolarū quantitātē, pdōnem, & æquitatē. Nā extāt agricolæ pauperes, quibus liberis concedere pascua, quam opulētis, tutum ac bonum est.

Inter has tñ Doctorū varietates, illa maiorib. & fortiorib. nitit fundamentis, q p rata possessionū & pecudū diuidēda fore pascua pdixi, eaq. manifeste pbari vñ in l. Imperatores. ff. de seruit. rusticorum pradiorum, vbi Antonius & uerius Augusto Cæsari in hñc verba relcripserunt: *Aquam de flumine publico*

pro modo possessionum ad irrigandos agros diui diuorire, nisi proprio quis iure plus sibi datū ostenderit. Et hñc sentētiā tenet Pet. Surd. conf. 65. nu. 25.

Quæ sentētia eo maxime casu locum hñt, qñ aliq. ex cōsocijs populis inter quos cōiō dissoluta, aliqua speciali dignitate, liue p rogatiua fulgeret, arg. text. in l. plenum S. equitij, & rursus in S. lubentius ff. de vsu & habitatione. ibi. aliquando enim largius cum usurario agendum est, pro dignitate eius, cui relictus est vsus.

- Et p hac snia facit doct. Rebuff. in l. 1. C. de apochis publicis lib. 11: vbi dicit, paupē ē nequaquā posse tot ligna scindere ex nemoribus vniuersitatis, sicut diuitē, quod ēt palam ibi tenuit Platea Burg. de Paz in conf. 42 n. 12. Et rō est; qā in iustitia distributiua, tāto plus alicui de bonis cōibus dat, quanto q. hñt maiorem principalitātē, & dignitātē in cōitate, ut tenuit S. Thomas 2. 2. q. 61. art. 2. Et p hac snia facit optime, quod notat Hieron. de Monte Brixiano in tract. de finibus regundis. c. 72. n. 20. & 21. Greg. Lup. in l. 9. tit. 28. p. 3. gl. verbo como a los ricos, dicēs, q vniuersitatis pascua, inter vniuersitatis homines, & eorū dños diuidi debent, p mō facultatum, & possessionū, & quod singuli homines debent p rata suarū facultatū mittere corū aialia in pascuis, ita quod neq. ipsi dñi, nec incolę totū absorbant territoriu, sed fm patrimoniij qualitātē possideant, qā ille, qui hñt minores possessiones, debet ēt vti minus pascuis, ut tenuit Bertran. d. conf. 37. & conf. 202. vol. 2. n. 6. Et de hac qōne latius dicam in tract. de iure pascend. c. 18.

S V M M A R I V M.

- 1 Lucra interuenisse in matrimonio non dicitur, nisi are alieno prius soluto.
- 2 Computatio qualiter sit faciēda, vbi agitur de dotibus prima & secunda uxoris restituedis si in primo matrimonio nihil lucratum apparet, in secundo vero sic.
- 3 Computatio Aiora inanis & sine effectu est circa traditionem dotium, prima & secunda uxoris.

CAPVT VIII.

Qualiter sit facienda computatio ubi agitur de restituendis dotibus primæ & secundæ uxoris. Si in primo matrimonio nihil reperitur lucratum, in secundo vero sic.

N Villus (fere) dubitabit vnquam, quin vbi primæ uxoris hñdes cū secunda uxore cōcurrunt p̄ satisfactione & solutione dotium, prius dos primæ uxoris sit soluenda, deinde secundæ uxoris sit satisfaciendū, ex vulgata regula; q̄ prior est t̄pe, potior est iure de qua in l. j. C. qui potiores in pig. habeantur. Et hæc sn̄ia locum ēt hñe vñ, vbi in primo matrimonio nihil fuit lucrātū, in secūdo vero lucra, & cōiugales acquæstus subsistunt: non. n. lucra interuenisse dici pñt, nisi prius æs alienum exsoluat, l. omnes as alienum, & in l. Mutius ff. pro socio. Illud enim in bonis esse dñr, quod superest deducto gñe alieno. l. subsignatum S. bona. ff. de verb. sig. l. princeps bona ff. eo. tis. Ex quibus oĩbus supra relatis dicendum vñ, quod calculatores (hoc casu) prius adiudicare debeant dotem primæ uxoris, quam dotē & lucra secundæ, qđ quidem fieri dēt, ubi bona mariti soluendo nō essent. Si tamē hm̄di bona vtiq. soluendo sint, tunc intrat nñæ qđnis dubitatio. Et quidem multū inte esse vñ, an dos proxima uxoris ex acervo bonorum prius deducatur, quam dos secunda uxoris cum lucris? Si enim prima dos ex acervo prius deduceret, secunda vxor forte magno afficeret damno, & incommodo, ut aperte patebit ex sequenti exemplo.

2 Pone, quod prima uxor dedit marito in dotē 400. duccatos, & in hoc mñmonio nullo fuit cōiugalis acquæstus. Deinde maritus secundas nuptias p̄xit, cū iā non habuisset in bonis plusquā 200. ducatos, vel primā dotē non integrā. Et secunda vxor, quingentos ducatos illi in dotē tradidit, & in isto secūdo matrimonio quingentorū ducatorū summa fuit lucrata. Certe si ī casu hui⁹ exēpli & similiū, de acervo mariti, q̄ t̄pe diuisiōis, & adiudicationis dotiū ē mille & ducētorū ducatorū prius deducerent, illi quatuorcenti ducati, p̄ dote primæ uxoris, secūda uxor nō hñet dotē suā integrā cum dimidietate lucrorū secūdi mñmonij, q̄ medietas erat ducētorum &

quiquaginta ducatorū, sed tñ hñet p̄ lucris, quinquaginta ducatos, & sic amitteret duccentos ducatos de lucro dotis. Quod manifeste patet, q̄ si prius capitalia oĩum piugū deducerent de illis mille & duccentis ducatis à marito relictis, cōsumunt mille & centū ducata, quatuorcenta scilicet de dote primæ uxoris, & quingenta de dote secūde, duccenta de patrimonio & capitali mariti. Vnde cum ī secūdo mñmonio essent quingēti ducati superlucrati, secūda vxor solū quinquaginta p̄ sua medietate lucrorū capit. Ecce igit̄ apparet, qualiter fm̄ p̄dictā p̄putationē secunda vxor defraudat in duccentis ducatis ex lucris sibi ex l. fori p̄tinentibus, & huic secūde mulieri nullo mō mederi posset, cū lucra non dicant, nisi prius deductis capitalibus, ut in l. cum duobus S. damna & in d. l. Mutius, ff. pro socio & in l. i. tit. 3. lib. 3. fori, Aiora de partitio. 1. p. c. 29. in fi.

3 In hac tñ p̄dicta difficultate Aiora de partitionibus 1. p. c. 7. n. 2. q̄ primus oĩum hanc qđnem excitauit, hñc p̄putationē in hñc modū faciēdā reputauit. s. vt ex acervo bonorū mariti, q̄ t̄pe mortis p̄tinet mille & ducētos ducatos (in exēplo supra p̄posito) deducat pri⁹ dos secūde uxoris, q̄ erat quingētorū ducatorū, & statim capitale, qđ maritus posuit in secūdo mñmonio, qđ erat de ducētis ducatis, q̄ duo capitalia faciēt summā septingentorū ducatorū deīde quingēti illi ducati, q̄ super sunt vsq. ad quātitatē mille & duccentorū ducatorū, q̄a marito fuerūt relictī, diuidant̄ inter maritū & secūdā vxorē, cū in eodē secūdo mñmonio fuerint lucrati, & sic habebit hñc secūda vxor p̄ dote & lucris summā septingētorū & quinquaginta ducatorū, marit⁹ aut̄ p̄ capitali, & lucris secūdi mñmonij hñbit quatuorcentū & quinquaginta ducatos restātes ad summā ducētorū mille & duccentorū ducatorū: & de hac parte mariti, deīde deducant̄ quatuorcenti ducati, p̄ satisfaciendis hñdib. primæ uxoris, de dotis quātitate, quā ab ea maritus accepit, & ita q̄libet vxor hñbit, q̄ sibi debet̄ integraliter, & sine aliqua diminutione, & marito, vel ei⁹ hñdib. solū quiquaginta supererūt. Hñc q̄ p̄putationē, dignā suo ingenio reputauit Aiora, & aliā factā fm̄ primā supra relatā reuocari fecisse in Granatēsi Prętorio testat̄: & ideo hanc nouam computationē.

eationem menti tenendam reputat, eo quia quilibet diceret prius, si de hoc interrogatus esset, multoq. graues & peritos viros in ea errasse testatur, eo quod illam primo modo preceperunt.

3 Sed parcat mihi ingens calculator Aiora, quia ex hac computatione sua non resultat diuersus effectus ab illo, qui ex prima computatione, & adiudicatione resultat, sed idem penitus: quia si facias primam computationem, deducendo prius quatuor centum ducatos pro prima dote, & deinde quingentos pro secunda, & patrimonium mariti, quia fuit de ducetis ducatis in secundo matrimonio, eodem modo habebit haec secunda uxor dotem & lucra usque ad quantitatem septingentorum & quingenta ducatorum, & uxor prima quatuorcentos ducatos, & marito iidem quinquaginta tantum ducati supererunt, eo quod hoc casu lucra quae deficiunt secundae uxori, deducuntur de capitali & lucris mariti, cum maritus debitum primae dotis ex acervo bonorum deduxerit, & sic tanto minus accipiet, quantum pro suo debito persoluit. Et ideo dicendum erit, quod ex computatione admodum ab Aiora lucrata, nullus poenitus effectus diuersus resultat, nec ullus quantumcunque mathematicus demonstratione & euidencia mathematica ratione deinde demonstrauit. Ideo nihil Aioram fecisse reputandum primam computationem impugnauit, oleumque, & operam, cum & iudices (dum illam reuocauerunt) perdidisse arbitror.

S V M M A R I V M.

- 1 *Uxor medietatis lucrorum statim acquirit proprietatem.*
- 2 *Fundans se in qualitate temporum tenetur illam probare.*
- 3 *Qui dicit antea factum fuisse, nisi illud probauerit non obtinebit.*
- 4 *Bona acquisita per praelatum durante praelatura, presumuntur acquisita tam ex bonis patrimonialibus quam ex bonis praelatura.*
- 5 *Pecunia relicta a marito, ubi non potest constare lucrata constante matrimonio, vel eo in viduitate existere qualiter fieri debeat diuisio huius pecuniae lucrata.*
- 6 *Legatum si quid sit duobus, non tamen constat quantum cuiuslibet testator legare voluerit, qualiter fiet diuisio rei legata.*
- 7 *Iudicibus an liceat in dubijs questionibus, secundum iuris rationes, & naturalem aequitatem*

arbitrari?

- 8 *Affectio in nummis non consideratur.*
- 9 *Pecunia redacta ex mercatura, siue fructibus communibus, non efficitur communis.*
- 10 *Societas inter coniuges contracta non dicitur omnium bonorum.*
- 11 *Uxor statim bona lucrata constante matrimonio videtur in proprietate acquisisse quando bona in specie consistunt.*

C A P V T I X.

Computatio qualiter sit facienda inter filios primi, & uxorem secundi matrimonij, ubi constat patrem multam pecuniam lucrasse, non tamen patet in quo ex illis matrimonijs fuerit lucrata?

Non raro contingere solet, quod hi (quos vulgo hombres de negocios, appellamus) multam pecuniam lucrentur, in primo & secundo matrimonio, & tandem illis mortuis, filij tam primi, quam secundi matrimonij, lucri illius partem (tanquam matrum heredes) expostulant, cum non pateat quanta sit quantitas, in vno vel altero matrimonio lucrata, dubitari solet inter calculatores, qualiter talia lucra inter filios prima, & secundae uxoris & eius filios diuidi debeant? In qua difficultate dicendum est, quod omnia illa lucra censentur facta in secundo vel ultimo matrimonio, non tamen in primo, & pro consequens filij primae uxoris frustra partem dictorum lucrorum petant, si euidentissimis probationibus non constiterit, quanta ex illa pecunia in dicto primo matrimonio fuerit lucrata, & sic medietas illorum pertinebit ad secundam uxorem, & altera medietas haereditas patris, quae sententia ex sequentibus suaderi videri.

1 Primo, quia secunda uxor reperitur in possessione lucrorum, vel saltem medietatis, quinimo & uxor medietatis lucrorum censetur habere proprietatem, ut in l. 47. titu. 28. p. 3. ibi. *Otro si dezimos que toda la ganancia que qualquiera dellos faga, que el señorio dellos passa a los otros, tambien, como si cada uno dellos la auiesse fecho.* Et quod statim & in ipso actu acquisitionis utroque coniugi acquiratur, tenuit Cassan. in consuet. Burgen. si Rubric. 4. consuetud. Parisi. 1. par. S. 25. nu.

nu.2. Tirag. de retractu. §.1. lib.2. gl.9. nu.63. Couar. in 4. 2. p. c. 7. n.36. lib.3. variar. c.19. n.2. Pinel. in l.1. C. de bonis maternis 1. p. n.36 & plures alij relati à Io. Garc. in tract. de expens. c.13. n.21. & in tract. de coniugali. aqua f. n.21. Cum ergo secunda vxor in possessione horū lucrorū reperiatur, & sic cēleat tāquā re^o in hac cōtrouersia, & filij primi matrimonij reputentur actores, illis intentionem & petitionem suam, non p̄bantibus, reus erit absoluehdus: hoc enim est vnum ex commodis possessionis, vt in §. commodum in §. it. de interdiciis & in l. si. C. de rei vend.

Secundo hæc snia fundat̄ decisione text. in l.1. tit.9. lib.5. recop. cuius decisio fuit canonizata p. l. 203. Hyli. quatenus dicit, que los bienes que an mirado y muger son de ambos por medio. Illud enim verbū que han de quo in d. l. quod latino sermone diceret, q̄ hēnt, dicit existentiā & possessionē actualē de præsenti, & sic tpe dissoluti matrimonij: ergo cū secunda vxor iā habeat medietatē, q̄ priū affeuerauerit, grauatur onere p̄riæ p̄bationis, cum secunda vxor, q̄ reperit̄ in possessione, hēt iuris p̄sumptionē p̄ se, ex notatis per Rolan. conf. 90. n.11. Masc. concl. 202. n.2. qui enim se fundat in qualitate t̄pis, debeat illā p̄bare, alias succumbit, l. si vero §. qui pro rei qualitate ff. qui satisdare cogantur. Et in terminis hanc sententiam tenet Aiora de paritio. lib.3. q.13. à n.40. & eius suadet opinio ex eo, quia qui dicit aliquid antea factum fuisse, nisi id probauerit, non obtinebit, l. quoties C. de rei vend. Pala. Rub. in Rubrica de donatio §.60. (n.16).

P̄dictis tū non obstantib. p̄riā sniam tenendā reputo, imo quod ēt, vbi nihil p̄batū esset, & staremus in puris terminis p̄sumptionis, lucra illa, q̄ tpe mortis p̄ris existunt, diuidi debeant inter filios primi, & secūdi matrimonij, p̄ rata t̄pis, quo vtrumq. matrimoniu durauit, ex quantitate dotis cuiuslibet mulieris, non. n. est maior p̄sumtio p̄ scdō, quā p̄ primo matrimonio. Quē snia p̄bati v̄r argō tex. in c.1.12. q.4. vbi dicit, q̄ si p̄lat^o durate p̄latura, aliqua bona acq̄suiūt, p̄sumit̄ ea acq̄suiſse tā de bonis patrimonialibus, q̄ de bonis p̄laturę, ubi aliter nō apparet. Idq. ēt p̄bat̄ in c. vi unus, de pecul. clericorum, vbi Abbas n.3. idem Abb. in c. cum esses n.24. prope

finem, v̄r f. aut dubitatur, & tunc de testamētis, quem refert & sequitur Soc. Senior conf. 91. col.4. v̄r f. confirmatur & 3. lib.3. Roma. conf. 346. n.4. v̄r f. aut dubitatur: & ante oēs Bal. in Auth. licentiam n.3. v̄r f. sed renoco in dubium C. de Epif. & cler. Menoch. lib.2. de arbitr. casu 195. n.7. Et loquēdo in p̄latis & clericis dixit Causal. dec. 44. n.120. p.2. qd̄ p̄latus, cleric^o, & religiosus, si hēt bona p̄pria, in dubio p̄sumit̄ illa acq̄suiſse de bonis p̄prijs, & fructus Ecclesię pri^o p̄sumpsisse, p̄ suis alimētis, nisi fruct^o superaret alimēta, q̄a hoc casu p̄ rata bona p̄sumerent̄ acq̄sita, tā ex bonis intuitu Ecclesię, q̄ ex patrimonio ad illū p̄uentis, vbi refert Rodoa. de reb. Ecclesię, non alie. f. 331. n.7. Berol. conf. 7. n.23. vol.2. Et in terminis fere n̄ris dixit Palac. Rub. in repet. Rubrica. de donationib. §.60. n.16. quod vbi nō p̄t p̄stare, an maritus lucratus fuerit pecuniā a se tpe mortis relicta, durante m̄rimonio, an soluto p̄dicto m̄rimonio p̄siderādū sit t̄ps, q̄ uixit in iuduitate, qualitas p̄sonę, negotiorū & bonorū mariti, & ex his arbitrare poterit, quātū tpe iuduitatis acq̄suiuit, & illud maritus p̄cipuū & tanq̄ p̄priā hēbit, aliud vero diuidet̄ inter eū, & uxore, uel eius h̄rdes, tanq̄ p̄stāte m̄rimonio lucrātū. Facit ēt p̄ hac snia tex. in l. Titie textores ff. de leg. j. ubi qn̄ duobus aliqd fuit legatū, & nō p̄stat, quātū cui libet sit p̄standū, rōne incertitudinis p̄ dimidio legatū diuidit̄, atq. in dubijs q̄onibus iudicē rē p̄ mediū diuidere posse, tenet Bald. in l. si pater ff. de heredib. instituēdis, & ita iudicauit Tiber. Cæsar, vt cōstat ex l. & hoc Tiber. ff. eo. tit. & Sūmus Pōtifex in c. afferse mihi gladiū, de p̄sum. & i materia finiu regūdor.

Hāc sniam ex multis alijs tutať Hiero. de Mōte Brixiano in tract. de finib. regund. c.101 p̄ tot. vbi n.6. dicit, q̄ hoc maxime decet iudicib^o, q̄ hēnt supremā prātē, nec ex hoc diceret̄, iudiciū rusticorū, de quo p̄ gl. in l. Nescinius, ff. de neg. gest. ut tenendo p̄dictam sententiam tenuit Boer. dec. 239. n.3.

Et qd̄ cū liceat iudicib. in dubijs q̄onib^o fm̄, iuris rōnis, & eq̄tatis dictamē arbitrari, vt tenet Menoch. late lib. j. de arbitr. casu 13. n.15 ēt cām p̄ mediū scidēdo, maxime ubi litigat̄ inter cognatos, p̄serti si uterq. tractat d̄ lucro captādo, vt elegāter aduertit Thesa. dec. 89. n.3. p̄cipue i hoc casu licebit cū filij primi ma-
tri-

rimonij m rem suā dotē aliquā p̄i suo tradi
disse liquidauerint quantūq. matrimonium
durasset pbauerint, & quod in eo pater eisdē
in rebus traficasset. Si. n. vtraq. vxor, p rata,
quo eius matrimonij durauit, suam pecuniā
in potestate mariti habuit, & ipse cū ea nego
ciauit, ipsaq. vxor p rata sui matrimonij, p
conseruandis pecunijs mariti vigilauit, non
vtiq. æquum esset, si p rata capitalis sui, &
laboris, in ea re impenti (in casu dubij) lucra
non perciperet; labor enim & pecunia diui
sionem recipiunt, ut in l. Seio amico, ff. de
annuis legatis.

Et tenendo istā sententiā, quæ pculdu
bio uerissima est, & maioribus iuris institutis
fulcit, non obstat argm p̄ p̄ia sententia ad
ductum, quo dicebamus, vxorē secundam
esse in possessione lucrorum, & ea ex cā filios
primę uxoris grauatos esse onere pbandi suā
intentionem, eo quod actores sint p lucris
materni matrimonij, quia indec, quod imo
isti filij cum patre suū representent, & vna ea
demq. psona cum eo censeant, & in eis sit p
tinuatum dñum, quod penes patrem existe
bat, ut in l. in suis ff. de liberis, & posth. mor
tuo patre tanquā necessarij, & sui hñdes sta
tim in eius bouis succedunt, & uxor secūda
dotem & lucra de eorum manib. recipere de
bet, & ita non sunt actores, sed rei: & p con
sequens p̄dicto pbandi onere nō astringun
tur, plus quā illa secunda vxor. Quod. n. di
ctum fuit, quod dñum medietatis lucrorum
statim vxori acquirit, verum erit, qñ lucrata,
& pparata fuit aliqua species, siue res immo
bilis, quod tñ locū non hēt in pecunijs, cum
in eis non cadat affectio, ut in l. nummis ff. de
in litem iurando. Rursus, quia pecunia reda
cta ex mercatura, seu fructibus cōibus nō est
cōis ex sententia Accursi. in l. si pater, C.
communis utriusque iudicij, verbo ex commu
nibus, iuncto text. ibi. Et ibi tenet Bald. n. 6.
Matienzo l. 2. tit. 9. lib. 5. recop. n. 40. Quod
maxime locum hēt inter coniuges, cum so
cietas inter eos p̄cta non sit oīum bonorum,
sed lucri dumtaxat, ut late contra Seguram
in l. 1. §. si vir, n. 20. ff. de acquirenda poss. pro
bavit idem Matienzo in l. 4. gl. 1. tit. 9. lib. 5. n.
j. in noua legum regni collectione. & gl. 2. in pri.
Et ex his remanet responsum secundo fun
damento d. l. 1. tit. 9. lib. 5. recop. verbo, que

han. Habere enim dñ uxore bona lucrata qñ
consistunt in specie, non vero qñ in quātita
te consistunt, donec sibi tradantur ex supe
rius relatis. Tu tamen, cum ocio uacaueris,
rem hanc maturiori consilio perpende.

S V M M A R I V M.

- 1 Homines plus de se expectare solēt, quā habeāt
in facultatibus suis.
- 2 Legata à testatore relicta, an ab ordine litera
sint soluēda, etiam si pro omnibus legatarijs
bona non sufficiant?
- 3 Ordo denominationis, designat ordinem dile
ctionis.
- 4 Testator presumitur habuisse aequalem affe
ctionem ad omnes legatarios.
- 5 Computatio quando testator in legādo modum
excessit, & legata excedunt vires patrimo
nij, qualiter sit faciēda.
- 6 Dectuctio tertię vel quinti qualiter sit faciēda,
quando legata vires excedunt patrimonij?
- 7 Filius qui parentes reliquit, si in legando modū
excessit qualiter fiet legatorum computatio,
& defalcatio?
- 8 Defalcatio an locū habeat, in legatis p̄ijs, quā
do testator in legando modum excessit,
- 9 Defalcatio an debeat fieri de speciebus legatis,
ubi hereditas fuit exhausta legatis, vel te
stator modum in legando excessit?
- 10 Legatum speciei, recta via transit ad legatariū
à morte testatoris.
- 11 Legatum liberationis, seu nominis debitoris, an
censeatur legatum speciei, an vero sit lega
tum quantitatis?
- 12 Affectio testatoris quādo sit consideranda, iux
ta ordinem scriptura legatorum?
- 13 Ordo, nō est attēdendus ubi agitur de annullādo.

C A P V T X.

Computatio pro satisfaciendis legatarijs,
qualiter sit faciēda, quando lega
ta excedunt vires patrimo
nij defuncti.

- C**Um frequenter plus de se expectent
homines, quam habeant in faculta
tibus suis, ut in l. in fraudem la 1. ff.
qui & à quibus testatoribus accidere solet, ut
sub.

- substantiam suā, de qua disponere pnt in pluribus legatis, tā pijs, q̄ gratiosis distribuant, multūq. vires patrimonij in similibus dispositionibus excedant. Quo fit vt inter ipsos legatarios oriat in hoc. scilicet an primo notatis prius sit satisfaciendū, quam alijs, an vero debeat vnicuiq. p rata portionis sibi relicta legatū p̄solui? In qua difficultate dicendum vñ, quod sint soluenda legata ab ordine l̄ræ testī. Talis enim censet esse mens testatoris qualis est ordo scripturæ, l. *quoties ff. de usufructu l. cum pater §. a te peto, ff. de legat. 2. l. generaliter. §. qui ergo. ff. de fideicommiss. liberti.*
- 3 Rursus, quia ordo denominationis designat ordinem dilectionis, & charitatis, l. *qui soluendo, la secunda, & ibi Ang. & Imol. de hered. instituentis, Bal. in l. penult. 3. opposit. C. de verb. signific. & in l. 1. C. de edicto diui Adriani tollendo.*
- 4 Sed p̄dictis non obstantibus prius tenendum erit, cum æqualē affectionē oībus legatarijs testatorē habuisse sit p̄sumendum, iuxta dispositionem tex. in l. *si quis testamento §. apud Iulianum ff. de legat. 1.* Vbi Iason facit cōputationem in hoc casu dicens, quod qñ legata excedunt vires patrimonij defuncti, ita ut non possit integre omnibus satisfieri legatarijs, iuxta quantitates à testatore taxatas, tunc fiat distributio legatorum ad quotam minorem, habita tñ rōne ad quotam scriptā testō, ita ut in ista quota minori quilibet legatarius in tanto alium excedat, quantum in quota maiori excedebat, & sic cuiuslibet legatario fiet diminutio, p rata, iuxta voluntatem testatoris, donec reducat ad vires patrimonij. Vnde cum testator voluerit, quod legatarius de triginta, habeat plus decem, q̄ legatarius de viginti, & legatarius de viginti decem plus quam ille, cui decem tantū fuerunt legata, vt in d. §. apud Iulianum, vbi gl. alia iura cōplicita refert, & hanc cōputationē mathematica demonstratione verissimā reddit Iasidicens, quod si cum testator, q̄ habebat viginti in bonis, fecit legata ascendentia ad quadraginta, & sic in duplo illius quod hñret, cuiuslibet fiat diminutio p̄ dimidia sui legati, idque manifeste docuit Consultus in d. §. *apud Iulianum vbi, apud Iulianum lib. 32. Digestorum, Marcellus notat, is qui sola triginta reliquerat, Titio triginta legauit, Seio viginti,*

ti, Mauro decem, Masurius Sabinus probat Titium quindecim, Seum decem, Mauium quinq. consequuturos. Et hāc ē cōputatio nem p̄baui Triphonus Iuris Consultus in l. *si vero cōposita. §. 1. ff. de militari testamento, & Caius, Iurisconsultus in l. in quantitate §. fin. ff. ad l. Falcid. Vinc. de Franch. dec 336. nu. 1. Parlad. lib. 1. rerum quotidiana. c. 18. vbi dicit, q̄ cū defunctus in legando modum excessit, supputandus est excessus, q̄ tertiam & quintam bonorū partē excurrit, & quantum fuerit excessus tantū cuiuslibet legatario p rata detrahendum erit, ut puta si tertia pars excedat, tertia quoque pars cuique legato sit detrahenda. Et loquēdo in legato, siue in p̄legato tertij, vel qñ ti ponit sequens exēplum. Dicit, inquā, pone quod tertiu, uel quintū hñditatis testatoris, valebat quadringenta, testator vero sexcenta legauit, quo casu excessus p̄sistit in tertia parte, illi⁹ quod legare potuit, tertia igit pars singulis legatis detrahenda erit, cuius igit sexaginta legata sunt quadraginta tantū debent, cui triginta viginti, atque eo pacto fiet, vt deducto, singulis quod superest, oīa legata, vel p̄legata tertiā vel quintā partem non excedant.*

- 7 Hæc tamen cōputatio, de quo supra facienda erit, ubi testator, liberos reliquit, at vero si filius non liberos, sed parentes reliquisset, & plus quam tertium bonorum suorū legasset, cum filius plus quam de tertio bonorū suorum disponere non possit in præiudicio parentum, vt in l. 1. titu. 8. lib. 5. Recopilat. ad tertiam hæreditatis partem legata erunt redigenda, quod si neque liberos, neque parentes reliquerit, tunc sequenda erit computatio de qua in §. fin. insti. de lege Falcidia, ut tenet Parlad. vbi supra.

- 8 Et prædicta defalcatio, & computatio nō solum locum habet in legatis gratiosis, verum etiam & in pijs facienda erit, vbi cumque testator in legatis modum, & taxam legis excesserit, & ita in terminis tenet Bartol. in authentica *similiter, C. ad legem Falcidiam*, vbi dicit, quod licet legata detrahantur, vt æs alienum, per legem *si seruus, ff. ad legem Falcidiam*, tamen hoc procedit quantum ad deductionem Falcidiæ, sed ubi non suppetunt vires patrimonij, diminuunt sicut alia gratiosa legata, quæ admodum ēt diminuuntur in testamento mili-

ita facta, in quo licet cesset Falcidia, tamen diminuantur legata p.p. aff. etum patrimonij, & hoc et in legatis videmus ad pias causas factis, minuantur namq. p.p. debitum iure naturæ, ut notant communiter Doctores, in l. si quis ad declinandam C. de episc. & cler. Tiraq. de priuil. pia cause priuil. 72. Vinc. de Franq. dec. 236. n. 1. Parlad. loco sup. cit.

In proposita tñ nræ computationis specie illud maxime dubitari solet, an hac computatio, & defalcatio, pro rata de qua supra, locum habeat non solum ubi quantitas fuit legatum, verum etiam ubi legatum consistebat in specie? Et hunc articulum dixit pulchrum Paul. in l. quarebatur ff. ad legem falcid. & Angel. ibi dicit hanc esse pulchram qñe, & qd idē ē ubi legata fuit species sit dicendum, vñ pbari, ex tex. in l. quarebatur ad l. Falcid. ibi, Quare cum nomē minus soluēdo est in hereditate, ei⁹ quod exigi potest, pro rata fiet distributio residui, venditio facienda est, & id demum in hereditate computetur quāti nomen distrabi potest. Et p istum tex. ita tenuerunt Angel. Paul. & Cumanus vers. si ergo habes. Et hanc sniam non facta mentione de supradictis, dixit cōmunem Alexander, ibi in fine, & eam sequit Tiraq. loco supra citato & Parlad. d. c. 18. idem Alex. in l. 2. ff. de cond. debiti per text. ubi etiā Bald. indistincte tenet, quod facienda sit deductio etiam qñ legatum est in specie. Paulus in l. 1. n. 3. vers. 2. queritur C. communia de legatis, & in l. procuratoris §. si plures, vers. facti etiam ff. de tributoria, & eos sequit Negusant. de pignoribus, 2. p. memb. 4. limi. 4. Paris. in l. 1. ff. de legatis primo, n. 139. Surd. aliment. priuil. 30. n. 1. fol. 290. Et eorum sententia ex eo comprobatur, quia postquam debentur eadem legata, ex eodem testamento, æquum videtur, vt eandem fortunam legatarij, omnes sequantur. Et equa lance regulata voluntate testatoris, quilibet suum legatum percipiat, arg. l. cum pater §. fidei tue. ff. de legat. 2. ibi. Nam ordo scriptura non impedit causam iuris & voluntatis.

Contrariam tamen sniam, imo quod legatum speciei nullo modo diminutionē, respectu excessus recipiat, probari videt ex textu in l. fideicommissorum ff. de in posse legato, & ex hoc textu istam sententiam tenuit Accurs. in l. si uerum composita ff. de militari test

mento verbo si uero quam ibi sequuntur Bald. Paul. & Ias. in d. §. apud Iulianum, n. 7. Et hanc sententiam confirmatam esse ex sententia glossæ Bald. Angeli. Iason. Croti, tenet Vinc. de Franch. in loco supra citato, n. 5. in fi. eamque duabus rōnibus corroborare intendit Iaso. in d. §. apud Iulianum. Prima, quia ille cui legata est species, dicitur esse legatarius illius speciei indiuidue, quæ omnino diuersa est, a legato quantitatis, quia is dicitur legatum generis, ut in l. in ratione §. incerte, ff. ad legem Falcidiam. Secunda, quia legatum speciei, recta uia transit in legatariū a morte testatoris, ut in l. Titio ff. de furtis, quod sec⁹ est in legato quantitatis cum debeat capi de manu hñdis, cum defalcatione quam ex legis dispositione hñe potest, ideoq. legatum speciei mellioris esse condōnis in terminis nræ quæstionis tenuit in l. 1. ff. de legat. 1.

Pro veritate tñ huius articuli, prius videndum, & examinandū erit, an text. in d. l. quarebatur opinionē affirmatiuā, supra relatā pbet, cuius rei vera cognitio pendet ex hoc, an verum sit, quod legatū liberationis, vel nominis debitoris, de quo in d. lege quærebat, dicat legatum speciei, an vero sit quātitatis legatum? Et quod sit legatum speciei respectu ipsi⁹ debitoris, cui relicta est liberatio, tenet Angel. & Paul. in d. §. apud Iulianum, quos et sequit Cumanus ibi Alex. in d. l. quarebatur. Paul. tamen Castrensis in d. §. apud Iulianum tenet, loqui in legato speciei, eo qd legata liberatione virtualiter legat quātitas, & perinde est, ac si pecunia breui manu soluta esset testatori, & post modū esset legata, quo casu dubiū nō erit quin legatū sit quātitatis, & fieri debeat distributio p rata, pnt i uero legato quātitatis diximus, vñ si testator cui quatuor cētum debent debitori illā summam legasset, & alteri centum legasset, si testator non haberet in bonis plus quam illa quatuor centa, quæ ei debebantur, erit facienda de defalcatio pro rata, ita vt debitor cui quatuor centa fuerunt legata, quintam partem minus habeat, & alteri legatario soluat, & ita fiet iuridica computatio, & defalcatio, secundum iura superius relata.

In hac tamen difficultate Vincentius de Franquis, ubi supra nu. 11. postquam hinc inde plures antractus hanc pati difficultatem con-

confitetur, cum Neapolitano Senatu, ibi tenendum reputat, quatenus voluit & iudicauit, quod vterq. legatarius speciei (scilicet, & quantitatis) modum p ea parte, qua hñditas est soluendo consequat non apparente in prium testatoris voluntate, & sic approbavit sniam Angeli, Cumani, & Cornei, q pti naciter illā defendunt. Ibiq. decreuit, vt legatum factū hospitali S. Iacobi Hispanorū, non diminueret, eo quod hanc esse testatoris voluntatem apparuit, ex aliquibus coniecturis, & circumstantijs, quæ in dicto testō interuenerūt, ex quib⁹ non difficiliter coniecturari potuit eam fuisse testatoris voluntatem, vt hospitale absq. defalcatione aliqua suum legatum hñet, & ita est intelligendus tex. in d. l. cum pater §. a te peto. ff. de lega. 2.

Nec obstat tex. in d. S. quid ergo, vbi primo noñatus primo consequit legatū absque aliqua defalcatione, q a ibi fuerat legata pecunia, p libertatibus certorum seruorū comparādis, vnde cum p oib. non sufficeret, non vtiq. sit diminutio p rata, iuxta text. in d. S. apud Iulianū, sed affectio testatoris cōsideratur, iuxta ordinem scripturæ legati, ita ut primo noñato, prius libertas pparet eo quod factum erat indiuiduum, & aliter impossibile erat aliquē ex seruis cōsequi posse libertatē, *iuxta dictum S. quid ergo, quem tex. ita declarat Curt. iun. in l. more maiorum, n. 103. ff. de iurisdiction. omnium iudicum, & eum sequitur Vinc. de Franquis, vbi supra n. si.*

Nec etiam obstat tex. in d. l. quoties, quia ideo ibi primo noñatus, prius quam cæteri ad vsum fructuū admittit; quia ex tali admissione ius alterius noñati non tollit, sed differit, & suspenditur; at vero in casu nro, si primo noñatus admitteretur ad recipiendū quantitātē sibi legatam, ius secundi penitus euanesceret, & ideo in d. S. apud Iulianum, **13** ordo scripturæ non attenditur, sed omnes pro rata diminutionis ad sua legata admittuntur vbi enim agitur de annullando, ordo non attenditur, *vt in l. quidam ff. de peculio, & ita interpretatur hunc articulum Ias. in d. S. apud Iulianum, n. 5. vers. contra istum.*

S V M M A R I V M.

- 1** Hereditas q̄libet in duodecim uncias diuiditur.
- 2** Duodecim uncia assis quibus nominibus dignoscantur?
- 3** As regulariter in duodecim uncias diuiditur vbi aliter non disposuit testator.
- 4** Testator si alimēta mulieri pregnantis relinquat dicens, quod si filius ex ea nascatur, habeat octo, & ipsa mulier quatuor: si vero filia nascatur, habeat mater octo, & filia quatuor, masculo & femina simul natis, qualiter faciēda sit computatio, inter matrē & filios?
- 5** Quando sit transitus ad dupondium, in quibus uncys sit hereditas diuidenda?

CAPVT XI.

Computatio qualiter sit faciēda, vbi testator alimenta alicui mulieri pregnantis legauit, ita vt si filius nasceretur, haberet octo partes fructuum hereditatis, & mater quatuor si filia quatuor, & mater octo, & tandem filius, & filia nati fuerunt?

- 1** **P**Ro huius computationis explicatio-
ne, in primis p̄supponendū erit, qđ
quælibet hñditas, diuidit in duodeci
uncias, & hę duodecim unciaē simul coacer-
uata, a iuris professoribus As appellant, *vt*
in l. interdum S. pater ff. de hered. insti. & in S.
hereditas insti. de heredib. insti. l. 16. tit. 3. p. 6
aliquando ē pondus siue libra nuncupatur,
vt in l. 19. tit. 3. supra relato, & quoniam ad
intelligentiā multarum legum & nostræ qō-
nis, opus est videre qualiter quælibet ex di-
2 ctis duodecim uncijis appelletur. Sciendum
erit quod vna uncia, dicitur uncia, vna vero
& dimidia sescuns, sexta autem pars assis di-
citur sextans (& facit duas uncias) tertia ta-
3 men dicit quadrans, quasi sit quarta pars as-
sis. Quarta vero dicit triens, quia ex quatuor
uncijis, q faciunt tertiam assis partē constat.
Quinta dicit quincuns, quia continet quin-
que uncias, sexta semis, quia habet sex vn-
cias, septima, septunx, octaua bessis, quia
continet duas ex tribus partibus assis, noue-
na dodrans, & nouem uncias continet, de-
cima, dextans, & habet decem uncias, vn-
decima decuns, & facit vndecim uncias,
duodecima tandem dicitur, As, libra, siue

XX 2 pon-

3 pōdus, quasi oēs duodecim vncias cōtineat. Et licet verū sit, quod regulariter As, in duodecim diuidit vncias, tñ hoc intelligi dēt, vbi aliter testator diuidi non voluit, *ut in d. §. hereditas*, de quo aliqua diximus supra, *in tract. de ratiocinijs, c. 30. n. j. vsq. ad quartum.*

4 Videamus igit in casu pposito, si testator mulieri pgnanti alimenta legauit, in hūc modū, ut filius nasceret octo vncias, siue partes fructuū suorū bonorum habeat, & mī quatuor, si vero filia nascat, filia quatuor, & mī octo vnciæ legatae sint, si filius, & filia simul nascant, qualiter harum vnciarū fiet distributio, & pputatio harum vnciarum, ita ut omnino voluntati testatoris satisfiat? Et qdem hoc casu, hēditatem non in duodecim vncias, sed in septem tātum diuidendas fore, dixit pultus Iulianus *in l. si ita scriptum. ff. de liberis, & posthumis*, & regulanda erit distributio fm voluntatem testatoris, ita ut filius altero tanto plus quā mī habeat, item mī altero tanto plus quā filia recipiat, cum hoc in dicta dispositione voluisse, satis euidenter appareat, ibi voluerunt Cuiatius n. 1. Conuanus n. 2. Sarmiento lib. 4. selectarum n. j. vbi hanc pputationem, alij mathematicam, alij geometricam esse fatent, & eam tanquā difficilem, & extraordinariam mathematicam demonstratione, ostendit Moia *in sua subtili & eleganti Arithmetica lib. 3. c. 3.* & q ipse ibi instat sui instituti, illam proposuit, eamq. breuiter fecit, referre eius computationem libet, eodem materno sermone quo ipse vtitur, dicit inquam in hac verba.

Para hazer esta cuenta pondras tres numeros, qualesquiera que se parezca, que se excedan en dupla proporción, como. 1. 2. 4. vel. 24. 8. y otros así, por razón que la voluntad del testador, fue q la madre viese doblado, que la hija y el hijo doblado que la madre, toma pues el. 1. 2. y 4. numeros y ordena una regla, diziendo: Tres hazen compañía, el primero puso 100. el segundo. 200. y el tercero. 400. han de partir. 1400. pido, que viene a cada uno? Sigue la regla de compañía sin tiempo que mas se agrade, y así daras ala hija duziensos, a la madre. 400 y al hijo. 800.

Sed quid si filia nascitura, duas vncias hēre debuisset, mī quatuor & filius octo, certe cū hoc casu, distributio facta à testatore exce-

5 dat numerum de septem, fit transitus ad dupondium, & distribuenda erit hēditas in quatuordecim partes, & ita habebit filius octo, mater quatuor, & filia duas, & nō ppea neque plus, neque minus (eius quod voluit testator) quilibet accipiet, & in hūc modum fieri poterunt, qlibet aliæ computationes, habito respectu ad testatoris voluntatē, quādo enim hēditatem testator diuidit in septem partes, plus vel minus vsque ad duodecim, hae partes faciunt: ascensi vero in plus quam duodecim diuidat faciet quilibet calculator dupondium, & si excedat dupondium, fiet transitus ad tripondium, & sic de singulis, neque in hoc alia cettior regula constitui poterit, cum hoc dependat à facto hominis testantis, ubi autem aliam fuisse dispositionem, & voluntatē testatoris, non apparuerit, semper hēditas erit diuidenda, in duodecim vncias, *ut in d. §. hereditas, & alijs iurib. superi^o adductis, ubi ita tenet Faber.*

S V M M A R I V M.

- 1 Iure canonico inspecto nemo potest impetrare rescriptum, quo quis aliquē ultra duas dietas ad iudicium trahat.
- 2 Dieta dictio in rescriptis, Bullis, & legibus appposita, qualiter sit computanda?
- 3 Dieta an secundum locorum consuetudinem debeat computari?
- 4 Dieta secundum ius civile, singulis diebus, viginti miliaria tribuuntur.
- 5 Dietarum computatio, an & quando arbitrio iudicis sit relicta?
- 6 Regio iure qualiter sit dietarum computatio?
- 7 Eges Regia de leucis mentionem facientes intelligi debent, de leucis vulgaribus, non vico civilibus.
- 8 Leuca tribus millibus passibus constat.
- 9 Passus qualiter sit metiendus?
- 10 Mensura pedis qualiter fieri debeat?
- 11 Digitus quilibet quatuor ordeacea grana continere debet, ubi de eius mensura agitur.
- 12 Dua dieta de quibus in l. 18. tit. 17. l. 1. recop. qualiter debeant computari?
- 13 Via obliqua nō debet haberi ratio, in dinumeratione & computatione leucarum.

CAPVT XII.

Computatio dietarum (quas nos jornadas appellamus,) qualiter sit facienda?

I Vre canonico cōstitutū extat, ne cui liceat impetrare rescriptū quod aliquis intra duas dietas ad iudicium trahat, *in c. nonnulli de rescr. & in Bulla Innocentij VIII. quam regibus Catholicis ꝓcessit, cuiꝑ verba ad lram trāscripsit Azeuet. in l. 18. tit. 17. lib. 1. recop. ideoq. ꝓ intelligentia ꝓdictorum iuriū, & aliarum legum regalium, videntum erit, hęc dictio dieta, in rescriptis Bullis, legibusq. apposita, qualiter sit intelligenda, & ꝓputāda, & imprimis, gl. in d. c. nonnulli, uerbo, ultra duas dietas, quam ibi cōem, dicit Abb. dietā hanc secundū locorū consuetudinem, esse cōputandā affirmat, cuius quidē gloss. sententia recte locū haberet, quod tunc de consuetudine clare constaret.*

4 Decius tamē, *in c. olim n. 2. de exceptio. & in c. cum sit Romana. §. notabili de appellatio.* dictam de qua agimus sꝓm ius Civile interpretandā arbitrat, hoc est, ut singulis diebus, viginti milliaria, (qꝫ vulgo millas dicunt) tribuant. Cuius snia ꝓbat, ex text. in l. 1. §. 1. si quis cautioni & in l. 3. ff. de verb. sign. Castelia. Cota immemoriali verbo dieta, in fi.

5 Alij vero huius dietæ cōputationē, arbitrio iudicis relinqꝛe solent ꝓsertim Hostiensis & Abb. in d. c. nonnulli. n. 6. prope fi. lib. 2. Gomez. in commentarijs ad regulas Cancellaria, regula de verisimili notitia obitus q. 5. vbi dicit in Romana Curia arbitrio procerum hanc cōtrouersiam terminatā fuisse cōsiderato eo tꝓis spacio, intra quod notitia obitus illius, cuius bñficiū fuit impetratum, hñi potuit, idq. signauit Menoc. lib. 2. de arbit. casu 206 n. 4. dicens, quod prudens iudex ꝓsonarū, locorū, & viarū qualitatē, & distantia cōsiderare debet, & ubi nihil eum dimouet a cōmunialiorum viginti milliaria singulis diebus cōficienda statuit, hoc inter Iuris Civilis, & Canonici conditores, & eorum interpretes discrimen est constitutum.

6 Nec iure regio hoc adhuc sine cōtrouersia est, qꝫa text. in d. l. 18. §. 2. singulis dietis denas leucas ꝓscribit, ibi. *Y que estas dietas sean de adiez leguas y no mas.* Cuius ꝓrium cōstitu-

tum extat in l. 6. tit. 22. lib. 2. recop. vbi ostendit. ibi. *arazon de ocho leguas cada dia,* idq. etiam probatur in l. 2. & 3. tit. 10. lib. 6. & in l. 6. tit. 11. lib. 9. recop.

7 Pro ꝓdictorū tñ iurium explicatione in primis videndū erit an leges regiæ, de leucis mentionem facientes, intelligendæ sint de leucis ciuilibus, an vero de vulgaribus, & in hoc dicendū erit, nullibi in iure ciuili vel canonico harū leucarū mentionem factā reperiri, ꝓterquam in l. ex parte de foro competen. ibi *Qua a Turonensi nequaquam duodecim leucas distat.* Vbi Doctores cōiter non satis conueniunt, quod (leuca) milliaribus passuum constet, vbi, ibi refert Abb. dicens in Francia longas, in Burgundia longiores, longissimas vero leucas esse Anglicas, qꝫ vero ad nrām Hispaniam attinet, leuca tribus millibus passuū constat, ut satis aperte patet, ex text. in l. 25. tit. 26. p. 2. & in l. 3. tit. 16. eadem partita ubi Grego. hoc notat, ad intelligentiam tex. in l. 2. tit. 25. lib. 8. recop. quatenus loquitur de Curia Regia, cum quinque leucis i circuitu.

9 Horum autem passuū mensura, qualis esse debeat, qualisue eorum debeat esse cōputio, aperit elegāter gl. singularis, in c. sicut antiquitus. 17. q. 4. vbi refert Isidorum, dicentē quod passus sit mēsurā quinque pedum, ꝓter autē spaciū quindecim digitorū, & qꝫ qꝫ ꝓcum teneat Hieronym. de Monte Brixiano in tract. de finibus regundis, c. 26. n. 3. qui late de his mensuris agit, id ēt lege regia fuit constitutum, in l. 4. tit. 13. p. 1. ibi *Que en la passada aya cinco pies, y en el pie cinco dedos de trauieso.* Idque tenuit ēt Bar. in aush de operis nouis. nuntia. n. 3. Columella lib. 1. c. 5. Parlat. lib. 2. rerum quotid. c. 19. n. 6. & ibi n. 7. aperit quod quilibet digitus quatuor ordeacea grana contineat, idq. aperit Moia in sua arithmetica, lib. 8. c. 24. Hodie tamē in nrā Hispania iam cessat ꝓdicta mēsurationis leucarum controuersia, cū ubicunq. in legibus Regijs de leucis fuerit facta mentio intelligi debeat de leucis communibus & vulgaribus, ut cui denter constitutum extat in l. 8. tit. 25. lib. 5. in noua legum regni collectione, ibi. *Ordenamos y mādamos. que todas qualesquier leyes y pragmatikas, cedulas y prouisiones nuestras de qualquier calilidad que sean que hablan y haZen men-*

menção de leguas y halblaren de aqui adelante, se ayan de entender y entiendan, de leguas comunes y vulgares, y no de las quellanman legales y ansi se aya de inçgar y inçgue por los del nuestro Consejo, Presidentes y Oydores delas nuestras audiencias, y Chancillarias, y por todas las otras iusticias en los pleytos que de aqui adelante se mouieren, y en los que alpresen se ay pendientes, y no estuuieren fenecidos.

Redeundo tñ ad p̄dictarum legū recollectarū antinomiā, respectu cōputationis dictarum, p̄ earū concordia, ita distinguendum erit, vt si de itinere peragendo agat octonas leucas (p̄fiscienti) in singulos dies dinumerem⁹, vt in d. l. 6. cū similibus, & hoc assidue practicat̄ ī n̄ra Pinciana Cancellaria, q̄a cur foribus pedestribus soluit salarium ac rōnem octo leucarum p̄ qualibet die, q̄a hæc d̄r vulgo vna jornada, tex. autem in d. l. 18. loquat̄ vbi agit de percipienda dietæ distantia, quia ibi denas leucas in singulos dies dinumeramus.

- 12 Qualiter aut̄ istæ duæ dietæ de quibus in d. l. 18. debeant cōputari posuit tex. in d. l. 18 §. 2. ibi. *Contando las desde la ciudad de Salamanca, hasta el fin de la dionesi del que fuere conuenido.* Quod ē̄t antea statutum fuerat in c. nonnulli de rescriptis, & clare id tenet Dec. in c. olim 3. notabilis de except. & ibi Parisius n. 15. vbi dicam quod isti viginti leucæ q̄bus hæ duæ dietæ cōstant, cōputandæ sunt, non à loco habitationis rei, sed à fine Diocesis in qua morat̄, & ita tenet Menoc. d. casu 206. n. 5. ita vt si hæ viginti leucæ attingant fines Ep̄atus, in q̄b. est reus, eo ipso fori declinatoriam non hēat, & in dinumeratione harū leucarum, non dēt h̄ri rō viæ obliquæ, sed iudex dies statuet, p̄ mō viæ rectæ, & solutæ, vt tenet Fel. in d. c. olim, n. 6. Paul. Castrensi. in l. 1. in fi. ff. si quis cautio. Hierony. Brixienfis d. tract. de finibus regundis, d. c. 26. n. 13. & 14 ex quibus poteris deducere intellectū ad plura iura diuersi modi, de dietis & leucis disponentia, & si in p̄posito alia latius videre voluerit recurrendum erit, ad ea quæ notauit Rebuff. in tract. de priuilegijs scholarium ubi prædictam legem 18. Recopil. allegat, & Orosc. in d. l. 1. n. 4. §. si quis cautio. Villalobos in suo Aterario mille cōmuniū opinio. verbo dicta, n. 83

S V M M A R I V M.

- 1 Computatio fructuum cum meliorationibus, qualiter sit facienda, vbi quis ad restitutionē fundi cum fructibus (solutis sibi meliorationibus a se in eo factis) fuerit condemnatus.
- 2 Fructus meliorationum, an cum ipsis meliorationibus debeant compensari?
- 3 Bonæ fidei possessor qui fecit meliorationes in re aliena, irrevocabiliter lucratur fructus ipsarum meliorationum ratam respicientes.
- 4 Possessor tenetur computare cum melioratione fructus quos fundus reddebat, ante factam meliorationem, non tamen illos quos ex melioratione percepit.
- 5 Mala fides non aufert melioranti meliorationes exstantes, neque per consequens earum fructus.
- 6 Bonæ fidei possessor respectu fructuum quos nō facit suos, & restituere tenetur, similis est malæ fidei possessori.
- 7 Computatio fructuum cum meliorationibus facienda, duo tempora sunt attendenda.
- 8 Opinio Didaci de Couarruias, & Barbosa circa computationem fructuum cum meliorationibus, verior in puncto iuris reputatur.
- 9 Praxis est sententia digestiua.
- 10 Rota Decisores, tanquam ius scriptum, in aulis custodiuntur.

CAPVT XIII.

Computatio fructuum cum meliorationibus, quo casu, & qualiter sit facienda?

EXISTAT nunc dubia satis, & inextricata. q̄d, s. quo casu, & qualiter sit facienda computatio fructuum cum meliorationibus, vbi quis ad restitutionem rei cum fructibus (solutis tamen sibi meliorationibus in re restituenda factis) fuerit condemnatus? In qua difficultate Couarru. lib. 1. variarum, c. 8. n. 8. maxime insudauit & loquendo in malæ fidei possessore (quasi in bonæ fidei q̄d nostra controuersa non esset, ex tex. in l. sumtus, ff. de rei uendic. & in l. 4. tit. 28. partit. 3.) in ea est sn̄ia, vt nō solum fructus ipsius rei verum & meliorationum fructus teneat possessor victori restituere, neq. meliorans fructus p̄ceptos ex ipsis meliorationibus, cū eisdem meliorationib⁹ com-

computare & cōpensare possit, ex tex. in l. *fructus ff. de operis seruorum*, ubi si vendicatio homine operas habiturus sis expensæ necessariae cū seruo illo factæ, operarū æstimationē minuunt, & hanc sniam ante Couar. tenuit gl. in l. *quod si artificem, uerbopensari, ff. de rei uendic.* & clarius & expressius in l. *centum, uerbopotuerunt ff. eo. tit.* Quam Accursij sniam sequuti fuerunt Angel. Fulgos. & Bar. in l. *ratio S. quod si ff. de actionibus empte. & alij a Couarr. relati d. n. 8.* eamq. sequuti sunt Meno. de recuper. poss. remed. 15. n. 610. & in Lusitano Senatu, ita iudicatū fuisse testat Gama. dec. 364. n. 11. Hierony. Gabr. conf. 51. Greg. Lopez in l. 41. tit. 28. part. 3. verbo *que sedesquente, in fi.* Barbosa nouissime in l. *dimissio S. fi. 1. p. n. 49.* ubi hanc opinionē, & menti, & gñalitati iurium, in pposito loquentium consonatorem videri pñtetur, ibiq. ad fundamenta quæ in contrarium adduci possunt responderi a nu. 50.

3 Aduersus tñ pdictam sniam tenuit Afflic. dec. 87. n. 7. consuetud. Parisi. S. 1. gl. 5. n. 86. ubi testat se pluries uidisse iudicatum in Senatu Parisiensi, ut fructus ipsarū meliorationū, cum ipsūmet meliorationibus non cōpensent: idq. testat Aluar. Bacz de iure emphyt. q. 25. n. 26. ubi asserit Senatum Lusitanū cotidie iudicare, non venire, in p̄pensationē fructū quos q̄ sex ipsamet melioratione pcepit, eo q̄a iniquū esset, ut fructus p̄pria industria & labore adquisiti p̄putarent in pretio & æstimatione meliorationis, & sic meliorans de suo sibi solueret. Et pro hac opinione ē iudicatum uidisse in eodē Lusitano Senatu testat Gama. ubi sup. idque in fine illius decisionis defendit aduersus nouiores Collegas dec. 94. in fi. Cuaalcan. dec. 28. in additione quā ad eam fecit, n. 8. ubi resoluit quod si res meliorata antea erat aquosa, uel arenosa, nō tenet meliorans aliquos fructus restituere, neque cum melioramentis p̄pensare. Et pluries alios, ibi pro hac snia refert, & idem defendit Valasc. ubi sup. q. 2. n. 19. Boer. quæst. familiari 19. n. 3. Iul. Clar. in S. *emphyteusim*, q. 45. n. 2. Philip. Pers. conf. 92. n. 105. Insurgeret enim iniquitas manifesta si bona p̄pria ipsius meliorantis, qualis est melioratio cum fructibus ab ipsa melioratione pceptis, cōpensare, & excōputare teneret, & hanc etiam

1ōnem adducit Negusant. de pignoribus 4. memb. 5. p. n. 20. ubi resoluit, quod si ille, qui fecit meliorationes, est bonæ fidei possessor, irreuocabiliter lucratur fructus respicientes ratam ipsarū meliorationū, & huic opinio ni tanquā indubitabili se subscripsit Rodan. in tract. de rebus ecclesia pag 411. Ioseph. Ludo. dec. Lucana 7. n. 13. Gama. ubi supra, dec. 364. Vinc. de Franch. dec. 109. n. 4. & dec. 112. n. 12 Valascus si cōtrarius consultatione 38. a. n. 26. Guttier. 3. p. ad legem regni q. 58. n. 17. sequendo Ioan. Garc. de expensis & meliorat. c. 23. n. 54. dicēdum receptum esse, quod possessor teneatur cōpensare, & cōputare fructus pceptos, quos fundus reddebat ante factā meliorationē, non tñ ipsos quos ex ipsa melioratione pcepit, & quod alias manifesta insurgeret, iniquitas, si ex sua melioratione, & eius fructibus teneret cōpensationem facere, & quasi ex suo sibi ipsi soluere, & q̄a restricto iuris rigore, fructus pcepti ex melioratione, nunquā ad vindicantē p̄tinuerunt. Et hæc snia corroborat, ex eo quia malafides nunquam aufert melioranti meliorationes exstātes, ergo neque fructus ex ipsa melioratione pceptos, & consumptos. Rursus, q̄a licet q̄s possessor malæ fidei dicat respectu rei possessæ, non tñ habebit malam fidē respectu meliorationū, quas ipse suo labore industria & expensis fabricauit, quas interno & externo aī iudicio suas esse certo scit, & sic earum non tenet facere restōnem quārum neq. vera neque ficta mala fides est. Vltimo quia bonæ fidei possessor respectu fructuum quos non facit suos & restituere tenet similis est malæ fidei possessor, ut tenet gl. in l. *ex diuerso ff. de rei uendic.* & in l. *si quis a non domino, verbo fructus eo. tit.* at vero si iure dñij pdictos fructus habeat, ut q̄a vlu cepit illos restituere non tenet gl. Paulus & Imola hoc verissimū esse pñtentur, et si possessor factus sit ex illis fructus locupletior, ergo bene sequit quod neque malæ fidei possessor rei, de qua lis mota est, fructus meliorationis non restituet, neque illos cum meliorationibus computabit, cum illos iure dominiij habeat, non vero solius possessionis.

6 Erunt ergo in hac p̄putatione facienda, duo t̄pa consideranda, bonæ scilicet, & malæ fidei, id est ante & post litis p̄estationē, ita,

ita, ut si bonæ fidei possessor sit fructus ipsius rei usque ad litem contestationem suos faciat, si bonæ vel malæ fidei possessor sit, fructus omnes ex sua melioratione perceptos lucretur, fructus vero ex ipsa re a litem contestatione perceptos, deductis expensis restituat, & hi fructus computandi erunt cum melioramentis, quæ percipiiebantur ex fundo ante meliorationem, & non alijs. Quod manifestum ex sequenti exemplo fiet. Pone quod fundus ante meliorationem a possessore factus, decem quotannis reddebat, & cum melioratione centum valet, certe si post litem contestationem reus decem annis rem possedit, & fructus percipit, fructus illi compensantur cum ipsa melioratione. Si vero magis fructus ascendunt quam melioratio valeat, tunc male fidei possessor ultra meliorationem, excessum in fructibus consistentem restituit, & ita hunc articulum explicat præcitati Doctores, & licet opinio affirmatiua ab eruditissimo Præfide, & Barbosa multis rationibus & argumentis fulcita, in puncto iuris uerius videatur, tamen conclusio negatiua in iudicando, & consulendo, tenenda erit, cum in forensibus nostræ Hispaniæ tribunalibus, frequentius fuerit obseruata, ut ex auctoritate multorum probauimus. Erit enim nimis fortis exculpatio dicere. *Sic inueni Senatam censuisse, ut dixit Consultus Paulus in l. filius emancipatus, ff. ad legem Cornelianam de falsis, & Imperator Iustinianus in §. ult. instit. de satisfactionibus, ibi. Omnia apertius a quotidiano usu ipsis rerum documentis apparere.* Et in proposito dixit Pomponius in l. Labeo, ff. de statu liberis, *Quod morem agentium sequi debemus*, quod utique iudex omnino sequi debet, ex Dec. cons. 131. col. si. maxime si producerentur aliæ sententiæ Superiorum, in quibus taliter pronuntiatum fuisse apparuisset, ex tex. in l. 3. C. de adificationibus priuatis, ibi, *probat his quæ in opido frequenter in eodem genere controuersiarum probata sunt.* Praxis namque est scientia digestiua, ut dixit Bald. in l. Aemilium, n. 11. in si. ff. de minoribus. & sub prætextu, prædictarum auctoritatum, quotidie noster Senatus maxime in dubijs, & intricatis questionibus animaduertit qualiter alternis vocibus per eius Senatores fuerit in simili genere caussarum iudicatum. Quinimo & Decisiones (maxime Rotæ) tanquam ius scriptum in aulis cu-

stodiuntur, & supra dicta tene menti pronucleatione eorum, quæ notat Iosephus Ludouic. dec. 34. n. 20. & 21.

S V M M A R I V M.

- 1 Computatio fructuum a creditore de bonis debitoris collectorum, qualiter fieri debeat cum interesse pecunie pro qua addicta fuerunt bona debitoris?
- 2 Compensatio ipso iure fit ad impediendum cursus usurarum, in omnibus contractibus.
- 3 Compensatione etiam ab homine non opposita, fit ipso iure compensatio, ad impediendum cursum usurarum.
- 4 Compensatione ipso iure facta si debitor soluerit debitum, potest illud conditione indebiti repudiare.
- 5 Compensatio quando inducitur per factum hominis potest fieri de specie ad quantitatem.
- 6 Compensatione facta a lege, ipso iure habet locum, etiam de specie ad quantitatem.
- 7 Fructus extenuant sortem ipso iure in pratorio pignore.
- 8 Compensationis exceptio, in hoc ab alijs differt exceptionibus, quod reliquæ exceptiones non elidunt actionem nisi in iudicio proponantur & ab eo tempore quo sententia lata fuit in fauorem excipientis, ea vero extra iudicium ubi primum opposita fuerit, ipso facto debitum extinguit aduersarij.
- 9 Creditor si petat debitum compensatum, incidit in penam petentis quod sibi non debetur.
- 10 Debitor si soluat debitum quod iam compensauerat ipso iure conditione indebiti repetere potest.
- 11 Compensatione inducitur per protestationem extrajudicialiter factam, si debitum adhuc soluitur, habet locum soluti repetitio.
- 12 Compensatio iure opponi potest extra iudicium.
- 13 Protestatori & si iurius esset quando opponitur compensatio protestare quod deinceps usura non currant, tamen protestatione opus non est, quando agitur de euitanda pena, usuris vel interesse incurrendo.
- 14 Compensatio non fit debita quantitatis, eo ipso, quod fructus bonorum debitoris ad creditorem perueniant.
- 15 Creditor nullo modo de rigore iuris particulares solutiones recipere tenetur.
- 16 Compensatio est quedam imaginaria solutio.

Con-

- 17 *Conclusio legis 1. & 2. C. de pignoratitia actio-
ne qualiter sit intelligenda?*
- 18 *Fructus rei pignorata quando censeantur re-
tentiper creditorem loco pignoris?*
- 19 *Fructus rei pignorata, tunc demum extenuant
sortem, quando iam sunt consumpsi, vel ad
pecuniam redacti, alias secus?*
- 20 *Bona debitoris si addicta sint creditori, pro de-
bito vini, tritici, aut olei si creditor ex bonis
alias similis speciei perceperit, an fiet i pso iu-
re specierum consimilium compensatio?*

C A P V T XIII.

*Computatio fructuum bonorum debitoris qua-
liter sit facienda, cum interesse pecunia cre-
ditori debita, ubi creditor possidens bona de-
bitoris, condemnatur, ut tradita sibi pecu-
nia cum interesse ad rationem quatuordecim red-
das debitori bona a se possessa cum fructibus?*

Assidue in Hispaniæ supremis tribu-
nalibus, creditoribus bona debito-
rum ex cā iudicati (p cēsu) possi-
dentib⁹, creditores isti debitorib. pueniri so-
lēt, petēdo, quod accepto debito, p quo fuit
facta addictio cū interesse, creditores ad re-
stōnē taliū bonorū fructuū cū fructib. (q fa-
cto calculo) supererūt pdenent, ex praxi tex.
in l. 1. C. si benedictio pignori agat. & l. si mino-
ri. C. de iure fisci lib. 10. Gama dec. 232. n. 4.
& de hac praxi plura testat Parla. lib. 2. rer.
quotid. c. fi. S. 16. n. 7. & 8. Florez in addi. ad
dec. Goma dec. 40. col. 3. ad fi. ver. in his tamen
regnis. Quod de iure aliter locū nō hēt, q si
debitor ante oīa pīcipale debitū cū expēsis
offerat ex d. l. 1. Surd. conf. 39. n. 24. 25. Rol.
conf. 32. n. 16. vol. 1. Quo casu cū res addicta
fuit creditori in pign⁹ ptoriū, ēt post 30. an-
nos, poterit debitū cū expensis, & redditib⁹
creditori offerri, maxime stāte enormissima
læsione ex his, q notāt gl. & DD. cōiter in l.
cū notissimi. S. eodē iure, verbo opponere, C. de
præscr. 30. vel 40. annorū in fi. Et regulariter
iudices nri quadā pīoria humanitate moti,
hoc casu sniam pferūt, pdenādo credito-
rē, ut tradito sibi principali debito cū inte-
resse, ad rōnem quatuordecim p milliaro,
talīa bona ipse creditor cū fructib. à die acce-
ptæ possessionis, vel saltē litis ptestatiōis re-

stituatur, ad cui⁹ rei liq dationē, calculatores
p partes notari pīcipit, iōq. vidēdū erit, qua-
liter computatio fructuum, cum principali
debito, & eius interesse hoc casu fieri deat.

Et in primis dicēdū vī, q prius liq dādū
1 sit, quātū ascēdat quolibet anno interesse pe-
cunię creditoris, deīde quāt⁹ fuerit ualor fru-
ctuū illius anni, & facta ppenfatione in con-
currētib. quantitatib. si aliqd de ualore fru-
ctuū, in ptātē creditoris remāferit, statim &
ipso iure fiat ppenfatio, cū alia simili quāti-
tate principalis debiti, ita ut tāto min⁹ sit
exinde in principali debito, anno sequenti,
quātū in ptātē creditoris pmanfuit, soluto in-
teresse, uel cen su anni pcedentis, & sic de sin-
gulis (deinde) annis fiat. Quæ qdem cōpu-
tatio sequentibus suadetur rationibus.

Primo, qā eo ipso, q penes creditore ali-
qua pecunia, vltra interesse remāsit, p rata il-
lius pecunię, ipso iure cēscat facta ppenfatio
cum principali debito ex tex. in l. cum alter
cum l. sequen. ff. de compensa. & in l. si constat
2 C. eodem & in l. 2. i. tit. 14. pag. 5. ubi ad impe-
diendū cursum vsurarū, sit ipso iure cōpen-
fatio, quod non solū locū hēt, in pētibus bo-
næ fidei, sed gñaliter in oībus pētibus, ut in
l. inter tutores 37. ff. de adm. tut. & in l. postea
quam 21. ff. de compens. & in l. eius C. de solut.
Igitur cum debitor soluere debeat sortē cū
interesse, dicēdū vī, quod pecunia illa ex
fructibus redacta, & à creditore iam imbur-
fata ex eo tpe, quo illā imburfabit, sortē pī-
3 cipalē minuerit, & extenuauerit, & tādē ipso
iure cēscat (ex illo die) facta ppenfatio, cū alia
simili quātitate, ēt si ab hoīe opposita nō fue-
rit ab initio. Cū enim hoc casu lex ipsa peri-
mat debitū ipso iure, ad impediendū cursum
vsurarū, nō erit opus, ut cōpensatio ab hoīe
opponat, arg. text. in l. qua sub conditione, S.
institus. & ita tenet in terminis Soc. in l. Iu-
lianus n. 10. ff. de cond. & demon. n. 10. Barbof.
nouissime in l. diuortio S. ob donationes n. fi. ff.
solut. matr. ubi plus dicit, q in tātum supra-
dicta cōclusio nitiū veritate, vt si facta cōpē-
fatione a lege ipso iure, debitor soluisset illā
quantitatem compensatam creditori, posset
illam conditione indebiti repetere.

Præterea nō solū ubi creditor in pecunia
fructus bonorū creditoris redegisset, cōpen-
fatio fieret ipso iure, uerū ēt si adhuc credi-

Y y tor

tor penes se fructus in specie retineret, & sua negligentia illos non distraxisset, quia licet
 5 verum sit, quod qñ ppenfatio inducit p factū hominis, nō admittat ppenfatio de specie ad quantitātē, *ut in l. disortio. §. ob donationes ff. sol. matr.* vbi hoc tenet gl. verbo ppenfationes, tñ qñ ppenfatio fit ipso iure, ex legis dispositione, ēt fiet cōpensatio de specie ad quātitatē, *ut tenet Alberi. in l. filium quem habentem C. famil. hercis. col. 5. ante medium.* Cuius snām firmitatē Dec. in *auth. praterea n. 10. & ibi Fabia. de Monse n. 47. C. unde vir & uxor per text. in l. in quartam 90. ff. ad l. Falcid.* Cum igit in nro casu ad impediendū cursum vsurarū ppenfatio ministerio legis fiat, q̄ non pmittit, ut alter alterius pecunia sine ppenfatione utat, hocq. inducat æquitas, *legis curauit. C. de act. empt. necessariū nō erit, ut talis ppenfatio à parte opponat.*

Rursus qā cū iudex ptert snām, de qua agimus, vñ innuere, creditorē illū simplicē, a tpe acceptæ possessionis, iure pignoris bona debitoris possedisse, non uero titulo vñōnis, qā si hoc titulo possedisse cēleret, non utiq. locū hñet tale qd pñuntiare, neq. hoc vñlo iū e fundaret. Vnde cū instar pñorij pignoris iudicet, & pñorio pignore fructus ipso iure extenuet sortē, *ut in l. Titia ff. solutio.* creditor, de quo agimus, facta ppenfatione fructuū cōcurrentiū, cū interesse sibi debito, qd illi in bursa supererit de fructib⁹, tanq̄ iā sibi non deberet, statim pputare dēt in sortem principalē, ad impediendū cursum vsurarum, ut manifeste pbat, in *d. l. Titia ibi. sed si forte vsurarum quoque rationem, arbiter doctis recuperanda habere debuerit, ita computandum, prout quodque ad mulierem peruenerit, non ut ex vniuersa summa decedat, sed prius in eam quantitatem quam vsurarum nomine mulierem consequi oportebat, quod non est iniquū.* Quod maxime locū hñet, si uel extraiudicialiter debitor corā creditore ptestasset, ut ex tunc hñet illā residuā quantitātē p satisfactionē sortis principalis, ut in fortiorib. terminis tenet Naua. in *tract. de vsur. q. 39. vbi dicit, qd cēsus redimi possit p ppenfationem debiti liquidī, si debitor opponat creditori corā iudice ppetēti, qualiter creditor dēt sibi tñ liqde, quātū valet fors principalis census, & petat iudicē, ut iubeat creditorē, qd*

habeat censum p redēpto, uel si eum extraiudicialiter cōueniat, & ei ptestet, qd ex tunc habeat cēsum à se illi debitū p redēpto, pte stando quod uirtute tali ppenfationis intēdit, se amplius obligatū nō remanere cēsus solutioni, nec velle ut ultra duret, sed ut extinguat mediante d. ppenfatione, ex hac sola ptestatione censcat census redemptus. Quā snām ppare intēdit *arg. legis vltima, & earū quæ ibi notat Doctores ff. de cōpensat.* Et quod cursus vsurarū & reddituū cesset, vsq. ad pcurrentē quātitatē, à tpe quo illud residuū in bursa creditoris pmāsit, pbat manifeste in *l. cum alter ff. de compens.* vbi opposita exceptione ppenfationis p debitore statī cōcurrentis quantitatis fit cōpensatio. Ergo idem & in nostro casu dicendum erit.

Rursus p pñicta snā facit, qā exceptio ppenfationis, i hoc ab alijs exceptionib. differt, qd reliquæ exceptiones oppositæ in iudicio, tñ elidūt actionē, *ut in l. si vnus §. pactus ne peteres ff. de pactis, neq. eā perimūt, quousq. snā fuerit lata in fauorē excipiētis, ut tenet Bart. in l. Iulia. n. 34. ff. de cond. indeb.* sed exceptio cōpensationis, eā hñet naturā, ut ubi primum opposita sit, ipso facto debitū extinguat aduersarij, & cōsequenter actionē ēt
 9 antequā ferat snā, *ut in §. in bona fidei insti. de actio. l. si. C. de compensationibus notat Bar. in l. si plures n. 4. ff. de fideius. Bald. in l. si constat n. 3. C. de compens. Affl. decis. 121. n. 2.* Et hæc est veritas, qd qd in pñiū voluerit Pau. in *d. l. si constat.* Quod in tñ verum est, ut si opposita exceptione cōpensationis, adhuc
 10 pñstet creditori in petēdo debitū, iudicialiter incidit in penā petētis illud, quod sibi nō debet, de qua in *l. cum quem temere ff. de iudi. cūs, & in c. 1. de plus petito. & ita tenet Barbo. vbi sup.* Et pariter si debitor illā quātitatē semel cōpensatā soluat, hñet locū eiūsdē repetitio, *arg. l. quod dicitur §. si. ff. de impensis in rebus dotal. fact. tradit Bart. in l. si cum dotem n. 1. ff. rerum amotarum,* loquēdo, in simplicis debiti ppenfatione. Et hanc sententiam tenet glols. in *l. Stichum, §. creditor, verbo liberari in fin. ff. de solat. Barbof. in d. §. ob donationes, num. 32. circa fin.* dicens amplius, quod si quis opposuerit compensationē etiam extraiudicialiter, habeat locū pñdictus effectus, eo quod cum compen-
 11 pen;

- 12 pensatio p̄ p̄estationem ipso iure inducat̄, non est opus facto iudicis. Idque refert ex Bar. in l. verum ff. de compensationibus, Alberico in l. si quid a fideiussore ff. eod. tit. ubi expresse tradit cōpensationem opponi posse extra iudiciū, Butricar. in l. debitor. ff. de neg. gest. Et in p̄posito dixit Tiraq. de retract. l. p. §. 3. gl. 3. n. 10. quod & si tutius esset protestationem fieri, & hoc cōiter teneat̄, tamen opus non est protestatione, ubi ageret de evitanda p̄ena, v̄ furis, vel interesse, tex. in d. l. si constat, & ita tenet Abb. in c. bona fides lib. 11. de deposito, Raphael Cuma. conf. 196. col. 2. lib. 7. n. fi.
- 13

Pro p̄pria uero parte, imo quod compensatio illius residui fructuū nullo modo fiat ex sequentibus suaderi v̄r. Primo quia cum creditor iusto titulo iudiciali p̄cedente, habeat possessionem bonorū debitoris, p̄culdubio fructus oēs, ex illis collectos (& maxime cōsumptos) suos facit, ut p̄bat Bar. in l. a D. Pio §. si super reb. ff. de re iud. Bal. in l. consentaneū C. quomodo & quando index, Marin. Frecc. de presentatione instrumentorum q. 5. p. 16. ideo nullo modo locum habebit cōpensatio supra dicta, cum debitor nullos fructus debitoris habeat: non entis nāq. nullæ sunt qualitates, l. nam & si sub condōne ff. de condit. inst. Quinimo & si talia bona creditor pignori h̄ret, adhuc p̄ solam p̄uentionem fructuum ad creditorem, non fieret ipso iure p̄pensatio, cum talia bona habeat reuocabiliter, ut in l. stychem, §. si creditor, ff. de solutio. ibi, neque enim ipsum soluisse pecuniam, credendum est, a quo hereditas euincitur. Rursus, quia licet verum sit, quod ubi aliqua pars pecuniæ, vel eius rei, quæ pondere, & mensura consistit, soluitur creditori, valeat & teneat solutio, & p̄ ea parte debitor liberet̄, ut in l. 2. §. & harum, ubi gl. & communiter scribes, & in l. cum stychem ff. de solutio. Hoc tamen dēt intelligi, q̄n eo animo à creditore fuit accepta, ut eidem videret̄ soluta. Secus tñ si creditor id recularet. Nullo enim modo (de rigore iuris) cogit̄ creditor particularem solutionē recipere, l. Tutor §. Lucius, ff. de usuris, l. quidam existimaue- runt ff. si cert. pet. l. si stulas, §. qui fundum, ff. de cōtrahenda empt. notat Gumez. 2. 10. varia. c. 10. v. 2. v. 3. casu. Et rō est in p̄dicta iu-

14

15

ra, q̄a hæ particulares solutiones quam plura incommoda afferunt creditoribus, ut in p̄æcitatis iuribus cauetur.

P̄terea quia si creditor teneret̄ compensare residuum fructuū debitoris in sortē: statim quod illos p̄cepit, uel consumit, ut iam exinde cessaret interesse alterius similis quantitatis principalis, in anno sequenti, efficere- tur, ut creditor fructus p̄ se retentos cum interesse restitueret: quod patet, q̄a si ob retentionem, quā fecit de centum ducatis, alteri^o similis quantitatis suæ, interesse non p̄cipit, perinde est, ac si fructus cum interesse restitueret, cum tanto minus de interesse suæ pecuniæ p̄cipiat. Compensatio namq. idem est quod quædā imaginaria solutio, effectu (saltem) considerato, ut in l. si debitor §. si qui potiores in pigno. habeantur. l. deducta, §. nummis ff. ad Trebellianum Bart. in l. amplius non peti ff. rem ratam haberi Bald. in l. si. ff. de compensationibus. Tindarus in tract. de compensationibus in princ.

- 16 In hac tamen difficultate, ego distinguē- dum existimo, in hūc sane modū, quod aut fructus p̄ creditore de bonis debitoris q̄n- titatis p̄cepti extant in specie, in eius pote- state t̄pe quo rōnes calculantur, & tali casu ēt si debitor antea p̄stauerit, ut illos p̄ so- luto h̄ret, & ut ex eorum pretio, fors princi- palis extenuet̄, adhuc creditore reluctante p̄- pensationi locus non sit, cū illos iure pigno- ris h̄re censeat, eo quo de quantitate ad spe- ciem non habeat locum cōpensatio, ut in l. diuorsio & ibi gl. & communiter scribes ff. sol. matr. quod non solū locū h̄ret in pignore p̄ætorio, uerum ēt in pignore cōuentiona- li, ut aduertit Bart. in l. si cui §. quari poteris, per text. ibi, ff. ut in possessione legato, & Bar- bosa in d. §. ob donationes n. 26. ubi ad intelli- gentiā legis 1. & 2. C. de pigno. act. dicit, q̄ p̄- clusio dictarū legū, quatenus p̄bat fructus p̄ceptos ex re pignorata, extenuare sortem principalem, intelligenda sit postq̄ fructus fuerint consumti, uel ad pecuniam redacti, nam alias de fructibus ad quantitatem mini- me fiet compensatio, sed fructus censeat̄ re- tenti p̄ creditorem loco pignoris ex l. 3. ca. in quibus causis pign. & in l. si conuenerit, ff. de pignoratitia actione, ibi, ergo si id nomen pe- cuniarum fuerit, exactam pecuniam tecum p̄-
- 17
- 18

Jabis, si uero corporis alicuius id quod acceperis erit tibi loco pignoris, & Bart. in l. neque scriptura n. 5. & in l. si propter ff. de compensa-
 19 *tionibus tunc demum fructus sortem principalem extenuare firmat quoniam iam sunt consumpti, vel ad pecuniam redacti, si vero bona debitoris addita fuissent creditori pro debito frumenti, olei aut vini, & creditor pre-*
 20 *pisset ex bonis debitoris alias similes species tali casu ipso iure compensatio fieret, si debitor protestasset, ut compensatio fieret alias non cum compensationis protestatio, ubi primum proposita sit, extinguat debitum ipso iure, alias non, ut per Vincent. de Franch. dec. 53 n. 2. l. p. Et hoc superius probauimus, nisi essemus in casu in quo ex natura contractus, vel ex legis dispositione, usuræ uel interesse, hinc inde deberent, ut in d. l. cum alter & in d. l. si constat. & l. partita supra relata.*

Si tamen compensationes non fuissent oppositæ quolibet anno respectu cuiuslibet residui fructuum, & lata fuisset sententia modo supra proposito, calculatores prius liquidabunt, quantum ascendat principale cum omnibus redditibus, deinde valorem fructuum, & ex illorum fructuum pretio, quo distractos fuisse apparuerit, prius fiet solutio principalis, deinde fructuum cum interesse fiet computatio, & compensatio, ut supra n. 1. prædiximus. Supradicta tene menti, quia raro ea scripta reperies.

S V M M A R I V M.

- 1 *Creditor censuarius, an quod receperit a debitor pro liberanda, aliquam ex rebus hypothecæ suppositis, recipere in calculo, sortis debeatur, tempore redemptionis principalis?*
- 2 *Subrogatus, sapit naturam illius in cuius locum subrogatur.*
- 3 *Malitius non est indulgendum.*
- 4 *Ratione periculi quod timeri potest, quis premium recipere ualet.*
- 5 *Creditor si ratione pecunie mutuata, notabile subijci laborem, recte ei licebit fructus in sortem non computaret.*
- 6 *Creditor si subijci magnos labores in re pignorat acultuanda fructus eius suos facit, neque eos in sortem computare tenebitur.*
- 7 *Et periculi premium, ff. de nautico fœnore ex-*

planatur.

- 8 *Fideiussor censuarius si aliquid dedit creditori, ut illum a nexu obligationis fideiussoria liberaret, an tempore redemptionis, quod ita accepit, de sorte principali excomputari debeat.*
- 9 *Argumentum de re ad personam, ualidum est in iure.*
- 10 *Datum ab alio quam debitor creditori pignorat ultra sortem expositum facto, non censetur datum, uel acceptum propter ipsam mutationem.*
- 11 *Repeti an possit à principali quod fideiussor dedit creditori censuali, ut illum à fideiussione liberaret?*

CAP V T XV.

Creditor censuarius si aliquid à censualiista accepit, ut aliquam ex hypothecis liberaret, an quod ita recepit, tempore redemptionis teneatur in sortem computare?

EXstat tunc in terminis ventilata quod, utrum illud quod creditor censualiista à debitor re census recipit, eo pacto ut unam ex hypothecis censui suppositis à nexu hypothecæ liberet, tpe redemptionis census, illud in calculo sortis principalis recipere teneatur ut super eo debeat fieri computatio & redemptio? In qua difficultate dicendum est, quod summa pecuniæ pro tali liberatione hypothecæ accepta debeat excomputari de sorte tpe redemptionis annui redditus, quod ex sequentibus suadet. Primo, quia illa pecunia creditori data pro pignoris remissione & relaxatione loco eiusdem hypothecæ habet, & subrogat ad indemnitatem creditoris, & amplius interusurium illius pecuniæ recipit, itaque cum annuo censu redempto, hypothecæ ipso iure ad debitorem reddant eodem modo pecunia subrogata loco hypothecæ reddere, vel saltem excomputare debet cum subrogatum sapiat naturam eius in cuius locum subrogat, l. 1. §. hoc ff. si quis testis liber esse, & in l. 1. §. similiter modo C. de bon. qua lib.

Secundo, quia si dicta excomputatio non fieret, proculdubio tpe redemptionis creditur aliquid ultra promissum interesse precepisset, quod utique iure non est promissum, ut in extravaganti Marini de emptio. & vend. & sic ratione in.

iniustitiæ p̄ctus censualis posset rescindi, uel
saltem repeti quod ita datū fuit, ne locuple-
tareſ creditor cum aliena iactura legibus nō
p̄missa, & hanc sentētiā in terminis n̄ris
tenuit Caballi. de vsuris n. 255. cū sequen-
ti, ubi dicit, quod si summā illam, à credito-
re (ea ex cā) receptam, saltem in interesse an-
nuorum reddituū nō cōputaret, p̄culdubio
dicereſ al quid vltra sortem recepisse. Rur-
sus & tertio, q̄a si hāc sententia uera non es-
set, manifesta aperireſ via fraudibus, & ma-
litijs foeneratorum, & eorū q̄ pecunias suas,
in emptiones annuorū reddituū collocare
solent, cum sub similib. pactis, & non alias
pecuniam suā mutuarent, & sic aliquid vltra
sortem acciperēt. Cum ergo malitijs nō
sit indulgendum, ut dixit Consultus in l. in
3 fundo ff. de rei uend. proculdubio dicendū
v̄r, quod censualista iustā in hoc foueat cau-
sam, ut talis pecunia saltem ex redditibus
excomputari debeat.

Contraria tñ sn̄iam multisetiā iuris in-
stitutis fulciſ. Primo, quia cū p̄ remissionē,
& liberationē vnus hypothecæ non possit
negari quin minus sit cautum creditori, cū
al æ possent interim perire igne, casmate, vi
4 ventorū, uel rēpestatis, siue belli causa, rōne
futuri periculi quod ī se suscipit aliquid ac-
cipere, in ciuile non erit, rōne enim periculi
quod timeri potest, quis pretium accipere
valet, *ut in l. periculi pretium, & ibi gl. finalis*
& communiter scribentes ff. de nautico fœnore

Secundo, pro hanc sententia facit doct̄i-
na singularis Hostien. *in summa de vsuris, §.*
in aliquo vers. 10. quatenus dicit, quod qñ
creditor, rōne pecuniæ mutuatae notabilem
subijt laborem, uel periculū, iuste p̄t non p̄-
putate fructus in sortem principalē, & eius
sn̄iam signauit Io. Andr. *in c. conquestus de*
vsuris. Negusantius de pign. memb. 5. p. 2. n. 3.

Accedat ēt sn̄iam singularis Bal. *in l. quam-
uis C. quibus modis pigno. rati. contr.* ubi di-
cit, q̄ si creditor teneat fructus pignoris in
sortem principalē cōputate, tñ id facere non
erit obnoxius, qñ subijt magnos labores in
ipsa recultiuanda, quā tunc cedunt sibi lu-
cro, neq̄ aliquid in sortem cōputare tenebit.

7 Quam sn̄iam refe. t & sequit̄ Nic. Boer. *dec.*
44. n. 24. Ex quib. qñ n̄ra satis difficilis ap-
paret, Sed p̄dictis non obstantibus sn̄ia Ca-

ballini supra relata tenenda erit: cum fortio-
ribus nitat̄ iuris institutis, & eam tenendo,
non obstat *tex. in d. l. periculi pretium* p̄ p̄ria
sn̄ia adductus, q̄a decisio illius *tex.* locū hēt
quando à cōiter accidentibus ex pacto, ali-
quod imminens periculū esset de raro con-
tingentibus, p̄ut in exemplis superius p̄po-
sitis, eo enim casu periculi p̄rium, recipi nō
p̄t q̄a non est expectandus tristis euentus,
ut in l. inter stipulantē S. sacram, ff. de ver-
borū, & ita coll. gīt ex Hostiēse, & alijs quos
p̄ p̄ria sententia adduximus. Nec ēt obstat
sn̄ia Bal. quia eius sn̄ia ex iudicis arbitrio pē-
det. Quid tñ dicendū erit, si fideiussor p̄ an-
nuo redditu datus aliquid dedit creditori cen-
8 suali, ut cum ab obligatione fideiussoria exi-
mere, an quod ita datum fuit, debeat com-
putari in p̄cipali t̄pe redemptionis & resti-
tui fideiussori? Et dicendū v̄r, q̄ idem ius in
hac quod in p̄cedenti qōne, verset̄, si quidē
in oī casu iste creditor t̄pe redemptionis ul-
tra p̄cipale cum redditibus reperit locuple-
tatus, & ultra sortem & redditus aliquid re-
cepisse constat. Contra *tex. in l. si pignore, ff.*
de pign. actio. Ex cuius *text.* dec. hāc n̄ra sn̄ia
oīno p̄bari v̄r: ibi. n. creditor pignoratitius
cōputat in sortē q̄d q̄d accipit à iure pigno-
ris (de quo ibi) rōne duplæ: ergo eodē modo
creditor noster recipere debet q̄d q̄d accepit
à fideiussore, ut illum annexu fideiussionis li-
beraret. Rursus, q̄a si id facere tenet̄ qñ ac-
cepta pecunia: rem hypothecatam remisit,
& liberauit, ut supra probauimus, eadē rōne
qñ p̄sonam fideiussoris liberauit ab obliga-
tione interueniente pecunia, q̄a calidum est
9 argū de re ad p̄sonam, *ut in l. singulis cum l.*
sequenti, ff. de vulg. Bartholomæus de Hu-
tio in tractatu de substitutionibus c. 5. vers.
15. vol. 5.

Contraria tamen sn̄ia, imo quod à fidei-
ussore (pro eo liberando) receptum in sortē
cōputari non debeat ex eo suadet̄, q̄a cum
tale pactum non fuerit factum in limine p̄-
ctus, sed noua uera, & efficaci causa ex post
facto interueniente, iustissime creditor cen-
suarius, illud certum q̄d accipere potuit, p̄
liberando fideiussore, à vexationibus & peri-
culis, quæ insunt huic oneroso fideiubendi
officio. Magis. n. ceditor p̄mium remissæ a-
ctionis consequutus v̄r, quam aliquid vltra
for-

sortem, vnde cum actiones, & cedi, & vendi possint, ut in Rubro, & nigro de hřditate, vel actione vendita, ius suum (accepto p̄rio) recte potuit remittere, neq. illud p̄rium t̄pe redemptionis accepto ferre tenebitur, cum ius suum ex tali remissione periculo deteriorationis posuerit.

10 Rursus quia datum ab alio quam debitorē, creditorī pignoratitio, vltra fortē ex post facto, non d̄r datum p̄ ipsa mutuatione, sed magis p̄ vexationis redemptione. Ex quo resultat q̄dam p̄ctus innominatus, facio ut des, quo casu cessat vsurę periculum, & p̄sumptio, ut tenet Butric. in l. 1. C. de Nautico, f̄nore, Bal. in l. cunctos populos, n. 4. uers. item de. C. de Summa Trinitate, idque tenet Caballin. ubi sup. q. 3. n. 92. vbi hanc cōem Theologorum sententiam reputat.

Ego tamen in proposita q̄ōne ita distinguendum existimo, an creditor ex tali remissione, & liberatione fideiussoris, alicui periculo ius suum exponat, nec ne. Primo, enī casu absq. crimine vsurę licite aliqd pro tali liberatione recipere poterit, cum non solū ipse liberet fideiussorem à periculo fideiussionis, verū ēt ius suū manifesto periculo exponat; & sic erit intelligendus text. in l. periculi pretium ff. de nautico f̄nore. Quinimo & in simplici mutuantē hanc sn̄iam veram existimat Caball. ubi sup. q. 46. n. 257. ea nixus rōne q̄a non recipit illam quātitatē nomine principalis debitoris, nec de bonis ipsius, nec eius occasione, sed potius ut ipse fideiussor suā redimat vexationē, quā verūmīlīter exspectare & timere potuisset. Quo casu licitum est creditori, aliqd vltra fortē recipere, ut tenet D. Thom. in tract. de usuris c. 9. Conrad. de contract. q. 39. Sylue in summa verbo usura el 10. q. 34. Cou. lib. 3. var. c. 2. n. 6. ad medium.

Neq. his oberit si dicatur quod text. in d. l. periculi pretium, tm̄ loquit̄ de nautico f̄nore, q̄a p̄t r̄nderi, quod vera rō decid. illi⁹ text. ad omnes alios p̄ctus (identitate rōnis) adaptari ualeat, si quidē ea est potissima, q̄a periculū instabat cōsiderabile t̄pe receptionis pecunię: Vnde cum in n̄ro casu verset̄ supradictum periculū ex parte creditoris, iure tale qd recipere poterit neq. in sortem aliquo modo p̄putare debuit, & si postea iste

creditor, reperiat̄ indēnis à periculo quod timuit, cessante tamen periculo, prout cessat ab initio in casu quo creditor pecuniam loco hypothecę recipit à debitore, secus est q̄a nunquā p̄t timeri de aliquo periculo imminenti, de p̄senti, vel de futuro, ut tenui in casu p̄cedenti, tenerq. Coua. lib. 3. var. c. 2. n. 6. ad medium uers. & p̄ferim.

Restat modo videre, casu quo periculū aliquod timeri non potuit, p̄ creditorē, t̄pe receptę pecunię p̄ liberando fideiussore cui competeret ius repetendi, vel excomputādi ipsi debitori principali, an fideiussori, q̄ pecuniā p̄ libertate p̄stauit? Et in hoc articulo resolutiue est tenēdum, quod ipse principalis, uel compensare, uel repetere possit, cū ei interfit, ut eius fideiussor indēnis à fideiussione omnibus modis maneat, ac demū ab ipso debitore, repetet fideiussor, uel cedi poterit actio à principali fideiussore, ut ipse à creditore repetat arg. tex. in l. in creditore ff. de eiusd. ibi. cui enim non aquum uidebitur vel hoc saltem consequi emptorem, quod sine dispendio creditoris futurum est. Et ita respondet Caballi. loco supra proxime citato, nu. 258.

S V M M A R I V M.

- 1 Fideiussor si aliquid pro fide iubendo à principali accepit, ipso indemne existente, an illud principali reddere, vel excomputare teneat, de eo quod principali soluit?
- 2 Donatum à principali eius fideiussori, pro bono opere fideiubendi, magis videtur datum, in pignus futura indemnitas, quam ut suum absolute faciat.
- 3 Fidem non iubens pro proximo suo an dicatur facere contra charitatem, & numquid ob id peccet?
- 4 Turpiter pro faciendo quis recipit, si id gratis facere tenebatur.
- 5 Fideiussor qui certo scit in limine fideiussionis se ex illo actu fideiubendi nullum damnum incursum, nihil potest recipere pro actu ipso fideiubendi.
- 6 Fideiubens licita & absque criminis labe, pro actu fideiubendi mercedem recipit.
- 7 Datum ratione periculi subeundi, ob honestam causam acceptum censetur.
- 8 Fideiubendi actus, est nimis periculosus, onerosus,

rosus, & damnificatiuus, quinimo & sub-
stititiam sapit.

- 9 Fideiubens dicitur male vti substantia sua.
- 10 Generale mandatum cum libera habens, ad ad-
ministrandum, non ex eo habet licentiā no-
mine domini fideiubendi, eo quia hic actus
fideiubendi, magis potest dici dissipatio,
quam administratio.
- 11 Affecuranti periculum navis, an aliquid pro
affecuratione recipere liceat?
- 12 Perpetuum nihil est sub sole.
- 13 Pecuniam parcre immediate pecuniam, lege di-
uinā naturali Canonica & Ciuili phibetur.
- 14 Debitor quodāmodo dicitur seruus creditoris?

CAPVT XVI.

*Fideiussor qui aliquid recepit, pro actu fidei-
ubendi, si virtute lastris apprehendit possessio-
nem bonorum principalis debitoris, an eo in-
demne existente, quod recepit pro fideiubē-
do, debeat recipere in calculo, eius quod sol-
uit pro principali debitore?*

- Q**uestionem nostrā fatisfuisse cōtro-
uersam, in facti contingentia me
patrocinante certo scio, & ideo il-
lā (quasi cōputationē quādam contineat)
hic inferere libet, quidā enim Ferdinandus
à Mendana intercessit p Roderico Perezio
p certo annuo redditu, centū ducatis à Ro-
derico p hoc actu fideiubendi acceptis, de-
inde fideiussor iste aliquibus annis fuit execu-
tatus, p redditibus, & annuū redditum sol-
uit. Et cessis sibi actionibus à creditore pos-
sessionē bonorū d. Ferdinandi fuit assequu-
tus. Cum autē Ferdināus pntenderet, de fru-
ctibus & alijs quantitatib. pecuniā à se Ro-
derico datis, satisfactum fuisse de principa-
li cum redditibus, cumq. indēnē existisse, q̄
putatis illis cētū, quæ sibi p fideiussione tra-
didit, dubitat, an accepta p fideiubēdo de-
beant p fideiussorē istum in calculo recipi?
- 1 In qua difficultate dicendū vř, q̄ illa centū
à fideiussore p actu fideiubendi accepta cō-
putari debeant in rōne illius principalis qđ
fideiussor redemit, & reddituum quos sol-
uit, idque ex sequentibus conclusionibus
ignotescere videtur.

- 2 Primo quia illud quod dat fideiussori. p

bono opere fideiubendi, vř datum in pign^o
futuræ indemnitis, ergo si tpe redemptio-
nis reperiatur indēnis, nullo modo illud re-
tinere poterit, cū cā retinendi cesset; hic .n.
3 actus fideiubendi est admodū charitatiuus,
quod si qs p suo proximo nō fideiubet, dř
facere q̄ charitatē, & peccat teste Abb. *dispu-
rat. 16. q. 2. n. 2. vers. quintus casus Arch. in co-
sicus 11. q. 1. n. 2. Roman. in l. non solum S. mor-
te ff. de nou. oper. nun.* vbi oēs affirmāt, quod
licet laicus iure Ciuili, vel Canonico atten-
to non teneat pro suo proximo fideiubere,
id tñ iure naturali inspecto facere est obno-
xius; alias q̄ charitatem peccaret; quod si
laici hoc opus bonū facere non velint, cleri-
ci ad id astringant. Et hanc sententiā sequit̃
Io. de Selua in *tract. de iureiur. 3. p. n. 24. vol.*
1. tractatorum. Si ergo naturaliter ad fidei-
ubendū erat obligatus, turpiter faceret si pe-
cuniam p fideiubendo acceptā, (eo indem-
ne existente) sibi retineret, *arg. text. in l. si. &*
4 *ibi notant Bar. & cōiter oēs scribentes ff. de*
conditio. ob turpem caus. vbi dicunt quod qñ
aliquis, aliqua iusta rōne inspecta aliquid fa-
cere teneat, turpiter faceret, si pro eo facien-
do aliquid reciperet, idq. improbat Cabal-
lin. *de usuris q. 31. n. 251.* & à simili pactione
abstinendum fore suadet Couar. *lib. 3. va-*
ria. c. 2. n. 6.

Secundo p̄dicta sententia, cōfirmat, quia
5 si fideiussor sciret in limine q̄dus fideiussio-
nis se nullum dānū incursum p tali fi-
iussione, nō posset aliqd reciperet p fidei-
ubendo, vt notant Doctores in *l. periculi pre-*
rium ff. de nautico fœnore, Gust. in pract. lib. 2
c. 142. n. 4. plures pro ea referens: ergo eodē
modo receptum non poterit retinere, si tpe
redemptionis, se (nihilò, accepto) indēnem
reperit, casus enim impediens ab initio, si su-
perueniat tollit iam factum, vt in *l. pro parte*
ff. de seruitu. l. si sub una, S. si quis via. ff. de
verbo. peruenit enim hęc res ad casum à quo
incipere non potuit, huc etiam illud conue-
nit quod cessante causa retinendi debet cel-
sare retentionis effectus, *arg. c. cum cessante*
de appell.

Sed p̄dictis non obstantibus, p̄ria sn̄a te-
nenda erit, imo quod nullo modo fideiuf-
sor (quod p fideiubēdo accepit) vel restituere,
uel in casu pposito pputare debeat, qđ

cx

6 ex sequentibus luce meridiana clarior efficitur. Primo quia fideiussor licite, & absq. criminis labe potest p. fideiussione mercedem accipere, ex *tex. in l. si remunerandi S. Marius ff. mandati, ibi, mercedem pactus propter fideiussionem text. etiam in l. hoc iure S. Labeo ff. de donatio. vbi ex snia Labeonis dicit Vlpia. Labeo ait extra causam donationis esse talium officium, mercedes, ut puta si tibi affuero si satis pro te dederō, & ibi Barto. & Paul. hoc expresse tenent, & eos sequit Dec. *conf. 7. n. 1. Palat. Rub. in repet. c. per vestras de donat. S. 9 n. 10. & 11. Cou. l. b. 3. variarum c. 2. n. 6. Lup. in l. 1. tieu. 12. p. 5. gl. verbo ruego. Et hanc sniam dicit cōem Auend. 2. p. de exeq. mand. c. 12. n. 22. Barbo. in l. 1. 3. p. n. 54. ff. sol. matr.**

Neque ab eis dissentiunt Theologi, precipue Caic. 22. q. 78. art. 2. ad 4. *Sot. lib. 3. de iust. & iur. q. 1. art. 2. ante responsionem ad 6. Conrad. de contract. q. 40. Nava. in manu c. 17. nn. 285. & in commentarijs de cambijs in princ. Medina de rebus per usuram acquisitis, q. 4. ad primum pñcipale, & nouissime Molina de iustitia, dicit, hanc esse cōem Theologorū sniam, tract. 2. disput. 3. 19. vers. communis doctorum, in principio dicens eā verā esse, non solū qñ verisimiliter pñ timeri, qđ soluet p. principali, verum & quādo nihil tale timet. Si ergo licite recipere potuit neq. computare in sortem tenetur neque ab eo repeti poterit.*

Neque huic sniæ obstat, quod hic actus fideiubendi de quo agimus est quoddā charitatis opus, ad quod proximus pximo tenet, ut supra retulimus: quia non ex eo sequitur, quod rōne periculi, quod p. fideiussionem fideiussor in se recepit, non possit ali-
7 quod pñmum accipere, quod. n. huius periculi subeundi rōne pñtatur, dat ob cām honestam, ut notant cōiter Doctores in d. l. periculi, presium, unde cum illud quod ob cām honestam dat, repeti non possit, ut in l. 1. & ibi, notat Bar. ff. de cond. ob turpem causam, neque p. consequens illud pputare tenebit in sortem quā p. principali debitore soluit. Est enim hic actus fideiubendi nimis periculosus, onerosus & dānicatus, ut in l. ait pra-
8 tor. S. nunc solū et l. 1. & ibi gl. verbo doceat, ff. de mino. in tantū ut fidem p. alio iubere stultitiam sapiat, ut ostendit Sapiens proverbiis.

c. 17. ibi. Stultus homo plaudis manibus, cum spondit pro amico suo, & rursus c. 22. dicit. Noli esse cum eis qui defigunt manus suas, & qui uades se offerunt pro debitis, vbi noua editio habet. Ne sis cum eis qui stipulata manu fidem iubent, quæ oīa in proposito adducit Coua. d. n. 6. Cabal. q. 3. 1. & 34. vbi refert et in pposito alium Sapientiae locū dicentem, Tolle ueſtimentum eius, qui fideiussor exſtitit alieni, & pro extraneis aufert pignus ab eo. Plura et iuxta huius actus periculum adducit Barbosa in d. l. 3. p. nu. 58. & in tñ cum damnosum, & onerosum reputat Ang. in l. in personam, S. non solum, ff. de pactis, ut dicat quod fidem iubens dicat male uti substantia sua, & eum refert & sequit Ias. n. 3. Alex. in l. si constante n. 14. ff. sol. matr. vbi addit, q habēs generale mandatū cū libera ad administrandū, non censet hñe mandatū ad fideiubendū, qā hic actus fideiubendi, magis dñ dissipatio, & ita et tenet Ang. in d. l. in personam, n. 2. Paul. & Curt. iun. ibi post principium, idq. colligit, ex mente l. C. in l. 3. S. filius ff. de peculio, & ex *tex. in l. seruus in scio, ff. de fideiusso.* & hanc sniam latissime psequitur Catellia. Cota in memorialibus, verbo fideiussor. Proprie igit cum fideiussor rōne huius intercessionis, & fideiussionis, admodum vrgentibus, & verisimilibus periculis, se substantiamq. suā exponat, iustissima qđ rōne poterit qđqd pro fideiubēdo accepit retinere, et si in effectu fuerit seruatus indemnis, nihilque ex suis bonis ratione fideiussionis amiserit.

Confirmatur pcedens snia ex eo, quia si-
11 cut aſſecuranti periculum nauis, rōne illius periculi, licitum est accipere pecuniā, eo qđ in ipso actu lateat imminens periculū, ut in l. in naue sauseri ff. locati, & ibi notat Pau. n. 4. Paris. de Puteo in tract. de Ludo vers. an & quando sit licita sponſio. Pala. Rub. in repet. c. per ueſtras S. 9. n. 5. Santierna Lusitanus in tract. de aſſecuratio 1. p. n. 10. eodem modo, licitum est fideiussori aliqd ratione imminētis periculi, fideiubendi aliqd accipere, cum quasi certo periculo se exponat, eique illud Ouidij Nasonis satis conueniat.

Latet anguis in herba.

Neque obstat quod supra p. tria snia adduximus de fideiussore, q. in initio pñus fuit

fuit affecurat⁹, qđ nihil ex fideiussione amitteret: qđ adhuc ēt si opulētissimos fideiussores hñet p sua securitate obnoxios, aliqd p illo actu fideiubēdi posset accipere, eo quod nulla tā efficax & sufficiens indēnitas i initio p̄stari potest, quē adhuc deficere non possit, possent enim facultates affecurantium fideiussorē, interim labi, qđ ut inquit Horatius.

*Oīa sunt hominum tenui pendencia filo,
Et subito casu quæ valere ruunt.*

- 12 Nihil. n. est ppetuū sub sole, ut in l. cū debere colu. ff. de seruit. Urbano. Idq. variarū historiā demōstratiōe, satis manifeste p̄stat. Neq. ēt obstat qđ de mutuāte dicebam⁹, qđ & si suas pecunias mutuatas periculo illas non recipiēdi exponat, adhuc mutui rōne aliqd accipere nō p̄t, ut in l. rogasti, ff. si cer. pet. qđ immediate pecunia patere ex mutuo, diuina & humana lege improbat, cū ex hoc p̄sulus exulare charitas, ut in c. 3. & 4. de usuris, & in l. 1. tit. 6. lib. 4. recop. qđ latissimo sermone p̄lequit Nauar. in c. si fāneraberis in prin. 14. q. 3. cessaret nāq. & refrigeret charitas, liberalitas & officiositas p̄ximi erga p̄ximū, oīumq. familiæ vsuris implicarent, qđ maxime indecorū, & detrimētosum esset, ut elegāter aduertit Caballin. de usuris n. 447.
- 13 ad mediū, at vero in fideiussorib. lōge diuersa militat rō, qđ ppe cū fidē iubēs, nō solū bona, uerū ēt psonā quodāmodo seruituti creditoris subijciat, debitor. n. quodāmodo seruus creditoris est, gl. si. in l. 3. C. de nouat. Ex qđ. in pūcto p̄cludo, a cōi opinione p̄ Auēd. supra relatā recedēdū nō fore, quatenus hēt qđ fideiussor irreuocabiliter, & sine p̄dōnis & restōnis periculo, mercedē p̄ bonū opus fideiubendi potest accipere, sp̄reta opinione Caball. in d. n. 251. q. 31. de usuris.

S V M M A R I V M.

- 1 Fideiussor qui emit hypothecas, a principali censui suppositas, creditore illas possidente ex causa iudicati, an fructus earum, vel saltem annuū redditū habere, possit, & debeat?
- 2 Fideiussor, ut indemnus a fideiussione maneat, omne quod sibi interest solui debet.
- 3 Capere quod non potest fideiussor ut fideiussor, an possit capere ut quilibet?
- 4 Fideiussor pignora principalis emens, tenetur illa principali debitori reddere cum fructi-

- bus, soluta sibi forte principali, cū interesse.
- 5 Officium suum nemini debet esse damnosum.
 - 6 Actiones & vendi & cedi possunt.
 - 7 Fideiussor eo ipso quod titulo vniuersali, siue particulari, lucratis, aut oneroso iure creditoris fāneratus, vult vti & interesse suæ pecunia recipere, se vicissim obligat (quādiū debitor principalis voluerit) sortem absque lucro retinere etiam si habeat cautionem indemnitas.
 - 9 Fideiussor emendo pignora a principali hypothecata, dicitur esse in dolo, si redditus censuales ab illo petat.
 - 10 Fideiussor pignora luere, non vero emere potest.
 - 11 Mandatum de fide iubendo suscipiens, videtur etiam suscepisse mandatum de soluendo, & redimēdo annuū redditū pro quo intercessit.
 - 12 Fideiubendi actus ex gratia, & amicitia originem trahit.

CAPVT XVII.

Fideiussor censualis si censum a creditore emit, vel redemit, & creditor ei tradidit bona a debitor hypothecata, quæ possi debet, iudicis auctoritate pro redditibus decursis, an fructus ex illis a se collectos, in sortem principalem computare debeat?

Solent sæpissimæ fideiussores cēsuales, p̄ seuitatis vexationibus, resultātib⁹, ex annua cōuētiōe & vexatione p̄ redditib⁹, cēsū a creditore emere, illūve redimere assuescūt, dūmō ius vel possessio, hypothecarū qđ forte creditor ex cā iudicati hēbat, sibi ipsis trāsterāt ac demū isti p̄cīpales debitores p̄tēdūt, qđ ex fructib. ab ipso fideiussore p̄ceptis, tā de p̄cīpali, qđ redditib. fideiussor sit factus, ex aduerso tñ fideiussor, fruct⁹ oēs a die emptionis annui redditus, suos fecisse cōtēdit, virtute cessionis iuris qđ hēt a creditore cēsuali. Dubitatū aut in facti cōtingētia uidi an iste fideiussor, tales fructus cōputare deat i sortē p̄cīpalē, an uero illos suos faciat, vel saltem illos reddere debeat, soluto sibi interesse pecuniæ, quā pro emptione vel redemptione census p̄stauit creditori.

Et in primis suscipio cām fideiussoris, qđ redditus petit suæ pecuniæ, & eos cū fructib⁹ cōpēlare intēdit, & eius exceptionē iusta esse ex sequētib. apparet. Primo, qđ quocūq.

Z z m c-

- 2 mō fideiussori rōne fideiussōis, aliqd iterfit, ut idēnis ex fideiussōe maneat, illud qđ inte rest sibi soluēdū erit, alias. n. amitteret de suo & idēnis dici nō posset, *ut i. c. 2. de fidei.* ergo si p̄priā pecuniā fideiussor, p̄ redimēda sua annali vexatione dedit, interim q. (cū alias esset negotiator, uel talis, q. pecuniā suā, soleret in p̄paratione annuorū reddituū col locare) cū ea nō negotiauit, saltī vt q. libet ho mo solitus negotiari interesse suā pecuniā hēbit, q. a qđ nō p̄t, capere, ut fideiussor, po terit capere, ut quilibet, *arg. tex. in l. si pater. S. qui duos. ff. quod cuiusq. vniuersitatis nomi ne Salyc. in l. 1. n. 4. C. de dolo.* vbi tenet quod
- 4 si fideiussor pignora p̄ncipalis debitoris e merit à creditore, teneat illa cū fructib. eidē p̄ncipali debitori reddere, si fors cū vsuris, sibi restituat, ex *tex. in d. l. 1. & in l. si uero. S. si tibi mandauero ff. mandati, & in l. Paul. ff. de fidei. & in l. si fidei. ff. de distract. dign. idq.*
- 5 notat Caball. *de usuris c. 29. n. 245. & q. 49. n. 341.* & ita cōcludēdū reputat, ubi fideiuf sor habuit cessionē à creditore n. 341: Secun do, q. a fideiussor, rōne boni operis quod ī fi deiubēdo fecit, nō dēt peioris p̄dōnis esse q. alij hoīes cū officiū fideiubēdi nō dēat illi cū se dānosum, *l. aduersus, S. tutoribus, ff. de in officioso testa. vñ cū q. libet alius emptor, illi^o aētionis cēsualis virtute talis cessionis inte resse & redditus pecuniā creditori datæ pos sit recipere, siquidē noīa debitorū, & cedi, & vēdi p̄nt, ut in l. si nomen cū l. seq. ff. de hered. vel aētionē vendita.* eodē mō fideiussor, de quo agimus interesse pecuniā à se in emtio ne, vel p̄ redemptione annui redditus p̄sti tæ iure cōsequi poterit, & ita tenet Rodrig. *in tract. de annuis redditibus lib. 2. q. 17. n. 11.*
- 7 Sed p̄dictis non obñtib. in casu p̄posito p̄ria snīa tenēda erit, imo quod libere dēat pignora, vel hypothecas cū fructibus fide iussor p̄ncipali restituere, tradito sibi prius qđ soluit creditori, virtute cessionis. Quæ snīa p̄bat manifeste, ex *tex. in l. si mādato. S. Paul. ff. mādati, vbi Paul. respōdit, fideiussorē q. rē pignori iure obligatā à creditore emit, mād ati iudicio cōuentū ab herede debitoris (oblato restituere cum fructib. cogēdum neq. habēdum simile extraneo, cū in oī cōtractu bonā fidē p̄sta re dēat.* Idq. manifeste ēt p̄bat in l. 1. C. de do lo, ibi. *si fideiussor a creditore pignora emit, ob-*

lata quātitate sortis & usurarū tibi dominū cū fructib^o quos bona fide p̄cepit, cōsulcius re stitues, ne fidei rupta gratia de dolo possit aētio. exerceri: & ita venit intelligēdus *tex. in l. 45 tit. 13. pag. 5. ibi quādo quier q. el Señor le dief se lo q. pago, tenudo seria el fiador de se lo des ā parar vbi loquit ī fideiussore q. autoritate p̄toria pign^o debitoris à creditore accepit, so luta pri^o sorte p̄ncipali cū vluris, adhuc. n. ille fideiussor fruct^o ex pignorib. redactos, tenebit restituere, vel in sortē q. p̄soluit p̄pu tare, idq. tenet Cabal. *vbi supra n. 245.* Et rō est fm cū, q. a eo ipso, q. fideiussor iste siue ti tulo vniuersali, siue particulari, lucratiuo, aut oneroso, iure creditoris fēneratitij, vult uti, & interesse suā pecuniā recipere. Se vi cissim obligat q. diu debitor uoluerit sortē ī se absq. alio lucro retinere. Iniquū. n. esset & vsurariū, quē posse fruct^o fundi alioq. n. iusto p̄tio emti lucrari, & tñ qñcūq. uellet cogere posse p̄ncipalē debitorē ad redimēdū an nuū reddituū, p̄ quo ipse intercessit, & sorte redempta fructuū restōnem nō facere, uel in p̄ncipalis debiti rōnem nō p̄putare. Incō parabilia q. ppe sunt hæc duo iura, s. ius red dit^o p̄cipiendi, & q. diu ualeat ius sortis repe tendē (p̄ p̄ indēnitatē) h̄re. Esset. n. hæc rea lis mera & p̄pria vsura, ut tenet Cōrad. *de cō tract. q. 48. conclus. 5. Cabal. d. q. 29. n. 245. & q. 55. & 58. Coua. l. 3. var. c. 9. n. 4.* Rursus p̄ hac snīa facit, q. a fideiussor, emendo pign o ra à p̄ncipali hypothecata, d̄r esse in dolo, *ut in l. 1. C. de pign. aē. nemo aut ex dolo cō modū p̄cipere dēt, l. ne ex dolo ff. de reg. iur.**

9 fideiussor nāq. magis luere pignora, q. ea e mere dēt, & sic illa emendo bonā fidē trāgit, & tanq. dolosus p̄t cōueniri, ut in iurib. supe rius relatis, idq. tenet Bal. *in d. l. 1. C. de dolo, vbi dicit, q. ille q. suscipit mādātū de fidei u bēdo v̄f ēt suscepisse mādātū de soluendo & redimēdo annuū redditū, cū ergo iure pigno ris, & hypothecæ, p̄ satisfactiōē, uel redē tiōnē creditori factā soluat, ut in toto sit. qui. mod. pig. vel hypoteca soluitur, & bona hypo thecata antea p̄ redētiōne libera, in p̄tate fi deiussoris maneāt, fruct^o ab eo p̄cepti in for tē dēt p̄putari, usq. accōcurrētē q. titatē, & si aliq. supererūt p̄ncipali debitori dēt, absq. vllo īteresse restitui, ut tenet Cab. *vbi s. n. 246 Parl. vbi s. c. fi. 3. p. S. 16. n. 17.* vbi dicit, q. cū a*

aus

ctus fideiubēdi ex grā & amicitia originem trahat, & amicus alter ego dicat, fideiussor non ageret bona fide, si rōne redemptionis, velemptionis hypothecarū, aliqd percipere voluisset, cum ea ex natura p̄ctus potius lucere, quā emere debere debeat, *ut in d. S. Paulus in l. si. ff. de contrahenda empt. & ita tenet Accurs. in l. fideiussor verbo alteri ff. de distra. Etio pig. & ibi Bart. ex quibus constat male sensisse Cabal. in d. q. 29. & 49. supra relatis. Quatenus p̄rium firmavit. Et hanc sn̄iam non solum verā reputo fideiussore censum redimente, verū & si quilibet alius tertius illū redimeret, & ita tenet Felic. de censibus c. unico de redemptione census fol. 234. n. 10. poterit tñ actione nego. gesto. aduersus principāle agere p̄ forte principāli, & redditib. à se solutis ex Bart. in l. sthicum, ff. de donatio. q̄a statim qd̄ soluit p̄ principāli habuit actionem ad hoc ut illum ab obligatione fideiussoria liberaret ex tex. in l. Mutius ff. manda. & in l. 14. tit. 12. p. 5. & late de hoc p̄ Felicianum de cens. c. de fideiussore in censu. n. 9. fol. 217.*

S V M M A R I V M.

- 1 Collatio bonorum, pro aequalitate inter fratres seruanda fuit inuenta.
- 2 Concordia ex aequalitate inter fratres conseruatur.
- 3 Dotis collatio, effici potest tanto minus accipiendo.
- 4 Dos loco legitima subrogatur.
- 5 Filia si sine culpa sua dotem amisit, tantū quārum quilibet frater ex bonis paternis in partitione recipit, non computata dote quam recepit & sine culpa amisit.
- 6 Filia qualiter actionem inanem conferre debeat, ubi dotem amisit eius maritus.
- 7 Filia si mel a patre dotata, si sine sua culpa dotem amisit, an re dotari debeat a patre.
- 8 Filio si a patre legitima fuit assignata, & tradita, & eam absq. culpa amisit, non imputatur filio in legitima tempore collationis.
- 9 Culpa amissionis dotis ex quibus imputari possit uxori?
- 10 Vxori constante matrimonio (si maritus ad inopiam vergat) qualiter & quando succurratur, & referuntur in hoc, vetera & noua?

11 Vxori hodie ex actio & repetitio dotis constanter matrimonio competit, eo ipso quod maritus male utitur substantia?

12 Vxor cui dos aliqua ex causa constanter matrimonio tradita fuit, illam in administratione habere debet, pro supportandis oneribus, matrimonij.

C A P V T XVIII.

Filia à patre dotata, ad collationem bonorum patris veniens, an imputare teneatur in suam legitimam dotem a se receptam, etiam si dos per maritum fuit amissa, & ab eo tempore collationis recuperari non possit?

EVenire saepenumero solet, quod filia sit à p̄re dotata, & gener dotē illā amittat, & hac rōne ab eo repeti non possit, & tale patre mortuo, filia illa ad collationem cum alijs f̄atrib. concurrat, & demū p̄putatores faciunt portionē filiae cōputando in ea dotē sibi a p̄re datā, ipsa vero illius dotis amissae à marito, rōnem habendā non esse cōtendit, sed integrā & equalem putat ceteris fratrib. portionē sibi p̄stādā (put si dotata non fuisset) expostulat. Dubitat modo an ista filia iustitiā foueat? In qua difficultate dicēdū v̄r, quod filia in ciuilem rem desideret, ad hoc enim inuenta fuit collatio, ut seruet̄ aequalitas inter succedentes, arg. tex. in l. ut liberis. C. de collationibus, & in l. si. C. communia vtriusque iudicij, ex aequalitate nāque concordia inter fratres p̄seruatur, ut pluribus adductis tradit Anto. Gomez. in l. 29. Tauri, ibiq. exp̄sse cauē quod dotes & donationes p̄ nuptias debeant ad collationē p̄ filios, & filias adduci. Quod si dicas, male poterit filia ad collationē adducere dotē, q̄ non extat in rerum natura, r̄ndetur quod dotis collatio fieri p̄t tanto minus accipiendo, ex text. in l. dotis quidem petitio. C. de collationibus, cum eo minus in partē tibi delata successio- nis patris auferre potueris. Quae sn̄ia p̄probat ex doct̄r. Dec. cons. 106. vers. 10. Et vltimo, ubi dotē loco legitimae saltem pat̄r in illam p̄ dote receptam in legitimā imputari tenebit̄, alias autem collatio non h̄et̄ equalitatis effectum, de quo supra Contra. l. meminibus C. de legi. & text. in auth. de hered. ab

intest. veniens. S. 1. & S. nullam vero, collat. 9

5 Sed p̄dictis non obstantibus, p̄ria sn̄a tenenda crit. Imo quod si filias sine culpa sua dotē amisit, de bonis paternis p̄sentibus tantum, quantū quilibet frater h̄re debeat, habita consideratione in hoc, ut computēt in legitima illud quod maritus eo t̄pe facere potuerit. Idque manifeste probat̄ in l. 1. S. cum dos ff. de collatio. dotis ibi, quod si iam diuortium factum est, & maritus non sit solvendo, non debetis integra dos computari mulieri, sed id quod ad mulierē, potest perveniri, ob est quod facere maritus poterit. Quinimo sufficit

6 quod filia illā actionē licet inanem cōferat, ut in auth. de equalitate dotis S. illud quoque, & in auth. quod locum C. de collat. vbi Bal. & Saly. cōiter tenent, quod sufficit, quod fortor cedat fratribus, siue aceruo bonorum, actionē quam ipsa h̄et, q̄ maritum inopem, & non soluendo effectū, & ita tenet gl. in d. S. cum dos, verbo potest, Guiller. Benedic̄t. in repet. c. Raimundus verbo dotem, quam n. 20. de testamentis, & ita fuisse iudicatum in Neapolitano Senatu testat̄ Afflic. dec. 247. n. 1. vers. queritur, Bacz. de non meliorandis filiabus ratione dotis, c. 16. n. 34. Atora nullum pro hac sententia referens 3. p. q. 14. n. 49. Et hæc actio ex officio, & humanitate iudicis ad collationē adducit̄, maxime q̄n res dotales, sine dolo, uel culpa vxoris perierunt, ex text. in l. 2. S. de illis ff. de collatione bonorum, ibi, & plerique putant, ea qua sine dolo & culpa perierunt ad collationis ius non pertinere, & hoc ex illis verbis intell. gendum est, quibus prator boni viri arbitrari iubet bona conferri; vir autem bonus non sit arbitraturus conferendo id quod nec habet, neque dolo, neque culpa desijt habere text. etiam in l. ea demum, C. de collationibus, regulariter filij cōferre tenent̄ quod receperunt in vita p̄ris, vel alterius, ad cuius collationem veniunt, si illud habeant, alias tantundē, Vitalis ubi supra q. 18. n. 21. vol. 2. tractat. 1. m.

7 Et p̄dicta sn̄a comprobat̄ ex eo, q̄a q̄n filia semel a p̄fe dotata, sine eius culpa indotata remanet p̄teneat eam iterum dotare, ut in auth. quod locum C. de collat. Capel. Tholof. dec. 290. Boer. dec. 131. col. 2. & 3. scribentes communiter in l. si cum dotem, ubi Bart. n. 6. Paul. cons. 80. vers. licet enim, lib. 1. in anti-

quiori impressione Soc. cons. 75. col. 3. vers. 1. quia, & plures alios, pro hac sententia adducit Bacz. d. c. 16. n. 17. & 22. vbi dicit, q̄ in hoc casu si facta cōputatione primæ dotis excedat legitima, nihil ad rem, q̄a cum absq. culpa filia fuerit amissa, non imputat̄ sibi in legitimam, neq. facit partem. Et pro hac sententia adducit Bald. Nouell. in repetition. l. 2. S. 1. soluto matrimonio, & ibi Vinc. de Hercul. Guiller. Bened. ubi sup. n. 20. Vitalis Ne-mausensis, loco sup. cit. q. 18. n. 24.

8 Rursus ex eo p̄dicta sententiā cōfirmat̄, q̄a si pater assignavit, & tradit filio legitimā in vita, & illa absque culpa filij fuit deperdita, non imputat̄ filio in legitimā, sed adhuc integram legitimā, put cæteri filij, consequitur, ita Bart. Bald. Alex. in l. si cum dotem S. 1. sol. matr. & ibi late Barbof. Bald. etiam in auth. contrarogatus, n. 8. vers. & facit C. ad Trebel. & in l. scimus, n. 11. vers. 6. quero. C. de inofficio testam. Ias. in Auth. quod locum n. 7. C. de collat. Palas. Rub. in repet. c. per vestras S. 27. n. 9. Bacz. ubi sup. n. 18. & 33.

9 Qua opinione retēta, modo videre liber, ex quib. (non culpa filia vel filij) dos vel legitima cēseat amissa, ad hoc vt illis sufficiat, actionē saltim inanē conferre. Et Bal. in d. auth. quod locum n. fi. in ea est sn̄a, vt tūc demum in culpa censeat̄ uxor, si dum maritū videret, constāte matrimonio male vti substantia sua, hocq. notiorum erat euidentia facti, ut q̄a publicē assidue ludebat, meretricabat, vel se cōmensationibus opulentis immiscebat, uel pro alijs fidei iubebat, fuit in

10 mora repetendi dotem suam.

Sed in p̄posito aduertendū crit, quod iure civili huic mulieri tribus t̄pibus fuit consultum. Prius. n. non antea mulier ad dotis repetitionem admittebat̄, nisi vbi constitisset, iam bona mariti ad dotis exactionē, & restōnem non sufficere, vt in l. si constante, ff. sol. matr. iure t̄n Codicis, aliter p̄ Iustinianū fuit prouisum, in l. ubi adhuc C. de iure dotium, vbi p̄stitutū fuit, q̄ quis marit⁹ h̄ret bona sufficientia ad restōnē & exactionem dotis. Si t̄n alieno deducto non remanent ei bona ad sustinēda onera matrimonij sufficientia, admitteret̄ uxor ad dotis exactionem. Iure vero authenticorū, diuersimode constitutū fuit, in auth. de equalitate dotium

zum §. illud quoque collat. 8. Inquit. n. ibi Iustinianus, quod licet maritus habeat bona sufficientia ad dotis exactionem, & ad sustinenda onera matrimonij, (Et deducto ere alieno) nihilominus uxor admittat ad exactionem dotis, ubi primū maritus cepit male uti substantia sua: ex quibus dicit Bart. in d. l. si constante, iure Digestorū (mulieri) plene, iure Codicis, plenius, iure uero Authenticorū plenissime fuisse prouisum, quā snām signauit Cloc. in d. l. si constante, Corras. in l. 2. in prin. n. 2. ff. sol. matr. Roge. in tract. de dote §. 14. n. 11. Ant. Gomez. in l. 50. Tauri. n. 33. ad medium, Palat. Rub. d. c. per uestras, §. 4. fol. 137.

II Hodie tñ mulieri repetitio & exactio dotis competit, ex eo solū quod maritus male uti substantia sua incipiat, & hanc snām tenet Benintend. dec. 68. n. 5. Bursat. conf. 56. n. 1. ad fi. lib. 1. facilius namque, & utili⁹ q̄s priuat iure administrationis, qñ dissipat bona, & illa recuperari pñt, quam ubi iam semel dissipata difficiliter pñt recuperari, ut uoluit Bar. in d. l. si constante n. 63. & in l. Imperator n. 1. ff. ad Treb. & in l. si. n. 2. C. de sent. passis. Et hæc est recepta snā teste Aret. conf. 72. n. 5. Boer. decis. 61. n. 14. & hæc sententia iuuat ex eo, quia melius est in tpe occurrere, quam post vulneratam cām medellam quærere, ut in l. si. C. in quibus casibus in integ. restit. non est necessaria.

Item facilius recurrit mulieri, qñ uir incipit male baratare & disperdere res ipsas dotales, quam si exspectet, ut pprias ēt perdat, ut in l. si cum dotem, §. si autem uers. sic uero ff. sol. matr. ex ratione tex. i §. si maritus d. l. si constante, & l. etiam §. licet ff. eod. idq. tenet Bar. in d. l. si constante, n. 5. & 71. Bal. Novel. de dote priuileg. 7. quod si alterum ex p̄dictis deficiat, stādū erit, regule d. l. si cōstante, quacauet, ut tūc demum uxor exigere dotē possit constante matrimonio, si deducto ære alieno non remanerent bona marito ex quorum redditibus onera matrimonij sustineri possent: idq. latissimo sermone, prosequitur Barbosa in d. l. si constante a n. 1. usque ad decimum tertium, ubi p̄dictorū iuriū discrepantiam ad p̄cordiā mō supradicto redigit.

Obiter tamen omitendum non erit, q̄ licet mulieri p̄ dotis exactionē hoc casu, sit a

lege prouisum, si marito uergēte ad inopiā, ipsi mulieri bona dotalia restituantur, hæc tamen restō non est ad hoc, ut mulier ex illis bonis, prout de proprijs ab solute disponere possit, sed ad hoc tātum, ut lemota administratione a marito, ipsa ea administret, ueluti quidam curator bonorum, & ex fructibus illorum onera (in quantum sit possibile) sustineat matrimonij, ita Paulus Castrens. in d. l. si constante n. 3. Ancha. conf. 119 n. 6. Alex. conf. 142. n. 13. lib. 5. Gozadin. conf. 42. nu. 14. quos refert, & sequitur Barbosa in d. l. si constante n. 8. dicens, hanc esse memorabilem sentētiā, Surd. de alimentis q. 25. n. 18. & 19. fol. 275.

Quinimo et si maritus timeat, quod mulier dotem hoc casu sibi restitutam perdat, poterit illam deponere penes aliquem mercatorem ad honestam partem lucri, ut tenet Bald. in l. ubi adhuc, nu. 26. C. de iure dotium Afflict. dec. 121. & eos refert & sequitur Pet. Surd. dec. 289. n. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Computatio fructuum pendētiū in fundo dotali, tempore contracti matrimonij, qualiter sit faciēda eo soluto?
- 2 Fundum plenum fructibus tradens, fructus etiam tradidisse uidetur.
- 3 Fructus pendentes sunt pars integralis ipsius fundi.
- 4 Maritus respectu rei dotalis aequiparatur em-
- 5 Vfus fructus, si alicui concedatur, in fundo, qui pendentes fructus habebat, & usufructuarius fructibus perceptis statim decedat, hi fructus tanquam sui fuerint effecti per perceptionem, eius heredibus competunt.
- 6 Fundus dotalis, quando inastimatus fuit traditus marito & erat fructibus plenus, pro diuisione horum fructuum, recurrendum est ad ius commune.
- 7 Fructus pendētes in fundo dotali tempore dissoluti matrimonij, astimare debent considerato dubio aduentu.
- 8 Maritus lucratur fructus fundi dotalis prout a onerum.
- 9 Coniuges, si lucris renuntiauerint, societatis ratio cessat.
- 10 Fundus, si plenus fructibus, datus fuerit in dotem

sem marito, & tempore dissoluti matrimonij talis fundus p̄teris locatus Colono, qualiter sit facienda computatio, ubi matrimonium per tres vel quatuor menses durauit?

- 11 Lex vigesima sexta, titulo undecimo, partisa 4. explicatur.

CAPVT XIX.

Computatio fructuum inter maritum & uxorem qualiter sit faciēda soluto matrimonio, quando alter ex coniugibus adduxit ad matrimonium fundum fructibus plenum?

- D** Vbitari frequenter solet à calculatoribus, qualiter sit facienda computatio fructuū pendentium in fundo dotali, tpe p̄cti matrimonij, & ideo nō sine q̄modo erit, hanc attingere computationē, in qua difficultate calculatores ex varijs iuriū decisionib. maxime variare solēt, quidā. n. integros fructus marito esse adiudicādos p̄certant, ex l. diuortio, in princ. ff. sol. matr. ubi Accurs. verbo probari, quā ibi sequit̄ Alex. n. 44. Cuma. Castren. & Ias. dicens, hanc conclusionē memoratu dignā. Idq. ex mente Papiniani manifeste ex d. l. deduci p̄fitetur Vinc. de Herculan. n. 7. Cuiat. lib. 4. feudorum tit. 30. col. fi. Baez. de decima tutorum c. 28. n. 1. & 7. Quorum sentētia ex eo cōprobari v̄r, q̄a tradit fundū fructibus plenū, nō solum fundi, sed & fructuū pendentium v̄r dñum transtulisse, ut in l. fi. § penult. ff. que in fraudem credit. Fructus namq. pendentes pars integralis fundi, cui cohærent, censent̄, l. fundus pendentes, ff. de rei vendic. Si ergo fruct⁹ isti in maritū semel fuerunt translati, succedit regula. Idq. n̄rum, ff. de reg. iur. Secūdo facit, q̄a maritus respectu rei dotalis æquiparat̄ emtori, ut in l. ex promissione ff. de act. & oblig. ergo si fructus pendentes in fundo vendito efficiunt̄ emptori, ex l. Iulianus §. si fructib. ff. de act. empt. eodē mō fruct⁹ p̄dētes in fundo dotali marito tradito, erūt eiusdē mariti. Tercio, q̄a si alicui cōcedat̄ vsufructus fundi, q̄ habeat fructus pendētes, & his fructib. perceptis, statim decedat hi fructus tanq̄ iam sibi q̄siti p̄ perceptionem, ad eius h̄rdes pertinent, non vero dño proprietatis, si pendentes 34. ff. de usu fruct. §. si ve-

ro insti. de rerum diuisione. Ergo cum ēt maritus p̄ p̄ceptionē dictorū fructuū effectus fuerit dñus eorū, eos sibi retinere licebit, et̄ si statī post p̄ceptionē solutū sit matrimonium.

Alij tñ calculatores diuersam cōputationē sequuntur dicentes, quod fructus in fundo seminati, si tpe p̄ctus matrimonij, & translationis uxoris ad domū viri appareant, diuidi debeāt soluto matrimonio, inter maritū & vxorē, uel eorū h̄rdes, quā conclusio- nē eliciuntur, ex text. in l. 10. tit. 4. lib. 3. fori, & arg. huius text. ita tenet Palat. Rub. in rubric. de donat. §. 62.

Sed ad veritatē huius difficultatis distinguendū erit, an fundus, de quo agimus, datus fuerit in dotē tali æstimatione æstimat⁹ q̄ faciat emtionē, an vero simpliciter sit ī dotē traditus marito? Primo. n. casu p̄culdubio marit⁹ oēs illos fructus p̄dētes tpe matrimonij suos facit, & ita loquitur text. in d. §. si. de fructibus, alias. n. si æstimatus nō fuisset, in materia n̄ra non valet, neq. p̄cedit argumentatio de emtore ad maritū, ut voluit gl. in l. diuortio verbo debebatur. Et rō dñæ est, q̄a emptor p̄stat p̄tium, attēto p̄senti rei statu, hoc est, cōsideratis fructib. pendentibus, q̄ tanq̄ pars rei integralis, cēsent̄ emtori venditi, q̄ rō in marito cessaret, ubi bona ei inæstimata tradita fuissent, nā respectu illorū bonorū onera matrimonij succedunt ī locum p̄tj, ut voluit Cuma. in l. de diuisione n. 1. & ibi Ias. n. 2. ff. sol. matr. Soc. in d. l. diuortio in princ. n. 7. Tirag. li. 2. de retract. in fi. n. 70

- 6 Secundo vero casu, qñ fundus inæstimatus traditus fuit marito fructib. plenus, recurrendū erit ad ius cōe, cum lex fori in hoc casu nihil disponat, & diuidentur inter maritū & uxorē, uel eius h̄rdes, cōputādo valorē, quod spes illorū fructuū, habebat tpe traditionis fundi, & ille valor adiudicabitur vxori, tanq̄ pars integralis fundi dotalis, ut in l. per hoc §. plane. ff. communi diuidun. & ita tenet Aiora de partitio. 1. p. c. 9. n. 3. quem sequitur Azuuerus, in l. 4. tit. 9. lib. 5. recop. n. 27. & Barbosa, nonissime in l. diuortio. in principio. 2. p. n. 6. ad medium, & idem Barbosa, ibi, in principio 1. par. n. 27. pag. 920. vers. pone igitur, ubi tenet q̄ Aioræ inīam, ubi supra n. 1. quæ ut ipse dicit cōiter seruāt in praxi asserens, qd̄

re-

- 7 respectu fructuum pendentiū in fundo uxoris tpe dissoluti matrimonij, q̄a aestimari dēnt cōsiderato eorū dubio enentu, & ista aestimatio diuidit inter cōiuges p̄ rata t̄pis, quo illo anno durauit matrimoniu, qd̄ aut̄ deducto hoc, creuerit valor fructuū, adiudicabit illi cōiugi cuius est fundus. Et hāc cōputationē in terminis n̄ris faciendā fore, sentit Cāper. *de dote q. 10.* ubi dicit, q̄ si fundus sit datus plenus fructibus, inspicit̄ t̄ps locationis, ut sciamus, quota parte anni vir fruct^o lucret̄, & exp̄ssius tenet Gutt. *in q. canon. 33. n. 16. in fi.* Et tenendo istā sn̄iam nō obstabit dicere, q̄ q̄ tradidit fundū cū fructibus in eo pendentibus, nō solū fundi, uerū & fructuū pēdentiū dñiū trāstulisse v̄r, ut s̄. p̄xime ī fauorē mariti p̄stebat, q̄a r̄ndet̄, q̄ illud respectu mariti dēt̄ intelligi, vt dñiū fructuū trāstatur in maritū, iuxta fructuū dotaliū naturā, arg. legis si stipulatus, de vsuris, & l. si uno. ff. locati. Fructuū aut̄ dotaliū natura hęc est, ut p̄ rata onerū marit^o illos lucretur, ita ut nō rōne dñij, sed rōne onerū illos suos faciat, ut tenet eleganter Barto. *in d. l. diuortio in princ. num. 11. Soc. nu. 7. Barbof. nu. 4. vers. & tenendo.*
- 8 Non obstat fm̄ argm̄ superius adductū de emptore ad maritum, q̄a ex his, q̄ supra p̄xime retulimus, magna inter emptorem, & maritum (in aestimatā dotem recipientem) differentia est, ut superius collegimus.

Neq. obstat 3. fund. de vsufructuario, q̄ fructus pendentes oēs suos facit, quia r̄ndetur, quod quatenus attinet ad acquisitionē fructuū, titulus dotis hēt diuersam naturā ab alijs quibuscūq. titulis: nā titulus dotis quoad p̄dictū effectū, v̄r h̄rē cām successiuā, & sic maritus nō facit fructus suos irrevocabiliter, sed tm̄ p̄ rata oēm supportatorū, ut ex sup. relatis satis colligitur. Alij aut̄ tituli, quoad effectū acquisitionis fructuū habet cām in st̄ataneā, ut uidem^o in vsufructuario, qui, vbi primū pcipit fructus, statim irrevocabiliter suos facit, & quis eius titul^o postea irritetur, tñ acquisitionis fructuū iā p̄fecte facta cōservatur, vt in l. si quis heredē C. de institoria & in l. si in fi. ff. unde liberi & arg. est̄ tex. elegās in l. 2. ff. de itinere actūq. priuato, & ita r̄ndit p̄dictę objectionis, Bald. *in d. l. diuortio col. 1. ad fi. & ibi Angelus n. 5. Castrenf. n. 6.*

- Soc. & Zasius uterq. n. 7. Pontan. n. 3. & sic iusta rōne approbatur sn̄ia glos. ibi, quatenus tenet in hac lucrorum materia non subsistere supradictum argm̄, & ita manet euidenter explosa & reprobata sn̄ia Bacz. *vbi sup.* quatenus tenuit ad maritū omnes istos fructus pendentes p̄tinere. Debit. n. advertere doctissimus ille Iur. C. Papinianus *in d. l. diuortio*, in qua ipse fundatur, reprobare voluisse opinionem tenentiū, fructus, de quib. ibi, cedere lucro mariti, & ita p̄rium suę opinionis decidisse, imo uoluit quod tm̄ eos p̄ rata oneris, q̄ supportauit lucretur, & hęc vbi cōiux nō renuntiavit lucris locum habent.
- 9 Si tñ coniuges lucris renuntiassent, q̄ p̄dicto fieri posset, vt in l. 9. tit. 9. lib. 5. recop. & tenet Gregor. *in l. 26. tit. 11. p. 4. gl. fi.* cum hoc casu societatis rō cesset, nō deberet fieri cōputatio p̄dictorum fructuum mō supra relato, hoc est, ad instar societatis, sed recurrendum erit ad cōputationem, de qua p̄ cōsultum, *in d. l. diuortio, vers. itaque*, vbi dicit, q̄ si uxor fundum fructib. plenum marito in dotem dedit, deinde tpe soluti matrimonij, ille fundus alteri locatus existat, ita faciendā fructuū, & pensionis cōputatio, f. vt assumas valorem vindemię, q̄ erat pendens tpe matrimonij, item assumas quartā partem mercedis locationis, q̄ attento suo initio p̄ tres tm̄ menses durauit, fm̄ casum illius tex. qui sunt quarta pars anni, & hāc quartā partem cōmisce cum illo ualore vindemię, in duodecim partibus distributo. & ita efficietur ex omnibus illis fructibus & pensionib. commixtis, quindecim partes, & ex illis assumes tertiam partem, & eam marito p̄stabis, siquidem per quatuor menses, & sic per tertiam anni partem onera matrimonij supportabit, quo fiet, ut maritus ex illis quindecim partibus, quinque partes percipiat. Et ita illam computationem Papiniani explicat Accurs. *ibi, verbo, tertia portio*: cui se subscribunt Bald. *ibi, col. 1. ad medium Ang. nu. 2. Zasius nu. 3. Ruin. n. 7.* Et hanc esse ueram computationem illius legis *diuortio*, firmat Goffred. *ibi, numero primo, ad finem, Duarenus in dicto versiculo, itaque, post principium, Camperius de dote, 2. parte q. 19. Ioan. Copius in tract. de fruct. lib. 3. tit. 2. c. 6. Costa. in tract. de dotib. c. 6. n. 20.*
- Et

Et hanc cōputationē ēt defendit Cuiat. in notis ad Vlpian. c. 22. & lib. 14. observatio c. 22. & Rursus lib. 4. feudorum tit. 30. col. fi. Lo riosus in l. fruct. ff. de reg. iur. p. 693. Carund. lib. 1. verisimilium c. 10. Et hanc cōputatio- nē lra cōuenire, fatef Octoman. in tract. de dote carta antepenul. Et tenendo hāc sniam hos & alios refert & sequit Barbos. ibi, n. 10. ubi hāc cōputationē latissimo, & eruditissi- mo sermone, (put sui moris est) psequit, fir- mat, ac multis rōnib. & argumētis cōfirmat aliorum obiectionibus tndendo. Et ita erit intelligendus tex. in l. 26. tit. 11. partit. 4. Et nullo modo pro hac snia adducto, ita tenet Ajora de partit p. 1. c. 9. n. 5. Azcue. in l. 4. tit. 9. lib. 5. recop. n. 27. q tu tene menti, qā non est minus quotidianum, quam difficile.

S V M M A R I V M.

- 1 Computatio fructuum ultimi anni quo posses- sor maioratus decessit, qualiter sit faciēda inter eius heredes, & futurum successorē?
- 2 Fructibus in fundis pendentibus tempore mor- tis ultimi possessoris, an suos faciat succes- sor in maioratu?
- 3 Mortuo possessore maioratus, in qualibet parte anni fructus pendentes pertinent in solidū successori in maioratu.
- 4 Fructus pendentes in fundo legato, à morte te- statoris in legatarium transeunt.
- 5 Fructus ultimi anni, quo vixit possessor maio- ratus, diuidi an debeāt inter heredes defun- cti & nouum successorem pro rata?
- 6 Possessores maioratus attenta cōsuetudine Hi- spania censentur constituti in dignitate.
- 7 Fructus quando ex necessitate sunt restituē- di, sunt pro rata distribuendi.
- 8 Feudatarius, qui decessit fructibus rei infeu- data pendētib. pro ea parte anni qua vi- xit, fructus saltem industriales suos facit.
- 9 Distinctio Ajora circa cōputationē fructuū ma- ioratus, in quo possessor decessit in Castella Tribunalibus est frequentissima sequuta.
- 10 Opinio Gomezij circa diuisionem fructus maio- ratus ultimi anni, quo possessor decessit, ser- uatur communiter in Regno Portugallia.
- 11 Opinio Didaci de Couar. & Molina, quatenus de fructibus maioratus, ultimo anno pro ra- ta diuidendis loquitur, cōiter obseruatur.

- 12 Bars. sententia in l. diuortio n. 10. ff. sol. matr. taxatur.
- 13 Soc. sententia in cons. 42. n. 6. lib. 3. taxatur.
- 14 Commoda sequi debens eum quem sequuntur incommoda.
- 15 Cuiacij opinio lib. 4. feudorum tit. 30. quatenus fructus ultimi anni quo feudatarius mori- tur, pro rata diuidendos fore arbitratur, in puncto iuris vera non est.
- 16 Fructus industriales videntur percipi tempore quo curantur.
- 17 Fructus ultimi anni quo feudatarius moritur, qualiter sint diuidendi, casu quo feudū trā- seat ad sequentem in gradu, vel si feudum ad dominum reuertatur?
- 18 Finita emphyteosi qualiter sit faciēda compu- tatio fructuum ultimi anni, inter emphyteo- tam. & dominum directum?
- 19 Heredem usufructuarij, non debere percipere partem fructuum pendentiū. eius anni quo usus fructus fuit finitus, an sit simpliciter verum?
- 20 Fructus qui colliguntur ex arboribus, pradijs, vel pensionibus certa parte anni percepti vi- dentur (hoc est tempore prafinita solutionis) pensiones uero ex locationibus seruorum ob- uenientes, quolibet die percipi videntur.
- 21 Fructus, quando percepti ab usufructuario di- ci possint?
- 22 Beneficiario decedente fructibus pendentibus, qualiter fieri debeat fructuum computatio inter eius heredes & successorē in beneficio?
- 23 Acquisita per clericum intuitu Ecclesia, ipsi Ec- clesia mero iure acquiruntur, quidue sit de consuetudine generali Hispania?
- 24 Consuetudo episcopatum semper est attenden- da, circa diuisionem fructuum inter prade- cessoris heredes, & successorē.
- 25 Statutum disponens, qualiter fructus sint diui- dendi, si beneficium, quod vacat per mortem, non debet extendi ad beneficium, quod vacat per resignationem?
- 26 Fructus commenda qualiter diuidantur, inter pradecefforem, & successorē in commenda?
- 27 Fructus si non appareant tempore solati matri- monij, qualiter diuidantur inter coniugem superstitem, & heredes coniugis pramortui?

CAPVT XX.

*Fructus bonorum maioratus, quomodo sint diu-
dendi, inter successorem, & heredem prede-
cessoris, vel inter maritum & uxorem, si al-
ter eorum durante matrimonio, maioratus
fuit acquisitus?*

Vetus q̄rela est inter successores ma-
ioratuū, & h̄des vltimi possessoris,
qualiter sit facienda cōputatio, & di-
uisio fructuū vltimi anni, quo possessor maiora-
tus decessit? Et ideo operæ p̄rium erit, si huic
admodū difficillimæ p̄troucr̄iæ finē iā impo-
suerimus. In primis. n. dicendū v̄r, q̄ fructus
oēs in fundis pendentes, suos faciat successor
in maioratus, eo quod fructus pendentes in
fundo pars fundi censi debeāt, *ex text. in l.
fructus pendentes ff. de rei vend.* Satisq̄. sit, si
h̄di vltimi possessoris, quod impedit, ī terris
vineis, oliuetisve cultiuādis soluať, cum nul-
lus sit casus, q̄ hoc genus deductionis impe-
diat, *l. fundus qui ff. fam. hercis. & ex supra di-*
3 *cto fundō, & alij ita tenent Gomez in l. 40.
Taur. n. 74.* vbi indistincte tenet, q̄ mortuo
possefore maioratus in qualibet parte anni,
fructus pendentes p̄tineāt in solidū successori
in maioratus, & nō h̄dib. vltimi possessoris.
Cuius sn̄iam amplexus fuit Costa *de successio-
ne regni 3. p. n. 14.* vbi ita in Lusitano Senatu
iudicatū fuisse testat̄, & idē testat̄ Gama dec.
356. & hāc sn̄iam cōiter in Lusitania seruari
firmavit dec. 308. idq̄. tenet Mieres *de maiora-*
tu lib. 4. q. 24. n. 2. 10. Garc. de expens. c. 16. n. 6.
& hāc esse cōem sn̄iam, tenet Nauar. *in apolo-*
gia de redditib. Ecclesiasticis q. 2. monitu 15. n. j.
Pro qua sn̄ia facit *regula accessorū de reg. iur.*
Item quia cum fructus censeant pars fundi ī-
tegralis. impossibile est, quod trāseat possessio
fundī (ministerio *l. 40. Tauri*) statim mortuo
vltimo possessore, & fructus aliquo mō penes
h̄des ipsius p̄mancant, *ut in l. si quis sciens:*
& ibi Bal. *in princ. C. de rei vend. & in c. 1. n. 16.*
an agnatus, vel filius in v̄sib. feudorū Ruyn.
conf. 117. lib. 1. Cum. n. possessor maiorat⁹ ali-
quo mō cēsendus sit vsufructuarius, quātūcū
que dñium dicat̄ h̄re saltī reuocabile, & vsuf-
fructus statim mortuo vsufructuario, extin-
guať & consolidet̄ cum p̄prietate, fructus pē-
dentes t̄pe p̄solidationis, vel vsufructus fini-
ti, necessario p̄tinebunt ei, ad quē res ipsa fru-

ctificās pertinet, fructus in ipsa re pēdētes, *ut*
in §. is vero instit. rerum diuisio. ex l. defuncta,
ff. de vsufr. Facit et̄ p̄ hac sn̄ia *text. in l. Ha-*
rēnius Mod. ff. de vsuris, vbi p̄bat̄ qđ fructus
4 pendentes in fundo legato a morte testatoris
in legatariū transeūt, p̄ut trāsit ipse fund⁹, et̄
si fructus sint nimis p̄ximi collectioni, quem
tex. p̄ hac sn̄ia expendit *lal. conf. 231. col. fi.*
lib. 2. Cagnol. in l. 2. n. 100. in fi. C. de pactis in-
ter emptorem.

Alij aut̄ p̄ rata tēporis anni quo vixit vlti-
5 mus possessor, fructus diuidendos fore cōcer-
tāt inter h̄des defuncti, & nouū successorē,
iuxta dispositionem *l. diuortio sup. relata,* idq̄.
tenet Bar. *ibi n. 10. Vinc. de Herculan. n. 22.*
Conar. lib. 1. variar. c. 15. ad fi. vbi p̄ hac opi-
nionē in Granatensi p̄torio ita iudicatū fuisse,
testat̄ ea nimirum rōne, q̄a possesores ma-
6 ioratus attenta p̄suetudine Hispaniæ censent̄
p̄stituti in magna dignitate, ac p̄inde magnā
solent alere familiā, pauperesq̄. cognatos iu-
uare, Regē ī bello sequi, atq̄. magna alia onē-
ra supportare: ideoq̄. iustissime p̄dictā eq̄uita-
tem induxerunt, ad instar fructuū, q̄ marito
cōcedunt̄ respectu onerū matrimonij. Auen-
dan. *tñ responsō 5. n. 4.* non solū eq̄uitate n̄rī
hanc p̄putationē existimat, sed inspectis iuris
institutis, ex stricto iuris rigore, ei conceden-
dā esse ratā fructuū p̄tetur, ex eo q̄a posse-
sor maioratus p̄cise & necessario post mortē
maioratum restituere teneatur sequenti ī gra-
du, vel vocatione, *ut in l. unum ex familia ff.*
de le. 2. Vnde, cū qñ restō sit ex necessitate, fru-
ctus sint p̄ rata restituendi, *ut* voluit Bal. cōi-
7 ter receptus *in l. diuortio, n. 10.* existimans, q̄
inter h̄des p̄decessoris, & successorē fructus
maioratus p̄ rata sint diuidēdi, & hāc sn̄iam
eadem nixus rōne tenuit Greg. Lopez *in l. 26.*
tit. 1. p. 4. gl. verbo, quantos, ad fi. Burg. de Pař
in proæmio legum Tauri. n. 74. Gustic. q. canonici
ca 33. n. 31. Aiora de partitio 1. p. c. 9. n. 6. Molina
de primog. lib. 3. c. 11. a. n. 12. vbi dicit, q̄ ali-
ter asseuerare iniquissimū esset, cum defunct⁹,
q̄ p̄ totū fere annū substinuit onera maiorať
tui annexa, fructib. eiusdē anni nō potit̄, rep̄-
fertim, qñ in primo anno, quo successit, mor-
tus fuit. Pro qua sn̄ia facit doct̄. de Ilet. *in c.*
1. S. hi consequenter n. 20. ad medium. Hic fini-
8 lex Conradij *in vsibus feudorum,* vbi dicit, q̄ si
feudatarius decessit fructib. rei in feudatē pē-

A a a den

dentibus, pro ea parte tēporis, quo vixit, fruct⁹ industriales saltē suo facit, qā dū haberet vtile dñum, fundū conluerit, & seruitia dño pstitit, honorēq. ei exhibuerit, qā videt in eo militare, prorsus eadē ratio, quē militat in marito supportante onera matrimonij, & qā saltē fructus industriales videt p̄cipi toto tēpore quo colunt *ut d. l. diuortio S. nō solū Soc. in l. qui Rome, in princ. n. 22. ff. de verborū.*

Inter has tñ Doctōrū varietates, Aiora in d. n. 6. dicēdū reputat, q̄ prima opinio fundata dec. sex. t. l. *Harēnius Modestius*, pcedat ī primo successore, seu primo vocato ad maioratū vel fideicōmissario bonorū maioratus, quia huic oēs fruct⁹ rei sibi legatē, vel restitutioni subiectē, suos faciet, post acq. sitū dñū ex causa fideicōmissi, tanq̄ accessōrij sint ipsīs rebus legatis, vel fideicōmisso subiectis. Cū habeat voluntatē tacitā institutoris maioratus vel testatoris, ut dñū rei ad eā ptineat ex die mortis eius, neque defunctus aliter disposuerit.

- 9 Opinio vero t̄ria ex Didaco de Couarru. supra relato, pcedat, vbi maioratus vel fideicōmissum ex antiquo fuit fundatū, ita ut iā in eo nō succedere ex voluntate successoris tm, sed ex necessitate apposita a primo fundatore, & vbi nō fuisset in potestate vltimi possessoris & successoris, de fructibus aliqd disponere, sicut licuit primo maioratus institutori. Ideoq; succurrendū sit illis, ut partē fructuū habere possint, saltē pro rata tēporis, quo p̄dicta bona possiderūt, & dñū eorū (saltē reuocabile) habuerūt, fundosq. maioratus bona fide seminauerint, & coluerint, & hæc distinctio Aiorę crebriori Doctōrū snia recepta est, in hoc nostro Castellæ Regno, & p̄sertim in hac Regali Cancellaria frequētissime a iudicibus nostris obseruat, put ego testis sū oculatus, & ā grauissimis huius Regni & Cancellarię aduocatis cognoui. Quo fit, ut cum Couarr. de praxi Granatēsis pratorij & de Cancellaria Pinciana obseruatione. testemur. Barbosa forte male informatus dixerit in d. l. diuortio in princ. 2. p. n. 5. & 8. qđ t̄ria snia magis communiter fuerit recepta in nostris Castellæ Regnis, in eisq. frequētius iudicari, ut fructus p̄dētes indistincte ad successorē maioratus pertineant *ex l. 45. Tauri*. cuius legis ministerio mortuo vltimo possessore, statim maioratus transit in sequentē successorē, nō

solū quoad dñum, verū & quoad possessionē ciuile & naturalē. Ceterum in Regno Portugallię, vbi p̄dicta lex 35. *Tauri*. non seruat sed iure Regni Lusitani iudicat, opinio Gomezij, seruanda erit cū lege Regia fuerit canozata in lib. 2. tit. 5. *ordinationum*, ut implemet Barbosa testatur d. n. 8. licet Costa. vbi supr. n. 13. distinguēdū innuerit fueritne maioratus in vltima vōluntate, vel in p̄ctu institutus, q̄ si in vltima voluntate fructus pendentes successor suos faciat, cū ipso iure in ipsū transeat dñum rerū maioratus *ex l. si. C. de legat. & l. 1. C. communia deligati*, cū in simili maioratu locū habeat decif. d. l. *Harēnius Modestinus*, si tñ in p̄ctu constitutus fuerit. fructus oēs ad heredes vltimi possessoris pertinere integraliter arbitrat. Et ita Costa *loc. sup. cit. n. 13.* nō vero ut in toto, vel in parte successori adscribantur, ipse tñ Barbosa in d. l. diuortio. in prin. ab hac Costæ destinatione discedit, n. 9. veriusq. esse existimat, qđ ēt, vbi maioratus fuit in p̄ctu institutus, fructus p̄dētes ad successorē in maioratus pertineant, *ex Gramma. decif. 350.* A diuerticulo tamen redeūdo, inter p̄dictas duas opiniones contrarias dicendum arbitror, quod opinio p̄sulis Couarru. & Molinaę, quatenus de rata loquitur in praxi regulariter obseruetur in Regno, & ista sententia pertinaciter in forensibus Tribunalibus erit amplectenda: minime enim mutanda sunt, quæ certam interpretationem habuerunt, *l. minime ff. de legib.* Alia tamen sententia Gomezij tenētis quod heredes vltimi possessoris omnes fructus collectos habere debeāt, verior sit in puncto iuris, ex rationibus superius adductis.

Et tenendo istam Gomezij sententiam in puncto iuris, non obstant fundamenta *ex dicta lege diuortio* ā Couarru. & Molina adducta, quia responderetur quod onera maioratus magis habent figuram oneris, quam vim & effectum facta comparatione cum oneribus matrimonij, ut respondet Costa in dicto tractatu de succession. Regni pag. 144. tertia parte, numero 15. ad finem, Navar. in dicta Apologia de redditibus, quest. secunda, motu 15. ad finem, vbi dicit, quod raro reperiuntur maioratus, quorum possessores teneantur ad magnas expensas necessario faciendas, cum in bello & pace Regi deseruiant, nulla

la necessitate cogēte, immediate ab ipso maioratu inducta, & iō de p̄dictis onerib. maioratus, ad onera matrimonij p̄cise & necessario subeunda non bene posset argumētari, idq. late prosequit̄ Io. Garc. de expens. c. 16. n. 6. vers. neque.

Libaturq. p̄dicta sn̄ia ex eo, quia q̄moda maioratus, ut in plurimum excedunt onera maioratui annexa, quod tū in dote fere semper, & ubiq. p̄rium contingit, ex superant, nāq. onera q̄moda, ut in c. salubriter de usu. non ergo licebit de onerib. maioratum ad onera matrimonij illationē facere, & in specie hanc sn̄iam tenet Corneus conf. 158. col. fi. lib. 3. Bar. in d. l. diuortio, in prin. n. 11. Faber in S. 15 vero n. 2. in st. i. de rerum diuisione Oldr. conf. 112. n. 3. Alex. in l. qui Roma in princ. n. 9. ff. de verb. oblig. Fulgos. in d. l. Haremnus Modestinus.

Neq. obstat fm̄ fundm̄ deductū ex Bar. 12 in d. l. diuortio n. 10. quatenus p̄stituit d̄riam inter restōnem voluntariā & p̄cisam: nā r̄ndē eius sn̄iam verā nō esse ex sn̄ia Papiniani, ibi, quia decisio illius tex. nō fundat̄ i hoc quod dotis restō fiat per maritum ex necessitate, ut falso Bar. p̄supponit, sed potius quia rōne onerum fructus rerum dotaliū suos facit maritus, quare extra terminos illius tex. siue restō sit necessaria, siue voluntaria, non hēt locum eius decisio, ut aduersus Bart. resoluit Couar. ubi supra n. 6. ad fi. idq. i specie colligit̄, ex tex. in d. l. Haremnus Modestinus ubi h̄eres ex necessitate fideicōmissum restituit, & tū fructus p̄dentes nō diuidunt̄, sed in solidum ad fideicōmissariū ptinent post acquisitum fideicōmissi d̄nium. Hincq. deducit̄ male sensisse Socy. conf. 42. n. 6. lib. 3. 13 dum secure arbitrat̄, quod fructus fideicōmissi sint diuidendi inter h̄rdē & fideicōmissum ex necessitate p̄ rata anni. Loquit̄ nāq. q̄ exp̄sā iuris dispositionē in d. l. Haremnus & ideo ab eo cauendū erit. Cauendūq. erit Auend. q̄ eum fuit sequutus d. responsō 5. n. 4. & a Io. Gutt. d. q. canonica 33. & ita q̄ Soc. consuluit Ias. conf. 231. col. fi. lib. 2. Corneus conf. 158. col. fi. lib. 3. idq. ēt q̄ Soc. tenuit Alciat. in l. Centurio n. 48. ff. de vulgari.

Nec ēt obstat tertia argumētatio p̄ opinionē praxi recepta adducta, q̄a ad eā elegāter r̄ndit Nauar. ubi sup. quatenus dicit, q̄ si

maioratus hēt onera annexa, necessario subeunda, & possessor maiorat⁹ illa iā sustinuit abiq. fructuū collectione illius anni, in quo mortuus fuit, possent h̄rdes eius ex equitate p̄toria impetrare, ut successor in maioratu illud soluat h̄rdib. vltimi possessoris, cū successor illa onera soluere debuisset, si p̄decessor illa non soluisset, arg. text. in c. qui sentit de reg. iur. in 6. Nihil. n. tā naturale ē, ut quē sequunt̄ q̄moda, sequant̄ incōmoda, ut in l. nihil tam naturale ff. de reg. iur. alias. n. successor locupletaret̄ cum iactura aliena, q̄ esset q̄ naturale eq̄tatē, ut in l. nā hoc natura ff. de condit. indebit. & in l. plane ff. de pet. hered.

Neq. oberit sn̄ia And. de Isern. in fauorē cōis sn̄iæ adducta: q̄a r̄ndē, q̄ restricto iuris rigore ēt in feudis cōputatio fructuū q̄ sn̄iam Didaci, & Molinæ facienda foret, ut latissimo sermone defendit Barbof. in d. l. diuortio 2. p. n. 15. reprobata opinione Cuiatij 15 lib. 4. feudorum tit. 30. quatenus dicebat fructus pendentes, diuidendos fore p̄ rata anni inter d̄nū & h̄rdes vasalli, q̄n̄ proprietatē solidat̄ cum usufructu. Quinimo & Iser. dixerit, hac in re distinguendum esse inter fruct⁹ naturales & industriales, ita ut naturales (successor) oēs habeat, industriales vero p̄ rata, inspectaq. eq̄tate leges diuortio diuidantur. Tū p̄dicta d̄ria iure nō p̄bat̄, nam S. non solum d. l. diuortio, ex quo Iser. fundare nitit̄ quod fructus industriales vident̄ percipi t̄pe quo curant̄, q̄ ēt existimauit Soc. i. l. q̄ Roma i prin. n. 22. & d. cōf. 42. n. 6. li. 3. & alij, quos superius retulim⁹, minime id p̄bat̄, sed hoc tm̄ quod in fructib. nō solū attēdit̄ t̄ps, quo p̄cipiunt̄, sed & t̄ps, quo curant̄, ita ut de illis participare deat, q̄ eos curauit & coluit, licet illos nō p̄ceperit, & ita declarat Pau. ibi, n. 2. Aret. in S. quod in anno. 3. notabili Duarenus in S. item si messes eiusdem legis. Quod si replicet̄ adhuc fm̄ istum sensum p̄bari ibi iutentum Isern. poterit r̄nderi decisionem, d. S. non solum, non esse generaliter accipiendam, sed potius restringendā ad causam dotis de qua loquit̄, in qua verū est nō solum attendi t̄ps, quo fructus p̄cipiuntur, sed & t̄ps, quo curantur, cum in cā dotis solum ad onera per maritū supportata debeat haberi respectus: at vero extra causam dotis solum attēditur t̄ps quo fructus percipiuntur.

Aaa 2 tur,

tur, *ut in l. defuncta. ff. de usufructu.* & ita tenet Soc. *conf. 100. n. 2. lib. 1.* Pendentes nāq. fructus regulariter sequi solent cū cui dñū rei acquirit, ut tenet Bal. *in c. 1. n. 26. agnatus, vel filius in usib. feudorum, & in l. 1. n. 19. C. de usuris, & fruct. lega.* Ex qb. in pūcto iuris satis defensata manet opinio Ant. Gomez j, & aliorū tenentium, qd successor ī maioratu oēs fructus pendentes hñe debeat, licet in praxi receptior snia sit, qd fructus isti p rata tps, quo qd bona maioratus possedit, diuidātur inter successorem & hñdes defuncti. Et hæc oīno erit obseruāda in iudicando & cōsulendo, cū satis sit, dicere posse, sic inueni Senatū censuisse, put rñdit Consultus *in l. filius emancipatus, ff. ad l. Corne. de falsis.*

17 Et eadem pputatio obseruāda erit in feudis maxime, ubi post mortem vasalli feudū nō dēt reuerti ad dñū, sed ad sequentē agnatum, iuxta formā instituere, & rō ea erit potissima, qd feuda cōcedunt p pseruitia, & sic p pnera feudo annexa, *ut in c. 1. §. si. in fi. quib. ex causis feud. amit. in usib. feudorum,* & in hoc p̄cipue casu ita cōcludunt Alex. & Cuman. *in d. l. diuortio n. 3. Brun. conf. 106. post medium, Costa de successionē Regni. 3. p. n. 15. ad fi.*

Si tñ feudū ad dñū reuertat, & consolident dñia, facienda erit cōputatio tradita *in §. his consequenter.* Hic finit lex Conradj *in usib. feudorū,* vbi cauēt, qd oēs fructus pendentes ad dñū pertinent, p̄ter qd si vasallus moriat ā Kal. Martij, vsq. ad finē Augusti, tunc .n. oēs fructus pendentes ad hñdes vasalli defuncti ptinent. Et rō huius cōclusionis est, fm Alex. *in d. l. diuortio.* qd ā mense Martij, vsq. ad mensem Augusti, solent vasalli magnos sumtus facere in equis & armis, & alijs militaribus pparamētis, p̄sequendis & comitādīs dñis suis in bello. Hęc tñ Alex. rō nimis gñalis est, licet aliquantulum sit p sua siua ā communiter accidentibus, & forte mouit Alex. ad ita dicendum.

Consue. Parisi. tit. 1. §. 1. gl. 8. n. 11. etiā in feudis p̄dictis seruandā existimat cōputatio nē, de qua *in l. defuncta ff. de usufructu.* eo qd feudatarij usufructuarij æquiparent, *ut in c. 1. §. si. quibus modis feud. amittatur,* dicens, quod *text. in d. §. his consequenter* nō pbat Alex.

sniam, & eius opinionem. Quinimo eā vī tacite reijcere, cum statim subiūgat, fm opinionem existimātium, qd vbi feudum cōsolidatur, cum pprietate, fructus pendentes ad dñū ptineāt, quasi tacite innuat, iā collectos ad hñdes vasalli p̄defuncti ptinere, & *in d. consuet. n. 11.* sequunt Couar. *lib. 1. variat. c. 15. n. 13. Gram. dec. 150. n. 2.* quaten⁹ ibi reputat, hāc secundā opin. verā & rōnabilem, primā uero qd de rata loquit, irrationabilem & non seruandam, nisi in locis ubi consuetudine recepta fuisset.

Ex qb. facile deducit lapsum fuisse Cuiac. *lib. 4. feudorum c. 30.* quaten⁹ uoluit inter dñū, & hñdes vasalli defuncti, fructus pendentes diuidendos fore p rata anni, deductos ex eo qd ita diuidebāt inter dñū, pprietatis, & hñdes fructuarij, cum p̄rium cōstet *ex text. in d. §. his consequenter,* ex quib. admittenda erit *distinctio superius relata.* qd etiam admisit Barbosa *vbi supra n. 16.*

18 An autē eadē cōputatio & diuisio fructuū sit facienda inter emphyteotā dñū directum, ubi emphyteosis tuit finita qd fieri dēt in fructib. bonorū maiorat⁹ uel fideicommissi, nonnumq. dubitari solet. Et in hac difficultate Soc. *in d. l. diuortio, n. 8.* tenet, qd vbi p mortem emphyteote, fundus emphyteutarius reuertat ad dñū, fructus pendentes diuidi debeāt iuxta formā p̄scriptā *in d. §. his consequenter.* Hic finit l. Conradj *in usibus feudorum,* licet postea dicat, quod cum decisio d. §. exorbitet ā iuris rōnib⁹, totius erit si p rata anni diuidātur, inter hñdes emphyteote, & dñū, incipiendo cōputationem anni, ā tpe quo emphyteota incipiebat, colere & curare fundū emphyteoticū, idq. manifeste colligi vī, *ex text. in d. l. diuortio §. non solum. ff. sol. matr.* p quem in terminis n̄ris loquendo, ita tenet Tiraq. *lib. 2. de retract. §. 5. gl. 4. n. 2. Moli. lib. 3. de Hisp. prim. c. 12. n. 7.*

Sed p̄dicta snia ex eo difficilis reddit, quia emphyteota potius regulari dēt instar vsufructuarij, quia eodem mō quo cōsolidatur vsusfructus cū pprietate, *ut in d. l. defuncta, & in d. §. is vero,* sic & vtile dñū (& sic ei⁹ vsusfructus) cōsolidat cum pprietate rei emphyteoticæ, ut tenuit *1af. l. 2. n. 106. C. de iure emphy. Gratus conf. 79. n. 7. lib. 1.* Ergo cū militet eadem rō, validum erit argm̄ de emphy-

phyteota ad usufructuariū, & ita tenet Ias. ubi sup. & in pludys feudor. n. 18. Dec. in aurb. q. rē n. 5. C. de sacros. eccl. & ante eos Specu. in ut. de emphyteusi, n. 19. & ita tenet Moli. lib. 1 de Hispa prim. c. 7. n. 8. Barbof. ubi sup. n. 19

19 Viterius qrit, an q superi⁹ de usufructuario diximus, l. q heres usufructuarij, nō deat hñe partē fructū pendentū tpe mortis usufructuarij, sit simpliciter verū? In qua difficultate (reictis Doctōrū altercationib.) breuiter & resolutiue distinguēdū erit, inter fructus in arborib. pendentes, & domorū possessiones, siue annuis redditib. & obuentionibus, ex illis nāq. fructib. pendentibus, nullo hñdes usufructuarij partē consequi debent. Sed oēs fructus pendentes tpe mortis ad dñm pprietatis fundi integraliter pti-
nent, ex tex. in §. is uero instituta de rerū diuisio ibi. Is uero, ad quē usus fructus fundi pertinent, non aliter fructū dominus efficitur, quā si ipse eos acceperis, & ideo, licet maturis fructibus, nondum tamē pceptis, decesseris, ad heredes eius non ptiñet, sed domino pprietatis acquiruntur. Si uero agat de pputatione pensionum domorū annuorū redditū, uel obuentionum, idē est porsus quod de fructib. pendentibus, qā de pensionib. urbanorum, idem est qd de fructib. pendētib. in rusticis pdijs, ut i l. diuortio §. nō solū ner. de pñsonib.

20 Si uero loquamur de pñsonib. seruorū, pculdubio diuidi debeāt p rata tps, ut in d. §. non solum, & in §. in seruo. & est tex. apert⁹ in usufructuario loquens in l. si operas, ff. de usufructu. ubi p rata tps quo usus fructus durat, diuidit emolumentum stipulationis inter pprietarium & usufructuariū, idq. pbat in l. si cōis seruus §. si. ff. de stipulatione seruo. Et rō dñe ea est, qā fructus ex arboribus vel pdij, tā urbanis, q rusticis nō picipiunt, nisi certa parte anni, hoc est, tpe pñnitæ solutionis, & ideo in illis tps pceptionis attēdiūt, ut in d. l. de functa, ff. de usufructu. Operē uero seruorum quolibet die picipi vñ, ut in l. 1. ff. de oper. liber. quolibet. n. die eadē utilitas pportionabiliter ex illis qrit, & iō p tpe quo durauit usufructus (ac si realiter pcepti fuissent) ad fructuariū ptiñebunt, & p reliquo tpe ad pprietariū. Ex qua distinctione colligit explicatio ad id, qd Othomanus dixit in d. §. bis consequenter, col. 2. ad si. Hic fini

21 tur lex Conradij in visibus feudorum, quatenus indistincte tenet, pensiones locationū diuidendas esse inter dñm, & hñdes fructuarij. Et hanc distinctionē latissimo sermone pluribusq. alijs rōnib. adductis exornat Barbof. in d. l. diuortio. 2. par. num. 22. cum quatuor sequentibus. Efficient igit fructus usufructuarij, nō aliter, quā si p ipsum iā sint pcepti, ut uoluit Ias. conf. 231. col. si. lib. 2. Qñ aut fructus dicant pcepti, obscure docet Cōsult⁹ in l. si fructuarius messem ff. de usufr. & iō tex. ille uarios, & difficillimos patit intellectus, licet uerior sit, quē ibi refert Accursius uerbo, sed ut uerum, quē ibi cōiter sequunt scribētes, Alberic. in d. l. diuortio n. 12. Bal. in l. cū plures. §. messem, in si. ff. locati. Card. conf. 100. Alber. & Paul. in l. si fur. ff. de usufr. Ias. conf. 131. Cephal. conf. 181. Gutt. q. canonica 33. n. 4. Barbof. ubi supra n. 27.

22 Beneficiato ēt decedēte fructib. pendentibus, videndum erit, qualiter eius hñdes fructus cōputationē facient, cum successore in bñficio? Quā difficultatē forsitan aliq. dicit superuacaneā esse, eo quod bñficij hñdes de fructib. bñficij nihil pñsus hñe debeāt, cū acquisita p clericum intuitu Ecclesiæ, ipsi Ecclesiæ mero iure acquirant, ut in c. ad hac, & in c. cum in officijs, de testam. & in c. si. de officio ord. Abb. in d. c. ad hac, n. 12. Ias. conf. 76. col. si. li. 3. Cosmas in prag. sauctione, tit. de annatis. §. item quod si Ecclesia, uerbo, acquisitos Couar. in d. c. cum in officijs, n. 6. Nauar. in Apologia de redditibus, q. 3. motu 1. n. 2.

23 Verum pdicta difficultas nullatenus i nra Hispania superuacanea erit cū ex gñali horum regnorū psuetudine obtentū sit, ut clerici de bonis, & fructib. ēt intuitu Ecclesiæ acquisitis disponere possint, ac in illis ab intestato succedat, ut ostendit Goua. lib. 1. uariar. c. 15. n. 12. dec. Perus. 33. nu. 1. & 15. Faber in §. is uero, n. 2. de rerum diuisio. ubi hac subsistente psuetudine, idē quod in usufructuario dicendū, reputat Cosm. ubi sup. & hanc psuetudinē ualida esse pbauit Bellam. in c. cū venerabilis. n. 47. de exception. Coua. in d. c. cum in officijs. n. 9. Bellon. conf. 3. a n. 9. Sarrient. de redditibus ecclesiasticis. c. 1. n. 8. Burfat. conf. 178. n. 5. lib. 2. licet in Rota qñ nientes ab intestato, iudicatū fuisse testetur dec. Rota 41. n. 4. de probat. & teneat Card. conf.

conf. 110. n. 2. q. hñdes instituti (tm) in talib. bonis, succedere possint, tm verius, & pbabilius est, p̄suetudine inducū fuisse in oib. Hispaniarū Regnis, ut tā ab intestato, q̄ ex testō, in bonis clericorū, ēt intuitu Ecclesiæ q̄ sitis succedať, exclusa Ecclesia. Idq. firmat audacter Prob. in c. fi. n. 1. de officio ord. Couar. loco p̄xime cit. n. 9. Moli. de Hisp. primog. lib. 1. c. 10. n. 54. Auend. responso 19. n. 8. Sarmient. ubi sup. 2. p. c. 6. & 4. p. c. 1. n. 8. Mariēz. in l. 13. tit. 8. lib. 5. recop. gl. 4. p̄ tot. Palaez Ameres de maioratu. 1. p. q. 1. n. 15. idq. lege lata in hoc Castellano Regno fuit p̄stitutum in l. fi. tit. 5. lib. 5. reco. vbi cōiter moderni. Idq. latissimo sermone tutať Spin. in suo Spec. testamentorum. gl. 14. a n. 13.

Quib. sic in puncto p̄suppositis ad n̄ram q̄onem principalē deueniendo, dicendū vť, distinctionē *l. defuncta. ff. de usufruct. seruāda fore, videlicet, an fructus fuerint iā p̄cepti, vel non fuerint, ut primo casu ad heredes beneficiati defuncti p̄ineant: sin minus tamen ad successorē in beneficio in totū acquirātur?* Quā distinctionē sequutus fuit Accurs. in l. 1. gl. fi. C. de annuo civili. lib. 11. quā ibi sequunt̄ Bar. & Paul. ac rursus, idē in *l. diuortio. S. non solū ff. sol. matr. Rosa dec. unica. de transl. p̄las. in antiq. Corset. sing. 49. & fm iuris tradōnes, id esse indubitātū, dicit Calderi. conf. 2. in princ. de pecul. clericorū. & ita p̄ cōstante tenet Bar. conf. 231. n. 2. Faber in d. S. is uero, n. 2. Perusi. in c. fi. in prin. n. 11. de officio ord. Cosmas in d. pragm. de agnatis, S. is ē qd si Ecclesia verbo, ac q̄sitos, Alex. conf. 15. n. 3. lib. 2. Bellon. conf. 3. n. 11. Et hāc esse cōem sn̄iam firmavit Alberic. in d. l. diuortio. n. 12. Couarr. lib. 1. variar. c. 14. n. 21. & aduersus moderniores, defendit Nouar. in d. apologia, de redditibus, q. 2. monitu 13. & conf. 61. sub tit. de p̄bend. a n. 5. Ant. Thesaur. dec. Pedamon. 143. Caualc. dec. 44. n. 1. & p̄ cōstanti tenet Ioseph. Ludou. dec. Perusi. 33. n. 1. Gutt. plures alios referens q. canonica 33. a n. 1.*

Contrariam tm sn̄iam, imo quod fructus decimales tpe mortis bñficiati pendētes diuidi debeāt p̄ rata inter eius hñdes & nouū successorē in bñficio, tenuit Alberic. in d. l. diuortio. n. 12. licet sub dubio & nō firmando pedes, cum dicat, uel fructus istos esse diuidendos p̄ rata, vel recurrendū fore ad deci-

sionem *d. l. defuncta*. Et hāc opinionē veluti indubitātā tenet Sarmiet. de redditib. ecclesiast. lib. 4. c. 6. n. 13. Couar. ubi sup. Molina li. 3. de primog. c. 11. n. 4. & Guttier. ubi sup. n. 9. Quibus in locis p̄fati Doctores testant̄ in n̄ra Hispania ita passim obseruari, vt p̄ rata tales fructus diuidant̄, idq. asseuerātius, & vehemētius defendit Sarmiet. in defensione a morsibus Nauarri, circa dictū tractatū, de redditibus ecclesiasticis. 2. q. monitu 13. tenentq. alij relati a Boer. conf. 23. n. 7. Et p̄ hac opinione facit, q̄a cū ualeat argm̄ de matrimonio carnali ad spirituale, vt in c. inter corporalia. de transla. Episc. dēt obseruari indistincte in hoc, dec. text. in d. l. diuortio. vbi maritus, p̄ rata anni fructus rerū dotaliū p̄cipit, vt late iſso capite supra reuelimas. Beneficiatus namq. interim quod uiuit, onera suę Ecclesię supportat administrando sacramēta, mortuos inferēdo, & oīa alia faciēdo ad eius administrationē p̄tinētia, qua rōne fructus bñficiorum bñficiatis applicant̄, vt in c. cum secundum Apostolum de praben. aliās. n. maxima resultaret iniquitas, cū bñficiatus p̄ aliquē tps anni Ecclesię inseruisset absq. aliquo emolumento, q̄ nimis absurdū vť, & p̄ illud, dignus est mercenarius mercede sua. Et hāc sn̄ia indubitātē tenēda erit, p̄ p̄ magnā cōgruentiā & similitudinē, quā hēt bñficiatus, cum marito onera matrimonij supportate, qd qd in p̄rium dixerit Barbof. in d. l. diuortio. n. 57. vbi p̄rium opinionē p̄ virib. & posse ab impugnationib. aliorum p̄riam sententiam tenentium defendit.

24 Crederem tm, q̄ in hoc semper sint attendendæ Ep̄atum p̄suetudines, Variæ. n. varijs in Ep̄atib. esse solent, quod ita existimauit Barbo. ubi sup. in calce huius articuli, quatenus dicit in hoc stādum esse p̄suetudinib. regionum, & fm eā uel diuidendos esse fructus p̄ rata, uel integros reseruādos esse, successorī, vt in extrauaganti, 10. 22. incipienti, suscepti regiminis, quā ita declarat Io. Andr. in regula, nemo plus iuris. de reg. iur. in 6. Affl. in supradicto S. his consequenter n. 8. Hic finitur lex Conradij Nauar. conf. 61. sub titulo, de prabend. vbi subdit vnū notabile verbū, dicens, q̄ statutū, uel p̄suetudo disponēs, qualiter fructus sint diuidēdi, si bñficiū vacat per mortē, nō dēt extendi ad bñficiū, q̄ vacauit

uit p resignationē. Quā infam pbat, ex tex. in c. susceptum de rescriptis in 6. & loquēdo in p̄mendatorib. ordinum militariū. Ita tenet Gama dec. 128. n. 2. vbi tenet, q̄ si p̄mendatarius moriatur antea festum S. Io. Baptistæ, nihil lucratur ex fructibus, sed integri ad successorē in cōmenda, p̄tinent, si vero post diē S. Ioannis moriatur, oēs fructus ad ei⁹ h̄rdes pertineant, hoc tñ locum non habebit in cōmendatario renuntiante. An aut hoc verum sit, nec ne, p̄ nunc non disputat, tu tñ ex Bar. l. de quibus n. 6. colligere poteris, quatenus agit, an statutū hēat interpretationē extēsiuā?

In hac ergo fructuum p̄putatione, resolutiue regulā constituo, quod dispositio legis diuortio, gñaliter locum habeat in oib. casibus, in quibus labor & onus sunt cā p̄cipua & immediate acq̄rendi fructus. Nā cū tunc videatur militare fere eadē rō, q̄ in marito militat, p̄culdubio admittenda erit eadē cōputatio, & diuisiō, de qua in d. l. diuortio. s. v. fructus p̄ rata onerum diuidātur, in alijs uero casibus, in quibus diuersa acquirendi rō militaret, secus erit, & sic recurrendum erit ad decisiōnē in d. l. defuncta, vt resoluit Baptista de S. Blasio in trat̄. de priuilegijs dotal. centuria 3. n. 7. Oladrad. cons. 112. ad fi. idq. ita resoluit Barbosa in d. l. diuortio 2. p. n. fi.

Si tñ fructus non apparerent t̄pe, quo dissoluitur matrimoniū, seminatus tñ esset fundus, uel cultus, diuisiō fructuū illorum, q̄ virtualiter insunt, facienda erit hoc mō, ut coniux, cuius est p̄prietas fundi, vel terræ, vel vineæ iā cultę, suum fundū p̄cipiat, eo mō, quo exstat cultus seminatus, uel instructus, dum mō alteri coniugi dimidietatē expensarum, ad id factarū exsoluat, vt in d. l. 10. tit. 4. lib. 3. fori, & ibi ita tenet Montal. Palac. Rub. in repet. Rubr. de donatio. S. 62. n. 10. Aiora de partitio. 1. p. c. 9. n. 1. Anton. Gomez. in l. 50. Taur. n. 72. Matienzo in l. 4. gl. 1. n. 4. lib. 5. recop. vbi idem in foetu pecorū, quod in terris seminatis dicendum reputat, eo quod ē in ventre cōicantur, idq. tenet Baldef. in additio. ad Roder. Suar. in tit. de las arras, n. 62. vbi Molinā, Mieres, & alios pro dicta conclusione refert, hoc enim totum prouenit à iure societatis, quæ inter maritum & uxorem tacite contrahitur, vt in c. cum societas, 27. q. 2. & in c. 2. de sponsali.

S V M M A R I V M.

- 1 Anni computatio varie apud antiquos, nec non apud modernos fieri consuevit.
- 2 Era Cesaris computatio, à viginta & octo annis retro, ante Christi natiuitatem fieri debet.
- 3 Exemplo euidentissimo computatio era Cesaris (respectu natiuitatis Christi, Redemptoris nostri) demonstratur.
- 4 Annum dupliciter considerari posse (quoad partitionem & diuisionem bonorum) ostenditur.
- 5 Annus naturaliter consideratus, quibus confect diebus, & à quo die incipiat?
- 6 Annus secundum casus contingentiam consideratus, qualiter computari debeat?
- 7 Annus respectu vindemie ab una ad alteram vindemiam computatur.
- 8 Annus, quoad messium collectionem, qualiter computari debeat?
- 9 Romani, annum contingentem circa vindemiam diuerso modo, quam Hispani considerant & computant.

C A P V T XXI.

Anni, vel era computatio, qualiter sit facienda, ubi de fructibus lucrands, vel historijs intelligendis, agitur?

- 1 **O**lim Romani per Cōsules, Græci per Olympiades annorum ducebāt rōnē, alij uero aliter. Sic quoq. & hodie Christiani, alij à Natiuitate Dñi nostri IESV CHRISTI, alij ab illius Incarnatione rōnem illorum ineunt, ut notat gl. in rubrica C. de indictio. in fi. lib. 10. gl. etiam in rubr. vt p̄ponatur nomen Imperatoris, & gl. etiam in extranaganti unica de censu. Ange. in l. diuortio S. quod in anno, in fi. ff. sol. matr. Couar. lib. 1. variar. c. 21. n. 1. Molina lib. 3. de Hispan. primog. c. 11. n. 8. & rationē dñæ assignat Catehā Cota in memoria. verbo, annus. Quid vero ceteræ adseruent nationes consulo omitto. Verū q̄ ad nos Hispanos attinet, olim apud maiores n̄ros motis erat, ut annorum p̄putatio fieret ab era Cesaris, & hæc quidē cōputatio obtinuit vsq. ad tēpora Regis Ioannis I. is enim anno millesimo trecentesimo octogesimo tertio, ea cōputatione antiquata nouissime sanxit, ut à Dñi IESV CHRISTI,

na-

natali die annorum iniret cōputatio, sicuti ex illius Chronico, ut notat Couar. *ubi sup.* Venetus in *Inquiridione tēporum*, sub principio. Greg. Lop. in l. 45. tit. 28. p. 3. gl. verbo, la era. Hieron. Roma. in *commentarijs de las Republi cas* 2. p. lib. 9. c. 6. Parlad. lib. 2. rer. quosid. c. 20. n. 3. Chaves in *suorepensor*. tit. 59. f. 55.

Habuit aut illius Cæsareæ eræ cōputatio
 2 initium p triginta & octo annos ante IESV
 CHRISTI Natiuitatem, sicuti p̄fati Do-
 ctiores aīaduertunt, & hoc manifeste apparet
 ex proēmio partitar. in fi. Proinde diligentis-
 3 sime à nobis obseruandū erit, cum forsan in
 vetusta aliqua monumenta incideremus, in
 quib. sub huius eræ annotatione annumeret
 annus, quo gesta res est, vt aīaduertamus ad
 subducendā verā rōnem, q̄ cum hodierna cō-
 putatione cōgruat, dispungendos nobis esse
 ab ipsius ere numero illos triginta & octo an-
 nos, q̄ inter erā & Natalem Domini diem ī-
 terfluxere, nā eo pacto facile p̄cipiem⁹, & quo
 to anno Dñi res gesta est, & quot inde ad nos
 vsq. effluxerint anni, & ad hoc, vt rem hāc ve-
 luti digitu demonstramus, faciendæ erit cō-
 putatio, ad instar (scilicet) duarū inæqualiū
 virgularū, q̄a si eas æquales facere velis, aut
 longiori detrahes, aut breuiori addere debe-
 bis. Itaq. ubi era Cæsaris scripta fuerit, intelli-
 gas, quod eræ Dñi IESV CHRISTI, uel
 Natiuitati addere debes illos triginta & octo
 annos, & sic, vbi hoc anno 1599. rōne ere Cæ-
 saris facere q̄s voluerit, addere dēt eræ Dñi il-
 los triginta & octo annos, & sic reperiet, qđ
 in hoc anno de 1599. à Natiuitate Dñi nostri
 IESV CHRISTI numerabit 1637. ab era
 Cæsaris, neq. hoc p̄temnēdū erit, memini. n.
 non paucos, cosdēq. pereruditos uiros, eius
 rei ignorantia nonnūquā hallucinatos fuisse,
 vt recenset Parlad. loco *sup. cit.* n. 6.

4 Quantū aut attinet ad fructuū diuisionē,
 vel p̄ceptionē anni, dupliciter considerari so-
 let, p̄siderat namq. aut fm cursum naturalē
 solis, aut fm casus cōtingentiā. Annus aut
 naturaliter cōsideratus, constat tercentis se-
 5 xaginta quinque diebus, vt in l. ita vulnera-
 tus, & ibi gl. ff. ad l. Aquil. & in l. cū heres, S. Sti-
 chus, ff. de statu liber. Hic aut annus apud Ro-
 manos olim incipere solebat à Kal. Ianuar.
 & de hoc multa tradit Robert. lib. 1. senten-
 tiarū, c. 2. sed post aduentū Dñi nostri IESV

CHRISTI incipit ab eius felicissima Nati-
 uitate ut *sup. proxime retulimus*. Incipit tñ an-
 6 nus (fm casus p̄tingentiā p̄siderat⁹) ab eo t̄pe,
 quo casus emergit, & ab illo die numerādus
 est, per 365. dies cōtinuos, ad instar anni na-
 turalis, ut colligit ex gl. in c. quam fit, verbo,
 mensē, de electione in 6. & ita tenet Bal. in l.
 3. ff. sol. matr. Vinc. de Herculan. in l. si ante
 nuptias. n. 2. eo. tit. Aiora de partit. 1. p. c. 9. n. 6
 7 & ita videmus, q̄ circa vindemias ab vna ad
 alteram annus computat, hoc est, ab vno die
 S. Michaelis Archangeli ad alterum diem
 eiūdem Archangeli.

Circa collectionem vero messium ab uno
 die Assumptionis semper Virginis Mariæ ad
 alium, inter Romanos tñ hmoi annus contin-
 9 gens, cōputabat vindemia à decimo Kalen.
 Septembris, vsq. ad Idus Octobris, vt in l. 2.
 C. de ferijs: t̄ps vero messis incipiebat ab octa-
 uo Kal. Iulij, vsq. ad Kal. Augusti, idq. refert
 Plin. in sua naturali Historia, lib. 18. c. 31.
 Duaren. in l. diuorsio ff. sol. matr. quæ oīa con-
 ducunt ad faciliore intelligentiā eorum, quæ
 dixit Aiora de partit. p. 1. c. 9. n. 6. & nonnulla
 ē de hoc dicemus in cōputatione 26. quā vide.

S V M M A R I V M.

- 1 Pactum, factum inter socios, respectu amissionis capitalis, in pecunia vel operibus consistens, illud omnino seruari debet.
- 2 Socius, an teneatur resarcire socio damnum, quod sibi superuenit ratione societatis?
- 3 Socius operam suam tantum ponens in societate, nullum sentit damnum, si capitale ab altero socio in pecunia immissum perdat.
- 4 Pecunia, ab altero ex socijs in communione & societate immissa, si perdat, nō sentit partem damni socius, qui operas posuit, neq. ē cōuerso.
- 5 Opera à principio societatis nō est tantū aestimāda quanti est amissio capitalis in pecunia cōsistentis, & interuersum ipsius.
- 6 Res propria vnius ex socijs, si pereat occasione societatis, perijt vniuersa societatis, perijt vniuersa societati.
- 7 Opera socij, si æqualeat amissioni capitalis in pecunia, & interuersum eius simul operā ponēs, nihil pro capitali pecunia deperdita, domino pecunia contribuere tenetur.
- 8 Operā, si quis effectualiter posuit in societate, & ope-

- opera sint amissa, amissionis periculū alteri socio communicabitur.
- 8 Aequalitas est basis & fundamentum societatis.
 - 9 Opera unius socij pretiosior esse solet, quam pecunia alterius. (societatis.
 - 10 Amissio operarum non consideratur inter damna
 - 11 Operarum amissio, qualiter considerari debeat?
 - 12 Opera socij, non debet reputari capitale, respectu fortis alterius socij, in pecunia consistens, sed respectu commodis & iterum sursum remedium temporis
 - 13 Operam in societate ponens, si non maioratur durante societate, non dicitur capitale suum amittere.
 - 14 Pecunia de per se, vel ex natura sua, facta non fuit, ut aliquid lucretur, sed propter commutationem
 - 15 Lucrum societatis magis dicitur causatum ab opera & industria, quam a pecunia in societate immissa, quae de per se pecuniam vel aliquod lucrum non parit.

CAPVT XXII.

Computatio damni qualiter sit faciēda inter socios, quando unus posuit pecuniam, & alius operam & industriam, & nihil lucratum reperiretur in calce societatis?

- D**Vbia quidā, & nimis pertrouersa esse solet quō hęc, scilicet qualiter sit faciēda computatio seu distributio dāni, seu amissionis operarum inter socios, quādo unus posuit pecuniā, alius uero operā & industriā, nihil tamen in tali societate lucratum inuenitur, & opera sine mercede manent, pecunia tamen, ab altero socio apposita, integra reperitur? Pro cuius computationis euidētia illud permittendū erit, quod si inter socio super hoc pactū aliqd effluxit, vel in patria circa hoc erat consuetudo faciendi computationē, tali, vel tali mō, illud pactū, vel consuetudo seruari dēt, ut loquēdo in pacto tenet Sal. in l. i. C. pro socio. n. 2. & loquendo in pacto, & consuetudine simul, tenet Bal. ibi, n. 6. vers. iudic. Pet. de Vbald. in tract. de duob. fratribus q. p. n. 7. vers. nā inter artifices. Palac. Rub. in repet. c. p. vestras §. 11. n. 10. Greg. in l. 10. tit. 10. p. 5. gl. verbo p. diendo se. Molin. d. iustis. disputatio. ne 4. 16. Si vero nihil pacto uel consuetudine dictū vel introductū fuerit, tunc nō computationis difficultas magna est, & quidē ex eo pēdere vī, an socius socio perdenti aliquid in societate, dānū illud resarcire teneatur, pro parte, quā ha-
- 1
 - 2

bito lucro sibi lucrum contingeret? In qua difficultate gl. in l. i. C. pro socio. dicēdū existimat, quod si pecunia hoc casu fuit amissa, nō sit cōe periculū amissionis, ita ut quod operas posuit, pro rata dāni & amissionis tribuere dēat, & eā sequunt ibi Pet. de Bello Pertic. Cy. Bal. Ang. & Pau. vbi tenēt, quod ille socius, qui operā ponit, nullū sentit dānū capitalis (in pecunia) amissi, quā ille, qui capitale in pecunia posuit, non cōicabit illā effectū qualiter, ita ut finita societate, si capitale integrū permaneat, diuidat cū eo quod operā tantum posuit, sed vult illud propriū deducere. Quā sententia ante illos tenet glo. in l. si non fuerit verbo solus ff. pro socio. vbi dicit, quod si posuit pecunia pro alterū ex socijs apposita periculū nō est cōe, nisi specialiter hoc actū esset, quā sententiam tenēt et Sot. de iustitia & iure, q. 6. art. 1. Navar. in manuali. c. 17. n. 251. Syluest. verbo societas q. 6. Molina de iust. disp. 4. 16. vers. postea vero. Sicut. n. neq. dānū cōe esset, si ille qui operas posuit, laborādo in societate moreretur. Et eādē sententiam tenet Bal. in d. l. i. n. 1. vers. iudic. quē p. fati Doctores pro propria opinione allegāt, eo quod verba illius, attento animi iudicio nō colligerunt. Dicit. n. ibi Bal. quod ratio gl. in d. l. i. ea est, quia regula iuris naturalis est, quod quatenus quis lucrum sentit, eatenus & dānum supportare debeat, iuxta text. in l. manifestissimi §. sed cum in secunda, C. de furt. ibi, vbi. n. periculū, ibi lucrum, & in regula secundum naturam ff. de reg. iur. sed operā ponēs, nihil de capitali in pecunia ab altero socio appposito lucrat, ergo nullū dānū sentire dēt ex eius amissione Bal. recitata hac opinione gl. & aliā Iac. de Aren. subdit, & ideo tene primā, igit manifeste apparet, quod gl. sententiam sequit in d. l. i. dū subdit verbū illud quatenus ē cōe lucrum, & c. loquit. n. non de lucro supra capitales, sed de lucro ipsismet capitalis, & hanc sententiam sequitur Odofr. in d. l. i. & cū eo transit Pala. Rub. in repetit. c. per vestras §. 11. n. 10.

Contrariā tamen sententiam, imo quod amissio capitali, in pecunia appposito, socius qui operā posuit, pro rata amissionis tribuere debeat, tenet Bar. in tract. de duobus fratribus n. 20. ex text. in l. cum duobus §. si in coeunda ff. pro socio, vbi refert Iac. de Aren. ita tenentē in d. l. i. C. pro socio. vbi dicit, quod si replicaret, quod ex hac opinione, resurgeret iniquitas, cum eo casu operā ponēs nō solū operā amitteret, verū et dimidiū capitalis in pecunia consistens, nulla quidem

B b b ini-

iniq̄tas, resultaret, eo q̄ opera illa in societate apposita, iam erat cōis, & sic nihil perdit, q̄ nō sit cōe, vni sicut alteri. Et hanc sn̄am tenuerūt Oldr. & Ricard. de Malumbr. in d. l. 1. quos ibi refert & seq̄tur Salic. n. 3. dicūt enim ipsi q̄ satis est q̄ propter capitale lucrū sperare potuit, & q̄ hęc est veritas, fundant autē p̄fati doctores, ex text. in l. cum duobus, § quidam sagariam ff. pro socio.

5 Inter has tamē DD. varietates, & Iuriscōsultorū cōtroversia postq̄ hanc q̄onem valde difficilē reputat Soci. conf. 265. col. 3. vers. ex quibus vol. 2. fœdere distinctionis eas cōciliare nititur: dicit inq̄ quod in hoc casu cōsiderandū sit q̄ aliquādo opera à principio, nō est tantū æstimāda, quāti est amissio capitalis in pecunia cōsistētis, & interusuriū ipsius, sed tāti quāti est amissio interusurij, aut opera immittenda in societate, est tāti æstimāda quāti æstimat periculum capitalis & interusurij, & primo casu cōsiderandū esse q̄ aliquādo capitale ab initio societatis fuit effectualiter cōmunicatū, vepote quādo fuit traditum ei qui operas ponebat (ad traficādū cū eo) vt declarat Salic. in d. l. 1. n. 3. & hoc casu, si totū pditur in dubitāter, vtriq̄ socio amissio hęc adscribit, & secūdū eum ratio est clara, nam tūc, perijt res cōis vtriq̄ socij, vt in l. que fortuitis, C. de pigno. act. & in c. 1. extra de cōmodato. Quæ sn̄a principaliter p̄cedit, quando capitale in pecunia p̄sistens, effectualiter fuit cōmunicatū, eo pacto adiecto, vt finita societate inter socios æqualiter vel alio modo, diuidere, ex quo enim, societate finita, dimidiū vel partē tertiā vel quartā lucrat, ille socius q̄ operas ponit, illa pecunia amissa, p̄ parte lucri q̄ esset habiturus, damnū etiā sentiet, ex d. l. 2. naturam.

6 Aliquādo vero capitale nō est cōmunicatū effectualiter, sed totū dominiū pecuniæ est retētū p̄ immittentē, ita vt cū socio ponēti operas prorsus nō cōmunicet, & hoc casu p̄culdubio totū capitale peribit periculo immittētis, ex quo neq̄. effectualiter, neq̄. quoad trāsfationē dominij fuit cōicatum, q̄ intelligit verū, nisi ipsa societas esset causa peremptionis, vt q̄a alias pecunia nō perijffet, si societas illa p̄cta nō fuisset, vt in l. si quod §. idē Celsus ff. pro socio. & hui⁹ cōclusionis eā esse verā rationē affirmat, q̄a etiā quādo res p̄pria vnus

ex socijs, perijt, occasione societatis, perit vniuersi societati, vt in d. §. quidam sagariam, idq̄. tenuit Bald. in d. l. n. 6. & in d. l. cum duobus §. dāna eo. iis. & in l. 1. C. de fructi & litiū expēsis.

Aliquādo vero dubitat an talis pecunia fuerit effectualiter cōmunicata, & tūc aut vterq̄. ponit pecuniā & operā, & cēset pecunia cōmunicata, & p̄cedit de plano glo. in d. l. 1. C. pro socio, & in d. l. si non fuerit, & tūc dānū est cōmune, & de hoc vllus vnq̄ dubitabit, aut sūmus in casu dubij, scilicet quādo simpliciter fuit p̄cta societas ponēdo vnus pecunias, alter vero operā, & tūc pecunia nō censet cōmunicata, vt in d. §. damna, & ita perijt immittētī, si vero sit cōmunicata, eo q̄ cōsumta fuit in emendis mercantijs vel alijs reb⁹ societatis necessarijs, nō tñ effectualiter fuit cōmunicata, q̄a finita societate integra extrahenda erat p̄eum, q̄ illa posuit, tali casu p̄culdubio perijt periculo immittētis, ex quo operā ponens, nihil de illo capitali erat habiturus, finita societate, & in hoc casu loquit gl. in d. l. si non fuerit, & in d. l. 1. C. pro socio, & ita tenet nouissime Fachineus lib. 2. controuersia. iur. c. 95. vers. contrariam.

7 Secundo vero casu qñ opera æquiualeat interusurio pecuniæ, & periculo capitali simul, operā ponēs p̄ capitali pecuniæ deperdito tribuere nō tenet dñō pecuniæ, cū ipse p̄diderit ēt operas suas, eidē pecuniæ & eius interusurio æquivalentes, & ita intelligendā putat Soc. vbi supra gl. in d. l. si non fuerit, & in d. §. de illa instituta p̄ socio, & sub ijs distinctionib⁹ seruādā reputāt opinionē gl. in d. l. 1. C. pro socio & horum qui illa sequuntur, eāq̄. magis cōmunē dicit, & quita tēq̄. p̄tineri affirmat, fm arbitriū boni viri, & Soc. sequit Greg. Lopez in d. l. 10. verbo p̄diendose, eā tñ tēperare intēdit, quatenus dicit, q̄ res socij, respectu societatis perierit & societas fuerit cā perēptionis, periculo amborū sociorū pereat, ex text. in d. l. si id qđ §. idē Celsus, ff. p̄ socio, dicit inquā q̄ si in hoc d. Soc. verū esset, destruere tota cōis opinio, quatenus hēt qđ capitale perijt immittenti, nam semper dici posset perijffe occasione societatis, cū si illā pecuniā in arca recōdisset, ne utiq̄. perijffet, quod in effectū esset dicere q̄ cōem, quaten⁹ hēt, q̄ ad hoc vt iustū sit lucrū, capitale dēt immitti in societate periculo immittētis. Ex quib. in hoc sn̄am

Infam Soc. falsam reputat. Neq. his obstaer dicit tex. in d. S. *Idem Celsus*, illi. n. rñdet, q̄ in casu illius text. pecunia non erat vnus tm̄, sed vtriusq̄. & iā erat in cōi collata. Neq. ēt obstare tex. fortiorē in d. S. *quidam sagariam*: & in l. 2. *Julianum ff. pro socio*, q̄a aliud est p̄dere res p̄prias, vnus socij respectu & occasione societatis, aliud est p̄dere capitale æstimatū, seu in societate immisum, nā primo casu dānū p̄tingit extra res societatis, secundo vero in ipso capitali societatis, quo casu dēt perire immittētī, ut sic iustificet lucrū, quinimo existimat, q̄ d. S. *quidā sagariā*, nō dēt intelligi in oīb. reb. p̄prij vnus ex socijs, q̄ perierunt rōne exercitij societatis, sed de illis tm̄ quas habuit necesse secuti ferre, q̄ operas posuit p̄exercēdis negocijs traffici & societatis, quas ipse alias nō tulisset, vt ī seruo velequo, quod emerat pro meliori societatis, & traffici expeditione, q̄ alias penes dñm stātes, non perijissent, idq̄ vere cātat, tex. in d. S. *ut Celsus*

Si uero vterq̄. posuisset pecuniā ex opera, q̄a tunc cēset pecunia excōicata, arg. l. 1. & 2. ff. p̄ socio p̄culdubio dānū sit cōe quod intelligit Greg. qñ tā in capitalib. q̄ ēt in operib. esset equalitas, ex q̄b. resolutiue dicēdū v̄r, q̄ si quis posuit operas effectualiter, alteri, socio dānū cōicabit, operib. in fine societatis amissis, p̄ dimidio estimationis operarū, ut sic equalitas (q̄ est finis basis & fundm̄ societatis) seruet, vt in l. si non fuerit ff. pro socio, q̄d enim magis refert, pecunia deperdita fuerit, an opera pecunia æstimata? cū idē prorsus vterq̄. dicat, vt in l. cum duobus S. in coeunda ff. pro socio: ibi pretium enim artis est velamentum facit text. in l. Seio amico, ff. de annuis legatis, ibi, labor et pecunia recipiūt diuisionē. Quinimo & lepiissime, opera socij p̄tiosior solet esse, quā pecunia alteri, vt in S. de illa, instituta de societate, ibi. Quia saepe quorū dā ira p̄tiosa est opera in societate, vt eos iustū sit, condōni in societate admitti. Cū ergo nō min⁹ opera, quā pecunia ī societate apposita estimationē, nō inique dicēdū erit in p̄posito, vt operarū ēt amissio cōicetur socio, q̄ pecuniā tm̄ in societate apposuit, vñ si capitale in pecunia, ab vno immisū subsistat, opera tm̄ ab alio opposita sit amissa, p̄putatio erit faciēda in hūc modū, vt dimidiū capitali in pecunia subsistētis, recipiat, q̄ operas suas penitus amisit quo facto vterq̄. partici-

pauit de dāno p̄ equali parte, put participasset de lucro, si lucrū in societate factū fuisset ex d. l. si non fuerit & ita tenet Coua. lb. 3. varia. c. 2. n. 2. Cōtrariam tm̄ snām v̄ tenuisse Greg. Lop. in l. 10. iis. 10. p. 5. gl. verbo per diem dōse, quaten⁹ dicit, q̄ inter dāna societatis nō p̄siderat amissio operarū, sed capitalis tm̄, & iō si alter ex socijs operas posuit, easq̄. amisit, nihil ab alio socio illi refarcitur, quod ante eū tenuit Bart. in tract. de duobus fratribus n. 20. vbi dicit, q̄ si opera in societate apposita sit, statim cōicet, & sit cōis vtriusq̄. socijs: q̄a nihil p̄ditur, quod nō sit cōe, idē tenet Bald. in l. si Patrus C. communia vtriusque iudicij.

Ego tm̄ veritatē huius p̄putationis, in eo cōsistere arbitror. s. vt æstimeť, qualiter debeat p̄siderari, illa operarū amissio: q̄a in re diuersi, diuersa senserunt. Sal. tm̄ in d. l. 1. n. 3. dixit q̄ opera socij, nō dēt reputari capitale respectu fortis alterius socij in pecunia cōsistentis, sed respectu p̄modi, & interusurij medij t̄pis, illius pecuniæ, & sic p̄tium operæ sit quasi p̄modū & interusuriū, ipsius pecuniæ, nō autē reputet vt fors, q̄ menti tenēdū reputat, & iō Fulg. in eadē l. 1. dixit quod si is q̄ operas posuit nō moriat̄ durāte societate nō dicet amittere suū capitale. Ex q̄b. manifeste deducit; quod capitale immittētis operā in societate, nō p̄sistit in opera tm̄, sed in industria p̄sonę, & in eo simul qđ se exponat periculis societatis, nauigādo, siue huc & illuc eūdo, uel in assistendo in apotheca traffici, p̄ augenda societate, vt in d. l. si non fuerit S. si in coeunda ff. pro socio, ibi p̄tium. n. opera artis est velamentum, vbi gl. verbo pretium in fi. dixit q̄ p̄tium artis, & operæ, est velamentū ipsius artis vel operis & iō labor & industria, a socio apposita, quasi p̄tium & capitale reputat. Quā snām pulchre exornat Soc. oīno vidēdus, in conf. 265. col. 6. vers. confirmatur, vñ recte dicēdū puto, quod ille, q̄ operā & industriā suā amisit, capitale suū (pecunia æstimabile) amisisse dicat, & p̄sequēs socius, q̄ pecuniā posuit dimidietatē estimationis operarū, & industrię amissę alteri socio refarcire teneat, alias. n. equalitas de qua in d. l. si non fuerit, nō seruaret, opera nāq̄. & industria, effectualiter (ipso facto) cōicet. Quinimo maiori rōne socio, q̄ posuit, operā & illā culpa sua p̄cedente amisit, socij, q̄ posuit pecunias p̄tribuere, deberet, cū in se-

- cietate maioris considerationis, sit opera & industria vnius socij, q̄ pecunia ab alio socio appositā. Pecunia nāq. de p̄ se, uel ex natura sua siue ex legali dispositione, facta nō fuit, ut aliqd lucrēt, sed demū p̄ p̄ mutationē, ut dicit Aristot. 5. *Ethic. in l. 1. ff. de contrab. empt. & in l. si ita fideiussorem accepero. ff. fideiussorib⁹*, sic lucrū societatis, magis dicet cātum, ab opere & industria quā ipsa pecunia q̄ de p̄ se, & immediate pecuniā, uel aliqd lucrū nō parit, nisi rōne periculi, *ut in l. periculi p̄tium ff. de nautico fanore, & in l. rogasti S. 1. ff. si cer. pet.* quate æquissimū erit, ut laboris in societate amissi rō habeat, p̄inde ac si pecunia effectua liter cōicata fuisset; in harū tñ operarū amissione multum poterit arbitrium iudicis qđ in similibus societatibus, maxime locum hēt, *ut in l. in proposita ff. pro socio, ibi. arbitrium boni viri existimo sequēdū esse. & ita tenes Coua. lib. 3. varia. c. 2. n. 2. circa fi. & in p̄posito dixit Soc. loco proxime cit. q̄ si opera & industria socij plus ualeat, plu. ille æstimari posset, q̄ pecunia ab altero socio appositā. Iudex p̄de rare dēt quātum dicat in societate cōtulisse, & eatenus arbitrari debeāt patres dāni & lucri, ex *tex. in d. S. de illa & in d. si non fueris, q̄ iura plane p̄bant qđ operæ amissæ debeāt cōparari amissioni capitalis, in pecunia consistētis, & non interusurio pecunię, ut Sal. existimauit. Ex q̄b. p̄ria snia Fachin. lib. 2. controuersiar. iuris c. 96. tenenda nō erit, quātum cunq. ipse illā probabiliorē reputet. Quid vero in foro Poli. sit, ponit Molina ubi super duas conclusiones.**

S V M M A R I V M.

- 1 Computatio graduum apud veteres utriusque iuris interpretis, in magna fuit controuersia.
- 2 Computatio graduum si sit facienda, ad cognoscendum gradus affinitatis, vel consanguinitatis ad matrimonia ex duobus transuersalibus, unus gradus constituatur.
- 3 Computatio graduum, quoad successiones qualiter sit facienda?
- 4 Computatio graduum, quoad contractus & alios similes actus, qualiter fieri debeat?
- 5 Computatio graduum si sit facienda quoad contractus & alios humanos actus extra matrimonium, debet fieri secundum ius commune.
- 6 Regula ad cognoscendū qualiter utroq. fore gra-

duum computatio fieri debeat.

- 7 Rationem differentia inter ius Canonicum & Civile quo ad graduum computationem assignat *tex. in c. 2. 35. q. 5.*

CAPVT XXIII.

Computatio graduum tam quoad matrimonia, quam quoad contractus qualiter sit faciēda?

- 1 **M**agna fuit apud veteres iuris interpretes cōtrouersia, qualiter esset faciēda cōputatio graduū quoad cōsanguinitatē & affinitatē, & an faciēda foret, fm cōputationē iuris ciuilis de qua *in l. j. ff. de gradibus*, an vero fm cōputationē traditā *in c. contradicimus 35. q. 3.* & tandē a Gregorio Summo Pontifice qđ n̄ra late fuit definita *in c. ad sedem 35. q. 5. per tot. illā q̄onem.* Ex q̄b. iurib⁹ deducitur, q̄ si cōputatio sit faciēda, quoad cognoscēdum gradus affinitatis, uel cōsanguinitatis ad matrimonia, ex duobus transuersalib⁹, vnicus grad⁹ constituat, idq. quoad cōiugia ēt ius Civile p̄bavit, ita *gl. in arbore consanguinitatis gl. etiam in S. hactenus instituta de gradib. Franch. in c. 2. de arbitris in 6. notat Dec. in c. 2. col. 2. de testib.* Quoad successiones vero, legalis cōputatio sequēda est, q̄ facit *tex. in d. l. ff. de gradibus*, ubi unica cōstituit regula p̄ oib. lineis ita, ut quot sunt p̄sonæ (vna adēpta) tot sint gradus ex Io. Andr. Præposito, & Stephano Costa *in expositio ne arboris consanguinitatis*, q̄ Greg. Lop. ēt p̄bavit, in cōputatiōe q̄ de gradib. posuit post *l. 2. tit. 6. p. 4.* In alijs autē p̄ctibus, *prout in tractu Linagier, & similib. q̄libet foris. (i. canonico & ciuili) suam p̄p̄iam cōputationē, seruauit, ut tenet Io. Andr. in addit. ad spec. tit. de success. ab intestato S. 1. in fi. magna additio nis, & cum sequitur Præpositus in interpretatione d. arboris col. 19. & 20. quos refert & sequitur Couar. in 4. 2. p. c. 6. n. 8.*
- 2 Contrariū tñ sniam, in hac ultima parte tenent *gl. & DD. in d. S. hactenus Cy. Bal. Sal. Alex. & Ias. in l. fi. C. de successorio edicto*, ubi dicunt, q̄ qñ cōputatio graduū est faciēda quoad p̄ctus, & alios similes actus, dēt fieri fm ius Civile, ēt in terris Ecclesię, q̄a cōputatio facta, p̄ ius Canonicum, quoad matrimonia (duntaxat) locū hēt, non tñ quoad alia, in q̄b. ius Civile tm disponit, & hanc snia tenet Fe.

Fely. in c. litteris n. 4. de consſo. ubi eam cōem sententiam dicit, & cum refert & sequitur Ci fuentus in l. 73. Tauri, uers. tertio dubitatur circa fi.

6 Ad faciendas autē p̄dictas cōputationes, à summo regulas traditas p̄ Coua. vbi ſ. inquit. n. iure Ciuili, & Canonico ascendentiū, & descendētium linea, quot sunt p̄sonæ, vna dēpta, tot sunt gradus: filius ergo primo gradu patri cōiungit, ac nepos auo secūdo, pronepos pr̄auo tertio, abnepos abauo quarto qđ intelligendū erit quoad matrimonia.

Secunda regula in linea transuersa equali, idest qñ vterq. distat eodem gradu ab stipite. Quoto gradu alter distat à cōi stipite, totum distant inter se, & sibi attinent.

Tertia regula in linea transuersaliū inequali, i. qñ alter distat à cōi stipite gradu remotiori quā alter: quo gradu remotior distat à cōi stipite, eodem distant inter se, neq. in hoc est controuersia, iure vero ciuili vnica cōstituit regula p̄ oīb. lineis, quia quot sunt p̄sonæ vna dempta, tot sunt gradus, ijs equidem regulis graduum computatio distinguitur, eaque summa cum diligentia exponunt Io. Andr. Præpositus, & Stephanus, Costa in ar bore consanguinitatis.

7 Ex quibus constat inter ius ciuile & canonicum circa hāc graduum computationem, maximum esse discrimen, & rationem differentię assignat tex. in c. 23 §. 5. dicens quod canones, quoad matrimonium gradus distingunt, eo quod inter duas personas matrimonium contrahitur, & ideo ex duobus transuersalibus vnicum gradum constituunt at uero ius Cæsareum, modo supra relato computat gradus, eoque successio ab vno ad alterum defertur, quo fit vt quo ad coniugia promiscue in vtroq. foro canonum computatio probanda sit. Si autem latius de hoc & ad saturitatem videre velis, consule Loriottum in sua eleganti disputatione ad titulum de gradibus. ex eo enim poterit Lector nouas hac in re traditiones inquirere.

S V M M A R I V M.

1 Computatio qualiter sit faciēda quando ex aliquibus disparibus speciebus, uel summis, aliqua præstari debent, dummodo non sint de maioribus, uel minoribus, sed de mediocribus tantum.

2 Operarios si quis conduxit, pro eo pretio quo eius vicini suis operarijs soluerent, & vicini pro uarijs pretijs operarios conduxerint, qualiter fieri debeat computatio, ad hoc ut isti qui in certo pretio conducti sunt quod iustum fuerit recipiant, attento pacto à Domino secum inito.

3 Testes si varij sint, in æstimando, uel computando pretio alicuius rei, pro cuius pretij excessu uel paruitate, ad rescissionem venditionis agitur, qualiter fieri debeat computatio per iudicem ad cognoscendum certum rei valorem, ex depositionibus inæqualibus testium.

4 Æstimatoribus discordantibus in æstimatione rei, coaceruanda erunt summa dispares, & in tot partibus fiet distributio, quot sunt æstimationes & una ex illis partibus, reputabitur, vera rei æstimatio.

C A P V T XXIIII.

Computatio qualiter sit faciēda quando ex aliquibus disparibus speciebus, uel summis, aliqua præstari debent, quæ non sint ex maioribus uel minoribus?

1 **H**uius capitis computatio, ualde difficilis visa fuit, quibusdam. Iuriconsultissimis uiris, dum in praxi de ea fuisset nimis disceptatum, stante sententia quæ in hæc uerba condemnationem faciebat, scilicet, condemo al dicho R, &c. a que dentro, &c. de al dicho Aochenta vassallos, que no sean de los mas ricos ni de los mas pobres, si no de los medianos, en pocheria, y diezmeria, &c. Calculatores namque nimia anxietate laborabant. Iuris consulti, varij existebant. Iudex uero hanc cōputationē difficillimam reputabat, ex qualibet .n. computatione quam fecerant, mille inconuenientia resultabant. Cum tamen ego hac de re consultus fuisset, sequenti modo hāc computationem faciendam fore consului, nempe vt omnes illi vassalli populi ex quibus octoginta deducendi erant, coaceruarentur, minimi scilicet, mediocres & ditiores, & illis ita coaceruatis, liquidaretur quantum oēs illi Parrochiani, regulariter in decimis redderent, & illā summā q̄ p̄stirisset quotānis reddere, distribuere, p̄ quasdā cañamas o-

Bbb 3 Qua-

Quaginta parochianorū, donec q. oēs illi parochiani in canamas æquales plumerent & tñ quātū cuilibet, cannamæ seu parti octuaginta parochianorū ptineret de dictis fructibus, tñ ptinebit dicto actori quolibet anno, de decimis illorū parochianorū, & ita assignari & p̄stari illi oportebit octuaginta parochiani, q. fm p̄sentem statū ex mediocrib. tñ decimarent, quātū q. libet ex p̄dictis partib. attingeret, vt si vni parti attingerent octo, octo itidem decimarent, illi octuaginta parochiani, qui d. actori assignarent. Quā cōputationem facile q. libet iurisperit⁹ deducet, ex decisione tex. in l. si fundū cū l. sequēti, vbi gl. verbo ita coaceruet, ff. mādari, ubi cū q̄ sitū fuisset à Neratio & Iaboleno, qualiter faciēda foret p̄putatio vbi quinq. coheredes vnā domū p̄ indiuiso possidebāt p̄ æquis portionibus, & qdā q. oēs partes illius domus emere voluit, alteri ex coh̄dib. rogauit, ut partes aliorū fratrum emeret, sub pacto qd tñ illi p̄standū esset p̄ sua parte, q̄ tum cuilibet coh̄di datū fuisset, & p̄ disparib. p̄tijs aliæ partes p̄paratæ essent q̄ tñ p̄ parte illius mādatori p̄standū foret, fuit dubitatū, & iādē, vt iustū p̄tiū reportaret decisū fuit, ut oēs aliorū partes sine oīa p̄tia coaceruarent, & tñ huic p̄curatori p̄standū foret p̄ sua parte nō appreciata, q̄ tñ cuilibet ex alijs quatuor coh̄dib. (diuisa summa coaceruata in quatuor partes) attingeret, quo facto computo, iustū p̄tium p̄sequi, palā est qd mathematica euidentiā ex sequētib. demonstrat. Pone. n. quod vnus ex d. coh̄dib. partē suā pro quatuor vendidit, alius p̄ octo, alius p̄ nouē, alius vero p̄ vndecim, q̄ oēs quatuor sūmæ coaceruatæ ascendūt ad numerū de triginta duob. distribuendo: ergo hāc summā in quatuor partes cuilibet ex d. coh̄dibus octo (dubio p̄cul) attingunt, & sic illi socio, q. aliorū partes p̄parauit, octo p̄ sua parte p̄ p̄tio aliarū vēdita p̄stādē erūt, ut neq. maius, neq. minus pretium recipiat. Et hanc cōputationē fecit et glo. si. in l. cum in eo ff. de pact. & facit gl. in l. legato generaliter ff. de leg. 3.

- 2 Ex quib. infertur, q. si quis cōduxit operarios ad laborādū in sua vinea, & p̄misit illis tñ se datutū, quātū q. libet ex suis vicinis, ei⁹ operarijs p̄stitisset, p̄ opere diurno, & vicini ex disparib. p̄tijs soluerūt, ut illi operarij qd iustū est (ex lege p̄uentionis) accipiant, sum-

mæ alijs operarijs datæ coaceruent mō supra relato, & quod vni attigerit aceruo in plures partes æquales diuisæ, hoc erit iustū pretium reputādū, & hęc eadā cōputatio faciēda erit, qñ testes varie deponunt de p̄tio & valore alicuius rei venditæ, vbi ad recisionē venditionis agit, licet p̄riam sentiat Sal. in l. 2. n. 35. C. de rescin. vendi. vt in æstimatorib. & appretiatorib. alicuius rei, tenuit idem Sal. in l. hac editāli. S. is illud n. 3. in fi. C. de secund. nup̄ijs, vbi tenet q. si tres æstimatores in alicuius rei æstimo discordent, oēs æstimationes coaceruent, & ex tota summa eligat tertia pars, quæ erit vera rei æstimatio, & licet hoc dictū computatiove, dubia Alexandro visa fuerit in d. S. 15. illud tamen ut singulare tenendam fore firmavit Catelia Cota in memoriali verbo æstimatores, vbi eam fuisse de menti Baldi existimat in l. 1. q. 6. C. si seruas exterius, & est memoratu digna, pro intelligētia eorum quæ dicit Bar. in l. arbitro. ff. qui satisfac. cogantur. Aret. & Fely. (in testibus loquendo) in c. significasti el. 2. de homicidio. & tu eam digito ligabis quia ad multa prodesse poterit.

S V M M A R I V M.

- 1 Iure primo Codicis, donatio quæ excedebat tercentos solidos inualida (quoad excessum) iudicabatur.
- 2 Iure Codicis nouiori, donatio absque insinuatione, valet vsq. ad quingentos solidos, & residuum non substat.
- 3 Donatio tercentos solidos excedens, adhuc quoad excessum reuocatur, si non insinuetur, in Portugallia Regno.
- 4 Donatio à femina facta in Portugalia regno, nō valet absq. insinuatione, si excedat cētū quinquaginta cruciatorū ualorē, sed excess⁹ irritat.
- 5 Solidi de quibus loquuntur leges Iustiniani, ualorem vnius Castellani aurei ascendebant.
- 6 Moropetinus aureus, qualiter tempore legū partitarum æstimabatur.
- 7 Donatio facta apud Indos, si quingentorum ponderum aureorum excedat, (quos vulgo pesos de oro nuncupamus) quoad excessum inualidatur si non legitime insinuetur.
- 8 Castellam moropetini aurei ualor, & solidi antiqui de quo per Iustinianum, idem prorsus est ualor, licet in hoc nostri Hispani variauerint.
- 9 Castellannum (de quo per leges partitarum) cōputat.

dum fore ad rationem quingentorum moropet-
sinorum quibus hac tempeſtate vtimur, indi-
catum fuit per nonnullos Pinciana Cancellaria Senatores.

- 10 Castellanos de quibus in legibus partita agi-
tur, ualor, quis olim, quisue hodie ſit.
- 11 Valor ſi lege pacto, aut ſtatuto alicui res ſit conſi-
ſtus, ſi res habita fide de pretio uēdita ſit, &
interim ualor pecunia in qua premium ſoluen-
dum erat creſcat vel diminuatur, nō erit plus
vel minus praſtandum, quam aſtimatio de
qua tempore legis uel pacti.
- 12 Leges ſolidorum mentionem facientes in iure ci-
uili explicantur. (telliguntur.)
- 13 Leges uel canones de moropetinis cōmorātes in-

CAPVT XXV.

Qualiter ſit facienda Computatio, ad cogno-
ſcendum an donatio (qua indiget inſinuatio-
ne) quingentos ſolidos excedat?

- 1 Iure Codicis primo ſtatutū fuit, ut dona-
tio facta abſq. inſinuatione, uſq. ad tre-
centos ſolidos, ualida eſſet, ſi uero illos
excederet, quoad exceſſum inualidā manere,
ut in l. ſancimus C. de donat. Poſtea uero recen-
tiori iure cautū fuit, ut donatio q̄ quingētos
ſolidos nō excederet, ſine inſinuatione uale-
ret, inualida tñ quoad exceſſum p̄nuntiareſ.
Idq. partito iure fuit canonizatū in l. 9. tit. 4.
p. 5. ibi. *faſta quinientos ſueldos de oro*, in Luſi-
tania tñ regno, cautū eſt, ut donatio ſine inſi-
nuatione ualeat uſq. ad trecentos aureos cru-
ciatos, qñ donatio à maſculo facta reperit̄, q̄
ſi à ſcēmina facta dicaſ̄, ſufficit quod ſine in-
ſinuatione excedat ualorē centū quinquagin-
ta cruciatorum, ut in principio tit. 25. lib. 4.
ordinationū. Magna tñ inter iuris interpretes
orta eſt p̄trouerſia, circa p̄putationē ualoris
horū ſolidorū aureorū moropetinoſue, aut
cruciatorum aurei, & qdē huius ueteris q̄re-
læ adhuc ſub iudice liſ eſt, tñ ut q̄ n̄ri ſunt in-
ſtituti laborē non ſubterfugiā, breuiori quā
potuero p̄pendio, uetera & noua in p̄poſito
referā, & uſq. ad Indos (ſiue Antipodas) meā
iuriſdōnem extendam, explicando, quæ ex
Indicis aureis monetis huic ſolidorum au-
reorum ſpeciei æquiualeat.

Et in primis horum ſolidorum ualorem,
explicauit latiffime Oſalo. *de nobilitate* 2. p. c.

4. n. 13. *Iulia. Clar. lib. 4. receptarum ſententia-
rum* §. donatio q. 15. *Duennas regula* 224. *Ma-
ſienz. in l. 8. tit. 10. gl. 6. n. 12. lib. 5. Gutt. de in-
ram. confirm. 1. p. c. 7. a. n. 4. Plaça de delictis* p.
1. c. 2. per totum. Quibus in locis varij varia ſen-
ſerunt. Sed aliorum p̄termiſſis opinionibus,
hac in re cum Coua. tenendū eſt, q̄ poſt hinc
inde longā diſputationē lib. 1. varia. c. 11. n.
13. & de numismatis c. 3. nu. 3. & 4. reſoluti-
ue tenendā arbitrat̄, quod quilibet ſolidus tē-
poris Iuſtiniani, ad ualorē vnus Caſtellani
aſcendat, idq. & in praxi receptum fuiſſe in
Hiſpaniæ tribunalib. teſtaſ̄, & cum ſequitur
Duennas ubi ſupra, *Matienzo loco ſupra relato*
n. 12. qui (qdem) Caſtellanus aureo morope-
tino (de quo in d. l. 9. partita) æquiualeat, ut
notat Greg. ibi. gl. uerbo *marauedi de oro*, *Co-
uar. d. c. 11. n. 3. & de collatio. veterum numif-
matum illatione* 11. ubi hanc eſſe cōem inter-
pretationem) in hoc regno) teſtatur, idq. te-
net *Plaça de delictis*, lib. 1. c. 2. n. 11. cum ſeqq.
Oroſc. in l. imperium, n. 2. ff. de iuriſdictione. omni.
iud. & ibi n. 1. animaduertit, quod licet alius
ſit huius moropetini aurei ualorē adæqua-
uit. Ex quibus patet, iam non eſſe dubitandū
deinceps, quod cum Caſtellani, & morope-
tini aurei ualor, unus penitus & idem ſit: Ea
enim quæ certam interpretationem habue-
runt, minime mutāda ſunt l. minime ff. de legi.
idq. firmavit Oſal. d. c. 4. n. 3. verſ. & ex hac.
- 7 Quinimo & ſi donatio facta fuerit apud
Indos Hiſpaniæ, & quingentorum ponde-
rum aurei (quos uulgo *peſſos de oro enſaya-
dos* dicimus) excedat, & donatio non ſit inſi-
nuata, quoad exceſſum quingentorum pon-
derum reuocabitur. Cum idem penitus ua-
leat quilibet pondus aurei, quod ualeat in
Hiſpania quilibet Caſtellanus, ſiue morope-
tinus aureus, ut animaduertit *Matienz. in l. 4.
gl. 1. n. 6. tit. 24. lib. 5. in noua legum Regni col-
lectione*, ubi pro hac ſententia reſert quem-
dam Ioannem Diez Freyle in ſummario ra-
tionum prope finem.

- 8 Quis autem fuerit olim, & ſit hodie huius
Caſtellani iuſtus ualor, qualisue, morope-
tini, & ſolidi antiqui, uarie etiam apud iuris
utriuſq. interpretes accipitur, in tantum, ut
Regis Senatores p̄p huius ualoris incertitu-
dinem, nihil certum iudicare auferint, ut no-
tat Gomez 2. to. uar. C. de donat. n. 4. ubi di-
cit,

cit, q̄ p̄textu huius dubij Pincianæ Cācellariæ auditores, nō fuerūt ausi harū pecuniarū valōrē exprimere, donec Regius Senatus illū prius declarasset, adhuc tñ sub indice lis est.

9 Monterrosus tñ siue q̄sq̄ ille sit, in sua arte notariatus, in pract. tract. 7. fol. 114. & in alia impres. fol. 117. refert in hac Pinciana Cācellaria, anno 1546. iudicatū & declaratū fuisse ut q̄libet ex his solidis, cōputaret ad rōnem q̄ngētorū moropetitorū, q̄b⁹ modo utimur, ita ut donatio absq̄ insinuatione nō valeret, quoad residuū ducētorū, quinquaginta miliū moropetitorū, q̄ est verus valor q̄ngētorū solidorū Castellano, seu aureorū moropetitorū, pōderūve, quos pessas ensayado de oro dicim⁹ cōputādo illos ad p̄dictā rōnē q̄ngētorum moropetitorum.

Verū tñ cū vsq̄ ad dictū annū 1546. in quo p̄dicta sētētia lata fuit, valor Castellani aurei nō ascēderit p̄tū quadrigētorum octuaginta quinque moropetitorū æris, ut patet ex text. in l. 6. tit. 18. lib. 6. in noua legum Regni collect. non video, qua rōne illi quindecim moropetini, q̄ vsq̄ ad quingentos, p̄ dictos iudices fuerunt additi, cuiuslibet Castellano, iure existere possint, cum tpe legis partitæ q̄libet Castellanus aureus, siue moropetinus, ualorem quatuorcentorum & octuaginta quinque moropetitorum (tantum) ascenderet, ut supra retulimus.

10 Quapropter in proposita specie concludo, quod ad hoc, ut uera horum solidorum rō fiat, Castellani, & moropetini aurei, debent cōputari ad rōnē dictorum quatuorcentorū octuaginta quinque moropetitorū, & nō ultra. Cum hic fuerit iustus Castellani, seu aurei moropetini ualor, tpe quo cōditæ fuerunt leges partitæ, ut ex Conar. lib. 1. variar. c. 11. n. 3. & de collatio veterum numismatum, c. 3. n. 4. in fi. & Otalora d. n. 13. clare colligit. Quo fit, ut tunc donatio quingentos solidos excedat, q̄n excederit summa de 224500. moropetitorū, q̄bus hac æra utimur, Et rō potissima, qua moueor est, q̄a q̄n lege pacto siue statuto constitutū fuit, ut p̄ aliquo delicto soluerent tot solidi, seu tot scuta, variatio p̄tij, q̄ postea fit, illius monetæ, nihil addit, uel detrahit ualori seu æstimationi illius monetæ in qua p̄na soluenda erat, quam sniam tenuit Abb. in c. quando de iureiurando, n. 12. Conar. de collatio veter. numis. c. 7. §. ult. Sotus

de iustitia & iure lib. 6. q. 1. art. 2. Medina de re situt. q. ult. Molina de iustit. disput. 278. col. 4. vers. hac tamen ratione, & rursus disp. 312. col. 1. vers. prima est, ubi tenent, q̄ quando in p̄dicta sententia, vel alia dispositione non fuit expressum, ut solueretur talis pecunia, uel talis forma, soluendus est valor quem pecunia habebat tpe p̄dictus, sniæ, vel alterius dispositionis, idque siue pecuniæ creuerint, siue decreuerint, & hæc est pura ueritas ex Boerio dec. 227. Mercado de tract. de ratos y contratos fol. 91. col. 3. vers. que dado loquendo in eo, qui ad tempus aliquid reddere tenebat Ant. Thesau. dec. 226. n. 3. loquendo in locatore ad longum tps & emphyteota, quidquid p̄rium senserint Bart. in l. Paul. ff. de solutio. & Nava. manuali. c. 17. n. 294. & in tract. de cambijs a n. 48. quorum fundamentis erudite respondet Molina in tract. disput. 312. vers. nota conclusio.

12 Et ex supradictis venit intelligendus tex. in S. nos autem instit. de Atiliano tutore, & c. conquirente de officio ordin. ubi Abb. & Fely. late de solidorū materia diuagauerunt, dū deorū valore & qualitate egerunt intelligendusque venit tex. in d. l. 9. tit. 4. p. 5. quod ibi dicit de moropetinis aureis, intelligatur de Castellanis ad rationem 485. moropetitorum æris ex supra relatis.

13 Vnum tamen in pposito animaduertendum erit, quod leges antiquæ de aureis, uel moropetinis aureis simpliciter loquentes, p̄ut est tex. in l. nonnulli ff. de accusatio. & tex. in l. 1. ff. de varijs, & extraordinarijs cognitio. & in l. 2. tit. 1. p. 7. non fuerunt loquutæ de p̄dictis moropetini aureis solidis, & Castellanis æquiparatis, quia illi aurei de quibus in p̄dictis legibus erant quidam alij peculiare nummi, quorum cuiuslibet ualor, ascendeat ad ualorem mille moropetitorum, q̄bus modo utimur, & obseruat Otalor. ubi sup. d. n. 63. vers. an autem. Verū cum ratione temporum, Imperatorum, siue Iuriconsultorum, harum antiquarum monetarum valor fuerit mutatus, qui aliarum monetarum verum valorem indagare conauerit, quo tempore fuerint condita iura de illis loquentia, prius scire debet, quia hoc non p̄termisso, parum, uel nihil ab scopo veritatis aberrauit, ex l. si certum ff. de auro, & argento legato.

S V M M A R I V M.

- 1 *Venditor fundi cum pacto de retrouendendo, ſi illum receit omnes fructus tempore redemptionis pendentes habere an debeat, non habita ratione temporis quo emptor illos curauit.*
- 2 *Ager ſi fructibus iam maturis diſtractus fuit, fructus inter emptorem & venditorem prorata an diuidi debeant?*
- 3 *Fructus pendentes qualiter pars rei dicantur?*
- 4 *Emptor qui venditori receit reddere fundum ex pacto de retro vendendo tenebatur, ſi requiſitus per venditorem, ut pretium rei emptare recipiat & fundum reſtituat, ſi adhuc reddere deſtiteret, & fructus pendentes percipiat. fructus à tempore requiſitionis & mora perceptis reſtituere tenebitur.*
- 5 *Emens cum pacto reuendendi, fructus, rei vendita lucratur, inter: in quod non eſt in mora rei reſtituenda oblaſo ſibi pretio.*
- 6 *Reemptor an teneatur ſoluere cenſum totius anni in quo receit ſi res receita cenſum ſoluere erat obnoxia?*
- 7 *Fructus rei empta ex pacto de retrouendendo, an ſint diuidendi inter emptorem & venditorem, prorata temporis quo quis ex illis rem poſſedit & coluit?*
- 8 *Res quando ex neceſſitate eſt reſtituenda, aliquo certo & determinato tempore, vel etiam ſine temporis preſcriptione, fructus rei illius prorata tēporis quo quis rem poſſidet diuiduntur.*
- 9 *Computatio anni qualiter ſit facienda, ubi fructus prorata anni ſunt reſtituendi, & non quolibet anno duodecim menſium, ſed quolibet biennio aut triennio, fructus colliguntur.*

CAP V T XXVI.

Computatio fructuum pendentium in fundo vendito, cum pacto de retro vendendo, qualiter fieri debeat, in emptorem & venditorem quando venditor rem venditam ex pacto receit?

- 1 **D** Vbitari cōſuevit qualiter ſit faciēda fructuū cōputatio, ſi vēdito fundo cū pacto de retro vēdēdo, vēditor fructib⁹ pēdētibus illum receit, qua in re varij varia ſenſerūt, alij namq. tenuerūt, q^d vēditor q^d fundū receit, omnes fructus pēdentes tēpore reemptionis habere debeat, nō habita rōne ad ratā tēporis quo emptor fundū poſ-

ſederit. Et primus omniū fuit Alex. in l. qui Roma in princ. ff. de verbor. Bald. conf. 383. lib. 4. Caſſan. in conſuet. Burgund. rub. 5. §. 1. n. 25. Aegid. Thom. in tract. de collectis. §. vendentes ſub pacto n. 1. carta 576. & mouentur ex tex. in l. Iulianus. §. ſi fructibus ff. de actio. empt. vbi ſi fructibus iā maturis, ager diſtractus ſit, fructus in emptorē & venditorē, non debent diuidi, & ita ſentit Surd. dec. 291. n. 2. vbi dicit idē eſſe in fundo dato in ſolutū ex Aret. conf. 160 n. 6. pluresq. peculiares caſus cumulat, in quibus conceſſo fundo, fructus etiam conceſſi cenſentur qui eo tpe in illo pendunt.

3 Secundo mouent ex text. in l. ſi. §. fructus ff. qua in frau. credito. & in l. fructus pendentes ff. de rei vendic. quib. iurib. cauēt, fructus pēdentes partē rei eſſe, ſi ergo pars rei ſunt, nimirū ſi fundo reempto, ipſum ſequantē, cum pars non poſſit à toto ſeparari, abſq. rei diminutione uel interitu: nullo ergo modo prorata erunt diuidendi.

Tertio iuuat p̄dicta ſn̄ia, ex tex. in l. 2. C. de pactis inter emptorem, quo iure cauēt, q^d ſi emptor q^d reementi venditori fundū reddere tenebat, fuit requiſitus à venditore, ut p̄tium reciperet, & ipſe nihilominus fructus pēdentes p̄cepit, q̄dēnē ad reſtōnē oīum fructuū, (poſt talem oblationem) perceptorum.

Quarto hæc opinio fomentat ex doct. gl. in c. illos vos de pigno. vbi vendēs cum pacto retro vendēdi, fructus rei vendita lucrat, interim quod non eſt in mora reſtituendi reemptori p̄tium offerenti, ergo a tpe moræ reemptori p̄tinebunt. Et hāc ſn̄iam tenet Guidon Papæ dec. 271. quatenus ibi ſentit quod ille qui fundum a ſe alij venditum receit, integrum fundi cenſum illius anni in quo receit ſoluere debeat, & cum in hoc ſequitur Molina de iuſtitia diſput. 368. col. 1.

7 Secunda opinio fuit, ut h̄mōi fructus pendentes prorata anni quo quilibet fundum poſſedit recipiat, ſecundum diſpoſitionem legis diuortio ff. ſol. mat. & autor huius ſn̄ia fuit Cuma. n. d. l. qui Roma in principio & ibi eum ſequitur Soci. n. 20. idem Cuma. in l. 1. ff. de iure ſiſci Tiraq. de retractu. lib. 2. §. 5. gl. 3. Cagzol. in l. 2. n. 45. C. de pactis inter empto. & vend. & ibi Gozad. n. 130. & hāc qōnem cōiter in praxi ita diſſinitā dixit Couar. lib. 1. variar. c. 15. n. 7. eamq. cōem (quinimo) & magis cōem dixit Ro-

8 Rolan. à Valle *conf. 27. n. 6. lib. 2. Causale. de usufr. mulier. relicto n. 244.* vbi eā ē magis cōmunē dixit, & sū eā pluries iudicatum vidisse testat, & in ciuitate Firmiana, ita ē iudicatum fuisse fateretur Pet. Io. Anch. *qđ. familiari. 13. n. 11. Ioseph. Ludou. dec. 79. n. 7.* vbi ad fundamenta pro cōtraria sententia adducta subtiliter (suo more) respondet. Et huius Inīg ratio ea potissima est: quia in casu de quo agimus, ille primus emptor ratione prācedentis contractus de retrouendendo, necessitatur reuendere rem emptam venditori eam reemere volenti, pretio sibi soluto quod dedit, & de iure quando res aliquo tempore, vel casu euenienti ex necessitate est restituenda, fructus p rata temporis quo quis rem possederit lucratur: ergo & pro rata erunt diuidendi, ita Bar. communiter receptus in *d. l. diuortio, nu. 10. Greg. in l. 26. tit. 11. p. 4. gl. verbo, quantos, Burgos de Paz in procmio legum Tauri. n. 74. Gutt. q. canonic. 33. n. 31. Aiora de partitio. 1. p. c. 9.* idque latius retulimus *supa comput. 20. n. 7.* & hac est humanior opinio, licet contraria sententia in puncto iuris sit conducibilior, in casu de quo agimus, eo quia negari non potest quin iste reemptor rem iure dominij habet, nullo habito respectu ad onera rei. Et hanc sententiam tenet Anto. Thesaurus post hac scripta visus, *dec. 56. per totam, quem omnino videas.*

Et tenendo istam sententiam, tanquam in praxi magis receptam, eam intelligo ueram & indubitabilem, quando retrouenditio facienda foret pro eodem pretio: secus tamen si hac conditio primæ venditioni non fuisset adiecta, qđ tali casu non deberent tradi fructus pendentes pro eodem pretio, sed pro pretio currenti tempore retrouenditionis, arbitrio boni viri. Et ita declarant Doctores in locis supra proxime citatis.

Vt autem errare non possis in hac compu-

9 tatione fructuum rei reemptæ pro rata facienda, cape regulam appositam per Ioseph. Ludou. *d. dec. 79. n. fi.* vbi ita computationē nostram faciendam reputat, videlicet, ut si sint poma, eo quod pomarij singulis annis fructum producant, annus computetur ad rationem duodecim mensium. Si oliuæ & singulo biennio ferant fructum, annus erit vnginti quatuor mensium, quia biennium pro vno anno habetur & computatur.

Si vero sit terra magensatica, quæ quolibet anno cum dimidio fructus reddit, annus erit decem & octo mēsiū, si triennio (quolibet) vel quinquennio triennium vel quinquennium pro vno anno computabitur, Facies igitur duodecim partes fructuum, & habita ratione istius anni, & temporis retro venditionis, facies tot partes, quot mensibus tu possidisti & reemptor est possessurus. Nam si tu tenuisti terram magensaticam duodecim mensibus, deinde venditor illam reemit, ex quo ad finiendum annum sex menses deficiunt, diuides fructus in tres partes, & duas pro te retinebis, alteram vero reemptori attinebit, ex quo pro tertia parte qua fructus nascuntur, & maturantur, terram retinuit, siue possedit, resectis expensis illius tertię partis, quam computationem deduxit ex Bal. in *l. adem, C. loca col. 1. lex & las. in d. l. diuortio S. quod in anno n. 5. & eam refert & sequitur Canalcán. de usufructu mulier. relicto n. 245.* Recteque respondisse Rolan. *conf. 87. n. 29. vol. 1.* constat, quatenus consuluit, non cecidisse a iure suo emphyteotam propter canonem non solum intra biennium, de bonis & rebus voscatis & syluatis, cum singulo quinquennio soleant fructus ex illis colligi. Quo fit, ut in simili casu commissum non incuratur, nisi ultra decennium steterit in mora soluendi canonem siue pensionem.

FINIS.

SUPERIORVM PERMISSV.

I N D E X LOCVPLETISSIMVS, RERVM

OMNIVM SENTENTIARVMQVE INSIGNIVM,
quę in hoc tractatu de Ratiocinijs administratorum, & alijs
Computationibus continentur, in ordinem
Alphabeticum congestus.

ABSENTIA longa, simul cū publica mortis fama, an mortem alicuius absentis probet. c. 6. nu. 47.

ABSENS ubi aliquis est per spacium viginti annorum, ut de eius vita ignoretur, venientes ab intestato rationem ab administratoribus suorum bonorum petere poterunt, & reliqua proportionibus hereditarijs accipien: sub fideiussione, quod illi (quādoquē reddente) rationē insolidū reddet, & reliqua soluet. c. 6. n. 49.

ACCIDERE quę solent, quando inspicere, & providere debeat administrator. cap. 6. nu. 69.

ACCQUISITA per clericū intuitu Ecclesię meo iure ipsi Ecclesię acquiruntur quid ve in hoc Hispanorum consuetudo introduxerit, comp. 20. nu. 23.

ACTIO iniuriarū datur contra illū qui turbat alterum in usu rei sue. cap. 6. nu. 36.

ACTIOE civili intentata, an & quando ad criminalem redde liceat. cap. 20. nu. 5.

ACTIOE civili intentata pro reddenda ratione, si administrator illam reddere detreſcet, vel admodum intricatam præstiterit ut vix intelligi queat, an adversus talem administratorem tortura peti valeat. cap. 20. nu. 1.

ACTIOE civili a parte intentata, licet possit ad criminalem reddere non tamen potest interim quod actio civilis pēdet.

ACTIONES, & vendi & cedi possunt. c. 17. n. 6. c. 20. n. 6.

ACTOR universitatis rationem reddere tenetur. c. 2. n. 20.

ACTOR debet sequi forum rei c. 7. nu. 1.

ACTUS iure prohibitus, non firmatur iuramento. c. 10. n. 20.

ACTUS alioqui nullus totaliter convalescit, si is in cuius præiudicium fuit factus ab illo non appellaverit, vel reclamaverit. cap. 33. num. 15.

ADMINICULA multa ex quibus fides adhiberi debet libris camporum, & mercatorū cumulat Guidon Papæ c. 11. n. 25.

ADMINISTRATOR notabile negligētiā committens, iure ab administratione remouetur. cap. 6. sub. num. 7.

ADMINISTRATOR si veram & rectam rationem non reddit, ut falsus puniri potest cap. 1. n. 7.

ADMINISTRATOR si veram & rectam rationem non præstiterit infamia notatur, c. 1. sub nu. 7.

ADMINISTRATOR præsumitur adhibuisse diligentiā necessariā ad bene recteque administrandum. cap. 19. n. 23.

ADMINISTRATOR quilibet, siue necessarius siue voluntarius, a parte vel lege constitutus, vel etiam is qui siue mādato administravit, illis quibus interest rationem reddere compel-

litur. cap. 32. num. 2.

ADMINISTRATIONIS rationē, etiam summus pontifex reddere debet. cap. 2. sub num. 32.

ADMINISTRATOR interim, quod sue administrationis rationem non reddit ad sacros ordines promoueri non debet. c. 4. n. 1.

ADMINISTRATOR bonorū publicorū vel priuatorū, non est recipiendus ad religionē, interim, quod rationem non reddit, & reliqua soluit, cap. 4. num. 3.

ADMINISTRATORES bonorū particulariū personarū, non debent cōdēnari ad interesse pecunię, nō collocatæ, c. 34. sub. n. 12.

ADMINISTRATORES duo, si eiusdē patrimoniij fuerint constituti, & vnus dūtaxat administravit, an etiam qui non administravit pro reddēda ratione possit cōueniri, ante q̄ qui gessit excutiat, c. 4. n. 12.

ADMINISTRANS socius, an prius quam socius qui non administravit, pro reddēda ratione, & reliquorū solutione debeat conueniri. cap. 4. num. 13.

ADMINISTRATOR alieni patrimoniij, si in expensis necessarijs deficiat, ab administratione remoueri potest. cap. 6. nu. 9.

ADMINISTRATORE bonorum, ultimo supplicio damnato, executio sententię retardatur, si ab eo rationes reddi postuletur, interim quod rationes reddiderit. & quid hoc casu index facere debeat. cap. 4. num. 18.

ADMINISTRATOR Regij patrimoniij, qui aliquid in rationibus, sibi retinuit, & dolose reddere & sibi onerari prætermisit, qua pœna sit plēdendus. cap. 9. sub n. 69.

ADMINISTRATOR, de fuga suspectus, si carceribus fuit mancipatus & factō calculo in nullo reperiatur debitor, etiā si actor appellauerit, eo quod male dicat indicatum, appellatione remota libere relaxatur. c. 4. n. 20.

ADMINISTRATOR, an possit compellere dominum, ad hoc ut rationem administrationis recipiat. cap. 4. n. 24.

ADMINISTRATOR, an aliquo modo vel ipse de reddendis rationibus liberari valeat. cap. 5. nu. 25.

ADMINISTRARE proprias res, an quis possit ante vigesimum quintum annum. cap. 6. nu. 23.

ADMINISTRATOR si ante redditam rationem de factō ad religionē sit admissus, & efficiatur professus, quid agendū sit ad hoc ut rationes reddat, & reliqua restituat. c. 4. sub. n. 3.

ADMINISTRATIONEM si quis extra locum sui domicilij peregit, non debet in loco domicilij conueniri pro reddēda ratione, sed in loco administrati negotij. cap. 7. n. 2.

ADMINISTRATORIS bona sita in loco sui domicilij, si nō sufficient pro reliquorum solutione, an remittendus sit administrator ad iudicem loci ubi peracta fuit administratio. c. 7. n. 5.

a A dmi.

Administratori si concessa fuit administratio sub huiusmodi p^{re}stis, scilicet, quod continuo & perpetuo administret, nec ab eo ratio exigatur, & quod ea petita suo simplici dicto credatur quid huiusmodi p^{re}stis illi profint. cap. 6. sub n. 83.
Administrare non possunt tutores & curatores ante inuentarij confessione, nisi ea que tēpore perire possent. cap. 9. n. 3.
Administrator omnis qui lege, consuetudine, vel p^{re}stio rationi reddenda est obnoxius, inuentarium facere, & illum in rationibus exhibere debet, c. 9. n. 14.
Administrator qui priuatam gerit administrationem, sufficit, quod saltem simplicem bonorū descriptionē faciat nisi quando ab illo cuius intererat petitum fuit ut solemne inuentarium fieret, quia hoc casu non prodest sola bonorum descriptio, cap. 9. nu. 65.
Administratores caveant, ne de mendatio in rationibus conuincantur, quia ex hoc solo in dnbis parcellis iuste condemnari possunt. c. 9. nu. 71.
Administrator qui rationē rectā & veram reddere intendit, codicem siue librum rationum, ubi contineatur accepta & data introitus & exitus, coram ratiſcinatoribus exhibere debet cap. 10. num. 1.
Administratori dicenti se librum rationū non confecisse, an fides adhiberi debeat, c. 10. nu. 2.
Administratori pro reddendis rationibus, duplici remedio conuenitur, & an libellus generalis, in quo petitur, ut reddat rationes substituatur. cap. 4. num. 17.
Administratori, an sit credendū, quando confitetur se librum rationis fecisse, attamen illud perdidisse, an vero iuramentū in litem aduersus eū deferri valeat cap. 10. nu. 3.
Administratori si promissit dominus, quod simplici eius dicto fidem adhibebit, an ex hoc videatur liberatus a necessitate cōficiendi librum rationū & illius exhibitione. c. 10. num. 7.
Administrator qui in reddendo rationes fuit contumax, & ob id in carcerem detrusus, an antequam relaxetur a carcere, teneatur reficere parci aduersa expensas factas ratione defecitū, in quibus iam fuit cōdemnatus. cap. 40. nu. 23.
Administrator non tenetur exhibere librum rationis, extra locum administrati negotij cap. 10. nu. 24.
Administratores omnia singulariter, explicite, & particulariter, in libro rationis scribere debent. cap. 10. nu. 59.
Administrator an teneatur probare, quod parcella in libro rationis conscripta, vera sint. cap. 10. num. 59.
Administratores qui ante redditam rationē, in Regnū Portugalię se fugiendo contulerunt, an ab illo extrahi possint & quid hoc casu fieri debeat. cap. 4. nu. 11.
Administrator si traficauit cum pecunia sui domini dominus possit petere ut lucrum sibi restituatur, an vero ad maiores vsuras illius pecunie duntaxat teneatur. cap. 14. n. 37.
Administratores ad emendum constituti tenentur emere pro suis principalibus. c. 14. n. 38.
Administrator quilibet fructuum per negligentiam suam non perceptorum onerari debet. cap. 16. nu. 1.
Administratores qui bona suorum dominorum licitare & vendere debent ad euitandam omnem calumniā prius illa estimare facere debent. cap. 16. nu. 7.
Administrator si exhibet in rationibus instrumenta locationum aliquorū annorum non vniformia, & aliorum annorū

non producat, qualiter debeat onerari administrator pro fructibus illorum annorum de quibus arrendamenta non producantur. cap. 16. nu. 40.
Administrator ad restitutionem tritici vini aut olei condemnatus, de estimatione quanti plurimi, a die morte condemnatus venit. cap. 17. nu. 7.
Administratori culpa est adscribenda, si triticum absque domini mandato, vel permissu, non instante precisa necessitate distraxit, ante tempus ex consuetudine prudentis patris familias destinatum, veluti ante mensem may, vel ordinem ante mensem martij, etiam si ex pretio fundum pro domino emerit. cap. 17. nu. 8.
Administrator non debet onerari de estimatione quāti plurimi si non misit triticum, vel ordeum domini sui, ad mercata extra urbem, ubi cariori pretio eo tempore vendebatur. cap. 17. num. 25.
Administrator si domum domini sui non fulxit, vel vineas non coluit, de damno ex simili negligentia contingenti & obueniente oneratur cap. 17. nu. 28.
Administrator positi vel horrei publici, vel minoris, seu alterius domini si facta testā non habuit, & ob id aquis, vel syllicidijs frumentum fuit putrefactū, de tali damno oneratur. cap. 19. nu. 2.
Administrator qui edificia domini sui ruinam minantia non reparabit, & ob id fuerunt collapsa de damno hoc poterit onerari cap. 19. nu. 3.
Administratio bonorū alicuius iam diu absētis qualiter propinquioribus sit discernenda. cap. 6. nu. 48. & 49.
Administrator, condutor, vel usufructuarius qui in locum arborum vel vitū, & ciparū, desiccatarum, alias, non substituit, & plantauit, an de damno ex hac negligentia proprietario bonorū, vel domino resultati onerari possit. c. 29. n. 11.
Administrator negligens in sciendis pupilli, vel domini debitoribus, si ipsi interim efficiantur non soluendo, an debito amisso, ipse administrator amissio sit adscribenda. c. 19. n. 21.
Administrator in dubio diligenter administrasse presumitur. cap. 19. nu. 23.
Administrator, tenetur praeuenire que accidere possunt, nec ei dicere licet, non putaram. cap. 19. nu. 31.
Administrator, si elegit sibi coadiutorem cōmuni reputatione fidelem, & ille doloſe administrauit, an de damno dolo, negligentia, vel delicto ab ipso commisso ipse administrator onerari valeat. cap. 19. nu. 54. & 55.
Administrator qui tēpore susceptę administrationis iurauit accepta restituere, an cōpensationē obijcere valeat. c. 21. n. 8.
Administrator qui librum rationū, vel inuentariū non exhibet in rationibus iuramento in litē ob id parti aduersa delato, an pro eo, quod in litem incauerit, statim exsecrari valeat. cap. 21. nu. 26.
Administrator cum libera, an possit non solum civiliter, verū & naturaliter debita soluere. cap. 23. nu. 3.
Administrator cui libera & generalis administratio concessa est quibus casibus bonam fidem in soluendo agnoscere possit cap. 23. num. 6.
Administrator bonorum fiscalium, neque vnum nummum ex suo capite & aq̄librio soluere p̄ abiq̄ liberatione. c. 23. n. 7.
Administrator & si generalem cum libera habeat illa generalis

Memorabilium Index.

- valis otestas restringi debet ad ea qua iuris necessitatem habent.* cap. 23. nu. 8.
- Administratores cui libera, an solvere possit debita domini de quibus ex dicto vnus testis duntaxat constat.* c. 23. n. 11.
- Administratores an possint agnoscere bonam fidem soluendo censum siue annum redditum, quod ab antecessore, vel domino reperit fuisse solutum.* ca. 23. nu. 28.
- Administratores qui pro se exonerando, exhibet instrumentum debiti sui domini cancellatum, an a totidem pecunia sit exonerandus.* cap. 3. nu. 30.
- Administratores cum libera a lege licet per solam suam confessionem de recepto non possint a domino suo preiudicare secus tamen erit si habeat liberam ab homine.* c. 23. nu. 43.
- Administratores an donare possint exercendo liberalitatem de bonis sui principalis.* c. 24. nu. 1.
- Administratores cui libera, an possint remittere debitum liquidum domini sui.* cap. 24. nu. 5.
- Administratores licet remittere debitum domini, debitore extrema egestate laborante.* c. 24. n. 10.
- Administratores qui ex bonis domini donationem remuneratorem fecit, debet exprimere in specie quibus de causis motus id fecerit.* cap. 24. n. 30.
- Administratores alguacelli & executores vendentes bona, an possint dare promissum, & alliciant emptores ad emendum cariori pretio.* cap. 24. nu. 38.
- Administratores rerum publicarum quo casu promissum conditoribus publicorum redditum donare valeant.* cap. 24. numero. 39.
- Administratores qui pauper erat tempore suscepta administrationis, & in fine diues reperitur, an ditatus presumatur de bonis & pecunijs eius cuius bona administravit.* cap. 42. sub. nu. 17. vers. quo circa.
- Administratores executatus pro reliquis vnus administrationis, an possint opponere compensationem & alia quantitate sibi ex alia causa & statione a domino debita.* cap. 36. nu. 3.
- Administratores si duplicem quitationem producat, an ex eo vis reliqua soluisse sit presumendum.* c. 39. nu. 25.
- Administratores condemnatus ad reliquorum solutionem si intra annum reliqua restituat neutique de mala administratione puniatur.* c. 42. nu. 19.
- Advocatus qualiter estimationem quanti plurimi articulare debeat.* cap. 17. nu. 23.
- Estimatores a paribus, electi quando ad estimandum compelli possint.*
- Estimatoribus discordantibus, coaceruande sunt summe in quibus discordant & facta diuisione in tot partibus quot sunt estimatores quot attigerit vnique aequali summa erit verus valor rei estimata.* cap. 32. nu. 4.
- Estimatio succedit loco rei, quando res non potest reperiri eiusdem bonitatis qua reddi debet.* c. 17. nu. 5.
- Estimatio rei non ultra crescit, quam vsque ad tempus quo res estimata viuere presumitur.* cap. 17. nu. 12.
- Estimatio tritici, an post triennium incrementum recipiat.* cap. 17. nu. 14.
- Estimatio fructuum per tutorem consumptorum debet regulari secundum valorem temporis in quo fuerunt fructus consumpti.* c. 17. nu. 19.
- Estimatio alicuius rei non ex eo recte probatur, quod appareat quod aliquo die similes res pro tanto pretio fuerint vendita.* c. 17. nu. 21.
- Estimatio quanti plurimi, non consideratur ubi debitor suis interpellatus, per procuratorem creditoris, non ostenso procuratorio, siue mandato ad recuperandum, & quitandum debitorem etiam, si debitor non petierit ut sibi ostenderetur mandatum.* cap. 17. nu. 28 & 29.
- Estimatio operarum alicuius arbutanda est inspectis & consideratis robore, & tate industria, & alijs qualitatibus eius cuius opera estimantur.* cap. 22. nu. 14.
- Economus ratione economatus salarium, aliudve stipendium habere debeat.* cap. 27. nu. 50.
- Affectio in nummis non consideratur, comput. 9. nu. 8.*
- Affectio testatoris, quando sit consideranda iuxta ordinem scripturae, in legatis in testamento relictis.* compu. 10. n. 12.
- Agendum nimis dure non est cum administratoribus in redactione rationum.* c. 10. nu. 57.
- Ager si fructibus iam maturis venditus sit, an sint, pro rata inter emptorem & venditorem diuidendi, quando nihil de fructibus dictum fuit.* compu. 26. nu. 2.
- Aiora sententia circa intellectum Aut. nouissime. & de administratione multatur.* c. 13. nu. 18.
- Alexander cognomine magnus qualiter consuevit mittere indices in provincias instructos.* cap. 26. nu. 32.
- Alimenta nunquam presumuntur, ex affectione, vel charitate donata, nisi ex alijs coniecturis hoc appareat.* c. 22. nu. 19.
- Alimentatus quis presumitur a domino domus in qua habitauit, vel hospitatus fuit nisi contrarium probetur.* c. 22. n. 3.
- Alimenta an ex charitate fuerint alicui ministrata, ex coniecturis iudicatur.* c. 22. nu. 18.
- Alimenta modica a patre filio concessa, ex affectu paterno concessa presumuntur, secus ubi fuerint magna, & filius habebat unde viuere posset.* cap. 32. nu. 31.
- Alimenta concessa per tutorem, vel curatorem pupillo, vel his quibus minor ea donare de iure tenebatur, in calculo sunt recipienda.* cap. 22. n. 41.
- Alimentarius si secundum eius qualitatem seruando possit alimenta sibi querere, alimentator ab onere alimentandi liberatur.* cap. 22. nu. 49.
- Alimenta pauperi decurioni, vel alij prestanda, an debeat in proprietate constitui, & assignari.* cap. 24. nu. 37.
- Alimenta si impuberibus sint relictis, masculo vsque ad annum decimum octauum, femine vero vsque ad quatuordecimum sunt prestanda.* compu. 4. nu. 3.
- Aliud pro alio inuito creditore quando soluitur.* cap. 17. nu. 1.
- Amissio operarum socij, non consideratur neque computatur inter damna societatis.* compu. 22. n. 11.
- Antimonia legum partitarum circa computationem enormis lationis declaratur.* compu. 6. n. 3.
- Anni computatio, varie apud antiquos & modernos fieri consuevit.* compu. 21. nu. 1.
- Annum dupliciter considerandum quoad partitionem bonorum computat.* 21. nu. 4.
- Annum naturaliter consideratus & computatus, quibus constet diebus & a quo die computari debeat.* compu. 21. n. 5.
- Annum secundum casus contingentiam consideratus, qualiter*

computari debeat, comput. 21. nu. 6.
 Annus respectu vindemiae ab una ad alteram vindemiam
 computatur compu. 21. n. 7
 Annus quo ad mensium recollectionem qualiter computetur,
 compu. 21. nu. 28.
 Appellare non licet a sententia, qua administrator condem-
 natur, ut rationem suae vilicationis reddat, dummodo prius
 constituit illum administrasse, cap. 4. nu. 5.
 Appellatio a precepto de exsequendo reliquatum, ab uno
 calculato um partium, & tertio ubi a iudice fuit confir-
 matum, si non interponatur intra tempus ad appellandum
 a iure constitutum, non suspendit executionem. capit. 33.
 numero. 14.
 apocha de recepto a calculatoribus Regijs, administratori con-
 cessa, an fisco praedictet. cap. 23. nu. 40.
 approbare videtur quis condemnationem sibi factam, quan-
 do petit terminum ad soluendum. cap. 10. nu. 28.
 argentarios & denarios idem olim fuisse probatur. capit. 11.
 numero. 13.
 argentariorum munus, quod sit ostenditur. capit. 11. nu.
 mero 4.
 argumentum de re ad personam quando sit, validum. comp.
 15. numero. 9.
 argumentum de venditione ad locationem, & de contra de lo-
 catione ad venditionem, an validum sit. cap. 16. nu. 3.
 argumentatio hac, quis tenetur facere inventarium, ergo ob
 eius omissionem contra illum iuramentum in litem deferri
 potest, non semper procedit. cap. 9. nu. 26.
 articuli qualiter sint formandi, ab probationem lucri cessantis.
 cap. 19. num. 26.
 articuli dubiorum inter calculatores emergentium, qualiter &
 a quibus formari debeant, ad hoc ut super illis votum
 suum praestet tertius in casu dispo. dia nominatus. capitul.
 32. numero. 15.
 arbiter solam aequitatem, praeculis habere debet. capitulo.
 32. numero 8.
 arbitratoris officium si quis non assumat inter litigatores qui
 litem suam eius arbitrio reliquerunt, an peccet mortaliter.
 cap. 8. sub. num. 7.
 asessor an possit vivere alio tempore, quando fuit impeditus
 propter infirmitatem. cap. 27. num. 24.
 as regulariter in duod. im. unicas dividitur. compu. 11. nu. 1.
 attentatas per iudices inferiores, vel decuriones, in his quae
 bonam gubernationem respiciunt, non debent facile a su-
 premis iudicibus revocari. cap. 31. sub. nu. 25.
 auditores si dicant in sententia ratiociniorum, quod reseruant
 in se nominationem tertij, vel calculatoris in defectum par-
 tis non nominantis, quid huiusmodi verba importent. cap.
 32. numero. 10.
 auus, vel avia pro reliquis tutela nepotis, an possit incarcera-
 ri. cap. 35. num. 6.
 azonis & Accusii sententia refertur circa computationem
 enormissima lationis, comput. 6. nu. 4.

Baldi & Socini sententia dubia, quatenus tenent quod su-
 per liquidatis, iudex executor pronunciare debet, quan-
 ta sint reliqua antequam reliquatum exsequatur. capitul.
 33. numero. 3.
 Baldi sententia interpretatur, in auth. sacramenta puerum,
 nu. 14. C. si adversus venditionem. cap. 40. nu. 14.
 Benaventanorum Comitum magnitudo & excellentia, ex co-
 muni Hispania loquendi consuetudine demonstratur. capit.
 28. numero 21.
 Beneficiatus, an decimas illius temporis quo a suo beneficio
 fuit absens iure percipiat. c. 28. nu. 12.
 Beneficia Ecclesiastica non debent conferri ei qui cum admi-
 nistrasset bona Regis, vel privati, nondum administratio-
 nis rationem reddidit. cap. 4. nu. 2.
 Beneficiato vagante, qualiter eius beneficio de administratore
 sit providendum. cap. 6. sub. nu. 53.
 Blanditiae & obsecrationes dominorum erga subditos, in fiam
 oppressionis habet. cap. 7. nu. 4.
 Bobadilla in sua politica agregavit. 13. casus in quibus clerici
 coram secularibus iudicibus possunt conveniri capitulo. 7.
 numero 30.
 Bobi tritianti non debet os alligari. cap. 30. sub. num. 22.
 Bona hospitalis non dotalia, sed aliunde quasita, si vendantur
 & incantentur arbitrio iudicis sunt preconizanda. capitul.
 16. numero. 12.
 Bonafides adesse non praesumitur, in venditione, vel locatio-
 ne, in qua forma & solemnitas, iuris non fuit servata. cap.
 16. numero. 25.
 Bona immobili administrata, an statim finita administratio-
 ne a domino intrari & occupari valeant, etiam si nondum
 conflet an dominus in aliquo sit reliquatus ratione admi-
 nistrationis. cap. 4. num. 25.
 Bona immobilia in diversis locis existentia, debent iudicari
 secundum consuetudines loci ubi dominus commoratur. c.
 29. numero. 22.
 Bona curatoris ad litem, an minori sint tacite hypothecata pro
 mala litis administratione, & procuratore. capitul. 39.
 num. 3.
 Bona curatoris prodigi, furiosi, surdi, vel mentecapti, an taci-
 te sint pro reliquis administrationis hypothecata. capitul.
 36. numero. 4.
 Bona administratoris, maioris absentis, an tacite sint hypo-
 thecata absenti cuius bona sunt administrata, pro reliquis
 administrationis, & quid de curatore bonorum, capti ab
 hostibus, cap. 86. nu. 5.
 Bona dotalia uxoris etiam si tacite sint hypothecata pro mala
 primipilli administratione a marito facta. Non tamen lo-
 cum habet hypotheca in bonis parafernalibus. capitul. 39.
 num. 11.
 Bona mariti quando censeantur hypothecata uxori, pro mala
 bonorum dotantium vel parafernalium administratione,
 capit. 39. num. 12.
 Bona administratoris Ecclesiae, an tacite pro mala administ-
 ratione rerum Ecclesiae censeantur hypothecata, capitul.
 39. numero. 13.

Bona

Memorabilium Index.

Bona administratoris hospitalis, an tacite censeantur hypothecata pro mala administratione, cap. 39. nu. 14.

Bona per prelatum quasita durante prelatura, tam ex bonis patrimonialibus quam ex acquisitis intuitu Ecclesie, acquisita censeantur Comp. 9. nu. 4.

Bona fidei possessor qui meliorationes in re aliena fecit, lucrativè irrevocabilitè fructus ipsarum meliorationum, comp. 3. numero. 3.

Bona fidei possessor respectu fructuum quos non facit suos, & restituere tenetur, similis est male fidei possessori, capit. 13. numero. 6.

Bona debitoris si addita sint creditori pro debito vini, frumenti, olei vel similis speciei, & creditor ex illis bonis vinum, frumentum, aut oleum collegit, an ipso iure facta censeatur compensatio de specie ad speciem, comput. 14. num. 20.

Bona immobilia minorum que aliqua ex causa necessaria venduntur, quanto tempore debeant subastari, capitul. 6. numero. 17.

Bona illius qui iam diu absens est, debent dari propinquioribus in administratione, sub fideiussoribus, capitulo. 6. num. 48. & 49.

Bona capta ab hostibus si administratori tradita sint, an talis administratoris bona pro damnis mala administrationis sint tacite hypothecata, cap. 39. nu. 5.

Calculator à parte vel à iudice, in partis contumaciam nominatus an acceptare officium calculandi compellatur, capit. 8. nu. 3.

Calculatores qui à Republica ipsa non sunt deputati, minime ad calculandum adstringi possunt, cap. 8. nu. 5.

Calculatores qui steterunt in mora calculandi, an teneantur parti lesa ad interesse quod ex alimora resultavit. c. 8. n. 9.

Calculatores, si de rationibus dispunderent rationes quas distrabendas assumerunt, quibus remeant à iudice sint compellendi capit. 8. num. 10.

Calculatores post dispunderas rationes, vota sua reddere & coram iudice producere recusantes, possunt incarcerationi donec illa coram iudice producant cap. 8. nu. 11.

Calculatores si ob non dispunderas rationes carceri sint mancipati, & adhuc permaciter illas distrabere nolint, possunt illis interdici alimenta, donec officium quod assumerunt adimpleant. cap. 8. nu. 12.

Calculatores antequam rationes dispunderere incipiant quid iurare debeant, cap. 8. nu. 21.

Calculatores inter priuatos adstringendum rationes electi, an iurare debeant antequam ratiocinare incipiant, quod fideliter rationes dispunderent. cap. 8. nu. 22.

Calculatas fuisse rationes, & tot reliqua stetit, an testibus probari possit cap. 42. sub. nu. 19.

Calculatores à iudice vel partibus nominati, an aliquam causam cognitionem habeant. cap. 8. nu. 24.

Calculatores non secus ac arbitri reputantur. cap. 8. nu. 27.

Calculatores ex legis regie dispositione non possunt de articulis in iure consistentibus aliquid arbitrari, sed dumtaxat licentiam habent, mathematicè calculandi, & rationes iudici presentandi, capit. 8. num. 25. & 26.

Calculatores si iuxta iuris dispositionem condemnauerint tutorem vel alium similem administratorem i iuris, vel legi in interesse pecunia pupillaris que non fuit collocata, vel fuit in proprios usus conuersa, an eorum votum debead per iudicem confirmari etiam si lege resistente factum sit, capit. 8. num. 29.

Calculatores à iudice vel partibus nominati, an à parte que illos non nominavit recusari valeant. cap. 8. nu. 13.

Calculatores à partibus nominati, an si inter se dissentiant possint tertium alium calculatorem nominare. c. 32. nu. 3.

Calculator qui dolo animi sui votum reddere detrahit, parti lesa ex hoc ad interesse obligatur. cap. 31. nu. 18.

Calculator (in contumaciam partis non nominantis) à iudice electus si conformis sit cum alterius partis calculatore, & utriusque votum à iudice sit confirmatum, an executioni mandetur semota appellatione illius qui nominare calculatorem detrahit cap. 33. nu. 32.

Calculatores tertij à iudice nominati si tum voto alterius ex calculatoribus partium concordet, an secuta iudicis à probatione semota appellationi executioni mandetur. capit. 33. numero. 7.

Calculatores regij patrimonij si in rationibus dissentiant, quid hoc casu fieri debeat. cap. 33. nu. 11.

Calculator communis dicitur, qui ab utraque simul parte fuit electus & nominatus cap. 33. nu. 17.

Calculatio erronea (dolo de errore) executioni mandari non debet, cap. 38. nu. 2.

Calculus à iudice nondum approbatus, non constituit quem debitorum. cap. 31. sub. nu. 9.

Calculus errore factus, habet implicitam quandam falsitatis & doli speciem. c. 38. nu. 5.

Calculatores ex dispositione iuris regij, non possunt se intrinsece, circa parcelas in iure consistentes accommodandas, cap. 38. num. 6.

Calculatio facta contra iuris dispositionem, etiam si iudice fuerit approbata & confirmata habetur ac si facta vel confirmata non fuisset capit. 38. nu. 7.

Calculi error quousque retrahari valeat c. 41. nu. 15.

Campforibus & Bancharijs, non scribentibus libros suarum rationum, iuxta formam contentam in lege regni pena mille ducatorum imponitur. cap. 11. nu. 20.

Campfor vel mercator, si transmisit literam de receptis, ad alium correspondentem, sua huiusmodi verbis compositam. Dabis Titio mille pro eadem summa & quantitate a me de manu sempronij pro illo recepta, an dato quod dicta parcella de mille à sempronio receptis, non reperiat scripta in libro illius remittentis, litera dicta probet contra talem Titium in fauorem sempronij rationem reddendis. cap. 12. nu. 64.

Canonico iure si quid decisum non sit, ad decisiones iuris civilis in simili casu loquentes recurritur, cap. 29. n. 12.

Capitulum sede vacante administrans negotia episcopatus, rationem reddere tenetur. cap. 3. nu. 9.

Capere & non si fideiussor ut fideiussor, an tanquam alius capere valeat cap. 17. nu. 3.

Capitula computationis, non ex eo solum connexa dicuntur, quod sub vno generali iure possint comprehendì, sed quando

Rerum & Sententiarum

- quando non potest bene unius ratio sine alio discerni cap. 12. numero. 22.
- Capitale semper saluū in societate praesumitur, nisi damnum secutum, vel amissio probetur, c. 21. nu. 7.
- Capre quo tempore sobolis procreationi sint aptae, quo ut tempore inutiles efficiantur. c. 18. n. 18.
- Captura de pluribus piratis, vel ribaldis siue latronibus & grassatoribus quibus expensis fieri debeat. c. 25. nu. 21.
- Cassatio partis, inducit confirmationem in aliquo. c. 32. n. 30.
- Castellanus aureus cuius olim & hodie sit valor. cap. 27. nu. 14. & comput. nu. 17.
- Castellani moropetini auri valor, & soliti antiqui de quo in legibus Iustiniani, idem prorsus. compu. 25. nu. 8.
- Castellanus de quo in legibus partitarum computari debet ad rationem quingentorum moropetinorum quibus hac tempestate utimur comput. 25. nu. 10.
- Castrensis, vel quasi castrensis peculij fructus, an a curatore decimari valeant cap. 29. nu. 14.
- Casus omisus relinquitur sub dispositione iuris communis. e. 28. nu. 6. & 36. nu. 7.
- Casus qui non reperitur expresse permissus, subiacet regula prohibitionis. cap. 6. nu. 32. & 31. nu. 19.
- Casum fortuitum non recte quis probat per suum iuramentum quis ex contractu tenetur. cap. 27. n. 14.
- Casus impediens ab initio, si ex post facto superueniat, tollit iam factum. comput. 16. sub n. 5.
- Casus duo a lege aequiparentur, lex nova circa unum ex illis disponens, an ad alterum suam dispositionem extendat. capit. 33. num. 9.
- Cassalupi sententi in trañ. de arbitris declaratur. capitul. 31. numero. 19.
- Cassam expensis non habere scriptam in libro rationum, vel talem a habere qua intelligi, & dispungi nequeat, a pari procedunt. cap. 10. nu. 51.
- Cassam dixit Bald. aptam, potentem, vel coherentem esse oportere. cap. 10. nu. 52.
- Causae quando sunt diuersae, variatio non improbat. capit. 12. numero. 8.
- Causa quaelibet iusta & honesta, iustificat donationem promissi (vulgo promissa) ab administratore de bonis domini concessis. cap. 24. nu. 40.
- Causa liquidationis habetur, ut incidens in executione sententiae, & assumit naturam causae principalis. capitul. 33. num. 14.
- Cautela ad hoc, ut administrator pro ratione reddenda contentus erit solutionem interesse a die interpellationis. c. 4. sub. num. 21.
- Cautela pro administratore qui praedij subhastatis, non inuenit conductores. cap. 16. nu. 42.
- Cautela qua adhiberi possit ut semel dispunctis seu calculatis rationibus, administrator circa illas nequeat amplius molestari. c. 41. nu. 2.
- Census ad vitam unius, vel duorum qualiter hodie in Hispania computentur com. 2. nu. 7.
- Casari, a Marco Antonio, fuit obiectum in praetensione Romani Imperij, quod annum agetarium habuisset. c. 11. n. 2.
- Cessione tutori, vel curatori de debito facta contra minorem, an possit in rationibus tutela, vel cura compensare cum alia simili quantitate a se debita. capitul. 23. num. 59.
- Citatio an fieri debent pro rationibus dispungendis, positi administratori, cap. 31. sub n. 21.
- Citatio non solum in actibus iudicialibus verum & in extrajudicialibus aliquando necessario requiritur capitul. 34. num. 2.
- Cives qui mutuauit pecuniam Regi, pro regni necessitate, an licite possit petere, vel recipere interesse pro eo, capit. 25. numero. 30.
- Ciuitatis decuriones an onerari possint de damno tritici in publica camera, seu annona corrupti, eo quod illud non diuiderent inter vicinos populi, ad renouandum ex futura proxima fructuum collectione. cap. 17. nu. 38.
- Ciuitas si habeat syndicum, siue generalem procuratorem de publico salariatum, isque alibi extra urbem profisciscatur pro peragendis Reipublicae negotijs, an aliud extraordinarium salarium habere debeat. c. 27. nu. 28.
- Clausula cum libera & generali administratione, in mandato ad recuperandum opposita, quid importet. capitulo. 19. numero. 33.
- Clausula cum libera & generali administratione, omnem domini potestatem in procuratorem aliquando transcribit. cap. 19. num. 34.
- Clausula cum libera, &c. non extenditur ad ea quae sunt domino nimis periudicialia. cap. 19. nu. 36.
- Clausula concedo tibi potestatem administrandi meum patrimonium, & quod in eius administratione possis facere quae ego fecissem si praesens essem, quid importet. cap. 19. sub. numero. 34.
- Clausula cum libera & generali administratione, habet vim specialis mandati. c. 19. nu. 37.
- Clausula cum libera & generali administratione in mandato, procuratoris ad negotia iudicialia apposita, quid operetur aduersus mandantem. cap. 19. nu. 38.
- Clausula, de consuetudine notariorum in contractibus apposita in tantum contrahentibus nocet, in quantum apparuerit contrahentes illis assentire voluisse. capitulo. 28. numero. 34.
- Clausula quarentigia in contractibus fideiussionis tutela, vel cura apposita an operetur quod sententia super rationibus, & reliquis cum tutore vel curatore dispunctis contra ipsum fideiussorem ad rationem non citatum, exsequi possit. capit. 34. numero. 4.
- Clausula, peto ius & iustitiam mihi ministrari, cuius sit effectus quando apponitur in conclusione libelli. capitulo. 38. numero. 12.
- Clericus quia administrationem tutela, cura, vel, depositi, de manu iudicis secularis acceptauit, an coram eodem iudice seculari pro reddenda ratione earundem administrationum conueniri valeat. cap. 7. nu. 8. & 9.
- Clericus qui non rectum & veram rationem reddi, an pro reliquis a iudice seculari (de cuius manu administrationem suscepit) possit executari in bonis, vel etiam personaliter capit. 7. num. 11.
- Clericus an deficiente iudice Ecclesiastico, possit coram iudi-

Memorabilium Index.

- iudice seculari conueniri, c. 7. n. 31.
- Clericus qui aliquo pacto iudici seculari aduersus se iurisdictionem prorogauit, grauiter est puniendus cap. 7. nu. 16.
- Clerici minorum ordinum tutor vel curator, an decimam sibi conferuet de fructibus beneficij simplicibus ipsius minori cap. 29. num. 8.
- Clericus obligatus secularibus ratiocinijs, potest capi & incarcerari à iudice Ecclesiastico pro reliquis ad requisitionem iudicis secularis & ad ipsum debet remitti, cap. 7. nu. 21.
- Clerici curator an de bonis eiusdem clerici possit dotem constituere eius sorori pauperi. cap. 22. nu. 57.
- Clericus fori priuilegium non amittit, quando de consensu sui iudicis tutelam vel curam legitimam, vel miserabilis persone de manu iudicis secularis acceptauit. c. 7. nu. 24.
- Clericus qui tutelam datiuam, vel testamētariam acceptauit, cū legitimè posset illam deserere, fori priuilegium amittit respectu rationum ex talis tutela resultantium, c. 7. nu. 15.
- Clericus qui coram iudice seculari falsum deposuit, an & qualiter à tali iudice puniri valeat. cap. 7. nu. 28.
- Clerici an ratione rerum temporalium quæ possident, aliquammodo Regi subsint, cap. 7. nu. 74.
- Clericus qui a suo prelato fuit ter monitus, ne secularibus negotijs se immisceret, si deinde illis se implicauerit, non gaudet priuilegio fori, quo ad secularia, negotiaque ex. post facto tractauit cap. 7. nu. 36.
- Clericus peliparius sub camarlego potest conueniri. c. 7. n. 37.
- Clerici qui aduersus canonum statuta mercimonijs & trafficis secularibus se immiscunt, quod attinet ad talia negotia pro secularibus indicantur. cap. 7. nu. 38.
- Clerici mercatores qui conueniuntur coram iudice laico, nō ut clerici, sed ut mercatores laici conueniuntur. cap. 7. nu. 39.
- Clerici vel nobiles quo casu teneantur contribuere pro salarijs iudicis perquisitoris & eius familie, quando ad instantiam populi fuit missus. cap. 25. n. 35.
- Clericus qui trafficatur, decimam venditionum gabbellario regio soluere debet cap. 29. nu. 10.
- Coadiutori Episcopi, vel alterius dignitatis, siue principis secularis, an decimam fructuum ex illius bonis à se collectorum sit in rationibus prestanda. c. 28. nu. 26.
- Colonus si faciat colere vites vel arbores vineæ locatæ per inexpertos, an de damno dato teneatur. cap. 19. nu. 10.
- Confessio inuentarij honorum minoris quantumcumque à patre sit tutori remissa, non extenditur ad bona quæ sunt propria, vel de legitima filij, cap. 9. nu. 52.
- Confessio libri rationis est de substantia actus administratorij, cap. 10. nu. 13.
- Confessio procuratoris vel factoris facta de receptis à debitoribus domini quando ipsi domino præiudicet. cap. 23. nu. 32.
- Confessio administratoris qua consistit incerta quantitate suis se reliquatum an ei præiudicet, cap. 31. nu. 4.
- Confessio de recepto à tutore facta, de debitis minoris, quando minori præiudicet, cap. 23. nu. 33.
- Confessio factoris, vel procuratoris ad recuperandum constituti, de receptis pecunijs pro domino virtute mandati, etiā si sit iuramento confirmata, domino non præiudicat, nisi de reali numeratione constiterit. cap. 23. nu. 39.
- Confessio tutoris vel curatoris de pecunijs minoris a debitoribus pupilli receptis, quando ipsi pupillo præiudicet. cap. 23. num. 39.
- Confessio procuratoris vel aduocati in iudicio facta, an eius alienato præiudicet. cap. 23. nu. 41.
- Confessio institoris, an domino præiudicet, quando se aliquid ratione officij recepisse in libro rationum vel epistola scripsit. cap. 23. nu. 45.
- Confessio procuratoris non voluntaria, sed ex iudicis precepto in iudicio facta an domino præiudicet. cap. 23. nu. 47.
- Confessi, & conuicti damna coacervantur. cap. 51. nu. 25.
- Comissa causa iudici delegato, omnia ad eius expeditionem necessaria ex quadam iuris prouidentia concessa videtur c. 32. n. 6.
- Comites sacrarum largitionum, an testibus probare valeant, qualiter in locandis regalibus redditibus debitam subhabitationum solemnitate abhibuerunt. cap. 16. nu. 43.
- Comites sacrarum largitionum, nunquid promissum vulgo promittendo in locationibus regalium reddituum propria auctoritate prestare possint pluribus licitationibus. c. 24. n. 41.
- Comitum Beneuentanorum magnitudo & excellentia, ex cōmuni hominum loquendi modo (inter alia) colligitur. c. 28. n. 21.
- Comparatus non est melior comparato. cap. 35. nu. 10.
- Communitas pascuorum ab antiquo tempore obseruata si non constet quantam quisque partem quilibet in terminis seu pascuis ab initio habuerit qualiter fieri debeat comparatio ubi cōmunitatis diuisio petitur. compu. 7. nu. 1.
- Communio si non appareat quibus ex partibus facta fuerit ab initio an pro æquis portionibus fieri debeat. ibi. nu. 5.
- Compensatio fit ipso iure in omnibus contractibus, ad impediendum cursum, & usurarum. compu. 14. nu. 2.
- Compensatio etiam si ab homine non sit apposita, fit ipso iure ut impediatur cursum & usurarum. compu. 14. nu. 3.
- Compensatio si iam ipso iure sit facta, & adhuc debitor soluat an quantitatē solutam conditione indebiti repetere valeat, compu. 14. nu. 4.
- Compensatio, quando inducitur ex facto hominis, potest fieri de specie ad quantitatem. compu. 14. nu. 5.
- Compensatio qua fit ipso iure a lege, an habet locum de specie ad quantitatem. compu. 14. nu. 6.
- Compensatio non potest fieri inuito socio de debito particulari ad debitum societatis. cap. 36. sub. nu. 6.
- Compensationis exceptio in hoc ab alijs exceptionibus differt, quod reliquæ exceptiones non elidunt actionem, nisi in iudicio proponantur, & rursum ab eo tempore quo sententia lata fuit in fauorem opponentis, hæc vero compensationis exceptio, ubi primū opposita sit etiā extra iudiciū, ipso facto extinguit debitum aduersarij, compu. 14. nu. 8.
- Compensatione facta per protestationem extraiudicialiter factam, si adhuc debitum per imprudentiam soluatur, habet locum soluti repetitio, compu. 14. nu. 11.
- Compensationem seruitiorum cum alimentis lex non admittit, ubi quis infantem expositum amore Dei (dumtaxat) & charitate metus enutrit. c. 22. nu. 16.
- Compensatio quando extra iudiciū opponi possit, compu. 14. n. 12.
- Compensatio nō efficitur ipso iure, quando creditor colligit fructus ex bonis debitoris sibi insoliti additis compu. 14. n. 14.
- Compensatio ex quadam imaginaria solutio, compu. 14. n. 15.
- Compensatio fructuum eorum annorum de quibus administrator

Rerum & Sententiarum

- tor locationis instrumenta non exhibet qualiter fieri debeat si aliorum arrendamenta exhibeantur. cap. 16. nu. 34.
- Computatio pro deductione tertij & quinti, qualiter sit facienda, ubi filius primi matrimonij qui alteri fratri eiusdem matrimonij præ defuncto successit, deposuit de tertio legando illud alicui extraneo, si pater ad secunda vota migravit & an ad illius tertij deductionem debeat estimari proprietas bonorum filij seu fratris præ defuncti, comp. 1. n. 20.
- Computatio legis hereditatum ff. ad leg. Falc. an fieri debeat, ubi ille qui arras sponsæ promisit, tempore promissionis bona maioratus (dumtaxat) habebat. comp. 2. nu. 1.
- Computatio legis hereditatum. ff. ad leg. Falc. an in omnibus actibus hominum in quibus de computando aliquid ad vitam agitur, locum sibi vendicat, comp. 2. nu. 2.
- Computatio legis hereditatum. ff. ad leg. Falc. quando locum sibi vendicat in casu de quo loquitur dumtaxat, comp. 2. n. 3.
- Computatio legis hereditatum ff. ad leg. Falc. an arbitrio iudicis in alijs actibus hominum fieri valeat. comp. 2. n. 4.
- Computatio pro investigando quantum sponsus potuerit pro arris sponsæ constituere, quando constituens habet bona maiora vel fideicommissi dumtaxat, qualiter sit facienda. comp. 2. nu. 5.
- Computatio pro deductione dotalium ab sponso sponsæ donatarum qualiter fieri debeat, ubi sponsus solum bona maioratus habebat. comp. 2. nu. 6.
- Computatio annui redditus ad vitam iure communi inspecto, qualiter fieri debeat comp. 2. nu. 8.
- Computatio alimentorum qualiter fieri debeat ubi alimenta alicui impuberi masculo aut femine in proprietate sunt constituenda usque ad pubertatem. comp. 4. n. 1.
- Computatio fructuum dotis ad collationem per sororem adducta, qualiter fiat, & a quo tempore ratio fructuum haberi debeat comp. 5. nu. 1.
- Computatio in divisione pascuarum facienda, an sit iudici arbitraria, ubi non constat quantum quisque in communione immiserit comp. 7 nu. 6.
- Computatio qualiter sit facienda, ubi agitur de restituendis dotibus primæ scilicet & secundæ uxoris, si in primo matrimonio nihil reperitur lucratum in secundo vero reperitur lucrum comp. 8. nu. 2.
- Computatio iura circa traditionem & adiudicationem dotalium primæ & secundæ uxoris plus laboriosa quam utilis comp. 8. nu. 3.
- Computatio inter legatarios qualiter sit facienda, quando testator modum in legando excessit, ita ut legata vires sui patrimonij excesserint, comp. 10. nu. 15.
- Computatio fructuum cum meliorationibus, ubi quis condemnatur ad restitutionem fundi a se meliorati, solutis sibi prius melioramentis, qualiter sit facienda. comp. 13. n. 1.
- Computatio fructuum a creditore collectorum, de bonis debitoris sibi in causam iudicari additis, eidem debitori restituendis, qualiter fieri debeat cum interesse pecunie debita, comp. 14. nu. 1.
- Computatio fructuum pendentium infundo dotali tempore contractus matrimonij seu traditionis dotis, qualiter eo soluto fieri debeat. com. 19. nu. 9.
- Computatio fructuum ultimi anni quo possessor maioratus decessit, qualiter sit facienda inter successorem in maiori, & heredes defuncti. comp. 20. nu. 1.
- Computatio graduum olim in magna fuit controversia, inter iuris reusque interpretes, comp. 23. nu. 1.
- Computatio si fiat quo ad successiones qualiter fieri debeat. comp. 23. nu. 3.
- Computatio, ad cognoscendum affinitatis, vel consanguinitatis gradum, qualiter sit facienda. comp. 23. nu. 3.
- Computatio graduum quo ad retrahendum & ceteros contractus qualiter fieri debeat comp. 23. nu. 4.
- Computatio graduum si facienda sit, quoad contractus & alios humanos actus extra matrimonium, debet fieri secundum ius civile, comp. 23. nu. 5.
- Computatio qualiter sit facienda, quando ex aliquibus varijs seu disparibus speciebus aliqua præstari debent, nec de maioribus nec de minoribus, sed dumtaxat de mediocribus comp. 25. nu. 1.
- Computatio anni qualiter sit facienda ubi fructus pro rata anni sunt dividendi, vel biennij aut triennij. comp. 26. n. 9.
- Concilium civitatis si aliquam iniustam liberationem præstitit, de bonis communibus, an provata damnum debeat distribui & restitui per iudicem, & decuriones, c. 23. nu. 29.
- Conclusio l. 1. C. de pign. actio. qualiter sit intelligenda. comp. 14. nu. 17.
- Condemnatus ad reddendum administrationis rationem, an interim quod illam reddit & disponit, compelli possit, ut fideiusor de iudicio sistendo, & iudicato solvendo præstet. cap. 4. nu. 19.
- Condemnatus ad restitutionem tritici in genere, non expressa tritici bonitate, an satisfecisse creditori dicatur solvendo in tritico quantumcumque vilissimo. c. 17. n. 6.
- Condemnatus ad fructus sine proveniunt alicuius equi, vel asini admistrarij (quod de simiente dicimus) quid ratione fructuum restituere quolibet anno teneatur. c. 18. n. 17.
- Condemnatus ad restitutionem orium cum partibus & post partibus, an satisfecisse & paruisse sententiæ dicatur si ones cum primis fructibus restituerit, c. 18. n. 22.
- Condemnati ad trivemes, quibus expensis ad regias carceres mitti debeant. c. 26. n. 18.
- Condemnatus ad reddendum rationem virtualiter censetur condemnatus, ad reliquorum restitutionem. cap. 31. nu. 12.
- Condemnatus ad restitutionem fructuum qui liquidabuntur an liquidatione facta ex instrumentis locationum, vel restitui depositione, quantitas sic liquidata exsequi possit, appellatione non obstante. cap. 33. n. 20.
- Condemnatus ad solutionem eius quod liquidabitur, an liquidatione legitime facta, exsecutione pro reliquis possit conveniri. cap. 33. nu. 22.
- Condemnatus ad restitutionem rei quam melioraverat, & fructibus ex ea perceptis, qualiter possit fructuum cum meliorationibus compensare. c. 16. nu. 33.
- Conditio si in specifica forma non sit adimpleta, actus redditur nullus. cap. 31. nu. 12.
- Conductor fructuum alicuius commendæ an etiam spiritualia emolumenta sibi percipiat c. 29. n. 19.
- Coniux si iuris societatis maritalis renuntiavit, cessat societatis ratio. comp. 19. nu. 9.

Conie.

Memorabilium Index.

- Coniectura omnis crescit contra salitos & decessos*. c. 20. n. 11.
- Coniux superstes, dum in viduitate permanet censetur esse sub precedenti matrimonio*. c. 6. nu. 64.
- Commoda & damna hereditati superuenientia, an heredi adscribi debeant*. c. 9. n. 80.
- Commoda illum sequi debent, quem sequuntur incommoda, comput.* 20. num. 14.
- Commodum nullus ex proprio dolo percipere debet*. c. 17. n. 9.
- Communis error in delictis excusat a pena*. c. 19. nu. 47.
- Connexum quid dicatur*. cap. 13. numero 17.
- Connexum & coherens vice administrationi, illud dicitur sine quo administratio bene perfici non potest, sine antecedit, sine sequatur*. c. 13. nu. 20.
- Connexorum idem est iudicium, neque potest quid fieri de uno quin fiat de alio*. c. 13. n. 8.
- Consanguineorum rationes, non exigunt tam exactam parcelarum probationem pro ut aliorum, sed sufficit coniecturalis & presumptiva probatio*. cap. 25. n. 6.
- Consequens qui vult, necessario debet velle antecederes*. c. 31. n. 7.
- Consequentia, hac, an valeat, quid pervenit ad manus sempronij administratoris; ergo finita administratione executione pro illo potest conveniri*. c. 21. nu. 22.
- Conscientia impellit homines ad soluendum quod debent*. capit. 23. numero 14.
- Consequentia hac, an procedat: quis tenetur conficere inuentarium, ergo propter eius omissionem, contra illum iuramentum in litem deferri potest*. c. 9. nu. 26.
- Consuetudinis intuitu factum, iure factum censetur*. c. 9. n. 41.
- Consuetudine si sit introductum, ut inuentarium a tutoribus, vel heredibus, non fiat, an prae-textu talis consuetudinis ab eius confessione liberentur*. c. 9. n. 43.
- Consuetudine an introduci possit quod rationes semel redditae iterum non revideantur*. c. 42. n. 2.
- Consuetudinem qui servat, an peccet*. c. 9. nu. 44.
- Consuetum aliquem fuisse negotiari cum sua pecunia, an sufficiat, ut debiti solutione retardata, interesse lucri cessantis illi debeatur*. c. 15. nu. 4.
- Consuetudo, usus & stylus consuetus, si in locationibus ab administratoribus factis servatus non sit, & contractus annullatur, & tam condutor quam locator ad damna & interesse domino tenentur*. c. 16. nu. 23.
- Consuetudo si vigeat in aliquo loco, ut sportulae vel salaria assessorum vel iudicum, ab ipsis met partibus solvantur, iure ab illis exigi potest*. cap. 27. nu. 6.
- Consuetudo episcopatum semper est attendenda, circa fructuum divisionem inter praedecessoris heredes, & successorem*. capit. 20. num. 24.
- Contractus & distractus an sint eiusdem naturae*. c. 14. nu. 42.
- Contractus alioqui nullus ab initio an partium consensu ex post facto corroborari valeat*. c. 31. sub. n. 5.
- Contrahens cum aliquo, prius eius conditionem & famam inquirere debet*. c. 19. nu. 43.
- Contractus partium conventionem legem accipiunt*. com. 1. n. 12.
- Conventio de stando simplici dicto alicuius intelligitur dummodo dolus absit*. c. 10. n. 16.
- Conventus pro reddenda ratione, non dicitur in mora, etiam si non protestetur soluere velle illud in quo fuerit reliquatur*. c. 21. nu. 13.
- Creditor qui bona sui debitoris ex causa iudicati possedit quo casu rationem de fructibus a se collectis debitori reddere teneatur*. cap. 3. nu. 12.
- Creditor qui pecuniam amico mutavit, domo sub pignore relicta, si talem domum habitavit, an pensionem consuetam, excomputare debeat tempore solutionis mutui*. c. 16. n. 49.
- Creditor tenetur computare in sortem fructus ex re pignoratam perceptos*. c. 16. num. 51.
- Creditor qui rem pignori accepit, an de damno ex suo dolo vel negligentia circa rem pignoratam contingenti teneatur*. c. 19. n. 4.
- Creditor possidens bona debitoris ex causa iudicati, an ad damna in talibus bonis contingentia debeat condemnari, ubi oblato sibi debito a debitore, bona restituere condemnatur*. cap. 19. num. 5.
- Creditor si probet mutuum frumenti vel alterius quantitatis & non probet quantum sit frumentum mutuatum an circa quantitatem mutuatum stare debeat iuramento ipsius mutuantis*. cap. 22. num. 8.
- Credulitas & qualibet alia colorata causa excusat a poena ordinaria*. cap. 26. num. 7.
- Creditor de decem ex causa societatis, an compelli possit illa compensare in rationibus eiusdem societatis, cum alijs decem a se (ex alia causa) societati debitis*. c. 36. nu. 4.
- Creditor si praesente fideiussore sui debitoris declaraverit, aliquid sibi debito fuisse solutum, & fideiussor confessionem acceptaverit talem confessionem, an debitore principali possit in maiori quantitate debitorem esse consistente, tali fideiussori praedictet*. c. 41. nu. 41.
- Creditor an particulares solutiones accipere compelli possit*. capit. 14. numero 15.
- Creditor censualis an si aliquid a debitore recepit pro redimenda aliqua ex hypothecis, illud in calculo recipere debeat tempore redemptionis census*. com. 15. nu. 1.
- Creditor si ratione pecuniae mutuae, notabilem subiit laborem vel damnum & dispendium, an fructus quos ex re pignoratam percepit, in sortem computare compellatur*. com. 15. n. 6.
- Creditor cui aliqua pecunia praestanda erat, debitore in mora existente, probato quod pecunias suas creditor cambio collocare solebat, an onerari debeat de interesse illius pecuniae retardatae quod currevit in feria communiter durante tempore ferie*. cap. 15. nu. 25.
- Creditor qui accepit aliquos fructus ex bonis debitoris quae possidet ex causa iudicati pro annuis redditibus non solutis, quod superest teneatur a die collectionis vel venditionis in sortem principalem computare, ita ut pro rata eius quod apud ipsum superest accipiat deinde in redditibus computa*. 14. numero 14.
- Croci opinio in l. fratre. n. 124. declaratur*. c. 22. nu. 4.
- Culpa quando dolo equiparetur*. cap. 5. nu. 16.
- Culpa patris ad hoc ut ab administratione bonorum filij removeatur, qualis esse debeat*. ibi.
- Curator subrogari debet in locum tutoris relegati, vel banniti*. capit. 6. numero 16.
- Curator si suo minori ante vigesimum annum ultro rationes reddiderit & reliqua illi soluat, non prius venia aetatis impetrata, omnibus oneribus & periculis cura oris* b adhuc

adhuc obnoxius manet. c. 6. nu. 19.]
 Curatorem accipere vel non accipere, in mera minorum facultate consistit. c. 6. nu. 33.
 Curatoris officium ante vigesimum quintum minoris annum non desinit. cap. 6. nu. 42.
 Curator, ad hoc ut bonis absentis praestari valeat per iudicem oportet quod absens abesse ceperit non relicto curatore, procuratore, vel alio administratore, c. 6. nu. 50.
 Cura bonorum filij si penes matrem sit non potest sine causa ab ea revocari. cap. 6. nu. 52.
 Curator furiosi habentis dilucida intervalla, an etiam tempore, quo furor cessat vel intermittit, decimam habere debeatur. cap. 28. num. 11.
 Curatori ad litem siue defensori bonis dato, an decima fructuum praestanda sit. c. 28. nu. 13. & 14.
 Curator ventri datus, an decimam fructuum eius qui in utero est habere debeatur. cap. 28. nu. 15.
 Curatori dato bonis absentis, an decima debeatur, quando iudex talem curatorem bonis absentis praestavit. c. 28. n. 29.
 Curatoris bonorum absentium an tutoribus vel curatoribus equiparentur. cap. 28. nu. 30.
 Curatores bonorum absentium, an a quarta tutela excusari valeant. cap. 28. num. 31.
 Curatores absentium bonis constituti, an decimam habere debeant, fructuum bonorum absentis. cap. 28. nu. 32.
 Curatores bonorum absentium quibus curis & sollicitudinibus anxientur. cap. 28. num. 33.
 Curatori mulieris luxuriose, an decima fructuum sit praestanda ibid.
 Curatori certa rei dato, an decima fructuum illius rei sit praestanda. cap. 28. num. 41.
 Curator clerici non presbyteri an decimam fructuum beneficiorum habere debeatur. cap. 29. nu. 15.
 Cura ratio (in Cantabria vulgo Vizcaya) statim post decimum octavum minoris annum exigi potest. cap. 6. sub n. 25.
 Custodes carcerati vel delinquentis in Ecclesiam reclusi, ex quibus bonis salaria percipiant. cap. 25. nu. 20.
 Custodes apposti per iudicem, ad custodiendum malefactorum incarcerationum, ex quibus bonis salaria percipiant. c. 26. n. 10.
 Custodes apposti capto ob infirmitatem a catenis relaxato, quibus expensis assistere & custodire debeant carceratum. capit. 26. num. 11.
 Custodiis per iudicem carceratis, vel in Ecclesiam circumdatis, soluitur salarium de bonis seu pecunijs pro sumptibus iustitie destinatis excussis prius bonis delinquentis c. 26. n. 13

D

Damnum vere sentire dicitur, qui patitur patrimonij sui diminutionem c. 15. nu. 1.
 Damnum quod imputatur socio male administranti, an compensari debeat cum lucris que ipse societati acquisivit. capit. 36. numero 7.
 Data & accepta in libro rationum descripta, dicuntur indivisa & connexa, quando ex unica administratione proveniunt. cap. 10. num. 31.
 Dati reputatio & compensatio, degnata videtur administratori eo solo, quod visis parcellis accepti illas executioni

mandat, antequam parcellas dati in computatione siue calculo recipiat quas incontinenti paratus est exhibere administratori, cap. 21. num. 17.
 Datum ab alio quam ipsonem debitore, creditori pignoratitio, vel extra sortem, & ex post facto, non censetur donatum propter mutationem, comp. 15. nu. 10.
 Datum ratione subeundi periculi, ob honestam causam donatum praesumitur. ibid.
 Debitores qui sublati bonis, cum illis ad Ecclesias confugiunt, an impune ab illis extrahi possint. cap. 4. nu. 7.
 Debitor publicorum functionum, si ad Ecclesiam confugiat, ab ea extrahi non debet, si pecuniam a se collectam non asportavit, vel in absconso dolose posuit. c. 4. n. 8.
 Debitor quodammodo est servus creditoris. c. 14. n. 41.
 Debitor ad hoc ut de lucro cessante creditori oneretur, ob solutionem pecunie debito tempore non factam, non sufficit quod lucrum creditori fuerit in potentia incerta, vel remota, sed necessario probari debet, quod lucrum fuit in actu vel potentia propinqua. cap. 15. nu. 16.
 Debitor speciei, non potest compellere creditorem, ut speciei valorem in pecunia recipiat. cap. 17. nu. 2.
 Debitor si quis sit estimationis frumenti cuiusdam diei praecise, si non probaverit creditor quantam illa die frumentum communiter valuit, in publico foro loci ubi erat solvendum, minime estimatione quanti plurimi oneratur. capit. 17. numero 30.
 Debitor non est onerandus de estimatione quanti plurimi, quando creditor plus debito ab illo petiit. cap. 17. nu. 33.
 Debitor qui habet iustam causam ignorandi, debitor fuerit necne an a die interpellationis ad estimationem quanti plurimi teneatur. cap. 17. nu. 34.
 Debitor interpellatus ubi contractus erat reciprocus, non constituitur in mora nisi creditor illum prius certioraverit, qualiter ex sua parte contracti placitum adimpleverit. c. 17. n. 35.
 Debitor interpellatus ut solvat, non constituitur in mora si statim post interpellationem contigerit carectia rerum vel specierum que restituere debeat & ipse computare tenebatur. cap. 17. num. 37.
 Debitores benigne & salva honestate compellendi sunt ut solvant. cap. 19. nu. 29.
 Debitor si solvat fautori creditoris, qui solebat recuperare debita cum domini mandato, an liberetur si iam mandatum illi fuerat revocatum tempore solutionis c. 19. nu. 49.
 Debitum si in substantia est probatum, & de quantitate non constat, quantitas debet liquidari per iuramentum creditoris, capit. 22. num. 8.
 Debitor virtute publici instrumenti, an possit solutionem probare per testes minus quinque si eam alio instrumento simili non probaverit. cap. 23. nu. 43.
 Debitor ille proprie dicitur a quo inuito extorqueri debitum potest. cap. 23. num. 52.
 Debitor alternatim eligere potest quid amplius solvere velit. capitulo 28. num. 49.
 Debitor quantitatis, vel generis, si pars debiti sit liquida, & pars illiquida, ut evitet via executionis, in toto deponere debet partem liquidam apud sequestrum, & protestare se paratum esse solvere illiquidam statim facta liquidatione c. 33. n. 23.
 Debitor

Memorabilium Index.

Debitor, ante terminum quo debitum effectualiter peti poterat, si soluat procuratori sine factori domini, an liberetur, ita ut tali factore postea decesso, ab illo iterum exigere non possit cap. 23. num. 50.

Debitor, quodammodo dicitur servus creditoris. c. 16. nu. 14.

Debitor ecclesie an dicatur esse in mora irregulari interim, quod non soluit, quod debet. cap. 15. nu. 34.

Debitor si non soluat tempore designato, ei qui pecunias suas cambio concedere solebat, potest onerari de interesse maiori, quod communiter cucurrit in feria post tempus mora cap. 15. numero 25.

Debitor si ex presumptionibus probaverit se reliqua soluisse, ha presumptiones habentur loco sapius calculate rationis. cap. 2. 37. num. 10.

Decima, an sit curatori furiosi praestanda pro administratione bonorum furiosi. cap. 28. nu. 9.

Decima tutori praestanda, an sit de qualibet re deducenda, capitulo 30. num. 3.

Decima an sit praestanda tutori deductis expensis. c. 30. n. 9.

Decimam & expensas executionis an deducat alguacelus, ubi bona capta pro executione, non sufficiunt pro satisfaciendo creditori executanti. cap. 30. nu. 17.

Decima alguacelo executorie debita an de illa pecunia (dumtaxat) sit deducenda, quae resultat ex pretio venditorum pignorum, pro executione addictorum. c. 30. nu. 18.

Decima tutoris qualiter sit deducenda de fructibus pendentiibus in fundis, vel vineis minoris tempore decreta administrationis. c. 30. n. 22.

Decima fructuum bonorum minoris lunatici, an sit tutori praestanda. cap. 28. sub n. 11.

Decimam an deducat pater tutor de fructibus filij quos collegit. cap. 28. num. 36.

Decimam an deducere possit pater de fructibus praebendae filij quam administravit. cap. 29. sub. nu. 13.

Decimam an deducere possit tutor, de redditibus solutis minori, eo quod negligens fuit in collocandis pecunijs pupillaribus. cap. 28. num. 47.

Decimam fructuum an habere debeat curator datus bonis vagantis, vel alias absentis. cap. 28. nu. 29.

Decima an sit praestanda curatori clerici nondum presbyteri de fructibus suorum beneficiorum. c. 29. nu. 8.

Decima an debeatur tutori pro toto anno, etiam si ante finitum annum mortuus sit ipse, vel minor. cap. 30. sub nu. 24.

Decima parvum ancillarum an tutori debeatur cap. 29. nu. 20. cetera videas verbo tutor, & curator & verbo salarium. ibid.

Decisio tex. inc. si quis suadente diabolo quando locum non habeat. cap. 7. num. 12.

Decretum iudicis, etiam si interueniat in quitatione quam minor tutori concedit, si tamen cognitio causa non praecessit, sed ex arbitrio fuit interpositum simpliciter approbando gesta per tutorem, nullo dato temporis intervallo, praesumitur fraus & deceptio. cap. 41. nu. 34.

Deductio tertij & quinti qualiter sit facienda, quando legata facta a testatore excedunt vires patrimonij, comp. 10. n. 6.

Defalcatio an debeat fieri de speciebus legatis ubi testator in legando modum excessit, comp. 10. nu. 9.

Defalcatio, an locum habeat in legatis pijs, quando testator modum in legando excessit. comput. 10. nu. 8.

Depositarius qui velociter rem depositam non restituit, dicitur esse in dolo & ratione perfidiae ex quasi delicto conditione furtiva potest conveniri. cap. 35. nu. 20.

Depositarius publici frumenti, an possit obijcere compensationem in rationibus. cap. 36. nu. 5.

Depositarius an debeat habere decimam fructuum a se ex re deposita collectorum. cap. 27. nu. 44.

Distione, tantum, solummodo, & dumtaxat faciunt implicitam negatiuam. cap. 7. nu. 44.

Distiones, damno, interesse, y menoscabo in sententijs condemnatorijs adpositae qualiter intelligi debeant. c. 15. nu. 2.

Distio residuum quod vulgo dicitur de resto, in quitatione vel liberatione apposita quid importet. cap. 4. nu. 26.

Distiones mox & illico, quantum temporis spatium comprehendant. cap. 31. nu. 24.

Distio semper an tempus infinitum comprehendat. c. 41. n. 16.

Distio semper aliquando non extenditur ultra annum, vel biennium, cap. 41. nu. 17.

Distio semper in dispositione apposita, accipi debet secundum naturam additionis super qua interponitur. cap. 41. nu. 18.

Distiones semper, perpetuo, & quandocumque, quam temporis distantiam regulariter comprehendant. cap. 41. nu. 21.

Distio totum, nihil excludit. cap. 7. num. 47.

Distiones forte, vel forsit an a iuris consultis in decisionibus legum appositae, quid importent. cap. 19. nu. 19.

Distio alia est indefinita. cap. 18. nu. 2.

Distio alicuius quando ex pacto standum est intelligitur de dicto iurato non simplici. cap. 10. sub. nu. 21.

Distio simplici administratoris, si quis stare promisit, quid hac pacto operetur. cap. 10. nu. 21.

Distio vnius testis deponentis de facto proprio in causa tertij, quando sit adhibenda plena fides. cap. 23. nu. 48.

Dieta qualiter computari debeant quando in legibus, bullis, vel rescriptis de illis sit mentio, comp. 12. nu. 2.

Dieta secundum locorum seu regionum consuetudinem computari debent, comput. 12. nu. 3.

Dieta culibet, secundum ius civile, singulis diebus viginti millaria tribuntur, comput. 12. nu. 4.

Dietarum computatio quo casu arbitrio iudicis relinquatur comp. 12. num. 5.

Dieta duo, de quibus in l. 18. tit. 17. lib. 1. reco. quae de Salma, ticensi insigni Academia loquitur, qualiter sint computanda, comput. 12. num. 12.

Die solutioni, in instrumento debiti non assignato, vel si locus solutioni non est destinatus creditor debet interpellare debitorem, qualiter tali die & tali loco vult recipere solutionem, alias non tenetur debitor ex mora ad estimationem quanti plurimi. cap. 17. num. 29.

Differentia quaesit inter publicos & priuatos administratores cap. 4. num. 14.

Differentia quae sit inter dolosam & culposam administrationem. cap. 5. num. 4.

Difficultas superueniens non excusat debitorem a mora quando debetur quid in genere. cap. 17. sub. nu. 37.

Digitus quilibet geometricus, quatuor grana ordei comprehendit

Rerum & Sententiarum

- bendi comp. 22. nu. 11.
- Dispositio** in donatione simplici & mera non habent locum in donatione remuneratoria. cap. 24. nu. 29.
- Dispositio legis fori**, quæ de decima tutori præstanda loquitur, an ad curatores debeat extendi. cap. 28. nu. 4.
- Dispositio simpliciter loquens** de fructibus omnes & qualescumque fructus obventiones & emolumenta comprehendit. cap. 29. num. 7.
- Dispositio generalis** non extenditur ad extraordinaria. cap. 29. numero 18. (n. 23)
- Dispositio loquens de capite**, an ad membra extēdatur. c. 29.
- Dispositio legis certo in casu loquentis** an alios similes casus in ea comprehensos excludat, vel includat. cap. 33. nu. 4.
- Distinctio auctoris circa deductionem decimæ tutoris**: ex fructibus pupillaribus. cap. 30. nu. 7.
- Distinctio auctoris circa computationem decimæ faciendam**, quā fundus peditus aliquibus oneribus erat affectus. c. 30. n. 20
- Distinctio auctoris circa computationem fructuum**, illius anni in quo possessor maioratus discessit frequenter in Cancellaria pinciana observatur, comp. 20. n. 9. (c. 29. n. 34)
- Distributionis ordinariæ**, an contineantur appellationes fructuum
- Divisio rei** ubi ex dispositione legali, in partes dividi debet, in duodecim uncias sit distributio. c. 30. num. 1.
- Divisio si semel facta fuit inter fratres** de bonis communibus habetur loco sapius calculata rationis. cap. 37. n. 8.
- Dives si reperiatur administrator in calce administrationis** qui quando illam suscepit pauper erat, an præsumatur ditatus ex bonis domini quæ administravit. c. 42. sub. nu. 18.
- Divites an & quando compelli possint mutare Regi**, pro necessitatibus regni, qualiter de debeat illis mutuum hoc extorqueri. cap. 25. nu. 29.
- Divitia inuelines in magnantibus iniustitias & contumelias** nutrire solent. c. 6. n. 29.
- Dives an pauper sit minor ad hoc ut dotem tutor vel curator eius sorori constituere debeat** non consistit in punto indivisibili, sed iudicis arbitrio relinquitur. c. 2. nu. 58.
- Dolus ex quibus domini verbis**, censeatur administratori remissus. cap. 40. num. 7.
- Dolus præsumitur in administratore**, qui aliquid in rationibus celavit, & sibi retinuit de bonis domini quæ administrare promissit & ideo adversus illum iuramentum in litem deferri poterit. c. 42. nu. 20.
- Dominus non tenetur recipere in calculo**, quod administrator pro eo soluisse profitetur, nisi ex dictis testium, vel fide scripturarum solutum appareat. c. 32. nu. 46.
- Dominus civitatis, vel municipij**, an possit præscribere contra vicinos populi, ut salarium correctorum de huiusmodi particularium vel bonis communibus solvantur. c. 27. n. 8.
- Dominus si calore iracundia dicat famulo**, ut arripiat portam & nunquam ad domum suam reuertatur, an ex hoc sit famulo licitum cum alio domino commorari. c. 27. nu. 20.
- Domini vasallorum an possint mittere iudices commissarios pro revidendis rationibus bonorum publicorum suorum populorum**. c. 42. nu. 1.
- Domini vasallorum habent imperialem potestatem in populis suorum statuum quando habent merum & mixtum imperium** cap. 2. sub. nu. 1,
- Donare in dubio quis non præsumitur**. cap. 22. nu. 20.
- Donatio alimentorum non præsumitur si qui illa præstitit**, ad ea præstanda astringi non poterat. cap. 22. nu. 32.
- Donare an possit modice administrator**. cap. 24. nu. 8.
- Donationes modice ab administratoribus Reipublicæ**, nuntiis novum ferentibus an sint in calculo bonorum recipienda capit. 24. num. 21.
- Donata ab administratoribus**, in remunerationem servitorum domino factorum, an sint in calculo recipienda. c. 24. n. 24.
- Donater licet non teneatur de eustione**, quando donatio incipit a traditione, scelus tamen est quando remunerando donavit. cap. 24. nu. 27.
- Donatio remuneratoria**, non est proprie donatio, sed magis debiti solutio & satisfactio. c. 24. nu. 28.
- Donatio liberalis gravata dicitur quæ fit causa remunerationis**, quando servitia & bene merita non præstabant ius ad petendam recompensam siue remunerationem. cap. 24. nu. 31.
- Donatio remuneratoria à Rege facta ratione meritorum**, non indiget, ut merita à donatario probentur. c. 24. nu. 32.
- Donatio præsumitur inter socios ob rei modicitatem**, maxime si alimenta præstita fuerint cap. 25. nu. 60.
- Donatio**, ut sciatur an quingentos solidos excedat, qualiter fieri debeat computatio. comp. 25. nu. 1. & 2.
- Donatum filiis à parentibus in vita instar supremi iudicij habetur**. comp. 1. num. 5.
- Donatum filiis à parentibus in vita**, censetur donatum in ratione tertij & quinti comp. 1. nu. 7.
- Donationes minutz a parentibus factæ**, an computari debeant in ratione tertij, vel quinti. comp. 1. nu. 25.
- Donatione revocata per sententiam de annullata**, an fructus percepti à donatario debeant restitui. com. 5. nu. 6.
- Donatum fideiussori per principalem**, pro bono opere fidei iubendi magis videtur datum in pignus pro futura indemnitate, quam ex mera liberalitate concessum, comp. 16. n. 2.
- Donatio tercentos excedens solidos in Lusitano senatu**, quoad excessum revocatur, nisi præcesserit insinuatio, com. 18. n. 4.
- Donatio facta apud Indos revocatur quoad excessum quingentorum ponderum auri si non est insinuat** a comp. 25. n. 4
- Dos & alimenta quando à pari procedant** c. 22. nu. 35.
- Dos a patre filio data**, quando pater eiusdem filie bona administrabat, ad hoc ne de bonis patris cõcessa censeatur, oportet, quod tempore constitutionis vel traditionis pater protestauerit, quod non ex proprijs, sed ex bonis filie eam præstare intendit. comp. 22. nu. 36. cap. 7. leg.
- Dos an loco legitime subrogetur**, comp. 18. nu. 4.
- Dotis collatio effici potest tanto minus accipiendo**. com. 18. n. 5.
- Duple castellana valor quis sit** comp. 27. nu. 12.
- Duple zaenes vel acenes**, an eque valuerint antiquo castellano aureo. cap. 27. num. 15.
- Duple de cabeza nuncupate**, cuius fuerint estimationis capit. 27. num. 19.

E

Ecclesia unica populi, si ruat, vel refectione indigat, an expensis Reipublicæ refici debeat. cap. 25. nu. 37.

Ecclesia debitor, an dicatur esse in more irregulari. c. 15. n. 34

Ecclesie administratoris bona, an tacite sint obligata & hypothecata, pro mala administratione. cap. 39. nu. 13.

Elec.

Memorabilium Index.

Elemosina de publico concessa, quando sit decurionibus in calculo recipienda. cap. 25. n. 41. & 42.

Electa semel actione civili pro ratione reddenda, an quis possit ad criminalem redire. c. 20. nu. 5.

Emptor condemnatus ad restitutionem rei emptæ, qualiter possit fructus cum meliorationibus compensare. cap. 16. n. 33.

Emptor an teneatur de damno in re emptæ contingente, interim quod de eversione agitur, vel retrahitur. cap. 19. nu. 6.

Emptor qui venditori (ex pacto de retrovendendo) fundum reddere tenetur, si requisitus, ut pretio accepto fundum restituat, ipse illum tradere detrectet, & fructus interim ex eo percipiat fundus cum fructibus a die mora perceptis restituere condemnatur comp. 26. nu. 4.

Emens cum pacto de retrovendendo, fructus rei vendite lucratur interim quod non est in mora restituendi, utpote quia non fuit sibi solum pretium conventum, comp. 26. nu. 5.

Enormis vel enormissima lesio, quando contingere, dicatur comput. 6. per totam. ibid.

Episcopus qui bona pro subventionem pauperum reliqua administravit, an eorum rationem reddat, & cui reddere astringatur. cap. 3. nu. 19.

Episcopus siue Romanus Pontifex, dispensare non solet, ut ad sacros ordines promoveatur ille qui rationes administrationis a se factæ non aliam reddidit. cap. 4. nu. 4.

Episcopus qui bona secularis principis administravit, si antequam rationem administrationis reddat, reperiatur in fuga, vel cum preparamentis ad fugiendum, per secularem iudicem capi & incarcerari poterit. cap. 7. nu. 13.

Episcopus qui bona secularis principis administravit an pro reddenda ratione coram Metropolitano (dumtaxat) possit conveniri. cap. 7. num. 17.

Episcopus, vel clericus q̄ secularibus administratoribus se immiscet, quodammodo ab ecclesie gremio submovetur c. 7. n. 26.

Episcopus vel eius vicarius, an à depositariis frumenti publici rationem exigere possit. cap. 7. nu. 53.

Episcopo, siue parrocho Ecclesie, inventarium rerum Ecclesie non faciente, vel in rationibus producente, potest adversus illum iuramentum in litem futuro successori deferri. c. 9. n. 32.

Equa, quo tempore concipere & filios procreare apta sit, quo ut tempore sololis procreationi inutilis efficiatur. c. 18. n. 12.

Equus à quo tempore generare incipiat, quo ut tempore designatur. capit. 18. num. 18.

Æquitate inspecta potest executor testamenti naturaliter tantum debita à testatore soluere. cap. 23. nu. 16.

Ere Casaris computatio qualiter fieri debeat. com. 21. nu. 2.

Error ex rationibus resultans, utpote quando calculatores aliquam parcelam per gratiam vel malitiam oneraverunt, vel exoneraverunt, an si probetur in executione reliquorum ibi debeat retrahari. cap. 38. nu. 8.

Error calculi, an approbatus censeatur, eo quod ab illo non fuit reclamatum, vel appellatum per gravatum. cap. 38. n. 10.

Error calculi intra quantum tempus peti & retrahari possit. capit. 41. num. 8.

Error calculi re indicata comprobatus, an aliquo modo retrahari valeat. cap. 41. nu. 10.

Error minimus calculi iudicis sententia comprobatus an retrahari debeat. cap. 41. nu. 11.

Errare post approbatam rationem apparente, non debet tota ratio revideri sed parcella dumtaxat in qua error consistit, est attendenda. cap. 41. sub. n. 30.

Erroneo calculo approbato omnia pacta, conventiones, & stipulationes in quitatione appositæ, eodem errore factæ censentur. cap. 41. nu. 33.

Ætatis venia, in Lusitano Regno, non a Regio consilio, sed a iudicibus dictis desembargadores do pazo, petenda & concedenda est cap. 6. sub n. 25. (sic c. 38. n. 3)

Exceptio erroris calculi, in executione reliquatus opponi possit, quando ex productio instrumento resultat, etiam si non opponatur a parte in via executiva, index poterit ea inspecta iudicare & reum executatum liberum pronunciare vel sententiam attento errore modificare. cap. 38. nu. 11.

Excessus donationis inofficiose, an ad collationem adduci debeat pro deductione tertij, vel quinti, vel utriusque. com. 1. n. 23.

Excessus illius quantitatis quam pater inofficiose donavit, non censetur eius potestatem egredisse, comput. 1. nu. 24.

Excessus donationis, an debeat computari cum fructibus ad deductionem tertij vel quinti, vel utriusque. com. 1. sub. n. 24.

Et diversitate corporum, nonnunquam provenit aiversitas animarum. cap. 31. num. 1.

Executor testamenti an rationem reddere debeat. cap. 3. n. 18.

Executor testamenti, an suo consocio executori, rationem eius quod administravit reddere teneatur. cap. 6. nu. 70.

Executor testamenti qui bona testatoris vendit pro adimplenda eius voluntate an allicere possit emptores donando illis promissum vulgo promittendo. cap. 24. nu. 42.

Executio certæ summe, non debet retardari ratione summe non liquide. cap. 21. nu. 42.

Executori testamenti quādo salariū prestari debeat. c. 27. n. 45.

Executori testamenti, an ex fructibus bonorum defuncti quæ administravit decima sit prestanda. cap. 27. nu. 47.

Executor testamenti, usque ad quadraginta annos, pro ratione reddenda conveniri potest. cap. 3. sub. nu. 18.

Executor testamenti qui non administrat, an a consocio exigere possit, ut sibi faciat relationem rationum bonorum defuncti. cap. 3. sub num. 18.

Executor universalis testamenti defuncti, legata caduca sibi conservat, prout conservat heres scriptus. cap. 27. nu. 46.

Executio quantitatis liquide, propter illiquidam non retardatur. capit. 31. num. 53.

Executio liquidata quantitatis, virtute sententia quæ in rem indicatam transit in ipsamet sententia quæ executioni mandatur fundamentum habet. cap. 31. nu. 11.

Executio liquida non dicitur attentata, quando executioni mandatur reliquatum per verba tale quid, paulo, plus, vel minus, quod consistit deberi ex tali infirmamento, c. 33. n. 29.

Executio si fiat omisa forma, vel ordine procedendi a lege assignatio, non est ipso iure neque annullanda si pars gravata ex mandato de exsequendo, non appellaverit. c. 33. n. 19.

Executio an possit fieri directo, contra fideiussorem tutores ad dispungendum rationem tutela non citatum pro reliquis quæ ipse tutor acquisivit. cap. 34. nu. 10.

Executio pro reliquis retardari, debet, quando apparet rō male sumpta, si incōinēti de errore calculi doceatur. c. 38. nu. 4.

Exemptio clericorum a potestate seculari an sit de iure divino. cap. 7.

Rerum & Sententiarum

cap. 7. num. 47.
Exhibitionem bilantij, vel libri societatis, in rationibus petes, ut producat, an eo ipso illum produxisse videatur. cap. 10. numero 27 & 28.
Exhibitio libri rationis si non fiat ab administratore calculatoribus an possit ratio calculatori inspecto bilantio, vel manuali societatis. cap. 10. nu. 70.
Exitus acta probat. cap. 1. num. 3.
Expensa in re minoris, vel domini facienda per tutorem vel administratorem, vel valorem adaequare non debet, quinimo melius est nihil eo casu expendere ut evitetur circuitus. cap. 9. numero 61.
Expensa magna facta per heredem, vel fideicommissarium in re subiecta restitutio si, solui debet expendenti, deducta in computatione, parva illa quantitas quae ab istis administratoribus de iure expendi debet. cap. 25. sub nu. 68.
Expense minutae etiam si intricate descriptae sint in libro rationum, sufficit quod sub iure iurando administrator intricatorem declaret. cap. 10. nu. 47.
Expense piceatis intuitu factae, repeti non possunt. c. 42. n. 22.
Expensum per tutorem in instruendo sororem parvulam minoris bonis moribus, & disciplinis, an sit illi in calculo recipiendum. cap. 22. sub. nu. 56.
Expensum per tutorem, vel curatorem minoris in hospitandis propinquis vel amicis minoris, an illi sit in calculo recipiendum. cap. 22. nu. 46.
Expensum a decurionibus de bonis Reipublicae in constructione, vel reparationis carceris publici, catenis, cipis vel compedibus, an illis sit in calculo recipiendum. c. 24. n. 10.
Expensum de publico per decuriones in capiendis malesfactoribus, an sit in calculo illis recipiendum. cap. 24. nu. 12.
Expensa facta a iudice pro remittendo malefactori, an de penis cameralibus, an vero de pecunijs praesumptibus iustitiae destinatis sit deducenda. c. 24. nu. 16.
Expensum de publico in construenda, reparanda, vel rescindenda domo macellariae, vel piscium, seu ubi panis coctus venditur communiter, an sit in calculo decurionibus recipiendum. cap. 25. num. 36.
Expensum de bonis Reipublicae, in constructione, vel reparatione Ecclesiarum populi, an sit decurionibus in calculo recipiendum. cap. 25. nu. 37.
Expensum a decurionibus de bonis Reipublicae, in ludis, vel spectaculis publicis, an sit illi in calculo recipiendum. c. 25. numero 39.
Expensum de bonis Reipublicae per decuriones, in enutriendis infantibus expositis, an sit in calculo recipiendum. cap. 25. num. 43.
Expensum de publico in reparatione variarum, an sit decurionibus in calculo recipiendum. c. 25. nu. 44.
Expensum de publico per decuriones in litibus cum illis qui se fignaldos pronunciari contendunt, an sit in calculo recipiendum. cap. 25. nu. 48.
Expensum de publico pro consequendo aliquo honore, vel dignitate ipsi Reipublicae, quando sit decurionibus in calculo recipiendum. cap. 25. nu. 49.
Expensa facta a tutore eundo extra urbem pro administrandis negotijs pupillaribus, an extra decimam computari

del et cap. 25. nu. 66.
Expensum de publico in hoc ut vicus villa, vel villa ciuitas fiat, an sit decurionibus in calculo recipiendum. c. 25. n. 50.
Expensum de bonis Reipublicae, in hoc ut ciues a contributionibus eximantur, an sit in calculo recipiendum. c. 25. n. 51.
Expensum sub spe futuri lucri in negotio quod tandem nullum commodum domino attulit, an sit administratori in calculo recipiendum. cap. 25. nu. 52.
Expensum a negotiorum gestore in re quae domino cuius negotia gessit nullum commodum attulit, licet afferre potuit, an sit in calculo recipiendum. cap. 25. nu. 53.
Expensa facta a patre de bonis Castrensibus, vel quasi Castrensibus filij in procuranda illi militia, vel prae-benda, an sit patri in calculo recipiendum, in rationibus talium bonorum filio praestandis. cap. 25. n. 54.
Expensa facta a patre, vel matre tutrice filij, in rebus pro utilitate talis filij procuratis, an sit in calculo tutela excomputanda. cap. 25. nu. 56.
Expensum per tutorem eundo extra locum sui domicilij pro acceptanda & discernenda tutela, an sit illi in calculo recipiendum. c. 25. nu. 64.
Expositi infantes, quibus expensis lactari & enutriri olim Romae solerent, quibus ut hodie enutriantur ubique. cap. 25. num. 46.
Expressa, & solemnis obligatio, forma & vis publici officij, magis obligat tutores, & alios similes administratores, quam priuatum suscepta negotiorum administratio. cap. 24. numero 8.

F

Facere qui aliquid tenetur proprijs expensis facere debet. cap. 25. num. 65.
Factores, vel administratores qui ante vel post redditam rationem suarum administrationum, in Regno Portugalliae se conferunt, antequam reliqua soluant, an ab illo extra hi possint. cap. 4. nu. 11.
Factum iudicis & partis, quando equiparetur. c. 33. nu. 8.
Factorem, an propria auctoritate tutor eligere possit pro gerendis & administrandis rebus pupillaribus & quibus expensis id fieri possit. cap. 27. nu. 35.
Factores a principali administratore constituti, an a domino rei administrate pro ratione reddenda directo valeant conueniri, an vero prius conueniri debeat administrator. cap. 4. nu. 16.
Facultas disponendi de rebus suis liberis hominibus aufervi non debet. cap. 6. num. 35.
Falcidiam non deducit heres qui inuentarium de iure, vel more non confecit. cap. 9. nu. 19.
Familiares sanctae inquisitionis, si delinquant in administrationibus bonorum publicorum, vel alterius domini non gaudent, priuilegio quo cauetur, ut pro delictis suis coram inquisitoribus haeretica prauitatis conueniantur. c. 7. nu. 10.
Famulo infirmo an excomputari debeat de salario pro rata temporis quo infirmavit. cap. 27. nu. 23.
Famulus qui inuito suo domino, ante tempus ad seruiendum constitutum, a domo domini egreditur salarium eius temporis

Memorabilium Index.

- poris quo seruauit, amittit. capit. 27. numero 19.
- Famulus infirmus, an gaudeat salario si dedit famulum aque idoneum domino pro tempore infirmitatis, c. 27. nu. 25.
- Facies cerea, quae per ludices consumuntur, in noctibus in quibus incendia contingunt, quibus expensis consumantur. capit. 26. numero 36.
- Fatalia non excurrunt ad appellandum, quando executor excessit in commissione. cap. 38. nu. 8.
- Feminae vel minores, an possint constitui administratores bonorum suorum propinquorum absentium, etiam ubi sub tutela, vel cura sunt. c. 6. nu. 51.
- Fendatarius, qui decessit fructibus in re infeudata pendentibus, pro ea parte anni qua vixit fructus industriales suos facit. capit. 20. nu. 8.
- Feri multa prohibentur, quae facta tenet d. c. 6. nu. 38.
- Fideicommissum si pupillo, vel adulto solui non potuit, eo quod tutorem, vel curatorem non habebat cui solueretur, mora non imputatur fideicommissario. c. 15. nu. 45.
- Fideiussionis contractus est nimis onerosus & damnificatiuus. capit. 6. numero 76.
- Fideiussor contractus, si citans non sit pro dispungendis rationibus a principali cum domino calculatis non potest pro reliquis executari. capit. 34. nu. 3.
- Fideiussor tutoris qui se obligauit tam ratione iudicii quam contractus, an possit executari directo pro reliquis cum principali liquidatis. cap. 34. nu. 5.
- Fideiussor tutoris, vel curatoris qui renuntiauit auth. de fideiussoribus, nulla facta excussione, potest executari pro reliquis cum principali administratore dispunctis. c. 34. n. 6.
- Fideiussor tutoris si apud astra intercessit, an fideiussor iudicii reputetur ibi.
- Fideiussor censualis, si aliquid dedit creditori, ut illum a fideiussionis nexu liberaffet, an quod ita datum est tenetur creditor computare in sortem tempore redemptionis annui redditus, comp. 15. nu. 8.
- Fideiussor si aliquid pro fidei iubendi opere a principali recepit an ipso indemne existente, quod ita recepit reddere teneatur, vel computare debeat in summis ratione talis fideiussionis ab ipso solutis. c. 16. nu. 11.
- Fideiussor cui de indemnitate satis cautum est ab initio, an licite possit accipere & retinere quod sibi pro bono opere promissum vel donatum fuit comp. 16. nu. 5.
- Fideiubendi actus admodum dicitur periculosus, onerosus & damnificatiuus, ut stultitiam sapiat. comp. 16. nu. 8.
- Fidem iubens dicitur male uti substantia sua com. 16. nu. 9.
- Fideiussor censualis, qui emit centum a domino census, vel hypothecas ex causa iudicati in pignus aditas redemit an redditus census a principali exigere possit, virtute cessionis sibi facta per domum census. comp. 17. nu. 1.
- Fideiussor ad hoc, ut indemnitas a fideiussione existat, omne quod illi interesset non fideiussisse est soluendum, com. 17. n. 2.
- Fideiussor redimens pignora censui supposita, de manu domini census, tenetur illa suo principali reddere cum fructibus, soluto prius sibi pretio pro redemptione dato, cum redditibus ad rationem quatuordecim. comp. 17. nu. 4.
- Fideiussor, eo ipso quod titulo vniuersali, particulari, lucratiuo, aut oneroso, iure ut creditoris foneratitij vult uti, & interesse suae pecuniae recipere intendit se vltissim obligat; quamdiu debitor principalis voluerit redemptionem census non petere, & si sibi pro indemnitate ab initio fuit cautum deliberando illum a fideiussione intra certum tempus, comput. 17. nu. 7.
- Fidem non iubens pro proximo suo, an contra charitatem peccet. comput. 16. nu. 3.
- Fideiussor, an quod non potest capere, ut fideiussor capere possit, ut alius, comp. 17. nu. 3.
- Fideiussor administratoris, an teneatur soluere interesse pecuniae reliquatae administratore condemnato ad reddendum reliqua cum interesse. cap. 34. n. 12. in fi.
- Fideiussor censualis si hypothecas domino census additas & in solutum datas ab ipso redimat, vel emit dando illi principale cum redditibus, an possit a principali obligato redditus talis pecuniae in redemptione consumpta exigere, comput. 17. numero 8.
- Fideiussor censualis pignora censui supposita, domino census addita luere potest, non vero sibi emere, comp. 17. nu. 10.
- Fideiubendi actus ex gratia, & amicitia frequenter originem traxit, comput. 17. nu. 12.
- Filia si sine culpa sua dotem marito traditam amisit, an mortuo patre illam in sua portione recipere & computari debeat. cap. 18. nu. 5.
- Filia, quando maritus dotem a patre sibi traditam amisit, an illam actionem inanem contra maritum ad collationem dumtaxat asserre sufficiat. comp. 18. nu. 6.
- Filia semel a patre dotata, si sine eius culpa dotem amisit, an iterum a patre redolari debeat. comp. 18. nu. 7.
- Filius qui patre viuente eius bona administrauit, an patre mortuo, rationem administrationis ceteri fratribus reddere teneatur. c. 3. nu. 17.
- Filius curator patris furiosi, rationem reddere est obnoxius, capitulo 3. nu. 28.
- Filius clericus si habeat beneficium Ecclesiasticum cuius fructus pater eius percepit, & administrauit & interim pater expendit pro filio doctorando, vel pinguiori beneficio assequendo, an quod ita expensum fuit a patre debeat illi in calculo fructuum beneficio a se collectorum, computari, capit. 25. nu. 55.
- Filius qui in uita patris negotia paterna administrauit, an ex hoc salarium, vel aliam recompensam plus alijs fratribus habere debeat, ibi.
- Filius attento iure civili, operas patri non praestabat, capit. 27. nu. 57.
- Filius primi matrimonij qui ob parentis binubium, in proprietate bonorum fratris praemortui successit, an si moriatur libere de tali proprietate disponere possit, comput. 1. nu. 22.
- Filio illegitimo an quintum integrum omni casu pater relinquere possit, comp. 3. n. 2.
- Filio illegitimo si quintum sit a patre pro alimentis reliquum, non potest habere plus alio fratre legitimo, qui minus habere debet ex bonis patris. comp. 3. n. 8.
- Filius qui vixis parentibus decessit, si modum in legando excessit, qualiter sit facienda legatorum defalcatio, comput. 10. nu. 7.

Fi-

Rerum & Sententiarum

Filius an patri servitū teneatur. cap. 27. sub nu. 55.
Filius si a patre fuit legitima soluta & tradita & ipsius filij malitia, vel dolo non fuit amissa, sed casu fuit deperdita, non imputatur illi in legitima in collatione bonorum patris cum alijs fratribus faciendā, comput. 18. nu. 8.
Filius si ex suis operibus tam rusticis quam urbanis secundū eius qualitatem alimentari potest, non cogitur pater illi alimenta ministrare, comp. 22. n. 28.
Finis emphyteusit qualiter sit faciendā computatio fructuum ultimi anni inter emphyteotā & dominū com. 20. n. 18.
Fiscus an habeat tacitam hypothecam, in bonis fiscalium administratorum, vel regalis patrimonij. c. 39. n. 8.
Fiscus non solum habet hypothecata bona regaliū administratorum pro mala administratione, sed etiam aliquando hypothecā habet in bonis dotalibus uxoris illius. c. 39. n. 9.
Fisci administrator ante diem solutioni destinatum potest compellere debitores fiscales ad soluendum. c. 23. n. 54.
Forma dat esse rei. c. 6. n. 39. & c. 11. nu. 18.
Formam consuetam tenetur servare administrator in adib. administrationem concernentibus. cap. 16. n. 22.
Forma certa & de specifica, si à lege sit inducā, in aliquo actu perficiēdo, nō sufficit si per equipollens servetur. c. 33. n. 12.
Fornicans, cum sāmīna uxorata, quā communiter reputabatur meretrix de adulterio non punitur. cap. 19. n. 48.
Fori legibus si quis iuvare velit, earum usum probare debet, comput. 1. sub nu. 19.
Frater qui bona hereditaria pro indiviso existētia administravit, an rationem talis administrationis alijs fratribus reddere debeat. cap. 3. nu. 8.
Fratri vel sorori pupilli, vel adulti indigenti, an tutor, vel curator alimenta possit ministrare. cap. 22. nu. 44.
Fratri privio pupilli, an tutor de bonis ipsius pupilli alimentare possit. c. 22. nu. 45.
Frater an teneatur dotare sororem uterinā dumtaxat. cap. 22. sub numero 56.
Fratres si diu bona paterna in communi possiderunt, & unus plus altero expendit, an illud plus debeat in expendentis legitima computari. cap. 25. nu. 59.
Frater reliquatus à fratre, cuius tutelam vel curam administravit an si exsecutus pro reliquis fideiussores indemnitate non praestet possit carceribus mācipari. c. 25. nu. 8.
Frater pro reliquis tutela sui fratris, an possit in solidum conveniri. cap. 35. nu. 11.
Frater utrinque coniunctus, si cum fratre vno tantum latere coniuncto hereditatem paternā dividat, an huiusmodi error possit aliquando retriuari. c. 41. nu. 17.
Frater cui pater aliquid donavit ad titulum patrimonij, ut iacris iniciaretur ordinibus, an si adhuc pater in possessione rei donatae permansit, & fructibus potius fuit possit rem cum fructibus in collatione bonorum patris auocare. c. 5. sub nu. 28.
Fraus, ut in confessione inventarij non fiat qualibet res inventarizandae prius sunt aestimandae ponderandae & metiendae. cap. 9. nu. 29.
Fructus hereditati obvenientes, ante vel etiam post aditam hereditatem, an illam augeant & obriorem reddant, pro satisfaciendis creditoribus hereditarijs. c. 9. nu. 78.

Fructus hereditati obvenientes an huius cum beneficiis inventarij reddere debeat pro satisfaciendis creditoribus defuncti. capit. 9. nu. 76.
Fructificatio agri non potest esse uniformis. c. 16. nu. 39.
Fructus rei feudalis frequenter equivalent servitij à feudatario domino praestandis. c. 16. nu. 53.
Fructus rei feudalis, additi domino ob non solutam pensionem, si excedant valorem pensionis, vel servitij praestandi, an excessus excomputari debeat, pro solutione futurarū pensionum. cap. 16. nu. 54.
Fructus Castrensis, vel quasi Castrensis, peculij, an a curatore decimari valeant. c. 29. nu. 14.
Fructus si sint, vel praesumantur consumpti, à tempore consumptionis verae vel praesumptae, aestimatio eorum ultra non crescit. cap. 17. nu. 9.
Fructibus consumptis, quando possit crescere eorum aestimatio. capit. 17. numero 10.
Fructus consumpti non dicuntur amplius fructus, sicut nec homo mortuus amplius dicitur homo. cap. 17. nu. 11.
Fructus rei pignoratæ, à tempore quo vere vel praesumptive consumpti praesumuntur, in sortem principalem computantur. capit. 17. nu. 15.
Fructus qui non sunt consumpti, & stare praesumuntur, non computantur in sortem neque illam extenuant, sed ut species certa reputantur. cap. 17. n. 16.
Fructus quando licite ex re aliena percipiuntur, illis à percipiente consumptis non tenetur ad tantundem in genere, sed ad aestimationem quam habeant tempore consumptionis verae, vel factae & praesumptae. cap. 17. nu. 18.
Fructus rei dotalis competunt marito pro oneribus matrimonij. capit. 17. numer. 40.
Fructus rerum minoris si non sufficiant pro alimentis ipsius, an decimam fructuum tutor habere debeat. c. 28. nu. 50.
Fructuum appellatione, omne illud continetur, quod salua rei substantia ex re colligitur. cap. 29. nu. 4.
Fructuum appellatione venit, quicquid ex terra nascitur, idque si renascatur. c. 29. nu. 4.
Fructus obventiones & distributiones Ecclesiasticae, an quid spirituale dici possit. c. 29. nu. 13.
Fructuum appellatione, an veniant distributiones ordinariae, qui dietim à praebendato lucrantur pro missis & oris canonicis cantandis. cap. 29. nu. 16.
Fructus dicuntur deductis oneribus. c. 30. nu. 15.
Fructus meliorationum, an & quando cum ipsis meliorationibus debeant compensari. comp. 13. nu. 2.
Fructus pignoris praetorij, an ipso iure sortem extenuent principalis debiti. comp. 14. nu. 7.
Fructus rei pignoratæ, quando non censeantur compensati cum principali debito, sed loco pignoris à creditore retenti. comp. 14. numer. 18.
Fructus rei pignoratæ, tunc demum extenuant sortem, quando iam sunt vero vel praesumptive consumpti, vel ad pecuniā per venditionem redacti, secus tamen si adhuc in potestate creditoris permaneant. comp. 14. nu. 19.
Fructus pendentes reputantur pars integralis fundi. cō. 19. n. 13.
Fructus in fundo dotali pendentes, tempore dissoluti matrimonij, aestimandi sunt secundum eorum dubium eventum, comput.

Mem orabilium Index.

comput. 19 numero 7.
Fruſtus pendentes in fundo maioratus tempore, mortis ultimi poſſeſſoris, an ſuos faciat ſucceſſor in maioria, com. 20. n. 2.
Fruſtus pendentes in fundo legato, a morte teſtatoris in legatarium tranſeunt comp. 40. nu. 4.
Fruſtus ultimi anni in quo maioratus poſſeſſor decedit qualiter ſunt diuidendi, inter heredem deſuncti & ſucceſſorem in maioria, comput. 20. n. 5.
Fruſtus quando neceſſitate cogente ſunt reſtituendi pro rata diuidi debent, comp. 20. nu. 7.
Fruſtus induſtrialis, tempore quo curantur, acquiri cenſentur, comput. 20. numero 16.
Fruſtus qui colliguntur ex arboribus, pradijs, vel penſionibus illorum certa parte anni percipi: eſſe videntur, hoc eſt tempore prafinita ſolutionis comp. 20. n. 20.
Fruſtus quo tempore ab uſufructuario percipi reputentur, comp. 20. numero 21.
Fruſtus commenda, qualiter diuidantur inter heredem commendatoris & ſucceſſorem in commenda, comp. 20. nu. 26.
Fruſtus ſi in fundis dotalibus nondum appareant tempore diſſoluti matrimonij, qualiter inter coniugem ſuperſtitem, & heredes mortui diuidi debeant, comp. 20 n. 27.
Fruſtus rei ex pacto rei emptæ, an ſint diuidendi inter emptorē & reuenditorem pro rata temporis quo quis poſſedit rem qua fruſtus reddit, comp. 26. nu. 7.
Fruſtus pendentes, qualiter rei pars reputentur, com. 26. n. 3.
Fruſtus vinum, vel oleum, ſi euſa bonitatis qua mutatum fuit reperiri non poteſt, proſatisfaciendo creditore, in eadem provincia in qua fuit mutatum, creditor cogitur ad ſolutionem æſtimationis recipiendam. c. 17. n. 3.
Fruſtus vinum, quod debetur ſi vel non reperitur, vel ita longe reperiretur, quod ſine magno debitoris incommodo, & diſpendio portari non poſſet an debitor liberetur praſtando intereſſe. capit. 17. num. 4.
Fruſtus vinum, vel oleum, quando ſolui debet extra domicilium & habitationem creditoris, debitor non dicitur in mora, niſi probauerit creditor, quod ipſe debitori notum fecit qualiter ipſe fuit paratus recipere in loco deſtinato tempore deſignate ſolutionis, cap. 17. num. 26.
Fruſtus precibus impetratur, q. iam eſt lege prouiſum c. 6. n. 30.
Fundans ſe in qualitate, tenetur illā probare. com. 9. n. 2.
Fundum plenum fruſtibus vendens, & tradens an fruſtus vendidiſſe videatur. comp. 19. nu. 2.
Fundus dotalis ſi inæſtimatus marito traditus fuit ab uxore, & erant fruſtus pendentes in eo, prouiſione horum fruſtuum recurrendum eſt ad ius commune, & qualiter coſinito diuidantur, comp. 19. nu. 6.
Fundus ſi fruſtibus pendentibus traditus ſit in dotem marito, & talis fundus tempore diſſoluti matrimonij, locatus ſit, qualiter facienda ſit computatio, comp. 19. nu. 10.
Fur debet & poteſt onerari de æſtimatione rei furatæ, etiam quantumcumque momentanea. c. 17. ſub. n. 31.

G

Gabellas conducere, tutori prohibitum eſt. c. 4. n. 26.
Generale mandatum cum libera habens non poteſt eius

preſentis nomine mādātis pro alio fidē iubere, com. 16. n. 10.
Gerundum in diſpoſitione appoſitum, facit diſpoſitionem conditionalem. capit. 31. n. 14.
Gondiſalui ſerdinandeza corduba, magni ducis cognomine illuſtrat, rationes reſeruntur. c. 10. ſub n. 62.
Graſi opinio circa computationem enormiſſimæ leſionis commemoratur, comp. 6. nu. 9.
Grammaticam, an liceat edoceri pupillam & an expenſum in ſimili arte addiſcenda, ſit tutori in calculo recipiendum. capitulo 27. num. 38.
Grauamina ſi expreſſa ſint in rationibus circa certas parcelas, an alijs acquiſuiſſe videatur. c. 32. nu. 31.
Gregory Lopez opinio circa computationem enormiſſimæ leſionis reſertur, comp. 6. nu. 7.
Grex ſi datus ſit marito in dotem, & oves aliqua mortuæ ſint, an teneatur ex filiabus alias ſubſtituere, loco mortuorum capulum. cap. 18. num. 41.

H

Habens rationes, vel inſtrumenta communia ad inſtantiā eius cui etiam communia ſunt, illa exhibere debet capit. 10. numer. 32.
Habens dilationem a lege, non dicitur eſſe in mora, ante aduentum diei lege ad ſoluendum deſtinati. cap. 14. n. 39.
Habilitas perſonæ debet concurrere, in eo cui iuramentum in litem eſt deferendum. c. 9. nu. 37.
Habitatio domus pignoratæ, an gratis licite creditor accipiat. capitulo 16. num. 50.
Heres creditoribus legatarijs & fideicommiſſarijs rationem reddere de bonis deſuncti eſt obnoxius, cap. 3. nu. 14.
Heres illius qui adminiſtrauit prius quam heres illius adminiſtratoris eſſet qui non adminiſtrauit, debet conueniri pro ratione reddenda & reliquis ſoluendis. c. 4. nu. 15.
Heres adminiſtratoris, an teneatur rationes a deſuncto non redditas diſpongere. c. 3. nu. 31.
Heres adminiſtratoris ſi ad Eccleſiam confugiat, ut euadat rationis deſuncti diſputationem, an gaudeat immunitate Eccleſiaſtica. c. 5. num. 11.
Heres adminiſtratoris an ex propria perſona præſcribere poſſit redditioni rationum. c. 5. nu. 27.
Heres inuentarium exhibere debet, in rationibus quas creditoribus legatarijs vel fideicommiſſarijs præſtat. c. 9. nu. 6.
Heres qui inuentarium legitime non confeſcit neque Falcidiam neque Trebellianicam deducit. c. 9. nu. 16.
Heredi vel ſucceſſori damnum paſſi, an iuramentum in litem deſerui debeat, quando dicit ſe ſcire per ſamam æſtimationem damni, vel rei amiſſæ. cap. 9. nu. 34.
Heres, tutor ſeu quicunq; alius adminiſtrator, qui ſecundum loci conſuetudinem inuentarium confeſcit, etiam iuris forma nō ſeruata, non poteſt capi pro debito deſuncti, vel pro reliquis rationis a deſuncto calculatæ neque etiam aduerſus illum iuramentum in litem deſertur, ob deſunctum formæ in inuentario omiſſæ. c. 9. nu. 42.
Heres an in inuentario vel libro rationum ſcribere debeat fruſtus a ſe ex hereditate perceptos, ne ultra vires hereditarias creditoribus hereditarijs poſtea apparētib. teneatur. c. 9. n. 76
c. Heredi-

Rerum & Sententiarum

Hereditas eo ipso quod est addita dicitur heredis patrimonium capit. 9. numero 79.

Heres adeundo hereditatem, quasi contrahit creditoribus & legatariis seu fideicommissariis defuncti. cap. 9. nu. 81.

Hereditas si augetur lubione, fœtu pecorum, vel partu ancillarum tale augmentum accedit heredi: qui inuentarium legitime confecit. cap. 9. num. 82.

Heres a die ipsa quo instant creditores in iudicio petendo debitas sibi pecunias, statim incipere debet scribere in libro rationum quos deinde ex hereditate fructus colligit, pro ut faceret quilibet ipsorum bonorum hereditariorum administrator. cap. 9. num. 83.

Hereditas est quoddam ius uniuersale comprehendens mobilia immobilia, & semouentia, iura, & actiones qua defuncto competeant cap. 22. num. 38.

Hereditas regulariter in duas diuiditur partes. comp. 11. n. 1.

Heredem vsu fructuarij nō debere percipere partem fructuum pendentium eius anni quo vsu fructuarius mortuus fuit, an sit regulariter verum comput. 20. num. 19.

Heres socijs qui pecuniam societatis administrauit, an teneatur ad interesse ex mora. cap. 15. num. 42.

Hipoteca quam habet minor pro reliquis tutela in bonis tutoris vel curatoris, an extendatur ad fructus & interesse pro quibus fuit reliquatus. cap. 39. num. 2.

Hipothecam tacitam an habet minor in bonis curatoris ad litem pro damnis resultantibus ex eius malalitu administratione. cap. 39. num. 3.

Hipothecam tacitam an habeat furiosus vel prodicus, in bonis sui curatoris pro reliquis administrationis. cap. 39. nu. 4.

Hipothecata, an tacite censeantur bona curatoris absentis bonis cōstituti: pro reliquis talis administrationis. c. 39. n. 5.

Hipotheca non inducitur, nisi in casibus a iure expressis. cap. 39. sub numero 13.

Hipothecam tacitam, an habeat ciuitas vel respublica in bonis suorum decurionum vel aliorum administratorum. capitulo 39. numero 6.

Hipothecam tacitam, an habeat fîsus in bonis suorum administratorum, pro damnis ex mala administratione resultantibus. cap. 39. num. 8.

Hipothecam tacitam an habeat Rex in bonis primipilli & eius uxoris, pro mala huius officij administratione, & ibi late, quod olim quidam hodie huius primipillaris officij administratio comprehendat. cap. 39. num. 11.

Hipothecam tacitam, an habeat uxor in bonis mariti, pro mala administratione bonorum dotalium siue parafernaliū. cap. 39. num. 12. & 15.

Hipothecam tacitam, an habeat Ecclesia in bonis parochi vel rectoris pro mala administratione rerū suarum. c. 39. n. 13.

Hipotheca tacita an habeat hospitale in bonis sui administratoris pro mala suorum bonorum administratione. c. 39. n. 14.

Hipothecam tacitam an habeat minor in bonis factoris a tutore vel curatore constituti pro administrandis rebus ipsius minoris cap. 39. num. 16.

Hipothecam tacitam, an habeat tutor vel curator in bonis pupilli vel adulti pro reliquis ex ratione tutela vel cura contra minorem resultantibus. cap. 39. num. 17.

Hircus a septimo sue ætatis mense est aptus & potens ad ge-

nerandū & aliquando admodū aptus est libidini ut adhuc dū uerbis alitur matrē suā stupro superueniat. c. 18. n. 20.

Hircus ante sex annos senescit. cap. 18. num. 21.

Hodie in materia interesse sublata est antiqua differentia, an ageretur actione bonæ fidei an arbitraria. cap. 15. nu. 10.

Homines ob humana fragilitatis maliciam, etiam in rebus clarissimis & notissimis inter se dissentiunt. c. 32. nu. 2.

Homines sape plus de se sperant, quam habeant in facultatibus suis comput. 10. nume. 1.

Honorarius tutor, an parit decima habere debeat. c. 28. n. 18.

Honorarius tutor si quis testamento nominatus sit, an si alias duas tutelas habeat excusetur a quarta tutela c. 28. nu. 19.

Honorarius tutor non potest præstare auctoritatem contrahentibus gestis a minore factis cap. 28. num. 20.

Honorarius tutor quibus curis & sollicitudinibus cstringatur. capitulo 28 numero 22.

Hospitalarius, orphanotrophus, siue exsecutor testamenti, rationem reddit cap. 3. num. 7.

Humanorum actuum laus, non tam ex principio, quam ex fine comprobatur cap. 1. num. 2.

I

Incapacitatis vitium, ab illo dumtaxat tolli potest, qui potest efficere capacem cap. 7. num. 20.

Incapax, non efficitur capax ex lapsu temporis cuius initij memoria non extat. cap. 7. sub num. 19.

Incarcerari non possunt parentes pro reliquis tutela suorum filiorum, & quid de aucto & alijs ascendentibus. c. 35. nu. 2.

Incidentia, licet sit modus tollendæ incompetentiæ, non tamen est modus tollendæ incapacitatis cap. 7. nu. 19.

In collatione faciendā ad hoc ut mora committatur, requiritur interpellatio, & quod in ipsamet interpellatione exprimaturs dies incipiendæ diuisionis alias interpellatus constituitur in mora cap. 5. num. 7.

Incommoda illum sequi debent, quem & commoda sequuntur capit. 42. nume. 12.

In computatione fructuum cum meliorationibus faciendā, duo tempora sunt consideranda, & quæ, comput. 13. num. 7.

Inclusio vnius est exclusio alterius. cap. 32. sub num. 30.

In deductione tertij & quinti, inspiciendā & consideranda sunt bona qua defunctus tempore mortis reliquit. comp. 1. n. 6.

Indubio semper est præsumendum, quod si mercator vel quiniis alius traficator pecuniam sibi debitam, destinato tempore recepisset, cum ea lucratus fuisset cap. 11. num. 23.

Inducta ad augmentū, nō debet operari diminut. c. 30. n. 12.

Industria persona, si in aliquo actu perficiendo sit electa, non potest ille actus per alium expediri. cap. 32. num. 4.

Infamis an in calculatorem eligi possit cap. 8. num. 2.

Infantes expositi, quibus expensis alijs & enutrirī debeant. capitulo 25. nume. 44.

Infinitas, prohibita est, in iure. cap. 18. nume. 4.

Infirmas famuli, si non fuit admodum grauit, ut illius penitus ab officio seruiendi, non impedit quo minus integrum salarium recipiat, cap. 27. num. 26.

In foro mercatorum, indicantur causæ de bono & æquo, nec de apicibus iuris disceptatur. cap. 11. num. 22.

In foro Ecclesiastico non curatur de iure ciuili, in his quæ attinent ad exonerandam conscientiam defuncti. ca. 23. nu. 5.

Inin.

Memorabilium Index.

iniuriam nemini facit, qui videtur iuri suo cap. 3. num. 5.
 Idem quidem, an executioni mandari possit, si in instantia executionis quantitas soluenda liquida est, potest. cap. 21. nu. 26.
 Inmemorialis prescriptionis intuitu, et maris violentia tyrannidis, et oppressionis suspitio purge. ur. cap. 27. num. 10.
 Iniquum est libertis hominibus libertatem suam r. num. administrationem et dispositionem addere. cap. 6. sub nu. 35.
 Inormiter, aut enormissima l. sum alicuius fuisse, ex quibus dignoscatur. comp. 6. num. 2.
 Inormissima l. sum comparatio qualiter fieri consueverit in Pinciano tenatu comp. 6. num. 12.
 In reddendis rationibus, dure nimis agendum non est cum administratoribus cap. 10. num. 57.
 Instantiam ibi esse dicimus ubi est contractio. c. sub. n. 17.
 Institutor maiorie, si apponit in fundatione clausulam, ne successor in tali maioriu possit ducere uxorem ignobilem Iudeam, vel Sarracenam genere natam, sub pena priuationis maioriu, quam diligentiam facere sufficiat ei qui uxorem ducit, ne postea comperito quod aliqua labe talis vxor afficiatur, ab illo maioriu adimatur et reuocetur capitulo 19. num. 46.
 Instrumenta priuata, interim, quod non sunt in iudicio recepta executioni mandari non possunt. cap. 31. num. 3.
 Instrumentum cantans, quod quis recepit certum quid pro residuo debiti maioris quantitatis vel summe, an totius debiti solutionem probet. cap. 73. numero 3.
 Instrumenta apocrypha, et priuilegia eius cuius bona sunt administranda qualiter inuentariari debeant. cap. 9. nu. 7.
 Instrumentum an productum videatur ab illo, qui eius exhibitionem in iudicio postulauit. cap. 10. num. 30.
 Intellectus imbecillitas sepe in minore presumitur. c. 6. n. 24.
 Intellectus et limitatio ad l. iuri gentium §. adeo. ff. de pactis. capitulo 19. numero 41.
 Intellectus ad l. quidam. iherus ff. de scrui. urbano. c. 19. n. 32.
 Intellectus ad l. cum ostendimus, §. si ff. de fideiussor. tut. c. 19. n. 45.
 Intellectus ad l. si. C. de apochis publi. cap. 23. num. 44.
 Intellectus ad l. 43. tit. 4. lib. 2. recopila. cap. 26. nu. 23.
 Intellectus ad l. fructus pendentes. ff. de rei vendi. c. 30. n. 24.
 Intellectus ad tex. in l. in lege Falc. ff. ad leg. Falc. c. 30. n. 25.
 Intellectus ad tex. in l. contra sed si parauit. ff. de lega. capit. 30. 1. numero 26.
 Intellectus ad tex. in l. qui Roma §. Augerius. ff. de verbo. oblig. capit. 34. num. 9.
 Intellectus ad tex. in l. Procula. ff. de probatio. cap. 37. nu. 6.
 Intellectus ad tex. in l. 2. C. de iure Reipublice. cap. 39. nu. 7.
 Intellectus l. vnica. C. quando non petenti partes. c. 41. n. 19.
 Intellectus ad tex. in leg. minor §. pater vers. qui statulibrum. ff. de exco. capit. 41. num. 20.
 Interesse lucri cessantis, quo casu solito negotiari ex mora praestari debeat. capit. 13. num. 2.
 Interesse lucri cessantis quando etiam non solito negotiari praestandum sit. capit. 15. num. 6.
 Interesse taxari per legem perquam vilissimum quinimo et necessarium est
 Interesse propinquum a remoto, extrinsecum ab extrinseco. lucrum cessans a damno emergenti, qualiter secerni possit. capitulo 15. numero 13.

Interesse intrinsecum siue damnum emergens, dicitur, quando quis immediate damnum sentit. cap. 15. num. 14.
 Interesse intrinseci, in maleficijs siue dolo rei conuenti, ratio haberi debet, etiam pro frumento, vino, oleo, tigno et similibus ubi damnum passus erat solitus negotiari. c. 15. n. 9.
 Interesse quo casu arbitrio iudicis taxari debeat. ca. 15. nu. 18.
 Interesse lucri cessantis probatur per argumentum a solito, et per verisimiles coniecturas. capit. 15. num. 21.
 Interesse lucri cessantis sufficit quod sit certum certitudine presumptiua, que habetur ex eo quod quis fuerit solitus negotiari, et sit mercator qui communiter solebat lucri facere capitulo 15. numero 22.
 Interesse lucri cessantis, quando petitur a mercatore, semper debet presumi quod si pecuniam sibi debitam congruo tempore fuisset assecutus, cum ea lucratus fuisset. c. 15. n. 23.
 Interesse lucri cessantis vel damni emergentis, quando debetur ex contractibus innominatis, potest probari per iuramentum in litem damnum passi cap. 15. num. 28.
 Interesse quando est probandum per iuramentum damnum passus debet quantitas usque ad quam est iurandum periudicem assignari capitulo 15. num. 29.
 Interesse ex mora crescit usque ad executionem sententiae. c. 17. n. 13.
 Interesse lucri cessantis licet ex coniecturis probari valeat tamen coniecturae tales esse debent, ex quibus index sit quasi certus, quod creditor tantum vero similiter lucratus fuisset, si pecunia sibi debitam, debito tempore recepiisset. c. 15. n. 20.
 Interpellatus ut soluat debitum tempore quo ducit uxorem, vel sepelit defunctum suum, non constituitur in mora, neque per consequens ad estimationem quanti plurimum tenetur. c. 17. n. 3.
 Intricata ratio, non est ratio. cap. 10. num. 46.
 Introitus et exitus siue accepta et data sunt admodum in ratione connexa, ut nunquam prauidet confessio accepti quoad executionem, nisi et in simul examinetur et liquidetur data capit. 21. num. 14.
 Inuentarij confessio legitime administrationis nomine continetur. capit. 9. num. 1.
 Inuentarium est caput rationis. cap. 9. num. 2.
 Inuentarium a tutore de bonis pupilli conficiendum, an confici debeat coram iudice et tabellione. capit. 9. num. 10.
 Inuentarium ab alio quam tutore vel curatore confectum, an tutori vel curatori prosit in rationibus. cap. 9. num. 15.
 Inuentarium et si heres confecerit, et non apponat in eo quod ipse testatori cui successit debebat tempore mortis, an dicatur esse in dolo et contra eum iuramentum in litem deferri valeat. capitulo 9. num. 69.
 Inuentarium, an sufficiat, quod exhibeat heres, vel tutor, quod confecerat defunctus paulo ante mortem. cap. 9. num. 19.
 Inuentarium ab uno ex coheredibus confectum, an alijs coheredibus prosit. capit. 9. num. 20.
 Inuentarium factum a tutore, vel herede non releuat illos, si aliquid consulto scribere in eo praetermiserunt quinimo et in duplo eius quod omiserunt condemnari debent. c. 9. n. 69.
 Inuentarium ad uxorem superstitem confectum de bonis mariti, an prosit heredi mariti respectu creditorum defuncti. capitulo 9. numero 21.
 Inuentarium ex officio a iudice confectum de bonis defuncti, vel alterius, an heredi prosit contra creditores defuncti. c. 9. n. 22.

Rerum & Sententiarum

- Inuentarium* qui conficere debet, non debet cadere à syllaba, alias cadit à toto cap. 9. nume. 40.
- Inuentarium*, & descriptio bonorum dictio, promissus à do-
moribus & iure consultis, confunditur vnum pro alterius
usurpando, & qualiter cognosci possit quando de inuenta-
rio vero & quando de descriptione simplici bonorum lo-
quantur. cap. 9. nume. 64.
- Inuentarium* dictio, si à lege proferatur, loquendo de herede,
tutore, curatore, episcopo, paroco, hospitalario, vel alio si-
mili publico administratore semper intelligitur de vero, &
solemni inuentario. cap. 9. nume. 65.
- Inuentarium* dictio, prolata à lege loquendo de fisco deposita-
rio, economo procuratore, negotiorum gestore, uxore aut
marito superstiti, quoad bona coniugis prædefuncti, adhuc
intelligi debet de simplici bonorum descriptione c. 9. n. 66.
- Inuentarij*, & descriptionis bonorum finis, vnus & idem est
capitulo 9. nu. 76.
- Inuentarij* legitima confessio, reponit heredem in pristinum
statum, & facit eum ac si non addidisset. cap. 9. nu. 77.
- Iudex* non solum pro se, verum & pro suis officialibus ratio-
nem reddere est obnoxius. cap. 3. nume. 31.
- Iudex* Ecclesiasticus, vim infert seculari iudici, si ipsum vel
eius ministros excommunicet, eo quod extraxerint ab Ec-
clesia administratorem nondum redditus rationibus ad Ec-
clesiam confugientem. cap. 4. num. 10.
- Iudex* laicus aliquando dicitur capax iurisdictionis Ecclesia-
stica. capit. 7. nume. 14.
- Iudex* alias incompetens, ratione incidentiæ efficitur compe-
tens. capit. 7. num. 18.
- Iudex* Ecclesiasticus si per censuras procedat aduersus iudi-
cem secularem, eo quod bona clerici exsecutauit pro reli-
quis secularis administrationis, a tali clerico susceptæ, vim
illi inferre videtur. cap. 7. num. 35.
- Iudex* minime potest recusari ab illo qui eum in iudicem ele-
git. cap. 8. numero. 14.
- Iudice* suspecto existente, diuina naturalis, & moralis ratio
suadet, ne causa coram ipso terminetur. cap. 8. num. 18.
- Iudice* existente suspecto, ob magnam amicitiam, vel inimi-
citiam nimis periculosum est coram ipso litigare. c. 8. n. 17.
- Iudex* an necessario teneatur assistere confessioni inuentarij
rerum Ecclesie cathedralis, Episcopo prædefuncto. c. 9. n. 18.
- Iudices* ratiocinantes qualiter se habere debeant cum parti-
bus respectu exhibitionis librorum. cap. 10. num. 22.
- Iudex* potest prorogare terminum subhaftationum, arbitrio
suo vsque ad annum capit. 16. nume. 15.
- Iudex* in arbitrando debet se conformare cum mente legis, iu-
ris, & rationis naturalis & moralis cap. 18. num. 9.
- Iudex* quem modum seruare debeat, in constituendis alimen-
tis, vel dotibus fratribus, & sororibus, minoris natu-
maioris, seu opulentioris capitulo 22. num. 59.
- Iudex* qui alimenta de bonis minoris diuitis, alicui ex necessa-
rijs assignat, quid attendere debeat. cap. 22. num. 16.
- Iudex* cui concessum est arbitrium in iudicando, an bonam fi-
dem agnoscere possit abstinendo se ab apicibus iuris cap.
23. nume. 12.
- Iudex* ordinarius loci, si mittat iudicem delegatum pro ali-
quid faciendo in locis sue iurisdictionis, cuius expensis
illum mittere debeat. cap. 25. num. 32.
- Iudex* rationalis, si non inueniat quod iudex aliquid ex pe-
cunijs pro sumptibus iustitiæ destinatis in proprios vsus
conuersit ne se nimis molestum & scrupulosum præbeat.
capitulo 26. num. 2.
- Iudex* non debet condemnari vel puniri pro mala dispensatio-
ne pecunie quam lex eius arbitrio dispensandam commi-
sit, nisi fuerit in dolo. capit. 26. num. 5.
- Iudex* si habuit animum vtiliter expendendi, pecunias pro
sumptibus iustitiæ destinatas, & tandem inutiliter fuerunt
expensæ, non ex eo de mala administratione punitur. cap.
26. numero 5.
- Iudex* qualiter sibi præcaueri debet, quando apponit custodes
alicui in Ecclesia recluso, vel incarcerato infirmo. capitulo
26. nume. 12.
- Iudex* si ex officio contra aliquem procedit, & ab alio iudice
requiritur, vt talem captum sibi remittat, cuius expensis
sit facienda talis remissio. cap. 26. num. 15.
- Iudex* qui procedit contra aliquem delinquentem in Ecclesia
fortificatum, si illum ab Ecclesia extrahere velit, qualiter
sibi debeat præcaueri. cap. 26. num. 20.
- Iudex* an donare possit modicam pecuniã fiscalem c. 26. n. 34.
- Iudex* attendere debet consuetudinem patriæ in constituendo
salario alicui administratori. cap. 27. nume. 48.
- Iudex* a Cancellaria missus, pro faciendâ aliquorum fructuum
liquidatione, an tot esse fructus quot liquido debentur, quod
pronunciare teneatur, ante quam pro illis executionem
faciat. cap. 33. num. 3.
- Iudex* delegatus pro executione alicuius cartæ exsecutoriæ,
vbi calculatores a partibus fuerunt nominati pro reliqui-
datione reliquorum, an non antea reliquatum executione
mandare possit quam rationes confirmet. cap. 31. nu. 10.
- Iudex* si rationibus coram se productis, quasquam parcelas
probanit, alias vero omisit, an quæ omissæ fuerunt repro-
bata sint censenda. cap. 32. num. 28.
- Iudex* exsecutor, si de facto non obstante appellatione exse-
quatur, quod vnus ex calculatores cum tertio deberi con-
firmavit, an hæc executio tanquam attentata reuocetur.
capitulo 33. nume. 18.
- Iudex* de minimis curare non debet. cap. 41. nu. 12.
- Iudex* delegatus si excedat in commissione sibi facta, eius sen-
tentia respectu excessus nunquam transit in rem iudicatam.
capitulo 41. nume. 9.
- Iudex* ordinarius loci, quandocumque voluerit potest reuiderere
positi rationes, etiam si per modum syndicationis in rem
transierint iudicatam. cap. 41. num. 14.
- Iudex* ratiociniorum a regio consilio missu pro videndis pu-
blicis rationibus, an illa etiam reuiderere possit qui iam per
modum syndicationis fuerunt acceptæ & approbatæ. capit.
41. num. 24.
- Iudex* rationalis si viderit sicauerit administratorem dolo fuisse
versatum in administrando, vel ratione dispungenda, an
illum punire valeat, etiam vbi ratio per modum syndica-
tionis fuit reddita. cap. 41. num. 25.
- Iudex* delegatus pro reuidentis publicis rationibus, an illas
etiam reuiderere & modificare possit de quibus quitatio fa-
cta fuit, sub iure iurando de non contraveniendo ratio-
bus,

Memorabilium Index.

- bus. capit. 41. num. 26.
- Iudex** qui pœnas camerales occultavit, & sibi retinuit nullarum in rationibus mentione facta, an & qualiter puniri possit. cap. 42. n. 18.
- Iudex delegatus** pro reuidentis publicis rationibus, an administratores dolo versatos, criminaliter punire possit. capit. 42. num. 21.
- Iudex** ex quibus valeat sumere arbitrium, ad faciendum enormissimæ lationis veram computationem, comput. 6. num. 11.
- Iudicare** nisi tota lege perspecta, in civile est. capitulo 21. numero 18.
- Iudicis ministerium** qualem hominem requiritur. capit. 42. numero. 23.
- Iudicis arbitrium** quod circa dñtis vel alimentorum assignationem versari debet, latissimum esse debet ubi res exegerit, non vero tenax & paruum. cap. 22. num. 60.
- Iudici** an liceat remittere paupere condemnato, pœnam cameralem. cap. 24. num. 11.
- Iudices**, alguaceli, vel alij executores vendentes bona ex causa iudicati an promissum donare, vel promittere possint pro alliciendis emptoribus ad emendum maiori pretio. cap. 24. num. 43.
- Iudicem** ignaum & inexpertum eligens vel aduocatos huiusmodi consulens, an peccet, & qui ignaui & inexperti sint iudicandi. cap. 27. num. 7.
- Iudices** publicarum rationum reuifores à regio senatu missi eas dumtaxat rationes reuidere potest, quæ a triginta annis retro fuerunt dispendiæ, vel calculari disierunt. capitul. 41. num. 23.
- Iudicium** familie heriscunda, non extenditur ad ea quæ tempore mortis defuncti iam erant extra eius patrimonium. computatione. 1. num. 9.
- Iudicibus** an liceat in dubijs quæstionibus, secundum iuris rationes & naturalem æquitatem iudicare, comp. 7. nu. 8.
- Iudices commissarii**, ad reuidentium rationes populorum, an pœnis corporalibus afficere possint administratores, quos dolo & fraudulentè in administratione versatos fuisse repererit. cap. 42. num. 13.
- Iudex** reuifor rationum publicarum, quibus expensis militare debeat, quando ad instantiam alicuius concessus fuit. cap. 25. num. 31.
- Iudex** commissionis ex officio à Regio concilio missus pro reuidentis, vel distrabendis publicis rationibus quibus expensis missus iudicetur. cap. 25. num. 33.
- Iuramentum** non auget obligationem extrinsecus, sed ei intra suos limites manenti, iuris vinculum addit. cap. 5. num. 9.
- Iurans** se pro aliquo non fideiussurum, an iuramento non obstante fidem iurare sine peccato periurij valeat. c. 6. n. 81.
- Iuramentum** in litem aduersus illum de ferre potest, qui cum ex legis præcepto inuentarium conficere teneretur eius confessionem omisit. cap. 9. num. 17.
- Iuramentum** in litem, licet deferri non possit contra heredem illius qui inuentarij confessionem prætermisit, secus tamen erit si de dolo ipsius heredis aliqualiter constiterit. capit. 9. numero 27.
- Iuramentum**, in litem, an deferri valeat aduersus Episcopum vel alium prelatum eo quod inuentarium rerum sue Ecclesie legitime & debito tempore non confecit. ca. 9. n. 30.
- Iuramentum** in litem an heredi, vel successori damnum passum deferri debeat. cap. 9. num. 33.
- Iuramentum** in litem ei dumtaxat deferri potest, qui verisimiliter est informatus de valore rei amisse vel vserpatæ, super cuius valore sine offensione deferatur. capitulo 9. num. 35.
- Iuramentum** in litem, si deferendum sit, prius per iudicem taxanda est quantitas vsque ad quam est iurandum. cap. 9. num. 38.
- Iuramentum** in litem, an aduersus tutorem vel curatorem aliumve rusticum administratorem, qui inuentarium non exhibuit, deferri valeat. cap. 9. num. 55.
- Iuramentum** in litem an successor in officio deferri valeat, quando prædecessor dolo administravit. capitulo 9. num. 32.
- Iuramentum** in litem non potest deferri illi qui alias reperituri periturus. cap. 9. num. 74.
- Iuramentum** in litem, deferri debet damnum passum, dummodo non sit minor, & habilitas persone adsit. capit. 9. nu. 75.
- Iuramentum** de stando simplici dicto administratoris in rationibus, non excusat administratorem, si non exhibeat inuentarium & librum rationis, quæ ex necessitate officij facere tenebatur. cap. 10. num. 17.
- Iuramentum** debet intelligi delatum secundum naturam actus super quo interponitur. cap. 10. num. 18.
- Iuramentum** habet hanc implicitam conditionem, scilicet si dolus absit. cap. 10. num. 19.
- Iuramentum** in litem potest deferri contra prelatos & rectores Ecclesiarum, ac aliorum piorum locorum administratores, qui minus solemniter eorum bona locauerunt. capit. 16. num. 5.
- Iuramentum** in litem deferri potest contra vendentes, vel etiam ementes res minorum, debitis solemnitatibus non præcedentibus. cap. 16. num. 24.
- Iura** pœnam imponentia aduersus doloſos venditores, an extendi possit ad emptores. cap. 16. num. 26.
- Iuramentum** obligat præcise ad factum illum qui aliquid facere iurauerit. cap. 21. num. 9.
- Iuramentum** licet regulariter non obliget animam successoris eius qui iurauit, quoad periurium, iam en eam ligat quoad obligationes & contradius. cap. 21. num. 11.
- Iuramento** expendentis aliquando statur etiam in expensis non modicis. cap. 25. num. 7.
- Iurans** parere arbitris, siue calculatoribus partibus nominatis, non tenetur sub pœna periurij parere sententiæ ab vno ex calculatoribus cum tertio, a iudice in casu discordia noninato prolata. cap. 33. num. 6.
- Iuramentum** habet vim geminati consensus. capitulo 41. num. 40.
- Iura** negativa à tempore prohibitionis præscribuntur. capitul. 42. num. 5.
- Iura** canonico inspecto, nemo potest impetrare rescriptum, per quod alius ultra duas ciuitas ad iudicium trahatur. comp. 12. num. 1.
- Iure** primario codicis donatio quæ excebat trecentos solidos, si

Rerum & Sententiarum

si non insinuat, inualida quoad excessum pronunciabatur compute. 25. numero. 1.
Iuri codicis nono, donatio quæ excedit quingentos solidos, insinuatione indiget compu. 25. numero 2.
Iurisdictionis competentia, de pecuniis prosumptibus iustitia destinatis defendi debet. capitulo. 26. nume. 19.
Iurisdiclio quando alicui respectu certa causa à lege tribuitur, sub illa dispositione comprehenduntur clerici alicuius & passim, in quibus viget illa qualitas super quam fundatur iurisdiclio. capit. 7. nume. 29.
Iurisdiclio priori & consulis Hispanensibus, vel Burgensibus à lege concessa an priuative concessa videatur. c. 7. nu. 40.
Iurisdiclio quotiens alicui conceditur, censetur accumulative concessa, non vero priuative. cap. 7. nume. 41.
Iurisdiclio concessa iudicibus mercatorum, per statutum Florentie accumulative, non vero priuative concessa videtur. capitulo 7. numero 42.
Iurisdiclio maioris magistratus, ad hoc ut exclusiva censeatur, non sufficit, quod concessa sit per dictionem taxatiuam. c. 7. n. 46.
Iurisdiclio eo casu priuative concessa censetur, quando vel in commissione exprimitur, vel ex commissionis verbis tacite colligitur, quod committens voluit quod aliquis solus cognoscat, non alius. cap. 7. num. 48.
Iudicium pretium licitatore non offerre vel nihil offerre, idem est, capit. 16. num. 41.
Iustitia distributiva, tanto plus alicui de bonis communibus tribuere videtur quanto quis maiorem principalem & superioritatem in communitate habet, compu. 7. num. 8.
Ius negatiuum, an & quando prescribi possit. cap. 42. num. 4.

L

Labor patris in administranda tutela filij, an compensari debeat cum operibus à filio sibi (durante tutela,) prestatis capit. 22. nume. 4.
Labor loco pecunie habetur. capitulo. 27. nume. 53.
Laicus si alicuius loci p[ro] administrationem suscepit, an a iudice Ecclesiastico (dumtaxat) valeat pro ratione reddenda, conueniri. capitulo 7. nume. 50.
Laicus si conueniatur coram iudice Ecclesiastico eo quod dicatur aliquam Ecclesiasticam administrationem suscepisse ad hoc ut eius rationem reddat, & ipse id neget & Ecclesiasticam iurisdictionem declinet, an causa ad secularem iudicem sit remittenda, donec conuincatur & pronunciatur talem administrationem peregrisse, & ad reddendam rationem tenari. capitulo. 7. num. 52.
Legatum factum executori testamenti, censetur factum à testatore, ratione laboris in executione imp[er]dendi. c. 30. n. 27.
Legatum factum tutori a patre pupilli, an in decimam fructuum ex dispositione legis vel consuetudinis tutori debitam computari debeat. cap. 30. num. 29.
Legatum factum uxori à marito an censeatur factum animo compensandi illud cum arrhis à se illi promissis. c. 30. n. 30.
Legatum factum à debitore creditori, quando debeat indebitam quantitatem. comput. cap. 30. num. 31.
Legatum factum duobus de certa re e diuisibili, qualiter inter illos sit distribuendum. compu. 9. nu. 6.

Legata à testatore relicta, an ab ordine litterarum sint prestanda, etiam si pro omnibus legatis soluendis non supersint bona, compu. 10. nume. 2.
Legatis alimentis impuberibus usque ad pupertatem, usque ad quod tempus sint alimenta illis prestanda. com. 4. d. n. 1.
Legatum liberationis a reddenda ratione administrationis preterite, an excuset administratorem qui librum rationum non exhibet, cap. 10. num. 15.
Legatum speciei, an recta via ad legatarium transeat. comp. 10. nume. 10.
Legatum factum de nomine debitoris, an dicatur legatum speciei, an vero legatum quantitatis. comp. 10. num. 11.
Legatum factum pro dote, si recuperatum sit à curatore, & minor ante vigesimum quintum annum nubat, an statim possit curator ad illud prestandum astringi, etiam si curator alleget adhuc non adimpleuisse vigesimum quintum annum & sibi multa ex administratione cura deberi & offerat relationem rationum. cap. 21. num. 32.
Lex ait prator ff. de damno, cum l. cum queritur §. pupillo ff. de usur. ad concordiam redigitur. cap. 15. num. 46.
Leges de subhastationibus loquentes, subhastationes precise non requirunt de substantia, in locis ubi non adsunt precones, sed sufficit quod administrator pro locandis rebus minoris vel alterius sui principalis schedulas ponat in valuis Ecclesie, vel in alijs publicis locis ubi frequenter vicin talis loci conuenire solent, cap. 16. num. 19.
Lege non distinguere, nec nos distinguere debemus. c. 18. n. 41.
Leges odio habent homines desidiosos, & pigros, qui res suas paruipendunt, vel pro derelicto habent. cap. 28. nu. 34.
Leges civiles circa res caducas, terrenas & temporales disponentes, an tam clericos, quàm laicos comprehendat. c. 30. n. 5.
Leges Regie de leucis mentionem facientes, debent intelligi de leucis ordinarijs, & vulgaribus, non vero de leucis ciuilibus, compu. 12. num. 7.
Lex periculi pretium ff. de nautico sanore, explicatur, comp. 15. numero 7.
Lex si alicui actui faciendi resistat videtur submonere potentiam ab actu. cap. 8. num. 26.
Lex non est imponenda verbis sed rebus cap. 8. sub nu. 29.
Lex. 26. tit. 11. par 4. explicatur, comp. 19. nu. 11.
Legitima licet filio ardeatur ex omnibus bonis paternis, non tamen de qualibet re deduci debet, sed hac deductio arbitrio iudicis relinquitur. cap. 30. num. 5.
Legitima filiorum de iure regni nostri Hispani, dicitur quidquid superest, deducto quinto comp. 3. num. 4.
Liberatio facta per administratorem decocto, vel salito debitori, domini sui, non profuit illi quo minus postea ad pinguiorem fortunam eo deueniente pars remissa exigatur. cap. 19. num. 40.
Libertatis administratio alicui concessa videtur concedere ut donare possit quæ dominus donare consueuerat. capitulo 24. numero 9.
Liberatio à solutione reliquatus, ex eo presumitur, quod creditor sit consanguineus debitoris, & diu steterit quo minus reliqua peteret, maxime ubi ratio fuit inter eos sepius super alijs calculata 37. num. 7.
Liberatio tutori vel curatori prestanda plena, plenior, & plenissima

Memorabilium Index.

- nissima esse potest, & quando plenissima exigatur, c. 40. n. 1.
- Liberationis instrumentum** (quod vulgo dicitur finiquito) tutori vel curatori præstandum, quibus clausulis confici debeat, ad hoc ut plenissimam liberationem præstet administratori. cap. 40. nu. 5. & 6.
- Liberatio à reddendis rationibus** si matri tutrici filiorum sit à marito relicta, an reliqua remissa videantur. c. 5. n. 14.
- Liberatio à reddendis rationibus** etiam si verbis amplissimis & efficacissimis sit composita, adhuc administrator non censetur liberatus à solutione reliquatus. c. 5. nu. 15.
- Liberatus ab actione totela** quando censetur liberatus à reliquis. cap. 5. num. 20.
- Liberatione ab actione tutela** legata tutori, iudex potest arbitrarì, an censetur liberatus à reliquis. cap. 5. nu. 21.
- Librum arbitrium** qui habet ad disponendum de rebus suis, an etiam illo abuti possit. cap. 6. num. 34.
- Liber rationis** si non tradatur ab administratore pro rationibus distrahendis non solum aduersus administratorem verum & aduersus eius heredem dolus & subtrahitio præsumitur cap. 16. num. 5. & 6.
- Liber rationis qualiter** confessus esse debeat, ut parcella in illo scripta probent. cap. 10. num. 34.
- Libro magistrali** (vulgo dictus libro de caxa) non habenti omnes parcelas iornalis vulgo dal borrador o manual, an fides in rationibus sociorum sit adhibenda. c. 10. nu. 36.
- Liber tutoris vel curatoris** nihil refert, propria an aliena manu sit scriptus. cap. 10. num. 41.
- Liber rationum**, cuiuslibet administratoris inscriptionem, siue præfationem habere debet, ex qua constet cuius res administrantur. cap. 10. num. 42.
- Liber administratoris** iam defuncti, maiorem fidem facit quàm liber viui administratoris. cap. 10. num. 61.
- Liber rationis** cancellationibus, inductionibus, & superinductionibus, ac omni denique suspitione doli & fraudis cavere debet. cap. 10. numer. 65.
- Liber rationis**, ad hoc ut legitime dicatur confessus, quid continere debeat cap. 10. num. 69.
- Libris camporum, banqueriorum & mercatorum**, an tam pro se quam contra fides sit adhibenda. cap. 11. num. 1.
- Libris banqueriorum**, quando pro ipsis bancharijs fidem faciant. capit. 11. numero 7.
- Libro mercatoris** pro ipso mercatore non creditur nisi saltem habeat adminiculum vnius testis, & ipse mercator iuret veram esse parcellam in illo scriptam, super qualis agitur. capit. 11. numer. 8.
- Libris camporum & mercatorum** qui habent fidem de publico non secus ac si res indicata esset fides adhibetur. cap. 11. numero 9. & 10.
- Libro officialis de publico deputati**, an fides sit adhibenda. cap. 11. num. 11.
- Libris camporum & mercatorum**, an in his qua pro se scribunt, fides sit adhibenda. cap. 11. num. 12.
- Libris camporum & bancheriorum** an tam pro se, quam contra se, & in fauorem tertij credatur cap. 11. num. 13.
- Libris mercatorum**, quibus ex dispositione statuti, vel consuetudine legitime introducta, fides adhiberi solet, tam pro ipsis, quam contra ipsos creditur. cap. 11. nu. 14.
- Libri rationis confessio**, est de substantia actus administratorij. cap. 10. numer. 13.
- Libro fratris** qui tutelam vel curam sui fratris administravit, an sit omnino fides adhibenda. cap. 10. num. 63.
- Libro administrationis** non exhibito, an rationis distrahi possint inspectis vilancis foglacijs, apapivis, siue manualibus. capit. 10. numero 70.
- Libro camporis** siue bancharij, licet non sit a publico deputatus, ex verisimilibus coniecturis & constantijs potest fides adhiberi, dummodo ipsius iuramentum præcedat. c. 11. n. 15.
- Libris camporum & mercatorum** quando fides est adhibenda, non solum adhiberi debet in parcellis parue verum & magnæ quantitatis. cap. 11. nu. 16.
- Libro camporis** bancherij vel mercatoris scripto secundum formam a lege regia traditam integra fides adhibetur. c. 11. n. 17.
- Liber rationum mercatoris** si scriptus sit extra territorium in quo lege, consuetudine vel statuto, certa scribendi & conficiendi librum forma data erat, au confessus secundum legem vel statutum loci in quo fuit scriptus, valeat in illo loco ubi diuersa scribendi forma data fuerat. cap. 11. nu. 21.
- Libro camporis mercatoris**, vel bancharij qui aliqua falsitatis suspitione laborat, qualis fides sit adhibenda. c. 11. n. 23.
- Libro camporis bancharij vel mercatoris** cui fides adhiberi debet de iure vel consuetudine, non statuit si vero similia non contineat. cap. 11. num. 24.
- Libris camporum, bancheriorum vel mercatorum** non est credendum, quando aliquid a suo ministerio alienum continet. c. 11. n. 26.
- Libro camporis, bancharij, vel mercatoris**, cui est de iure credendum, fides non adhibetur contra tertium absentem, cum quo actus gestus non fuit. cap. 11. num. 27.
- Libro alicuius loci** quæ fides sit adhibenda. c. 11. n. 28.
- Libro camporis, vel mercatoris** cui sub iuramento eiusdem camporis est credendum, qualiter probet, si antequam iuramento eiusdem camporis est credendum, qualiter probet si antequam iuretur mortuus sit. cap. 11. num. 29.
- Libri camporum, bancheriorum & mercatorum**, si scripti sint seruata legis Regiæ forma, vel alias consueta non solum fidem facit in loco ubi viget lex vel consuetudo, sed & ubicumque fuerint in iudicio producti. cap. 11. num. 32.
- Libro rationis tutoris, vel curatoris** creditur in parcellis de alimentis minori se præstitis. cap. 22. sub num. 4.
- Liber rationis societatis** an plene inter socios probet. c. 10. n. 1.
- Liber rationis** si in aliquibus parcellis constet veritate conscriptus, creditur ei in alijs. cap. 12. nu. 5.
- Libro simplici rationum** licet credatur contra illum scribentem, minime tamen pro scribente creditur. cap. 11. nu. 35.
- Libro rationum** an tam pro scribente, quam contra scribentem sit credendum quo casu arbitrio iudicis relinquatur. c. 13. n. 3.
- Libro rationum diuersorum negotiorum** inter diuersas personas conscripto, si ab vno in vna parte probetur, non censetur approbatus in alijs. cap. 13. num. 4.
- Libro rationis** qui continet plura facta non connexa & eorrespondentia non statuit pro scribente. cap. 13. nu. 9.
- Librum producens** pro se, si velit probare aliquam parcellam in eo scriptam falsam esse, an debeat admitti ad probandum. c. 13. n. 15.
- Liber rationis** dicitur esse connexus quando continet accepta & data inter easdem personas. cap. 13. num. 17.

Liber

Rerum & Sententiarum

Liberrationis quādo cōtinet plura facta, quę ab eadē negotia-
tione procedunt, illa facta dicuntur esse cōnexa. c. 13. n. 22.
Libro rationis quando sit credendum circa magnas expensas.
cap. 10. sub num. 62. vers. rursus.
Libro generalis exercitus circa magnas expensas quando cre-
dendum sit. cap. 10. nu. 62. vers. & idem
Libri rationis parcella, an cum die scribi debeant. c. 10. n. 53.
Licentia ab Episcopo concessa pro vendendis bonis temporali-
bus alicuius hospitalis, non extenditur ad bona dotalia ta-
lis hospitalis. cap. 10. num. 11.
Licentiatu Didacus de Salinas origine Venauentanus, Pin-
cianusq; Cancellarię Advocatus laudatur. c. 28. num. 23.
Libra auri quot Castillos aureos continere certum sit. com-
putat. 1. numer. 16.
Liquidatione accepti facta, ex instrumentis quarentigatis,
vel ex administratoris confessione, an executio fieri pos-
sit pro acceptis, ante quam ratio dati dispungatur. c. 21. n. 1.
Liquidi ad non liquidum non habet locum cōpensatio. c. 21. n. 2.
Liquidatio faciendā est in sententia iudicum superiorum, quo-
ties ex actis ferri potest sententia liquida, neque remitti
debet ad liquidationem executoris. cap. 33. sub nu. 25.
Liquidatio sententię si commissā sit executori, & probationes
factę fuerunt super quantitate debita in causā principali,
executor eante faciet, si eisdem testes super liquidatione
examinet super asimatione fructuum, vel quantitatum
debitarum, ne alios examinando aperiatur via periuurijs &
subornationibus. c. 33. num. 26.
Liquidationis instantia requirit causā cognitionem, saltem
summariam. cap. 31. num. 17.
Liquidationis articulus habet se tanquam incidens in execu-
tione sententię. cap. 33. num. 24.
Liquidatio debiti, quod compesceri petitur, an si incontinenti
offeratur, debeat admitti in executione. cap. 36. nu. 2.
Liquidi executio, an propter illiquidum debeat retardari.
cap. 31. num. 7.
Lis, si cum administratore, cui generalis & libera a domino
suis concessa, agitur, non potest timore futurarum expen-
sarum liti cedere, & in defensum dominum relinquere,
et ubi causā domini dubia visa fuit Advocato. c. 33. n. 17.
Litera transmissę per cambios vel mercatores suis correspon-
sabilibus an habeant vim publicorū instrumentorum. c. 11. n. 35.
Locationibus rerum publicarum, subhastationes (ad minus)
viginti dierum precedere debent. cap. 16. num. 13.
Locationes, si ad sonum tubę, vel campanę fieri sit consuetū,
sufficit quod administrator in locationibus consuetudinem
seruet. cap. 16. num. 21.
Locationibus regalium reddituum, subhastationis tempus per
legem non reperitur assignatum, & ideo arbitrio comitum
sacrarum largitionum relinquitur. capit. 16. num. 6.
Locationes si factę sint per administratores iuris forma non
seruata, qualiter de fructibus ex tali negligentia non per-
ceptis, sit or. evandus administrator. cap. 16. nu. 37.
Lucra non dicuntur finito matrimonio existere, nisi prius es
alienum de ducatur. comp. 8. num. 1.
Lucrum ex societate procedens, magis dicitur causatum ab
opere & industria, quam a pecunia in societate collecta,
computatione 22. num. 16.

Lucra remota ab industria & alijs causis simul dependentia
non veniunt consideranda in ratione interesse, sed ea dun-
taxat, quę iam erant certa, & in suo cursu, quorum spes
deficit immediate propter solam prehensionem. c. 15. n. 15.
Lucrum cessante, si ratione interesse petatur, valet argumen-
tum a solitis, & a communiter accidentibus. c. 15. n. 24.
Lucri cessantis probatio qualis esse debeat. cap. 19. num. 26.
Luxuria non debet esse melioris conditionis, quam castitas.
computatione 3. numero 7.

M

Maiores domus siue massarij civitatis non potest quid-
quam pro sua civitate solvere, nisi procedente libera-
tione decurionum & iudicis. cap. 23. nu. 21.

Maiores domus concilij non potest solvere correctori, salarium
ultimi tertij, nisi simul cum liberatione concilij & correcto-
ris simul adferat testimonium, qualiter ipse adimpleuit pre-
ceptum legis loquentis super plantatione montium, & eorū
conservatione. capit. 23. num. 27.

Maiores possessor, si spatio viginti annorum per mundum
vagaverit, ita ut de eius vita ignoretur, an sequenti in
gradu sit prestanda possessio bonorum maioratus. c. 6. n. 53.

Mala fides non aufert melioranti suas meliorationes. compu-
tatio 13. num. 5.

Mandatum prestitum factori vel procuratori ad debitum exi-
gendum est stricti iuris. cap. 19. num. 30.

Mandatum factori datum ad exigendum debita domini, an
extendatur ad recuperandum debita, quorum nondum ve-
nit solutionis dies, & an si hec ei solvantur, liberentur de-
bitores. cap. 23. num. 51.

Mandatum non extenditur ad id, quod causam efficacem
non habet. cap. 23. num. 9.

Mandatum factum ad fideiubendum virtualiter datum vide-
tur ad soluendum pro principali. computa. 17. num. 11.

Mandatum est stricti iuris. cap. 23. num. 35.

Mandatum, et si habeat clausulam, ad exigendum, recupe-
randum, & confitendum recepisse, adhuc confessio simplex
de recepto a procuratore facta, non pręiudicat domino, ni-
si de vera & reali numeratione constiterit. cap. 27. n. 37.

Mandatum generale cum libera habens, an rei statum &
antiquam formam mutare possit. cap. 19. num. 20.

Manuale mercatoris, siue eius liber, cum breuiaturis scriptus
esse num debet, quia ex istis breuiaturis faciliter fraus re-
sultare potest. cap. 10. num. 71.

Manuale mercatoris vel camporis habetur loco protocolli siue
originalis. c. 10. num. 58.

Manualibus feglacis, siue apapiris qualis & quando fides sit
in rationibus mercatorū & sociorū adhibenda. c. 10. n. 74.

Maritus, si constante matrimonio fideiussionibus se implicave-
rit, an eo ipso ad paupertatem venisse dicatur saltem ad
hoc, ut vxor petere possit, ut dos sua in tuto reponatur. cap.
6. numero 8.

Maritus qualiter (soluta matrimonio) tenetur restituere tri-
ticum, vinum, vel oleum, & similia, quę usu consumuntur,
quę in dotem recepit. cap. 17. num. 24.

Maritus, qui in dotem recepit oves pręgnantes & prope par-
turi

Memorabiliū Index.

- tum, vel proximas tonsuræ, si post partum, vel tonsas oves dissoluatur statim matrimonium, qualiter illorum scetnum ex lana, sit facienda computatio inter coniugem superstitem, & heredes defuncti. cap. 18. num. 31.
- Martus**, qui expendit in recuperando debita uxoris, an soluto matrimonio, quod expendit in rationibus restitutionis dotis possit reputare. cap. 25. num. 57.
- Martus**, qui (ex iuris dispositione) fructus rerum dotialium percipit, an etiam multas iurisdictionis ville uxoris, pro fructibus habeat. cap. 29. num. 3.
- Martus** pro supportandis oneribus matrimonij, an fructus pendentes in fundis dotialibus tempore contracti matrimonij habeat. cap. 30. num. 23.
- Martus** secundus eius, quæ non petito tutore filij primi matrimonij ad secundas nuptias migravit, tacite videtur sua propria bona obligare pro reliquis tutela filiorum, quam uxor antea administraverat. cap. 34. num. 13.
- Martus** secundus mulieris, quæ non petito prius tutore filijs primi matrimonij ad secundas nuptias conuoluit, ad hoc, ut pro reliquis tutela filiorum primi matrimonij à sua uxore administrare possit executori necessario debet citari pro rationibus tutela distrahendis cap. 34. nu. 14.
- Martus** respectu rerum dotialium uxoris, quando emptori assimiletur. comp. 19. num. 4.
- Martus** lucratur fructus rerum dotialium uxoris, pro oneribus matrimonij. comp. 19. num. 8.
- Martus**, qui bona hereditatis constante matrimonio uxori quæsitæ administravit, an ratione soluto matrimonio uxori reddere dotali administratione teneatur. capit. 3. num. 24.
- Martus** secundus illius, quæ ad secundas nuptias non petito prius tutore pro filio suo migravit, an pro reliquis tutela uxoris possit carceribus mancipari, si executatus fideiussorum indemnitate non petierit. cap. 35. num. 22.
- Martus**, an pro rata anni, quo matrimonium durauit, habeat fructus rerum dotialium & paraphernalium uxoris. cap. 30. sub uum. 24.
- Mater** tutrix filiorum, & auita tutrix nepotum, an rationem tutela reddere debeat. cap. 3. num. 22.
- Mater** tutrix filiorum, eo quod ad secundas conuolat nuptias, amittit tutelam eorum, & ab ea statim ratio exigere potest, & quid in parte. cap. 6. num. 2.
- Matri**, quæ in tutela filij renunciauit omni legum auxilio, an retentio dotis à filijs obijci possit, interim quod illi rationem reddat. cap. 21. num. 30.
- Mater**, quæ uult exigere dotem à filio, cuius tutelam ipsa administravit, an cessare debeat exauctio, si de non reddita ratione tutela illi opponatur. c. 21. n. 27.
- Mater** vel auita tutrix nepotis, an possit reputare in ratione tutela, alimenta à se filio vel nepoti durante tutela præstita capit. 22. num. 23.
- Mater** tutrix filij, non eo ipso, quod secunda sponsalia contrahit, tutelam filiorum amittit, quinimo interim quod ad domum mariti traducitur, à Rege impetrare potest licentiam ad prosequendum in administratione. cap. 6. sub. nu. 3.
- Matri** vel auita tutrici excomputantur alimenta filijs, vel nepotibus data durante tutela. cap. 22. nu. 25.
- Mater** non habet filios in potestate. cap. 22. nu. 26.
- Mater**, an possit reputare & compensare in ratione tutela filij alimenta, quæ ei subministravit, ante acceptam tutelam. cap. 22. num. 30.
- Mater** tutrix filij capitaliter damnata, filius egens & vulgo quæsitus publicis expensis debet enutrir. c. 25. num. 45.
- Mater**, quæ in tutela filij insynumeto, omni legum auxilio renunciauit, an possit pro reliquis tutela executata incarcerationi, si fideiussor. mede saneamiento non præstet. c. 35. n. 4.
- Mater**, cui arrha fuerunt ab sponso donata, si alicui ex filijs testium prælegauit, an valorem arrharum debeat coaccuari pro deductione talis testij, com. 1. nu. 18.
- Mater**, an possit meliorare aliquem ex filijs in arrbis, quæ à marito recepit. comp. 1. num. 19.
- Masarius** Republicæ, qui publicas pecunias in proprios usus conuerit, qualiter puniri debeat. capi. 14. num. 24.
- Masarius** ciuitatis, qui cum pecunia publica traficauit, vel in alios proprios usus conuersit, tenetur ad restitutionem eius quantitatis, quam cum ea lucravit. cap. 14. num. 25.
- Masculi** completo decimo octauo anno, femine quatuordecimo, ad plenam pubertatem peruenisse dicuntur, & non antea, ubi alimenta illis fuerunt usque ad pubertatem relicta. comp. 4. num. 2.
- Mediocris** res ubi alicui sunt præstandæ ex maioribus & minoribus, qualiter sit facienda computatio. comp. 25. nu. 1.
- Mendacium** si reperiatur in libro rationum circa aliquam parcellam in dubio semper præsumitur administratorem mentire, & falsum dicere. cap. 9. num. 71.
- Mercatores** & traficantes, an ratione reddere teneantur Gabelarjs de emptionibus & venditionibus, & qualiter. capit. 3. num. 25.
- Mendaces**, leges odio habent. cap. 9. num. 73.
- Mercatores** ne utique à publico sunt approbati. cap. 11. n. 10.
- Mercator**, si decessit filio sub tutela fratris vel socij relicto, & ipse socius vel frater pecunias pupillares non collocauit, an de lucris onerari debeat, ac si continuata fuisset societas paterna, an vero sufficiat, quo pecunia cum maiori interesse illi oneretur. cap. 14. num. 43.
- Mercator**, apud quem pupillaris pecunia fuit deposita per tutorem, an si decoquat & fallitus sit, tutori damnum amissionis pecunia adscribatur. cap. 19. num. 44.
- Menochi** sententia, circa expensam pro capiendis malefactoribus faciendam, declaratur. cap. 25. num. 5.
- Mensura** pedis geometrici, qualiter sit facienda. com. 12. n. 10.
- Mensura** agri si à iudice alicui agri mensori sit commissæ, debet percipere, & partes qui sua interesse putauerint tali ora, in qua mensuratio est facienda in loco, ubi re est mensuranda, assistant, alias mensuratio irritatur. cap. 32. n. 21.
- Mensuratio** agrorum, an expensi (duntaxat) eius, qui mensurationem petiuit, an vero utriusque litigatoris fieri debeat. cap. 42. num. 9.
- Melioratio** tertij vel quinti non deducitur de dotibus, vel simplicibus donationibus à parentibus factis. comp. 1. num. 1.
- Melioratio** tertij, quæ precessit, minuit donationem quinti posterius factam. comp. 1. num. 4.
- Melius** est in tempore occurrere, quam post vulneratam causam medelam querere. cap. 6. sub num. 7.
- Mercatorum** lites de bono & equo sunt iudicandæ, neque in eis

d de

Rerum & Sententiarum

- de apicibus iuris disputandum est. cap. 12. num. 22.
- Minor, qui alterius bona administravit, (etiam non habita ratione etatis) rationem reddere tenetur. cap. 3. num. 11.
- Minores Cantabrenses, vel Vizcaini, adueniente decimo octavo anno statim à cura liberantur, & rationem à curatore exigere valent. cap. 6. sub num. 25.
- Minor, etiam si mediante curatoris auctoritate, ac iudicis decreto interveniente, quitationem vulgo, finiquito, tutori suo dederit, & etiam si sub iure iurando confiteatur redditam sibi fuisse rationem à tutore, & licet sub alijs quibuscunque clausulis & passionibus liberatorijs eam comprobauerit, adhuc si vere redditam fuisse rationem non constiterit, nihil proderit tutori similis quitatio. cap. 5. num. 10.]
- Minor in Regno Portugaliæ, per matrimonium à curatoris potestate liberatur, si illud contraxit, prius requisito curatore. compot. 6. sub num. 25.
- Minor regulariter an per matrimonium ubique sui iuris efficiatur, ita ut rationem curæ exigere valeat non expectato vigesimo quinto anno. cap. 6. num. 17.
- Minor ideo tutores & curatores accipiunt, quia rebus suis superesse non valeant ibid.
- Minor an possit accipere curatorem interim quod matrimonium non contrahit, & usque ad certum vel indeterminatum tempus. cap. 6. num. 32.
- Minori debetur interesse pecuniæ reliquæ, à tempore quo tutor fuit in mora non restituendo reliqua tutela. capitulo 15. num. 30.
- Minor quæ negat se durante tutela à tutore non fuisse alimentatum, id probare tenetur. compu. 22. num. 4.
- Minor si talis sit qualitatis, cui mendicare dedecus non esset citius debet tutor illum mittere ad mendicandum, quam manum ad venditionem bonorum in mobilia ponat. cap. 22. num. 50.
- Minori nobili existente, tutor debet amplius bona immobilia pro eo alendo vendere, quam illum admendicandum mittere. cap. 22. num. 51.
- Minori pauperi sufficit si quolibet die dentur duæ libræ panis pro se alimentando. cap. 22. num. 53.
- Minor viginti quinque annis, etiam minima donare non presumitur, cum etiam modicum donare non possit. c. 25. n. 61.
- Minori in potestate tutoris vel curatoris constituto, an possint & debeant dari bona propinqui sui absentis in administratione. cap. 6. num. 51.
- Minores habent tacitam hypothecam pro reliquis in bonis suorum tutorum vel negotiorum gestorum. cap. 39. num. 1.
- Minor compelli potest à tutore vel curatore, ut faciat in scriptis quitationem reliquorum à se receptorum, cap. 40. n. 4.
- Miserabiles persone quæ alias casum curiæ habent, an petere possint incuria retentionem suarum rationum, vel quod in ea ab initio dispungantur. cap. 7. num. 56.
- Mille & quingentarum duplarum valor ubi secunda supplicatio interponitur, quam moropetitorum summam constituat. cap. 27. num. 16.
- Missus in possessionem bonorum debitoris ex primo decreto, non potest onerari de damnis ex sua negligentia in illis contingentibus, interim quod cautio damni infecti non præstatur. cap. 19. num. 7.
- Moderator & arbiter, in suis rebus quis esse potest. capi. 19. num. 13. & compu. 3. num. 6.
- Modice an immodice per administratorem sit donatum de rebus domini, iudicis arbitrio relinquitur. cap. 42. num. 23.
- Modice an immodice tutor expenderit in rebus sui minoris peragendis, ex iudicis arbitrio pendet. cap. 25. num. 4.
- Modica expensa quæ dicatur. cap. 25. num. 58.
- Montes pietatis, qualiter in ciuitatibus Italiæ constitui soleant, pro subuentione pauperum vicinorum. cap. 7. n. 54.
- Mora irregularis nõ contrahitur quando minor vel aliæ similes persona non habent deputatum cui solui possit. c. 15. n. 36.
- Mora in non liquidis nunquam committitur antequam per iudicem declaretur quid debeatur. cap. 17. sub num. 34.
- Mora quando non censeatur à tutore purgata, etiam si minorem frequenter admonuerit, ut curatorem saltem ad litem accipiat, pro recipiendis reliquis tutela, cap. 15. num. 8.
- Mora commissa per sororem uxoratam in adducendo dotem ad collationem, qualiter sit facienda computatio reddituum dotis ad collationem adducenda. comp. 5. num. 8.
- Morosus debitor, solito negotiari non soluens quod ei debet, non solum debet onerari de interesse pecuniæ debitæ, sed etiam de interesse cuiuslibet feriæ. cap. 15. num. 27.
- Moropetinus aureus, quanti, tempore quo condita fuerunt leges partitarum æstimabatur. compu. 25. num. 6.
- Mors ex quibus presumptionibus probetur. cap. 6. nu. 54.
- Mors non parum fidei adhibet libris mortuorum mercatorum & campore omniumque aliorum administratorum. c. 10. n. 61.
- Moriens non presumitur immemor salutis æternæ. c. 11. n. 30.
- Mortem ouium qualiter probare possit pastor, quando dicit aliquas mortuas fuisse in montibus vel itineribus. capitulo 18. num. 35.
- Mortuo possessore maioratus, in qualibet parte anni, fructus pendentes tempore mortis, pertinent omnino successori in maioratu. comp. 20. num. 3.
- Multa impediunt faciendæ, quæ non diuimunt iam facta. cap. 6. num. 12.
- Mulier quæ cum alio societatem habet, nunquam socio præsumitur donare. cap. 25. num. 62.
- Mulieres sub tutela vel cura constitutæ non debent in scholis puerorum edoceri. cap. 27. num. 39.
- Mulieres, non oportet in grammatica vel lingua latine edoceri. capitulo 27. sub num. 39.
- Mulieres propter fragilitatem sexus, semper timent ne terra illis deficiat. cap. 25. num. 62.
- Mutatio fundi si fiat ab administratore absque domini mandato, quando fuit facta in utilitatem domini, non dicitur forma mutata. cap. 19. num. 18.
- Mutus si quis non erat tempore sibi decretæ tutela, an eo postea ex accidenti immutefcente, tutelam statim amittat, & ab eo ratio exigere possit, cap. 6. num. 11.
- N
- N**ecessitatem reddendi rationem tutela, an possit pater remittere tutori testamentario. cap. 5. num. 2.
- Necessitas caret lege. capitulo 14. numero 10.
- Necessitas facit licitum, quod alias illicitum erat. c. 14. n. 31.
- Necessariorum omisso, viciat dispositionem. cap. 15. nu. 17.
- Negligentia administratoris qualiter probari valeat. c. 19. n. 24.
- Negli-

Memorabilium Index.

Negligentiam qui probare cupit, per indicium eam articulare debet & qualiter fieri debeat articulus. ca. 19. nu. 27.
Negligentia imputatur illi administratori siue tutori, qui cum pecuniam minoris vel domini, cambio vel censui supponeret, vel ad partem lucri mercatori traderet, non examinavit mores patrimonium, vel fidelitatem eius cum quo contraxit, si is postea decoctus reperiatur. cap. 19. num. 24.
Negligens qui in vna re administrata reperitur in alijs etiam negligens presumitur nisi contrarium probetur. c. 19. n. 65.
Negotiorum gestor an rationem reddere debeat ei cuius negotium gessit. cap. 3. num. 3.
Nepos in successione patris intrat locum patris sui. c. 37. n. 9.
Nobili minori, an tutor cibaria delicata prestare possit, & an hac in calculo recipi debeant cap. 22. num. 52.
Nobilis qui depositum accepit, an pro reliquis depositi incarcerationi possit. cap. 25. num. 16.
Nobilis reliquatus in rationibus regalium reddituum, an capi possit, si exsecutus pro reliquis fideiussorem indemnitate non praestiterit. cap. 33. num. 18.
Nobilis tutor, an capi possit, si exsecutus pro reliquis tutelae, fideiussorem indemnitate non praestiterit. ca. 35. nu. 1.
Nominatio calcura oris parte non nominante, ad indicem expectat ordinariam, in cuius tribunali rationes dispunguntur itidem & tertijs in casu discordiae. cap. 32. num. 13.
Non entis nulla sunt qualitates. cap. 15. nu. 17. & c. 19. n. 26.
Non faciens quod debet, non debet consequi praemium quod faciendo consequeretur. cap. 28. num. 42.
Nuntio bonum nuntium afferenti veluti de prospero euentu belli, vel natiuitate principis, an decuriones de publico aliquid licite donare possint. cap. 24. num. 22.

O

Ocidens seruum alterius, heredem ab alio defuncto institutum, antequam hereditatem adisset, qualiter de interesse sit onerandus. cap. 15. num. 8.
Oues, quo tempore parere incipiant, quoque tempore desinant. capit. 18. num. 10.
Oblatio verbalis, de reliquis ex administratione procedentibus, an sufficiat ad evitandum interesse ob retardatam solutionem resultans. cap. 15. num. 43.
Oblatio realis sola, non sufficit ad impediendum cursum vsurarium, quae iam ceperunt currere, nisi & uxore quoque in simul offerantur. cap. 6. num. 90.
Obligatus ad reddendum rationem, certo loco vel tempore, non reddendo illam tempore & loco destinato, dicitur esse in mora, & an ex hoc ad interesse teneatur. cap. 4. num. 21.
Obligatio reddendi rationem futurae administrationis, licet directori remitti non possit, bene tamen perinde reuera remittitur, & si legetur administratori quidquid facto calculo debere consisterit. cap. 5. num. 7.
Obligatus ad reddendum rationem, an huiusmodi obligationi satisfaciatur, si calculatoribus codicem rationum vel membranas legendas exhibeat. cap. 10. num. 55.
Obligatus soluere an quis dici possit, interim quod ad solvendum nequit astringi. cap. 23. num. 53.
Obligatus ad solvendum quidquid facto calculo (quidem) de-

bere constiterit, an si calculus factus sit cum illius herede ad reliqua teneatur. cap. 34. num. 8.
Ob non confectum inuentarium, ille administrator (duntaxat) suspectus habetur, qui publicam administrationem peregit. cap. 6. num. 25.
Officium suum nemini debet esse damnosum. capitulo 7. sub. num. 57.
Officium suum iudex interponere non debet parte, non petente. cap. 8. num. 9.
Officium a dministratois, eo decocto vel fallito effecto finitur, ita ut statim ab ipso ratio exigi possit. c. 6. n. 68. int̃ ibid.
Officialis vel maior domus Reipublicae, neque vnum nummum ex suo equi libro soluere potest. capit. 23. num. 24. & 25.
Officialis siue maior domus & masarius publicus, si aliquid soluerit alicui de publicis pecunijs absque decurionum & iudicis liberatione, compensationem eius quod ita persoluit non habet in rationibus. cap. 23. num. 26.
Officiali preterito, creditur in concernentibus eius administrationem. cap. 23. num. 49.
Officium primipili, quod olim, quodve hodie sit. ca. 36. n. 10.
Officium suum nemini debet esse damnum. comp. 17. num. 5.
Omnis agens secundum rationem, agit propter finem. c. 1. n. 1.
Omissum an censeatur, quod in condemnatione non est expressum. cap. 18. num. 25.
Onus rei venditae, an debeat computari in pretio, pro soluendo decima gabellario. cap. 30. num. 18.
Operas, an debeant filijs parentibus prestare. cap. 27. nu. 59.
Opera a principio societatis, non est tanti aestimanda, quanti aestimatur amissio capitalis in pecunia consistentis, & interusurium ipsius. comp. 22. num. 5.
Opera socij, si aequivalet amissioni capitalis in pecunia in societate immixta, & interusurio eius simul, operam qui posuit, nihil tenetur contribuere in amissione pecuniae ab altero socio immixtae, quae tamen per dita fuit. comp. 22. n. 7.
Operam, si socius esse aequaliter in societate posuit, & haec deperdite sint, eo, quia nihil in casu societatis lucratum reperitur, an alij socij, qui pecuniam posuerunt, damnum amissionis operarum resarcire pro rata teneantur. comp. 22. nu. 8.
Opera vnius socij aliquando pretiosior esse solet, quam pecunia alterius socij. comp. 22. num. 10.
Operarum amissio, qualiter inter socios aestimari & computari soleat. comp. 22. num. 12.
Opera socij non debet reputari capitale, respectu capitalis ab altero socio in pecunia appositae, sed respectu commodi & interusurij medij temporis, quod lucrari potuit pecunia. comp. 22. num. 13.
Operam ponens in societate, si durante societate mortuus non sit, non dicitur capitale suum amisisse. comp. 22. num. 14.
Opere pueriles, an alimentis aequivaleant, arbitrio iudicis relinquitur. cap. 22. num. 12.
Operarios si quis conduxit, ad laborandum in vinea sua, pro ea mercede, quam alij vicini suis operarijs praestiterint, & varijs eos conduxerint, qualiter sit facienda computatio, uti iustam mercedem huiusmodi operarij percipiant. com. 24. numero 2.
Opinio Didaci à Conarruuias, circa enormissima lationis computationem. comp. 6. num. 8.

d 2 Opi-

Rerum & Sententiarum

Opiniones Covarruvii, & Barbosa, circa computationem faciendam, de fructibus cum meliorationibus, referuntur. compu. 13. num. 8.

Opiniones Didaci à Covarruvias, & Molina, circa dividendos fructus maioratus ultimi anni, in quo eius possessor decessit, quæ, & qualiter in Castellano Regno & Lusitano observentur. compu. 20. num. 11.

Opinio Antonij Gomezij, circa divisionem fructuum maioratus ultimi anni, quo possessor eius decessit in Regno Portugallie, observatur. compu. 20. num. 10.

Ordinis perversio non vitiat rationem. cap. 10. num. 68.

Ordine legis omisso, ordinabile vitatur. cap. 13. num. 20.

P

Pactum contra substantiam contractus est nullum. c. 6. n. 43.

Pactum de stando iuramento, vel simplici dicto administratoris quid operetur. c. 10. num. 21.

Pactum factum, cum minore cum assistentia suorum propinquorum, quid operetur. cap. 6. sub num. 92.

Pactum non valet, quod debitor soluere nequeat usque in certam diem, vel quandocumque velit. cap. 23. num. 56.

Pactum factum inter partes, ut rationibus inter se calculatis perpetuo stetur, eo quod libri rationum fuerunt visi reuisi, & à calculatoribus explorati: an causam etiam erroris excludat, quo minus contra erroneas rationes venire possit. cap. 4. num. 31.

Pactum, arbitramentum, vel etiam iudicis sententia, cum clausula de stando rationibus, an impediat, quo minus rationes, ratione erroris reformentur, & retractentur. cap. 41. nu. 32.

Pactum an fieri possit, ut si intra certum tempus de errore rationum non doceatur in iudicio, non possint partes amplius circa errores rationum audiri. cap. 21. num. 35.

Pactum fieri potest inter partes, ut copia vel alijs probationibus imperfectis reddatur. cap. 10. num. 9. & 10.

Pactum factum inter socios respectu amissionis capitalis in pecunia, vel industria consistentis omnino servari debet. compu. 22. num. 1.

Papa solus tribuit coadiutorem Episcopo, isque solus tali coadiutori salarium constituit. cap. 28. num. 28.

Partium consensus, tollit suspensionem, quam alias purgaret iuramentum. cap. 8. num. 23.

Partes pacto facere possunt, ut probationes alias inuálidæ, inter se fidem faciant. cap. 10. num. 10.

Parcelle librationis, an scriptæ esse debeant cum die (ut aiunt) & consule. cap. 10. num. 53.

Parcelle scriptæ in libro societatis, de manu alterius quam socij, an probent. cap. 12. num. 3.

Parcelle scriptæ in libro societatis de manu infilitoris vel factoris communis, an integram fidem faciat in rationibus sociorum. cap. 12. num. 4.

Partito iuræ, bona minorum, quæ venduntur, ad minus per tempus triginta dierum debent subastari. cap. 16. nu. 17.

Partium & postpartium condemnatio qualiter sit facienda. capitulo 18. num. 22.

Partium & postpartium computatio an arbitrio iudicis sit facienda. cap. 18. num. 5.

Partium & postpartium computatio, qualiter consuevit fieri in consilio dela mesta. cap. 18. num. 6.

Partium & postpartium computatio, tunc demum arbitrio iudicis fieri potest, quando constare non potest, quod partus processerint ex omnibus, equis, capris vel vaccis quæ petuntur. cap. 18. num. 7.

Partus ancillarum an à tutore vel curatore decimentur. capit. 29. num. 20.

Partes rei si ex dispositione legis vel testatoris præstari debeat, qualiter fieri debeat distributio & computatio. c. 30. nu. 2.

Partes rei cotitativa si ex legis vel hominis dispositione sit præstanda non est de qualibet re deducenda, sed arbitrio iudicis fiet deductio. cap. 30. num. 4.

Partes aliqua dotis uxoris, sit ex pacto vel statuto marito deferatur, & uxor marito legatum in testamento reliquat, an tale legatum debeat imputari in illa parte quam maritus accipere debebat ex pacto vel statuto. cap. 30. num. 28.

Partes si initio rationum conuenerunt in hoc, ut index confirmet ad eorum instantiam calculationem, an index adhuc ab eorum voluntate ratione mala calculationis recedere valeat & aliter animi sui votum exprimere possit. c. 32. n. 24.

Partes si conuenerunt in hoc, ut index ad consilium sapientis vel experti & periti in arte sententiam proferat rationalem, an index illis assentire teneatur. cap. 32. num. 26.

Parentes utriusque sexus, pro reliquatu tutela filij vel nepotis incarcerari an possint. cap. 35. num. 3.

Parentes sunt filiis veluti Deus alter. cap. 35. num. 3.

Parcelle dolose calculata & in rationibus accepta vel data per calculatores, ipsi calculatores ad interesse tenentur, licet prius debeant excuti bona illius qui ex illo dolo commodum reportauit. cap. 24. num. 22.

Partes utriusque sexus ad secundas nuptias transeuntes, an ipso iure priuentur proprietate bonorum, quæ ex successione aliorum filiorum primi matrimonij habuerunt. com. 1. n. 21.

Parentes alijs legitimis existentibus, quid illegitimo relinquere possint vel debeant. compu. 3. num. 1.

Parochus qui rerum Ecclesie rationem reddit, quod inuentarium exhibere debeat. cap. 9. num. 9.

Parochiani qui ex longa consuetudine obligationes parochi in diebus dominicis fecerunt, an perpetuo ad id compelli possint. compu. 29. sub num. 18.

Pascui usus si legatus sit duobus, & unus habeat decem equos, alius vero centum, qualiter facienda sit distributio pascui inter eos. compu. 7. num. 4.

Pastor conuentus pro restitutione ouium non excusatur, etiam si probet illas casualiter mortuas fuisse, nisi etiam simul probet, casum absque ipsius culpa contigisse. cap. 18. n. 32.

Pastor etiam si pelles demortuorum capitum, ad domum domini reducat, non ex hoc liberatur ab ouium restitutione, nisi probauerit absque eius culpa mortem contigisse. c. 18. n. 33.

Pastor qualiter mortem ouium probare debeat. cap. 18. n. 34.

Pastor si in eius libro scripserit quod tot oues, vel armenta in itineribus perierunt an eius libro credendum sit. c. 18. n. 36.

Pastoris iuramento statuitur, super morte, vel amissione unius ouis etiam si nullam aliam adducat probationem. capitulo 18. sub num. 38.

Pastus mensura, quæ sit. comp. 12. num. 9.

Pater

Memorabilium Index.

- Pater an ex eo quod secundas contrahit nuptias, tutelam filij amittat. cap. 6. sub num. 3.*
- Pater administrator bonorum Castrensum, vel quasi Castrensum filij, an rationem illorum reddere teneatur. capit. 3. num. 23.*
- Pater an a reddenda ratione tutela filij liberari possit. capitul. 5. num. 28.*
- Pater ob dolum in administratione bonorum filij commissum, administrationem eorum committit. cap. 6. num. 5.*
- Pater si dissipet bona filij quae sub eius subsunt administratione, etiam cessante dolo ab administratione privari potest. cap. 6. num. 6.*
- Pater si semel ob eius dolum in administratione bonorum filij commissum, remotus fuit, non debet iterum ad administrandum illa admitti, etiam si de bene administrando cauere velit. cap. 6. num. 8.*
- Pater non solum ob dolum in administratione bonorum filij commissum potest removeri, verum etiam ob negligentiam, veluti si ita tenax est, ut in expensis necessariis pro bonorum conservatione deficiat. cap. 6. num. 9.*
- Patria potestas per matrimonium etiam filij minoris, 25. annorum dissolvitur. cap. 6. num. 25.*
- Pater tutor filij, an ad confessionem inventarij teneatur. capit. 9. num. 12.*
- Pater qui habet usumfructum in bonis filij, an rationem de proprietate finito usufructu reddere teneatur. ca. 9. nu. 13.*
- Pater qui legavit usufructum bonorum filij, in tertio vel quinto a se meliorari, an confessionem etiam inventarij illorum remittere possit. cap. 9. num. 47.*
- Pater directe vel indirecte, filium in legitima gravare non potest. cap. 9. num. 53.*
- Pater qui filium expostum ab aliove auocat, non compensat alimenta cum operibus praestitis, nisi post decimum alimentati annum. cap. 22. num. 15.*
- Pater tutor filij, an excomputare possit alimenta a se filio praestita. cap. 22. num. 27.*
- Pater tutor filij si in libro rationum scripserit, se praestitisse filio aliquam pecuniae quantitatem, vel quid simile, an ex hoc presumatur illud animo compensandi cum fructibus pupilli praestitisse. cap. 22. num. 33.*
- Pater legitimus administrator bonorum filii clerici, si fructus beneficiorum & praebendarum filii percepit, an in rationibus exco mputare possit quod filio praestitit toto illo tempore quo filii fructus recuperavit. cap. 22. num. 34.*
- Pater administrator bonorum filii si quid pro eo expendit, in utilitatem filii, veluti, in disciplinas addiscendo, militiam vel decurionatum aut quid simile acquirendo, vel propter nuntias donando an talis expensa sit in calculo bonorum filii reputanda. cap. 22. num. 39.*
- Pater quibus in casibus, labore vel industria suorum filiorum uti possit. cap. 27. num. 59.*
- Patri vel matri, curam bonorum filii habenti, an decima fructuum pro labore administrationis tutela sit praestanda. cap. 28. num. 35.*
- Pater tutor filii potest imputare in rationibus tutelae, quidquid durante tutela pro filio expendit. cap. 29. num. 39.*
- Pater si donavit in vita septem millia & in morte octo millia dumtaxat reliquas supposito quod talis donatio debet imputari in tertio, qualiter pro ea deducenda debeat fieri computatio. cap. 1. num. 10.*
- Pater si fecit in vita donationem irrevocabilem, in ratione tertii, vel quinti, vel utriusque, deinde alias donationes onerosas vel ob causam fecit, an tertium illud vel quintum deduci debeat de talibus donationibus iunctis & coacervatis cum aliis bonis tempore mortis donatoris reliquis. cap. 1. num. 11.*
- Patrimonium Regium, si non sufficiat pro defensione Regni, poterit imponi collecta ciuibus Regni, usque ad suppleendum quod deficit. cap. 25. num. 23.*
- Patruus tenetur rationem reddere nepoti de fructibus tutela. cap. 3. num. 27.*
- Paupertas decurionis quando sit adiuvanda ex bonis Reipublicae. cap. 24. num. 36.*
- Pauper non potest tot ligna scindere ex monte vel memore unius sitatis, quot potest dives. comput. 7. num. 7.*
- Peccare in nullo magis diuinitatis est. cap. 26. num. 3.*
- Pecunia minoris, vel alterius domini administrata, si tradita sit mercatori ad honestam partem lucri & damni. ante transcursum anni, ratio talis pecuniae peti non potest. capitulo 6. num. 83.*
- Pecunia si tradita fuit per tutorem mercatori ad honestam partem lucri, & mercator scripsit in suo libro rationum, substinuisse damnum furti, vel naufragii hoc intra annum probare debet, alias eius libro non creditur. cap. 12. num. 2.*
- Pecunia minoris si parua sit ita, ut eius redditus pro alimentis pupilli & suorum dispensatione non sufficiat, tutor astringi non debet, ut illam in emtionem praediorum vel annuorum reddituum collocet, sed satis est, quod eam cante recondat. capitulo 14. num. 9.*
- Pecunia parua minoris, an absque usura labe mercatori tradi possit eo pacto adiecto, ut quolibet anno ratione lucri certum quid praestet pupillo, cum tamen salua semper sit fors pro ipso pupillo. cap. 14. num. 19.*
- Pecunia soluta, in dubio soluentis praesumitur. capitulo 14. num. 34.*
- Pecuniam regiam, vel regni, aut Reipublicae, ad expendendum in certis rebus recipiat, & is illam in proprios usus convertat, qua poena plebi debeat. cap. 14. num. 29.*
- Pecunia quando pro aliquo usu est destinata penes thesaurarium, vel depositarium, semper debet esse parata ad illum usum, alias si thesaurarius vel depositarius in hoc deficiat acerrime punitur, & ad interesse tenetur. cap. 14. nu. 38.*
- Pecunia pro sumptibus iustitiae applicata pro exquirendis, vel prosequendis malefactoribus expendi possunt. ca. 26. nu. 9.*
- Pecunia pro sumptibus iustitiae applicata, arbitrio iudicum expendi possunt. ibid.*
- Pecunia a marito relicta si constare non possit, an lucrata fuerit constante matrimonio, vel in eius viduitate, qualiter huiusmodi pecuniae diuisio fieri debeat inter heredes mariti & uxoris. comp. 9. num. 5.*
- Pecunia redepta ex mercantiis, vel fructibus communibus mariti & uxoris an efficiatur communis. comp. 9. nu. 9.*
- Pecunia pecuniam parere immediate lege Divina, naturali, canonica & civili prohibetur. comp. 16. num. 13.*
- Pecunia de per se ex natura sua, non sui facta ut immediate aliquid*

Rerum & Sententiarum

- aliquid lucraretur sed mediante commutatione dumtaxat. comp. 22. num. 15.
- Pecunie minorum tutoribus & curatoribus à diebus mensibus quibus recepta fuerunt onerantur cum redditibus quando non constat intra illud tempus fuisse collocatas in emtionem prediorum vel annuorum reddituum, vel diligentiam ad hoc non fuisse adhibitam. cap. 14. num. 5.
- Pœnales dispositiones an aliquo casu valeant ampliari extra casum in quo loquuntur. comp. 9. num. 31.
- Pœna septupli mulctantur decuriones, vel iudices, qui publicas pecunias in proprios usus conuertunt. cap. 14. num. 38.
- Pœna debent sequi suos autores, cap. 42. num. 7.
- Pœna corporali an quis puniri possit, ubi pœna arbitrio iudicis fuit relicta. cap. 42. num. 24.
- Pœna non conficientium inuentarium quæ sint. c. 15. n. 16. & 17.
- Pœna fiscales mineri pertinentes, an ab eius tutore decimari valeant. cap. 29. num. 1.
- Pœna fiscales & confiscationes minori applicate ratione sue iurisdictionis, an fustas iurisdictionales reputentur. c. 29. n. 2.
- Pensionem prediorum, quarum dies solutionis nondum venit, an fructus civiles reputentur.
- Pensione super beneficio ecclesiastico assignata, an pensionarius teneatur ad onera beneficii pro rata pensionis. ca. 30. n. 21.
- Personæ calculatorum quales esse debeant. capit. 8. num. 1.
- Peruersio ordinis non vitiat rationem. cap. 14. num. 1.
- Persuasio aduersarij, quando sit iusta causa restitutionis concedenda. cap. 19. num. 61.
- Periculi pretium, quis & quando legitime recipiatur. comp. 15. num. 4.
- Permissum omne illud censetur, quod expresse non reperitur prohibitum. cap. 6. sub nu. 32.
- Perpetuum nihil est sub sole, nisi per subrogationem. comput. 16. num. 12.
- Pesquisitor iudex quibus expensis sit concedendus, quando ab universitate impetratur. cap. 25. num. 31.
- Pesquisitores iudices ex officio à Regio consilio missi pro vendendis rationibus, quibus expensis mitti soleant, & quid ubi à dominis vasallorum mittuntur. cap. 25. num. 33.
- Petens exhibitionem libri magistralis manualis, aut bilanci in societate confecti, an illis exhibitis, habeatur proprio eorum ducente. cap. 10. num. 27.
- Petens terminum ad soluendum iudicatum, videtur approbare sententiam in qua fuit condemnatus aliquid soluere. c. 10. n. 28.
- Petens ut aliquid fiat, ad expensas facto negotio tenetur. cap. 42. num. 8.
- Pietas paterna semper capit optimum concilium pro filio. cap. 9. num. 54.
- Pietas, quid sit. cap. 27. num. 58.
- Pirata sine cursarij, venientes ad infestandum & derrobandum portus regni, quibus expensis sint sugandi. c. 25. n. 22.
- Pirata portus derrobantes, quibus expensis sint capiendi. cap. 25. num. 25.
- Pluralis numerus, duobus dumtaxat est contentus. c. 18. n. 43.
- Plures causæ, quando genere differunt, licet in eadem carta scriptæ sint, si tamen quelibet per se discernitur, non possunt dici connexæ. cap. 13. num. 19.
- Populi plures, si compascui sint ratione terminorum & pastus, & petatur ab altero societatis dissolutio, qualiter fieri debet distributio re minorum, si non apparet quantam quisque partem in tali societate contulerit. comp. 7. num. 2.
- Post remotionem tutoris, vel curatoris iudicis decreto factam, periculum tutelæ vel curæ ad tutorem vel curatorem non spectat. cap. 6. num. 20.
- Positi administrator instar veri depositarij habetur. c. 35. n. 19.
- Positum annonæ frumentariæ, si de publica pecunia sit factum & constitutum, an Episcopus, vel eius vicarius illius rationes petere videre, vel reuicere possit. capit. 7. num. 55.
- Possessor maioratus, an antiquam fundi maiorie formam mutare possit, & penitus diuersam tribuere. cap. 19. num. 16.
- Possessor maioratus iure Hispanico censetur in dignitate quodammodo constitutus. comp. 20. num. 6.
- Possessor bonorum maioratus, licet quo ad fruitionem fructuum bonorum illius tanquam usufructuarius habeatur, tamen dominus dicitur, & dominium saltem renouabile habet in bonis. cap. 9. num. 51.
- Possessor bonorum debitoris ex causa indicati, si vineam parum reddente, ad culturam frumenti redegerit, an damnum ex hoc in ea dedisse dicatur. cap. 19. num. 14.
- Possessor condemnatus ad rei melioratæ restitutionem, quando qualiterve fructus cum meliorationibus computare debeat. comp. 13. num. 4.
- Potestas ecclesiastica, si deficiat in correctione ecclesiasticarum personarum, an secularis iudex se in hoc intromittere possit illas puniendo & corrigendo. cap. 7. num. 32.
- Post humus dum in vtero est, ac si in rebus humanis esset, custoditur. cap. 28. num. 16. & 17.
- Praxis adhuc indebita à calculatoribus obseruata circa deductionem decimæ tutoris taxatur. cap. 30. num. 8.
- Praxis obseruatione digna in executione rationum de mandato iudicis dispungendarum. cap. 31. num. 8.
- Praxis est scientia digestina. comp. 3. num. 9.
- Presumptio vincitur approbatione. cap. 6. num. 31.
- Praconia in venditionibus rerum ecclesiæ, vel eorum locatione, ad minus per tempus viginti dierum precedere debent. c. 16. n. 9.
- Praconia non sunt necessaria pro vendendis rebus mobilibus minorum, quæ tempore perire possent. cap. 16. num. 28.
- Praconia precedere debent venditioni rei immobilis minoris, per tempus triginta dierum. cap. 16. num. 29.
- Preces importunæ, metui æquiparantur. cap. 19. num. 62.
- Prelatus, si patitur rem Ecclesiæ prescribi, de huiusmodi damno in rationibus prelatura oneratur. cap. 19. sub n. 21.
- Prelegatum tertij, vel quinti, an de qualibet hereditaria re deduci debeat. cap. 30. num. 6.
- Premium non debet præstari alguacelo reuelanti, vel capienti malefactorem, licet voce præconia cuiuslibet illum capienti vel reuelanti sit à iudice præmissum. cap. 26. num. 35.
- Presul Cæcellariæ, quo casu, tertium in discordia calculatorum nominare soleat. cap. 23. num. 9.
- Prescriptio, quæ inducitur per negligentiam non petentis, an titulo & bona fide indigeat. cap. 5. num. 26.
- Pretium iustum emptorem non offerre, vel nullum, à pari precedunt. cap. 16. num. 41.
- Prætor, si eius locum tenentem ab officio remoueat, an processus factus super remotione mitti debeat ad Regium Senatû expen-

Memorabilium Index.

- expensis sumptuum iustitie an ipsius remoti. cap. 26. n. 29.
- Primates siue procures civitatis, quid & quando ob bonū opus in civitate ab aliquo collatū donare valeant. cap. 24. num. 26.
- Prior & consules mercatorum, an pro reddenda coram se ratione, heredes mercatorum, vel factorum astringere possit. cap. 7. num. 49.
- Privatio libera facultatis est contra bonos mores. cap. 6. n. 37.
- Privative, tunc censetur concessa iurisdictio, quando in commissione dicitur expresse, vel ex verbis commissionis tacite colligitur, quod commissarius, & non alius cognoscere possit. cap. 7. num. 48.
- Privilegio mulieribus concessio, ne pro debitis civilibus incarcerationentur, an renunciari possit. cap. 35. num. 5.
- Privilegium ordini vel sexui concessum, an renunciari possit. cap. 35. num. 17.
- Privilegium Ecclesie concessum, an ad alia pia loca contendere valeat. cap. 14. num. 35.
- Probationes alias invalidae, & non concludentes, an passio partium, ab initio validari possint. cap. 10. num. 10.
- Probationem liquidam si lex requirat, an sufficiant verisimiles coniecture. cap. 6. num. 55.
- Probationis omne genus transit ad heredem, prater privilegium probationis per iuramentum in litem. cap. 9. num. 36.
- Probationis forma specifica, si requiratur à lege in aliquo actu, nulla alia probationis species sufficit. cap. 16. num. 44.
- Probationis forma à lege inducitur, an aliam aequipollentem excludat. cap. 15. num. 49.
- Probationum species nulla à lege exclusa censetur, nisi quae nuncupatim exclusa reperitur. cap. 16. num. 46.
- Procurator ad lites constitutus, an etiam rationem domino litis reddere teneatur. cap. 3. num. 16.
- Procurator, cui libera, si remisit partem debiti fallito debitori domini sui, non nocet domino, quo minus eodem debitor ad pinguiorem fortunam redeunte, pro parte remissa conveniri valeat. c. 19. n. 39.
- Procuratoris constitutio, cum clausula de illo nunquam revocando, an obstat, quo minus revocari possit prohibito constitutis. cap. 6. num. 83.
- Procurator ad recipiendam pecuniam mutuo, intelligitur de mutuo naturali & reali, non vero de confessato, vel civili. cap. 23. num. 26.
- Procurator, cui libera, omnia illa facere potest, quae dominus verisimiliter fecisset. cap. 23. num. 57.
- Procurator, cui libera, an quantitatem domino debitam accepto ferre possit. cap. 24. num. 6.
- Procurator, cui libera, appellationi à domino interpositae renuntiare non potest. cap. 24. num. 7.
- Processus factus contra correctorem, vel eius locum tenentem, quibus expensis ad Regiū consiliū mitti debeat. c. 26. n. 30.
- Prodiigi siue furiosi eo ipso, quod ad bonos mores vel sanā mentem redeunt, suorum bonorum administrationem adipiscunt, & retentione ab eorum curatoribus exigere valent. c. 6. sub. n. 31.
- Producens instrumentum minus solemne, non omnia in eo contenta confiteri videtur, sed ea dumtaxat, quae ex illo probare intendit. cap. 10. num. 33.
- Prohibitum à lege, non debet sub aliquo colore attentari. cap. 8. sub. num. 18.
- Promittens reddere rationem, stante promissione de non petendo rationem ab illo, an virtute huius novae promissionis ad reddendum rationem, prout ceteri administratores compelli possit. cap. 3. num. 26.
- Promissum (vulgo prometido) reuelantibus secretum aliquod concessum, an ex pecunijs pro sumptibus iustitie destinatis solui possit. cap. 36. num. 33.
- Promittens solvere, quidquid constiterit alium facto calculo debere, an ratione cum ipso debitore non calculata, ad solutionem reliquorum teneatur. cap. 34. num. 8.
- Promittens approbare vel ratificare alterius sententiam, intelligitur, si sententia sit iusta, non vero iniqua vel iniusta. cap. 32. num. 27.
- Promittens, quod alteri dabit centum paulo plus vel minus prout apparuerit facto calculo, an ante calculationem pro illis centum exsecutari valeat. cap. 33. num. 27.
- Promissio pura, quae venit resoluenda sub conditione vel alterius rei eventu, interim quod non resolvitur conditionis adimplemento, vel eventui rei, non habet paratam executionem. cap. 33. num. 28.
- Promissum (vulgo prometido) à quibus administratoribus concedi valeat. cap. 24. num. 38.
- Propinquus alicuius minoris, si neglexit ut sibi tutela talis propinqui discerneretur, & ut negotiorum gestor eius bona administravit, perinde ad rationem reddendam tenetur ac si verus esset tutor constitutus. cap. 25. num. 9.
- Protestans se velle compensare, quod sibi debetur à creditore cum illo quod ipse sub pœna debebat qualiter facere hanc protestationem debeat, ut evitet pœnam vel interesse, comp. 14. num. 13.
- Pueri opere, an à quinquennio ultra compensationem cum alimētis illi praestitis admittit. cap. 22. num. 11.
- Puerum novem annorum nutricem suam gravidam reddidisse, ex diuo Hieronymo refertur. cap. 27. num. 40.
- Pupillaris etas spirat in masculo, quatuordecimo anno adveniente. cap. 6. num. 40.
- Pupillus siue minor tutorē vel curatorem habens, ab ipsis tutoribus vel curatoribus alimentandus praesumitur. c. 22. n. 1.
- Pupillus si ille sit de cuius operibus agitur non aestimantur eius opera quantum aestimari potuissent, sed pro commodo & emolumento ex illis à tutore percepto. cap. 22. num. 13.
- Pupillus si sit filius magnatis, vel titulati aut alterius magni dinitis, an possit tutor vinum vetus famulis illius praestare, stante vino novo vendibili & qui viliori pretio emi potuisset. cap. 22. num. 64.
- Pupillus vel adultus, sub tutela vel cura constitutus, an habeat tacitam hypothecam in bonis factoris, quem tutor ad administrandum bona ipsius minoris constituit. cap. 39. n. 16.

Q

Valis debeat esse administratoris diligentia, in recuperandis debitis, ne illis negligentia imputetur. c. 19. n. 28.

Quando quis tenetur ad factum, an difficultas excuset eum à mora. cap. 9. num. 59.

Quando aliquis ad custodiā alicuius rei tenetur, non creditur illi si dicat eā amisisse, nisi casū amissionis probaverit. c. 10. n. 4.

Quando frater sui fratris minoris bona administravit, an sit credendum eius libro. cap. 10. num. 36.

Quan.

Rerum & Sententiarum

Quando agitur de integro libro rationum tutoris vel alterius administratoris, si ille in aliquibus paginis contineat, quod accepit, & in alijs quod expendit, diuersis modis temporibus & causis, domino acceptante introitum sine accepta in eius fauore n scripta, an teneatur acceptare data in eodem libro scripta. cap. 13. num. 10 & 13.

Quando testato excessit vires sui matrimonij in legatis in testamento relictis, in quibus vncijs sit hereditas distribuenda. comp. 11. num. 15.

Quando in libello petuntur oues cum partibus & postpartibus & omni sua causa, non solum veniunt partium partus verum & fructus fructuum. cap. 18. num. 27.

Quando petuntur partus & postpartus omnes & quicumque partus post litem contestatam procreati in computatione veniunt onerandi. cap. 18. num. 28.

Quando tutor in tutela instrumento se obligauit, quod finita tutela accepta per inuentarium restituet, an pro illis non expectata ratione via executiua conueniri possit. capitula 21. num. 24.

Quarta in qua succedit coniux pauper superuiuens, habetur instar eris alieni, comp. 1. num. 15.

Que de nouo emergunt, nouo indigent legis auxilio. capitula 8. num. 16.

Que pendent à voluntate principis censentur impossibilia. cap. 25. num. 5.

Qui pretendit aliquid ante aliud factum fuisse nisi hoc probet non obtinuit, comp. 9. num. 3.

Qui non potest intentare actionem criminaliter, neque etiam questionem tormenti aduersus reum iudicatum petere potest. cap. 20. num. 7.

Qui dolo se damnum dedit, an de interesse lucri cessantis onerari debeat. cap. 15. num. 7.

Qui alicuius rei mentionem facere intendit, nomine quo assidue nuncupari solet uti debet. cap. 10. num. 72.

Qui totum dicit nihil excludit. cap. 7. num. 47.

Quid facere debeant obligati ad ratiocinia quando dominus rationes recipere detrahat. cap. 6. num. 65.

Qui aliena negotia gerunt, vel quoquo modo administrant non solum humano verum diuino iure rationem vilicationi reddere debent. cap. 1. num. 5.

Quidquid præsul Cancellarie vel consilij virtute reservationis in sententia à se facta præcipit ab ipsomet rege mandatum præsumitur. cap. 32. num. 11.

Quitaciones nimis generaliter confectæ ut in plurimum sunt captiosæ & deceptorie, milleque periculis exposte. capit. 4. num. 10.

Quitacionem generalem præstare, nemo compellitur. capitula 4. num. 11.

Quitaciones ad hoc ut tutoribus & curatoribus prosint eisque sint tutissimæ, perque verba concipi debent. cap. 40. nu. 12.

Quitatio quantumcumque sit facta cum remissionibus & passionibus iuratis tamen si reperiat quod tutori aliquid ex bonis pupilli remansit, aliquid de occultauit, minime tutori prodest quod maxime procedit si correptio interuenit. cap. 10. num. 13.

Quitatio dolosa & per correptionem consequuta, non prodest tutori etiam si autore iudice sit præstata. cap. 40. num. 15.

Quitatio & si quibuscumque clausulis liberatorij sit composita, non prodest tutori nisi vere redditam fuisse rationem probauerit. cap. 40. num. 16.

Quitatio concessa per minorem suo tutori vel curatori, cum si de iussione de non contrahendo amplius rationibus, cuius sit effectus. cap. 40. num. 8.

Quitaciones concessæ per Comites sacram largitionum regijs administratoribus qualiter solcant esse confectæ. capit. 40. num. 19.

Quitatio generalis facta in fauorem administratoris, cum remissione cuiuscumque iuris vel alterius rei quam ab ipso consequi vel pretendere posset ratione administrationis, an extendatur ad illam administrationem de qua actum non fuit expresse. cap. 40. num. 20.

Quitatio de omnibus datis & acceptis, quod nos dicimus, de todos dades y tomades, ad ea dumtaxat restringitur de quibus fuit cogitatum. cap. 40. num. 21.

Quitatio concessa intelligitur, habito respectu ad ea dumtaxat que in rationibus fuerunt ventilata. cap. 40. num. 22.

Quitatio si appareat dolo extorto, dolo etiam censetur extortum iuramentum quo ipsa fuit confirmata. cap. 41. nu. 27.

Quitacionibus generalibus in iudicio productis, semper habenda est diligens ratio omnium in illis contentorum, absoluentisque & liberantis, & absoluti & liberi capitula 1. num. 36.

Quitatio qualiter sit cautelanda, ad hoc ut administrator plenissimam liberationem consequatur, cap. 37. num. 11.

Quintum bonorum paternorum, an sit legitima filiorum, comput. 9. num. 3.

Quo tempore, quo casu, quare ex causa ante tempus à lege vel ab homine præfinitum, rationi reddenda administrationis ratio ab administratore exigi possit. capit. 6. num. 1.

Quod per me non stat mihi imputari non debet. cap. 6. n. 94.

R

Rationis materia nimis vtilem & valde quotidianam reputat Bartolus. cap. 2. nu. 1.

Rationem non sufficit qualem reddere, sed talis esse oportet, qui rectitudinem & veritatem contineat. c. 1. n. 6.

Ratio vera quæ sit, quidue continere debeat. cap. 2. num. 2.

Rationem illam veram & rectam reputauit Baldus quæ accepti & dati commemorationem continet. capit. 2. num. 3.

Rationem veram & rectam illam reputabit Socinus, quæ hinc inde crediti & debiti commemorationem continet, quæ mediante quid reliquatum sit ostenditur. cap. 2. num. 4.

Rationem illam veram & rectam reputauit Molineus, in qua volumina, cautiones actusque sui administrator exhibet, & tradit legendas, percontandas dispungendas & discutendas offert, quæ mediante reliquatum certum quid ostenditur, iaque vero & realiter exsoluitur. capit. 2. nu. 5.

Rationem qui reddere tenetur, quid facere debeat. cap. 2. n. 6.

Rationem reddere, vel edere, an idem sit. cap. 2. num. 7.

Rationum reddendarum conditio, omne quod quoquo genere serui actum fidemque respicit, expostit. cap. 2. num. 8.

Rationes quando arbitrio boni viri sint disponenda. capitula 2. numero 9.

Ratio-

Memorabilium Index.

Rationes reddi debent secundum consuetudinem loci, ubi dispunguntur. cap. 2. num. 10.

Rationem suarum administrationum reddere debent tutores & curatores. cap. 3. num. 1.

Rationem reddere obligatus, si ad Ecclesiam confugiat, ut euadat earum redditionem, an immunitate Ecclesie gaudeat. cap. 4. num. 6.

Ratio an per procuratorem reddi possit. cap. 4. n. 12.

Rationis remissione non obstante administrator ad rationem reddendam & reliqua soluenda compelli potest. cap. 5. n. 3.

Rationum discussio, favore publico fuit introducta. cap. 5. nu. 4.

Ratio tutela filij, an statim contractis à matre tutrice secundis nuptijs, vel sponsalibus exigi possit. cap. 6. num. 3.

Rationem si quis certo & determinato tempore reddere teneatur illam statuto tempore non reddendo, statim & ipso iure constituitur in mora, si vero tempus ad id non sit prefinitum à die dumtaxat interpellationis morosus dicitur. capi 6. num. 86.

Rationem reddere vasallum domino in fortalio existenti compelli non potest, sed sufficit quod in domo concily calculentur. cap. 7. nu. 3.

Rationem, si reddere debeant persona miserales domino loci, vel alteri homini potenti, vel magno diuiti, an ante aliquam oppressionem possint petere, ut rationes in curia regia calculentur, ratione presumpta oppressionis idque sit iuri consentaneum. cap. 7. num. 59.

Rationes bonorum publicorum, in domo concilij reddi & dispungi debent. cap. 7. num. 62.

Rationes publicas reddi, an à quolibet de populo peti possit. cap. 7. num. 63.

Rationem qui veram & rectam reddere cupit, in initio rationum inuentarium legitime confectum, calculatoribus exhibere debet. c. 9. num. 4.

Rationem administrationis, si dominus rei vel patrimonij administrati, accipere deiret, quid facere debeat administrator, ut deinceps reddere illam non teneatur. c. 6. n. 95.

Rationes societatis reddi debent, manualibus simul cum libro magistrali (quod vulgo dicimus de caxa) productis. ibid.

Rationum conficiendarum modus, ab officialibus qui multa recipiunt, qualis esse debeat. cap. 10. num. 43.

Rationes que legi, vel intelligi nequeunt, redditae non videntur. cap. 10. num. 44.

Ratio intricata non est ratio. cap. 10. num. 45.

Rationes in folle reddere quid sit. cap. 10. num. 49.

Rationes, si verisimilia contineant, in his parcellis, quae sunt difficultis probationis, iuramento administratoris statuer. cap. 10. num. 64.

Rationes tutela possunt peti fideiussores tutorum, statim, quod confiteri tutorem captum fuisse ab hostibus. capitul. 6 sub num. 14.

Rationes in libro, si quis ita scripserit, accepi à Titio centum mutuo, deinde in alia parcella scripsit, Titio triginta persolui, an parcella accepti per Titium acceptata, videatur etiam assentire parcella dati in eodem libro conscriptae. c. 13. n. 1.

Ratione incerti, executio certi non retardatur. cap. 21. nu. 3.

Rationibus & republica, quilibet de populo assistere non prohibetur. cap. 8. sub num. 62.

Rationes de pecunijs pro sumptibus iustitiæ destinatis, solo iudici absque decurionum interventione reddi debent. capit. 26. num. 1.

Rationes priuatim dispendia, instar priuati instrumenti consi- derantur. cap. 31. num. 2.

Rationes priuata recognita, vel in passum super reliquis deducta instar publici instrumenti & guarentigii, exsequi debent. cap. 31. num. 5.

Ratione priuata coram iudice producta, quid a iudice sit postu- landum, quid de iudex providere debeat. cap. 31. n. 6.

Rationes à calculatoribus partiū confectae, si in eo in quo sunt conformes à iudice probentur appellatione remota execu- tionem mandantur. cap. 31. num. 9.

Rationis relatio, si ab administratore domino mittatur, & ipse dominus taceat, & non contradicat, an ex hac taciturnitate & informi patientia illi assentire videatur. capitulo 11. sub num. 36.

Rationes, parte cuius interest non citata dispendia, an & quan- do executioni mandari possint cap. 31. num. 21.

Rationes priuatim dispendia, quando executioni mandari possint. cap. 31. num. 1.

Rationum intricatio, dolum administratoris inducit. capitulo 10. num. 46.

Rationibus cum matre tutrice calculatis, quae non petito prius tutore filio, ad secundas nuptias migravit, an exsequi pos- sint reliqua aduersus eius secundum maritum. ca. 34. n. 12.

Ratio nihil aliud est, quam quaedam hinc inde compensatio. capit. 36. num. 1.

Rationum executio si a parte reliquante petatur, & index erratum fuisse in calculis & reliquis inueniat, an talem erro- rem retrahere valeat, & etiam si error à parte non sit allegatus, possit adiectionis sententiam moderare respectu erroris. cap. 38. num. 9.

Rationes, an testibus probari possint. cap. 4. sub num. 19.

Rationes in vna parcella falsa, presumuntur etiam falsae in aliis parcellis. cap. 40. num. 7.

Ratio de bonis consanguinei, si a tutore consanguineo petatur, non requiritur tam exacta expensarum probatio, sed suffi- cit presumptiua & coniecturalis. cap. 25. num. 6.

Rationes semel dispendia iterum dispungi non debent ubi prius redditae fuerunt per modum synicationis. c. 41. n. 1.

Ratio potest retrahari, ubi error in iure reperitur, ut potest si fratri ex vno latere conuictio tantum ad iudicetur de heredi- tate fratris in partitionibus quantum fratri utroque latere conuictio. cap. 41. num. 6.

Rationes non sufficienter redditae, quitatione non obstante ite- rum dispungi debent, cap. 41. num. 6.

Ratio posita vel annona frumentaria, absente administratore calculata, an aduersus illum exsequi possit. cap. 31. num. 22.

Ratio inter mercatores calculata, quandoque potest reui- deri & retrahari. cap. 41. num. 22.

Rationes quibus expensis fieri & reuideri debeant. capit. 42. numer. 6.

Rationem si quis petat a suo negotiorum gestore reddi, eo ipso ipsius gesti rationem approbare videtur. cap. 25. num. 6.

Rationis liber magistralis si non reperitur, vel cum magna & probabili difficultate exhiberi possit, an rationes dispun- gi

Rerum & Sententiarum

- gi possint inspecto solo manuali, siue bilantio illius rationis. cap. 10. num. 70.
- Ratio differentia inter ius canonicum & civile in computatione graduum assignatur comp. 23. num. 7.
- Ratione periculi imminentis, quando quis pretium recipere valeat, comp. 15. num. 4.
- Receptor pecuniarum, siue depositarius si pecunias, vel quid aliud suo periculo recipiat, an eam in proprios usus conuere-tere licite valeat.
- Receptor penarum carnalium, an decimam earum penarum multarum & condemnationum habere debeat. cap. 28. num. 51.
- Reclamatio facta a certis parcelli, inducit consensum in reliquis. cap. 32. num. 31.
- Recusari an possint calculatores a partibus nominati, vt si tu meum, vel ego tuum recusem cap. 8. num. 13.
- Recusari, an nudus minister possit. cap. 8. num. 19.
- Redditio rationis a administrationis praterita, remitti an possit. cap. 5. num. 18.
- Redditus si Rex non habeat sufficientes pro defensione regni vel eius indigentia, an ex civium collatione (quod defecit) percipere valeat cap. 25. num. 28.
- Regium officium est facere iudicium & iustitiam, & liberare de manu calumniantium vi oppressos, peregrinis pupillisque & viduis, & his qui facilius opprimuntur a potentioribus, prebere auxilium. cap. 7. num. 61.
- Regio tutori an decima de fructibus & proventibus regni praestanda sit cap. 28. num. 37.
- Reges non possunt noua grauamina subditis imponere, pro regni iustitia administranda, sed hoc ex regio patrimonio providere debet. cap. 25. num. 25.
- Reges antecessoresque eorum si soliti erant certo die vel tempore aliqua magna facere, vel aliquid donare, an eorum proregibus idem facere liceat. cap. 24. num. 18.
- Reges ideo percipiunt redditus Regni, vt faciant in ea iustitiam misero atque potenti ministrari. cap. 25. num. 10.
- Rex Comes, Dux, vel Marchio, si proprijs expensi misit alterum ex filijs cum exercitu, pro expugnanda aliqua ciuitate, isque illam expugnauit multaque inde expolia reportauit, an aliquid talis filius pro huiusmodi labore (ultra legitimum) habere debeat, in partitionibus bonorum patris cap. 27. num. 56.
- Rex habet suam intentionem fundatam in iurisdictione Regni. cap. 42. num. 3.
- Regula, ad cognoscendum, qualiter vtroque foro (seculari scilicet, & Ecclesiastico) graduum computatio fieri debeat. comp. 23. num. 6.
- Regula ad estimationem fructuum (ex mora) debitorum facienda. cap. 17. num. 17.
- Regula, quae habet, quod illa quae non possunt fieri facta tenet, qualiter sit intelligenda. cap. 6. num. 14.
- Rei sua quilibet est moderator & arbiter. cap. 5. num. 1.
- Relatio rationum, ad instantiam domini (saltem) semel in anno facere debet administrator, alias vt suspectus remoueri potest. cap. 6. ante num. 1.
- Reliquis (per testatorem) administratori legatis solum censentur remissa, ea quae ratione doli praesumpti eidem administratori fuerunt onerata, non vero quo ipsi adest ex administratione cap. 5. num. 8.
- Reliqua, vbi non censentur remissa, virtute liberationis a testatore relictae administratori, administrator rationem reddere tenetur, eo quod ex eorum dispositione ad reliquatum peruenitur cap. 5. num. 19.
- Reliqua ex dolo resultantia, etiam remissa censentur, quando dominus eius administratori, reliqua quae resultauerint legauit. cap. 5. num. 23.
- Reliquis legitime liquidatis, nulla sunt partes iudicis nisi ad exsequendum, id creditore petente. cap. 38. num. 1.
- Remedia diuersa si diuersis respectibus competant, licet tendant ad vnum & eundem finem, non impeditur vnum propter aliud. cap. 6. num. 7.
- Remissio actionis tutela, testamentario tutori a patre popilli facta, non extenditur ad reliqua resultantia ex administratione legitima filij. cap. 5. num. 22.
- Remissio inuentarij, facta tutori a patre minoris, non obstat, iudex ex officio inuentarium bonorum minoris facere tenetur. cap. 6. num. 46.
- Remissio delinquentis, quibus debeat fieri expensis. cap. 25. num. 19. & cap. 26. num. 15.
- Remissio malefactoris, quo casu expensis iudicis fieri debeat. cap. 26. num. 17.
- Remissio facienda de clerico vel monacho delinquenti ad iudicium Ecclesiasticum, cuius expensis fieri debeat, per iudicem secularem qui illum incarcerauit. c. 26. num. 18.
- Rem emtam ab administratore ex pecunia domini, an cum fructibus dominus vendicare valeat, cap. 14. num. 35.
- Repeti an possit a principali, quod fideiussor creditori pro illo persoluit, hac passione, vt illum annexu fideiussionis liberaret. comp. 15. num. 11.
- Requisita necessaria, in venditione rerum immobilium minoris sub tutore vel curatore existentis, quae sint. c. 16. n. 30.
- Rex comparata ex alterius pecunia, si non constet cui comparata sit non praesumitur emta pro domino cuius erat pecunia. cap. 14. num. 33.
- Respublica, an tacitam hypothecam habet in bonis suorum administratorum. cap. 39. num. 6.
- Res propria vnus ex publicis socijs, si pereat occasione societatis, perit vniuersae societati. comp. 22. num. 6.
- Res mediocres, ex maioribus & minoribus praestanda, qualiter eligi debeant, vt aqua & iuridica computatio sit comp. 25. num. 1.
- Residuum tertij vel quinti, qualiter sit deducendum, vbi per testatorem aliquid antea donatum fuerat in ratione illorum comp. 1. num. 2.
- Remissio rationum si petatur, dicendo errorem in illis incidisse non debet audiri qui illam petit, nisi prius de errore rationis docuerit. cap. 41. num. 28.
- Remissio rationum, an sit concedenda, vbi praesumeretur quod, dolo in illis interuenit an vero explicitis de errore rationum constare debeat. cap. 41. num. 29.
- Remissio rationum, si ex causa erroris petatur ex quibus error probetur. cap. 41. num. 30.
- Romani, longe aliter quam Hispani, computationem anni contingitis facere solebant. computat. 21. num. 9.

Memorabilium Index.

Rote decisiones non secus quam ius commune, in regijs cancellarijs Hispanie observantur, comput. 13. num. 10.

S

Salaria tabellionum sydicatui assidentium, an de pecunijs pro sumptibus iustitie adiudicatis, solui possint. c. 26. n. 22.
Salarium nuntij, quod a correctore, vel decurionibus ciuitatis mittitur, pro consulendo Regio censilio, circa aliquam publicam causam ex cuius pecunijs sit soluendum. c. 26. n. 27
Salarium ostiarij pratoris, ex quibus pecunijs sit soluendum. cap. 27. num. 37.
Salariū, an quando de publico arario prateri possit. c. 27. n. 1.
Salarium, an constitui possit tutor literatis, procuratoribus, & solicatoribus domini sui, vel ille administrator qui generalem cum libera, ab homine vel lege habet. cap. 27. num. 2. & 35. & 43.
Salarium correctoris, an & quando de publico arario sit soluendum. cap. 27. num. 3.
Salaria iudicum locorum de fennorio, ex quibus pecunijs solui debeant. cap. 27. num. 4.
Salarium qualiter sit soluendum correctori, si in eius regia promissione dicatur, quod illi solvatur salarium consuetum, si non appareat vniformiter fuisse solutum. cap. 27. num. 11.
Salarium, an solui debeat correctori, etiam pro tempore quo fuit absens a ciuitate si per substitutum officium deseruiuit. cap. 27. num. 12.
Salarium constitutum & solutum a tutore vel curatore, magistris liberalium artium sui minoris, an sit in calculo recipiendum. cap. 27. num. 37.
Salarium datum a tutore, ut pupillam suam in arte grammaticae edoceret, an sit illi in calculo recipiendum. c. 27. n. 38.
Salariū vltra decimam, an debeat habere tutor qui extra urbem pro peragendis pupillaribus negotij inter fecit. c. 27. n. 29.
Salaria aduocatorum ciuitatis, qua forma & cautela adhibita constitui debeant. cap. 27. num. 41.
Salarium, an exsecutori testamenti possit prestari per iudicem. cap. 27. num. 64.
Salarium vel decimam fructuum, an tutor vel curator habere debeat etiam pro tempore in quo rationes tutela, vel cure dispunguntur. cap. 25. sub nu. 64. & 65.
Salaria aduocatorum pauperum an de bonis Reipublice solui possint a decurionibus. cap. 27. num. 42.
Salariū vel stipendiū, alicui ab initio cepi negotij promissū pro aliquid faciendo, an ex causa modificare valeat. c. 28. n. 39.
Salarium, an prestari possit creditori, qui ex causa indicati in possessionem bonorum debitoris missus, post modum condemnatus fuit, ut illi bona restitueret cum fructibus soluto sibi debito cum interesse. cap. 27. num. 60.
Salarium, an depositario constitui solui debeat. ca. 27 n. 44.
Salarium, an economo Ecclesie, vel litigatorum Ecclesiasticorum sit prestandum. cap. 27. num. 50.
Salarium, an negotiorum gestor sit prestandum. c. 27 n. 51.
Salarium extraordinariū, an debet habere tutor literatus qui in libris sui minoris patronicum prestauit. cap. 27. n. 52.
Salarium, an debeat habere filius, eo quod in vita patris plus ceteris filiis laborauit in officio patris, vel substitutione paternali administratione. cap. 27. num. 55.
Salarium, an debeat famulo, tutori, vel alteri administrato-

ri etiā pro tempore quo infirmus non laborauit. c. 27 n. 21.
Scriptum in libro mercatoris, ab eodem mercatore vel alio de eius mandato scriptum presumitur. cap. 10. num. 67.
Scripturae communes, debent a partibus exhiberi pro rationibus dispungendis. cap. 11. num. 21.
Scriptura fidem, qui in vna parte probauit, an in alia parte contra se facientem possit illam reprobare. cap. 13. nu. 14.
Scriptura locationis si contineat qualiter subbustationes ante locationem precesserunt, ei est standum donec contrarium probetur. cap. 16. num. 36.
Scripturam priuatam approbare & recognoscere videtur ille qui cum illam pre manibus assidue haberet, eam non impugnauit. cap. 12. num. 36.
Scriptisse librum rationis ille videtur, cuius nomine scriptum est. cap. 10. sub num. 66.
Sententia, censetur lata secundum petitionem afori. c. 18. n. 23.
Sententia dubia, debet interpretari in fauorem cōdēnati. c. 18. n. 26.
Sententia condemnatoria, assentire videtur condemnatus, qui petiit terminum ad soluendam condemnationem. c. 10. n. 28.
Sententia semper presumitur lata secundum ius. c. 18. n. 29.
Sententia Ioannis Fabri in l. neminem. C. de appellationibus, quatenus tenet quod remissio delinquentis debet fieri expensis iudicis remittentis reum, elucidatur. cap. 25. nu. 18.
Sententia est nulla si omittantur ea quae sunt ordinis iudicij. cap. 13. num. 19.
Sententia iudicis exsecutoris, constituti ad liquidationem faciendam, & reliquarum exequarum si declaret tot esse reliqua an exsequi possit, non obstante appellatione. cap. 33. nu. 21.
Sententia rite lata, an preterea nouarum instrumentorum, valeat retractari vbi fauor publicus versatur. cap. 41. n. 13.
Seruus qui domini negotia administrauit, si venditus sit, antequam rationem administrationis reddiderit, compelli poterit emptor, ut illum pro eodem pretio domino reuendat. c. 3. n. 5.
Seruo si legata sit libertas, si rationem suae velicationis tutori minoris heredis reddiderit, nisi probauerit realiter & vere rationem reddidisse, non consequetur libertatem, etiā si confessionem a minore factam de ratione a se illi reddita exhibuerit. cap. 23. num. 42.
Serui ex ancilla dotali nati, an fructus dotis reputentur. cap. 29. sub num. 29.
Serui gerentes res pupillares, an non exhibito libro rationum, possint tormentis subijci, donec statum rerum ac ministratarum demonstrauerint. c. 10. sub num. 6.
Simplici dicto administratoris, si quis stare promissit, non ex hoc liberat administratorem a redditione rationum, & reliquorum solutione. cap. 10. num. 21.
Syndicus vniuersitatis, qui videt suam Rempublicam pro debitis cōueniri, ne utique debita soluere debet, quam si prius vere de debito illi constiterit. cap. 23. num. 20.
Syndici vniuersitatum, licet habeant mandatum cum libera a lege, adhuc sine iudicis & decurionum liberatione, bonam fidem agnoscere non debent. cap. 23. num. 22.
Syndicus ciuitatis non debet recusare solutiones liberationum a decurionibus & iudice concessarum. cap. 23. num. 38.
Socer a genero conuentus pro reliquis tutela vel cura fidei, an possit incarcerari, si non dederit fideiussores indemnitate, quod vulgo dicimus de saneamiento. cap. 35. num. 7.

Rerum & Sententiarum

- Socius administrans negotia societatis, ceteris socijs non admittantibus rationem reddit.** cap. 3. num. 6.
- Societas tam morte civili quam naturali alicuius ex socijs dissolvitur.** cap. 9. num. 57.
- Societas, si eo pacto adiecto coita sit ut capitale in tali societate immissum intra triennium repeti à socijs non possit, intelligi debet, vita sociorum durante.** cap. 6. num. 58.
- Societas, an sui natura transeat in heredes sociorum.** c. 6. n. 29.
- Societas cum patre inita, patre mortuo, ad filium heredem prorogatur, sit filius eisdem institutoribus utatur.** cap. 6. nu. 61.
- Societas ex eo renouata & continuata videtur, quod socius post illam de iure finitam multo tempore stetit, quo minus rationem sui capitalis & lucrum petierit.** cap. 6. nu. 62.
- Societas tacita (ex legis dispositione) inter maritum & uxorem contracta, an mortua uxore videatur continuata cum eius heredibus, inter quos dos illis à marito non restituitur.** c. 6. sub n. 63.
- Societas presumitur renouata, ex praesatione libri rationis societatis.** cap. 6. num. 63.
- Societas presumitur continuata ex informi patientia, vel perseverantia utriusque socij.** cap. 6. num. 65.
- Societas iuramento firmata pro se & heredibus, an morte socij finiatur.** cap. 6. num. 66.
- Societas inter plures gabelarios contracta, transit ad heredes donec tempus conductionis finiatur.** cap. 6. num. 67.
- Societas quibus ex causis ante finitum tempus finiatur.** c. 6. n. 68.
- Societas etsi per plures annos sit capitulata, adhuc tamen cuilibet socio licebit quocumque anno petere, ut rationes lucris & damni videantur, quod vulgo dicitur, hazerbalanozo.** c. 6. n. 34.
- Socius unus, si aliquem in factorem societatis elegerit, an alij socij teneantur hunc parcelis, ab hoc factore in libro societatis describere.** cap. 13. num. 6.
- Socius, qui recognovit, se aliquid ab altero ex socijs ratione societatis recepisse, si in rationibus librum non exhibeat rationem societatis, antequam ratio dati habeatur, potest pro illo, quod recepisse confitetur, exsecutari.** cap. 21. nu. 25.
- Socius exsecutatus à socijs pro reliquis societatis, an capi & incarcerari possit, si non dederit fideiussorem vulgo desanamiento.** cap. 35. num. 10.
- Socius reliquatus in aliqua quantitate, ratione administrationis societatis, si exsecutatus ad petitionem sociorum, fideiussorem indemnitis non praestiterit, an incarcerari possit, si socij alteri ex egestate laborant.** cap. 35. num. 13.
- Socius, qui iuravit finito societate reliqua restituere, si id facere praetermittat, iure in carcerem detinetur, donec reliqua restituat.** cap. 35. num. 14.
- Socius reliquatus, si habet officium vel artificium, ex quo vivere possit, & reliqua societatis non restituat, ultra quam facere potest, convenitur.** cap. 35. num. 15.
- Socius, qui debitor est societatis, si velit compensare cum suo debito, quod ab alio socio sibi debetur, an audiri debeat.** c. 36. n. 6.
- Societatem vel communionem si ab antiquissimo etiam tempore populi plures in pascuis et terminis habuerint, an hac communio aliquo pacto dissolvi possit omnibus non assentientibus.** cap. 7. n. 2.
- Societas omnium bonorum, an inter coniuges contracta per matrimonium videatur.** comp. 9. num. 10.
- Socius, an teneatur refarcire socio damnum, quod sua culpa societati evenit.** comp. 22. num. 2.
- Socius, qui operam (duntaxat) in societate immisit, non debet sentire damnum amissionis capitalis, in pecunia ab alio socio immissi.** comp. 22. num. 3.
- Socius, qui capitale in societate appositum, an nondum reddita ratione, statim finita societate, illud repetere & deducere possit via executiva.** cap. 21. num. 5.
- Socini sententia taxatur in consili.** 42. nu. 6. tib. 3.
- Solennitates in venditionibus à iure requisite, an & in locationibus ab administratoribus faciendis requirantur.** c. 16. nu. 2.
- Solennitas subhaestationum, an eadem procedere debeat in locatione rerum Ecclesiae.** cap. 16. num. 10.
- Solennitas schedulae, vel edicti, aequaleat voci praconis, in locationibus faciendis.** cap. 16. num. 20.
- Solvens naturaliter tantum debitum, illud repetere non potest.** cap. 22. num. 17.
- Solius, de quo per Iustinianum, cuius olim fuerit valoris computatur.** 25. num. 5.
- Solutio anticipata facta à debitore, administratori vel factori creditoris, an liberet solventem debitorem eodem factore vel administratore decocto vel fallito effecto.** ca. 23. n. 50.
- Solutio facta procuratori ad exigendum post revocatum mandatum ante intimationem revocationis mandati, an sit in calculo debitori recipienda, si talis procurator postea decoxis.** cap. 23. num. 58.
- Solutio reliquatus, an ex eo probetur quod testes dixerit se vidisse partem reliquatam certum quid creditori pro residuo (quod vulgo dicitur de residuo) soluisse.** cap. 37. num. 1.
- Solutio partis, non inducit solutionem totius.** cap. 37. nu. 2.
- Solutio reliquorum, an ex praesumptionibus & coniecturis sufficienter probatur.** cap. 37. num. 4.
- Solutio reliquorum an ex diuturnitate temporis praesumatur.** cap. 37. num. 5.
- Solutio reliquorum an interveniente scriptura fieri opus sit.** cap. 40. num. 3.
- Soror, an etiam mora ex sua parte non subsistente, dotem ad collationem cum fructibus adducere debeat.** comp. 5. n. 3.
- Soror a patre dotata, an dotem ad collationem cum fructibus a morte patris collectis adducere debeat.** comp. 5. num. 2.
- Soror non antea fructus vel redditus bonorum dotialium vel pecuniae dotialis a patre accepta adducere tenetur quam a die quo fuerit a fratribus interpellata ut dotem ad collationem adducat.** comp. 5. num. 4.
- Species soluenda si requirebat laborem ad portandum illam ad locum destinatae solutionis, non sufficit probare creditorem quod interpellavit debitorem ut solveret, ad hoc ut debitor de aestimatione quantae plurimi oneretur, sed opus est probare, quod creditor ibit ad locum destinatum pro solutione recipienda, & sibi non fuit a debitore solutum.** cap. 17. nu. 27.
- Schedula, in portis Ecclesiarum ab administratoribus affixa, quibus certificantur homines de aliqua venditione facienda ab administratore, an voci praconis aequaleat.** c. 16. n. 20.
- Statutum si dicat, de adulterio solus capitaneus vel aliquis alius cognoscat, hoc casu alijs iudicibus videtur adempta iurisdicatio.** cap. 7. num. 45.
- Statutum si disponat qualiter fructus beneficij sint dividendi, quando beneficium vacat per mortem, an extendatur ad casum quo beneficium vacet per renuntiationem.** com. 20. n. 25.

stare

Memorabilium Index.

Stare simul potest, quod quis sit in possessione certum quid recipiendi, vel soluendi, & tamen debitum non sit. c. 29. n. 19.
Stimatores electi, quando ad aestimandum compelli possint, c. 8. n. 4.
Stilus curiae, non secus quam lex observari debet, & quando, comput. 6. sub nuu. 12.
Stipendium promissum aliquid facienti an aliqua ex causa possit minui. cap. 28. num. 39.
Substitutiones in testamento factas probare non videtur, qui iam legata approbavit, eo quod conexae non sunt. c. 13. n. 12.
Substitutionum solemnitas, non censetur remissa, ex potestate vendendi concessa. cap. 16. num. 18.
Substitutiones quanto tempore debeant fieri pro vendendis & locandis rebus minorum vel similium. cap. 16. num. 8.
Substitutionum solemnitas, in quibuscumque locationibus rerum ecclesiasticarum, etiam quantuncumque minimis, intervenire debent. cap. 16. num. 4.
Substitutiones praecessisse locationi, an probetur, eo quod in instrumento locationis de illis mentio fiat. cap. 16. num. 35.
Substantia contractus, an pacto contragentium remitti valeant. cap. 10. num. 14.
Sues femina quot saeculis in anno parere, quosve procreare filios soleant. cap. 18. num. 16.
Summus etiam Pontifex de his, quae administravit, rationem reddit. cap. 2. sub num. 11.
Suspicio de fractura resultat, contra illum mercatorum fauorem, & ere alieno gravatus, sarcinulas componere cepit. c. 6. n. 77.

T

T*aciti & expressi idem est iudicium. cap. 7. num. 7.*
Tacens consentire videtur, ubi agitur de honorabili bono. cap. 27. num. 49.
Thesaurarius regius, si ex regali pecunia fundum vel annuum redditum emat, an illud a fisco vindicari valeat. c. 14. n. 32.
Tempus prorogationis, & commissionis, idem censetur. c. 28. n. 45.
Tempus, quando a lege vel ab homine redditioni rationis fuit praefinitum, dies interpellat pro homine. cap. 6. num. 87.
Terminus si quis petat ad soluendum condemnationem contra se factam, assentire sententiae videtur. cap. 10. num. 28.
Tertius in discordiam calculatorum a partibus nominatorum electus, si suspectus sit alicui ex interessatis, quid petere debeat a iudice. cap. 32. num. 8.
Tertius in casu discordiae nominatus, an possit compelli acceptare tertiam. cap. 32. num. 16.
Tertius an compelli possit, ut in scriptis votum suum redigat. cap. 32. num. 17.
Tertio a iudice nominato, index per interlocutoriam iuvare debet, ut partibus notificetur hac nominatio, quare die processum rationum ad illum mittet, ut si quis interfi, possint illum in facto instruere, & in iure informare. c. 32. n. 20.
Tertius in casu discordiae nominatus, an eodem modo, quo ceteri calculatores a partibus notati iuvare debeat, se fideliter, & sine dolo, & fraude rationes calculatorum. ca. 23. n. 22.
Tertius in casu discordiae nominatus, an huius, vel alterius partis voto necessario adherere debeat, an vero ab illis in parte vel in toto recedere liceat. cap. 23. num. 23.
Tertio a iudice nominato cum aliquo ex calculatoribus partium concordante, si eorum votum a iudice sit confirmatum, an executioni (semota appellatione) mandari valeat. c. 32. n. 32.

Tertio in casu discordiae nominato, non secus ac alijs calculato-ribus est obviandum. cap. 33. num. 10.
Tertium vel quintum sit deducendum, ubi vxor vel maritus superstes, quartam habere debet, ex dispositione Authen-ti. praeterea. C. unde vir & vxor. comp. 1. nu. 14.
Tertium vel quintum a testatore alicui reliquum, debet deduci consideratis bonis defuncti tempore mortis reliquis. c. 1. n. 8.
Testator, si simpliciter legaverit administratori liberationem reliquorum tutela filij sui, ex eo duntaxat libera tua manet ab anxia & scrupulosa rationum redditione. cap. 5. nu. 13.
Testator, qui legavit tutorem testamentario filij sui, quidquid apparuerit illum debere, ex reliquis tutela, adhuc non censetur liberatus, ab illo quod ex malitia & dolo suo sibi ad-est, & minori deest. cap. 5. nu. 17.
Testator, si iussit in suo testamento, quod executores illius solu-ant omnia debita, an etiam solvere debeant illi, qui instru-mentum illud habebat contra defunctum. ca. 23. n. 10.
Testatore iubente, quod omnia debita sua solvantur, etiam na-turaliter tantum debita solui voluisse est credendum. c. 32. n. 15.
Testator, qui societatem cum alijs coierat, si declaraverit in suo testamento, qualiter alter ex socijs certum quid sibi de-beat, ex reliquis societatis, & iste in plus debitor appareat ex inspectione librorum societatis, an ex tali declaratione testatoris, ab eo, quod plus ex libris debitum apparet, libe-ratus censeatur. cap. 41. nu. 37.
Testator, si declaraverit in testamento, Sempronium sibi in cen-tum ex reliquis administrationis tenere, an reliquam pecu-niam in reliquis contentam, sibi solutam fuisse, confiteri videatur. cap. 41. nu. 38.
Testator, si declaraverit cum iuramento, Sempronium sibi cen-tum debere, & ducentorum scutorum debitorem esse appa-ruerit, an illa centum, quae plus in rationibus inveniuntur, legata, vel tacite remissa intelligantur. cap. 41. nu. 39.
Testator, in legando, praesumitur habuisse aequalem affectio-nem ad omnes legatarios. comp. 10. nu. 4.
Testator, si alimenta mulieri praegnanti a reliquerit, ut si fi-lius ex ea nascatur, habeat octo partes fructuum suorum bo-norum, & mater quatuor, & si filia nascatur, habeat qua-tuor, & mater octo, filio & filia eodem sortu nascentibus, qualiter horum fructuum inter matrem & filios debeat fie-ri computatio. computati. 11. nu. 4.
Testes communes, a nullo litigatoribus repulsari possunt. c. 8. n. 15.
Testes simpliciter deponentes, aliquem negligentem fuisse, in aliqua re administranda, magis censentur iudicare, quam in causa ut testes deponere. cap. 19. nu. 25.
Testes, qui tutorem vel curatorem idoneum affirmaverunt, quo casu pro reliquis talis tutela vel cura possint conveniri. cap. 34. num. 15.
Testes vel aestimatores, si varij sint, & discordaverint in aesti-matione alicuius rei facienda, quid index facere debeat. comp. 24. num. 3.
Tortura locus an sit, quando tutor vel alius administrator ra-tiones domini sui intricavit, & conturbavit, ubi pro ratione reddenda fuerit conventus. cap. 20. num. 3.
Tortura tunc in causa civili adhiberi potest quod agitur cri-minaliter ratione admixti delicti, si tale est delictum, in quo sibi natura tortore locus est. cap. 20. num. 8.

Rerum & Sententiarum

- Traianus Imperator, intercessione sancti Gregorij Magni, ab infernorum faucibus (propter eius insignes virtutes morales) fuit auocatus. cap. 25. nu. 47.*
- Trebellianicam non deducet heres, qui inuentarium legitime non fecit, & quid, an deducat Falcidiam. cap. 9. nu. 16.*
- Tributa portorum, seu litorum maris, ideo Regi fuerunt à Regno concessa, ut ex huiusmodi redditu Rex navigantes iuxta illos ab incurso latronum & piratarum defendat. capit. 25. sub n. me. 26.*
- Triticum positi publici, est corrumpatur, vel à vermibus distis gorgoio demolatur, an non solum inter vicinos pupili, verum etiam inter vicinos vicorum & oppidorum iurisdictionis diuidi debeat, & qualiter. cap. 17. nu. 39.*
- Triticum ex publico horreo à depositario ipso, vel decurionibus pro suis usibus exactum, an cum aliquo incremento eadem posito sit restituendum. cap. 31. nu. 26.*
- Triticum horrei seu positi publici, non debet viliori pretio vicinis & incolis loci cedere, quam comparatum fuit. c. 17. sub. n. 39.*
- Tutor honorarius, qui superintendit administrationi tutelae alterius tutoribus concessa, an, & qualiter rationem administrationis reddere debeat. cap. 3. nu. 2.*
- Tutores & curatores, an etiam si consuetudine patriae introductum sit, ut rationem tutelarum & curarum non reddat, non obstante consuetudine ad reddendum rationem compelli debeant. cap. 3. num. 29.*
- Tutores, si plures fuerint constituti pro tutela administranda, an omnes simul rationi tutelae assistere debeant, etiam si non omnes illam administrauerunt. cap. 3. nu. 30.*
- Tutor vel curator litigans cum minore super reddenda ratione tutelae, an expensas litis ipsi minori ministrare debeat. c. 4. n. 25.*
- Tutores & curatores, interim quod suarum administrationum rationes non reddiderint, à locatione gabellarum, & aliorum regalium reddituum repelluntur. cap. 4. n. 26.*
- Tutor liberatus à reddendis rationibus tutelae filij, in testamento patris, etsi pecunias pupillares ociosas habuerit, non debet de interesse illarum onerari. cap. 5. nu. 6.*
- Tutor remissus ab administratione rerum pupillarium iure remouetur. cap. 6. nu. 10.*
- Tutore bannito, vel in exilium misso, an statim ratio tutelae ab illo exigi possit. cap. 6. nu. 15.*
- Tutores & curatores, an omnimodo equiparentur. c. 6. nu. 41.*
- Tutor testamentarius, non remouetur à tutela, quantumcumque legitimo illam petente. cap. 6. nu. 46.*
- Tutor vel alio administratore male utente re administrationi commissa, an à contumace vel testamentario, possit ad rationum administrationis reddendam ante finitam tutelam compelli. cap. 6. nu. 72.*
- Tutor datus causa notitia, an rationem sibi reddi à tutore administrante petere possit. cap. 6. nu. 74.*
- Tutor datus causa notitiae, in omnibus tutore administranti assimilatur. cap. 6. nu. 75.*
- Tutor eo solo quod durante tutela vestigalia regia conduxit, ad reddendam rationem tutelae compelli potest. c. 6. nu. 82.*
- Tutor finita tutela, etiam non requisitus, rationem reddere debet. cap. 6. nu. 88.*
- Tutor finita tutela, tenetur monere minorem, ut sibi curatorem dari postulet saltem ad litem, cui & ratio tutelae red-*
- datur & reliqua eo auctorante soluantur. cap. 6. nu. 93.*
- Tutor honorarius, an etiā inuentarium verū pupillariū conficere debeat, & an illū in rationibus exhibere teneatur. capitulo 9. num. 5.*
- Tutores vel curatores, non inuuantur inuentario de bonis minorum ab alio confecto. cap. 9. nu. 23.*
- Tutores, curatores, parrochi Ecclesiarum Episcopi, orphanotrophi, & his similes, an solenne inuentarium tempore quo rationes reddunt producere debeant. cap. 9. nu. 24.*
- Tutor vel curator, inuentariū conficere non astringitur, quando pater illi confectio inuentarij remisit, propter consentiā quā in eo habuit de bona administratione bonorū filij. capitulo 9. num. 45.*
- Tutor, an liberetur a necessitate conficiendi inuentarium si tempore decretae tutelae morbo sentico vel alia perpetua infirmitate laborabat. cap. 9. nu. 57.*
- Tutor a confectio inuentarij liberatur quando verisimiliter in eius confectioe tantum expendisset quantum res ipse inuentarijzande valeret. cap. 9. nu. 60.*
- Tutor a confectio inuentarij excusatur, quando ex eius confectioe panderetur exiguitas patrimoniij pupilli, & quā cautela hoc casu tutor uti debeat. cap. 9. nu. 62.*
- Tutor si in relatione rationum durante tutela praestita, de mendacio sit conuictus absque alia causa potest ab administratione remoueri. cap. 9. nu. 20.*
- Tutores si plures fuerint ad administrandam tutelam cuncti tuti, si omnes administrauerunt, omnes etiam ad producendum librum rationum tenentur pro rationibus dispungendis. cap. 10. nu. 26.*
- Tutores & curatores, caveant, ne rationes suas cum rationibus bonorum pupillarium in simul describant, & confundant, quia ex hoc solo in dolo praesumuntur. cap. 10. nu. 75.*
- Tutor si in inuentario bonorum pupilli, describat propria ipsius bona, eo ipso perdit dominium illarum, & minori acquiruntur, & etiam si probare velit suas esse, ad probandum non debet admitti. cap. 10. nu. 76.*
- Tutor, tenetur collocare pecuniam pupillarem in comparationem praediorū, vel annuorum reddituum, vel saltem illā fido mercatori ad honestā partem lucri tradere debet. c. 14. n. 8.*
- Tutor, an pecuniam pupillarem, cambio dari possit. capitulo 14. num. 14.*
- Tutor, casu quo olim pecuniam pupillarem fauori prestare tenebatur, hodie tenebitur illam fido mercatori tradere ad honestam partem lucri. cap. 14. nu. 15.*
- Tutor si non inuenit annuos redditus neque praedia venalia pro collocandis pecunijs pupillaribus, poterit eas cambio tradere iudicis tamen decreto precedente, alias si ex sequilibro sui capitis illam cambio tradat, & campfor postea decoquat & fallitis efficiatur, ad damnum pecuniae amissa, & illius interesse tenebitur, etiam si probauerit quod quilibet diligens paterfamilias eodem cambio tradidisset. cap. 14. nu. 16.*
- Tutor neutique totam pecuniam pupillarem cambio tradere debet, sed illam duntaxat, ex cuius redditu minor possit alimentari, & suos pascere, & bona propria conseruare. cap. 14. nu. 17.*
- Tutor si comparauit annum redditum de pecunia sui minoris*

ris

Memorabilium Index.

- vis & hypotheca censui supposita pereant incertave aut litigio appareant, ad damnum ex eo minori proueniens, an teneatur cap. 14. nu. 20.
- Tutor qui pecuniam minoris ociosam habuit, qualiter interesse pecunia onerari debeat. cap. 14. nu. 21.
- Tutor qui pupillares pecunias in proprios usus conuerfit, aliquando non solum in interesse & maiores usuras condemnatur, sed etiam in duplum, quinimo & extraordinarie puniatur. cap. 14. nu. 23.
- Tutor qui pallam & bona fide, pecunias pupilli in proprios usus conuerfit scribendo in libro rationum qualiter illis uti volebat pro suis traficis non debet onerari de interesse illarum pecuniarum ad rationem quatuordecim pro milliario, quod dicitur maior interesse sed in minori interesse arbitrio iudicis condemnatur. cap. 14. nu. 26.
- Tutor quod non possit reputare & compensare in rationibus pupillaribus cessionem de debito contra suum minorem ab alio tertio sibi factam. cap. 23. nu. 59.
- Tutor curator, thesaurarius regius, vel siti & frumentaria annonae administrator, qui cum pecunijs suorum principallium fundum, vel quid aliud emerit an domino fundum petente, illud sibi adiudicari debeat precise. capitulo 14. num. 32.
- Tutor si debitor erat anni redditus, & illum cum pecunia pupilli redemit, an minor possit petere illud annum redditum sibi solui, non obstante quod pecunia sibi offeratur. capitulo 14. num. 40.
- Tutor si a sua domo peregre proficiscatur, non relictis pecunijs pro alimentando suo minore, an ab administratione tutelae remouere possit. cap. 6 sub nu. 10.
- Tutor quando facit illum adum quem ex necessitate officij facere tenebatur, licet suo proprio nomine faciat tamen in utilitatem pupilli cedit. cap. 14. num. 44.
- Tutori qui cum pecunia pupillari insolita negotia gessit, damnum ex illis negotijs resultans ascribitur. capitulo 14. num. 45.
- Tutor statim finita tutela, tenetur monere minorem ut sibi curatorem dari petat a iudice. cap. 15. nu. 39.
- Tutor an post finitam tutelam, interim tamen quod rationes praeprarat, ad interesse pecuniarum pupillarum teneatur, quid de eius herede. cap. 15. nu. 41.
- Tutor vel curator, an possit alienare molendina, & alias res immobiles minoris iuxta flumen existentes decreto iudicis non precedente. cap. 16. nu. 31.
- Tutor, vel praelatus Ecclesiae, an decreto non precedente possit dimittere rem censualem minori vel Ecclesiae inutilem utpote si tantum dispendij quantum lucri habeat. capitulo 16. num. 32.
- Tutori habitanti in domo propria sui minoris, an pro rata sit pensio oneranda in rationibus. cap. 16. nu. 47.
- Tutor loco patris vel domini minoris habetur. capitulo 16. num. 48.
- Tutor, curator, maritus, qui centum oves accepit in administrationem, & illas vendidit durante tutela, vel maritus constante matrimonio, an tempore restitutionis tutela vel dotis satisfaciatur tradendo totidem oves, an vero compelli possit ad restitutionem pretij in quo vendita fuerunt, an sufficiat soluere pretium quod valeret tempore restitutionis. c. 18. n. 30.
- Tutori interdicta est a iure venditio rei immobilis minoris, etiam si ex pretio alium fundum uberiorem emerit. capitulo 19. num. 15.
- Tutor si ex inventario appareat, recepisse instrumenta obligationum & schedulas, ex quibus constabat aliquam summam pecuniae minori deberi an satisfaciatur reddenda huiusmodi cautiones, an vero necesse habet exhibere diligentias a se factas pro talibus debitis recuperandis. cap. 19. num. 22.
- Tutor qui de iure potest eligere factorem pro expediendis negotijs pupillaribus si illum in factorem & administratorem eligit, cuius opera & industria pater pupilli uti solebat non acceptis fideiussoribus, an eo saluto & decocto & cum pecunijs pupillaribus extra regnum fugienti de huiusmodi pecunijs debeat onerari. cap. 19. num. 50.
- Tutori qui aliquid administravit de consilio propinquorum sui minoris, & si malam euentum habuerit, nihil imputatur cap. 19. num. 53.
- Tutor bonus habetur loco patris pupilli & domini rerum pupillarum. cap. 19. nu. 55.
- Tutori an imputari possit dolus vel perfidia, si dum testator valebat minorem suum heredem instituire, ipse ut seipsum institueret blando sermone persuasit, & ita factum fuit. cap. 19. nu. 56.
- Tutor, an proprio commodo teneatur anteponeere utilitatem pupilli. cap. 19. num. 57. & 63.
- Tutorem, curatorem, parochum Ecclesiae vel Episcopum & similes administratores ad interesse teneri demonstratur, si hereditatem vel legatum quod suo principali a testatore enuntiatum se relinquere velle, sua industria & blando sermone, ut sibi relinqueretur procurati & ita factum fuit. cap. 19. num. 58.
- Tutor potest onerari in rationibus de damno minori sui obueniente, eo quod illum finita tutela non monuit, ut curatorem saltem ad litem nominasset. cap. 19. nu. 64.
- Tutores, vel curatores qualiter minores suos alere debeant. cap. 22. num. 5.
- Tutor nonnunquam pro suo arbitrio etiam decreto iudicis non precedente alimenta contutori decernit. capitulo 22. numero 6.
- Tutor si in libro rationum scripsit, certum quid aliquibus annis in alimentando minore expendisse, aliorum vero annorum ratio alimentorum non appareat, qualiter facienda sit computatio alimentorum illorum annorum de quibus ratio expensis non praestatur. capitulo 22. numero 7.
- Tutor qui non posuit minorem ad seruendum, quando pauper erat, & eius qualitati quod sine dedecore seruire potuit si illius operibus usus fuit, illas cum alimentis compensare debet. cap. 22. nu. 9.
- Tutor expendens in necessarias personas in quibus expediebat minori, non dicitur liberalitatem exercere. cap. 22. nu. 42.
- Tutor expendens in hospitando externos qui ad visitandum minorem veniunt, neque magnas, neque parvas expensas facere debet, sed

Rerum & Sententiarum

- sed illud considerare debet, quod pro facultate patrimonij minoris, & eius dignitate, expendere licet. cap. 22. nu. 47.
- Tutor, an possit vendere bona stabilia minoris pro illo alimentando. cap. 22. nu. 48.
- Tutor, an sororem minoris pauperem dotare de bonis illius valeat. cap. 22. nu. 54.
- Tutor male administrasse dicitur, si pecuniā minoris in emtionem vitronum, equorum, servorum, vel vini collocaverit, si postea malum eventum habuerit in trafico. c. 14. sub n. 45.
- Tutor, an pauperē sororē pupilli, tam vterinā, quam eodē patre natam dotare teneatur de bonis sui minoris. c. 22. n. 56.
- Tutor in alimentis famulorum pupilli qualiter se habere debeat. cap. 22. nu. 62.
- Tutor, si ante bono vino novo, non debet famulis pupilli vinum vetus ministrare caviori pretio emtum. cap. 22. nu. 63.
- Tutor bonam fidem agnoscere debet, soluendo sine lite liquida debita pupilli. cap. 23. num. 1.
- Tutor, si adversus veros & obviographarios creditores minoris sui litiget nomine pupilli, nomine proprio in expensis litis condemnari debet. cap. 23. nu. 2.
- Tutor vel curator, minori sui simplicē donationē facienti, auctoritatē suam prestare non debet, aliās ad damnum tenetur. cap. 24. num. 2. & 3.
- Tutor, qui pauperimos pupilli debitores non convenit, an excusationem habeat legitimam, ne pro talibus debitis oneretur. cap. 24. nu. 12.
- Tutor alicuius minoris nobilis, an donationem de bonis pupilli aliquo casu facere possit. cap. 24. nu. 13.
- Tutores Regij quales liberalitates exercere possit. c. 24. n. 14.
- Tutorib. & curatorib. illustrū, qualiter donare liceat. c. 24. n. 15.
- Tutor regius licet donationes facere possit, quando Princeps in Regem iuratur, tamen ea donare non poterit, quae raro à Regibus antecessoribus donari consueverant. c. 24. nu. 17.
- Tutores & curatores in quibus differant vel equiparentur. cap. 6. sub nu. 44.
- Tutor toties de bonis pupilli donare potest, quoties sine dedecore pupilli à donando obtinere non possit. cap. 24. nu. 19.
- Tutor remuneratorem donationem faciens de bonis pupilli, non dicitur exercere liberalitatem. cap. 24. nu. 25.
- Tutor omnes expensas, quas facit, dum pupillum alit, educat, & bonis moribus instruit, sibi in rationibus cōservat, dummodo in illis faciendis modum non excedat. cap. 25. nu. 1.
- Tutores & curatores, & similes, qui generalem cum libera habent, ex legis dispositione, etiā ubi res praecise nō exigat, aliquid expendere possunt. c. p. 25. nu. 2.
- Tutor qualem in suis rebus expensam fecisset, eandem & in rebus sui minoris facere debet. cap. 25. nu. 3.
- Tutor de suspecto accusatus, si se defendat, ne a tutela remoueat, & obtineat expensas, quas in se defendendo fecit, in rationibus cōservat. cap. 25. nu. 63.
- Tutor, qui pro administrandis rebus sui minoris peregre extra urbem profectus fuit, an has expensas in rationibus imputare valeat. cap. 25. nu. 66.
- Tutor infirmus, an decimam eius tempore, quo stetit infirmus in lecto, sibi acquirat. cap. 27. nu. 22.
- Tutor qui (iure civili attento) salariū ratione administrationis non hē, an eo iter agente pro administrandis rebus extra urbē existentibus, salariū habere deat. c. 27. n. 29.
- Tutor an possit statuere salariū contutori ratione administrationis. cap. 27. nu. 30.
- Tutor iuste reputat in ratione rei pupillaris, quod contutori iusta ex causa pro administrandis rebus pupilli concessit. capitulo 27. num. 31.
- Tutor, qui in dolo, lata culpa & magna negligentia tempore rationis inuenitur, potius dicitur furtivus, quam tutor, & potius deprædator, quam curator. cap. 27. nu. 32.
- Tutor, etiamsi aoeat in rationibus, qualiter in negotijs pupillaribus laboravit, & quod in illius commodum cessit, si tamen inuentarium vel librum rationum de more confectum non exhibeat, neque salariū, neque etiam decimam fructuum pro labore reportat, neque etiam expensas in rationibus imputat. cap. 27. num. 33.
- Tutor, licet finita tutela salariū sibi pro administratione praestari petere non possit, quando ab initio constitutum non fuit, audiri tamen debet, si tempore, quo tutelam suscipit, salariū constitui postulauerit. cap. 27. num. 34.
- Tutor vel curator, an possit creare factorem pro negotijs pupilli vel adulti, extra urbem administrandis, & ei salariū de bonis minoris constituere. cap. 27. num. 35.
- Tutori, si ab initio decreta tutela salariū per iudicem non fuit constitutum, sumtuū, quos bona fide in tutelā fecerit, nō quos in personā erogavit, ratio haberi debet. c. 27. nu. 36.
- Tutor si sit Advocatus, isque in litibus sui minoris patrocinium praestiterit, an ultra decimam iure Hispano debitam, vel salariū à iudice illi constitutum, sportulas siue honoraria Advocatis debita habere debeat in rationibus. cap. 27. num. 52.
- Tutor agricola, si fundos sui minoris proprijs manibus coluit, an ultra decimam, aliquid pro suo labore reportare debeat. cap. 27. num. 54.
- Tutores Galliae & Cabodistriae Italicae regionis, omnes, fructus rerum pupillarium pro labore administrationis percipiunt, neque ex istis quidquam praeter alimenta minori praestare debent. cap. 28. num. 1.
- Tutores Lusitani siue portus Gallici vigesimam partem fructuum bonorum pupilli pro administratione tutelae reportant. cap. 28. nu. 2.
- Tutores Cantabrenses siue Vizcaini, primum ex rebus minoris arbitrio iudicis percipiunt. cap. 28. num. 3.
- Tutores Hispani, decimam fructuum bonorum minoris pro labore administrationis tutelae habent, ubi aliter non distat consuetudo. cap. 28. nu. 3.
- Tutor, & persona rebus simul decernitur, curator vero persona duntaxat constituitur. c. 28. nu. 5.
- Tutores & curatores, in quibus differant. cap. 28. nu. 8.
- Tutori adiuncto, an pars decimae debeat. c. 28. n. 24.
- Tutor adiunctus, qb. in reb. minoris laborare debeat. c. 28. n. 25.
- Tutor, si in instrumēto tutelae promittat, finita tutela bona minoris restituere, cū fructib. & redditib. an ex hmoi obligatione, renūtiasse videatur iuri deducta decimae. c. 28. n. 44.
- Tutor, si virtute clausula, in qua se obligavit finita tutela bona minoris cū fructib. & redditib. restituerit bona cū reliquis minori, an ex hoc videatur renūtiasse decimae deductioni. cap. 28. num. 44.

Th.

Memorabilium Index.

Tutor, qui pupillarem pecuniam ociosam habuit, si oneretur de illius interesse, an decima talis interesse tutori excompensari debeat. cap. 28. num. 47.

Tutor, si mille ex redditibus rerum pupilli quolibet anno collegit, & minor quolibet etiam anno decima pro redditu annui redditus soluebat, an adhuc tutor integram decimam ex mille habere debeat. cap. 30. num. 11.

Tutor, respectu decime, & fructibus bonorum pupilli deducenda, an loco usufructuarij habeatur. cap. 30. num. 13.

Tutor reputatur creditor minoris, respectu fructuum de collectione bonis pupilli pro decima ratione laboris sibi debita. cap. 30. num. 14.

Tutor nobilis executatus pro reliquis tutela sui minoris, an dato fideiussore indemnitas, quem dicimus Hispania, de saneamiento, possit carceribus mancipari. cap. 35. num. 10.

Tutori, quæ forma, quibusve clausulis cautelata debeat præstari liberatio siue quietatio, vulgo dicta, siniquito, ad hoc, ut plenissimam liberationem consequatur. cap. 37. num. 11.

Tutor à minore conuentus pro reliquis tutela, vel cura, antequam illi soluat, opponere debet coram iudice, qualiter ipse minor solutionum reliquas exposcit, ut sibi ordinetur per iudicem quid facere debeat, & de eius ordine soluat, alias si vltro ei soluerit, & minor pecunias solutas ex reliquis male consumserit, ne utique tutor erit ab alia solutione reliquorum liberatus. cap. 40. num. 2.

Tutoris liber si aliquam parcelam falsam continet in cæteris et parcellis falsus vel suspectus de falsitate habetur, & tutor crimen falsi committit, & ob id infamia notatur. ca. 40. n. 7.

Tutores, licet eo quod occultauerunt aliquid in rationibus pupillaribus in duplum condemnentur, non tamen ut fures haberi debent. cap. 42. num. 14.

Tutore in pœna dupli condemnato, eo quod aliquid in rationibus occultauit duobus tamen annis elapsis talis pœna dupli ab illo exigere non potest. cap. 42. num. 15.

Tutor vel curator, si sine dedecore pupilli vel adultæ, donationem facere recusare non potuit, pecuniam etiam cambio accipere potest pro donando, vel euitet decoctionem honoris sui minoris. cap. 42. num. 20.

Tutori regio, an decima fructuum regni aliquo casu præstari debeat pro labore. cap. 28. num. 37.

Tutori magnatis vel titulati, an integra decima fructuum statuta præstari debeat pro labore. cap. 28. num. 38.

Turpiter quis recepit pecuniam pro faciundo illud, quod gratis facere tenebatur, comp. 16. num. 4.

V

Valde, à quo tempore sobolis procreationi sint apertæ. cap. 18. num. 11.

Valor annue pensionis, siue fructus fundi, an ex valore fructuum vicinorum prædiorum arbitrari debeat. cap. 16. num. 38.

Valor frumenti, vel alterius rei venalis, non debet considerari nisi attento communi pretio, pro quo in publico foro vendebatur, tempore solutionis. cap. 17. num. 23.

Valor, si à lege, pacto, vel statuto municipali, alicui rei sit assignatus, & aliquo res sit vendita habita fide de pretio pro certa pecunia (veluti pro centis scutis aureis) & valor illius pecunie fuit auctus, interim quod venit dies solutioni destinatus, an compelli possit emptor soluere tot scutos aureos, an

vero soluendo valorem quod illi centum scuti habebant tempore contractus liberetur, comp. 25. num. 11.

Vassallus non tenetur sequi dominum suum à quo feudum accepit pro expugnandis inimicis, nisi quatenus ad id suppetunt fructus feudi. cap. 25. num. 27.

Vassallus non tenetur rationem reddere domino suo, in fortalicio, vel aliquo alio simili loco existenti. cap. 7. num. 3.

Vassalli tenentur subuenire necessitatibus dominorum. cap. 25. sub num. 23.

Vbi præsens rei status, in futurum indicat damnum, inspicere & attendi debet quod tractu temporis accidere potest. c. 6. n. 69.

Vbi ex ratione librorum non reperiuntur omnia scripta fuisse, sed aliqua scribere administratorem omisisse, præsumitur ratio dolose confecta. cap. 10. num. 37.

Vbi agitur de integro libro rationum inter multos, de uno tamē negotio ad omnes pertinenti, si unus ex istis sociis librum præbet, an ex hac approbatione ceteri præiudicentur. c. 13. n. 5.

Vbi contra emptorem & venditorem regressus à lege datur, eo quod non seruata solemnitate contraxerint, prius sunt excusanda bona venditoris, quam ad bona emptoris perueniatur. cap. 16. num. 27.

Vbi inter expendentem & illum cui expenditur affectio sanguinis, vel charitatis interuenire præsumitur, nulla competit expensarum repetitio. cap. 22. num. 24.

Vbi æquitas dumtaxat est attendenda, solui potest, quod naturali tantum obligatione debetur. cap. 23. num. 16.

Vbi sine dedecore pupilli, tutor à donando abstinere non potest, licitum est ei cambio pecuniam accipere, pro liberalitate exercenda, ut euitet decoctionem honoris pupilli. ca. 24. nu. 20.

Vbi bona delinquentis non apparent, neque adsunt pecunie pro sumptibus iustitiæ destinatis, licet iudici de bursa camerali expendere pro administratione iustitiæ, quod si & camerales pecunie desint de bonis Reipublicæ expendere poterit, cap. 26. num. 14.

Vbi agitur de honorabili bono, qui tacet consentire videtur. cap. 27. num. 59.

Venditionibus rerum stabiliū Ecclesiæ fisci, vel Reipublicæ, præconia per spacium (saltem) viginti dierum præcedere debent, nisi aliud statuto, vel consuetudine loci sit introductum. c. 16. n. 14.

Venditio annuorum reddituum, si in loco vel puincia vbi tutor minoris sui patrimonium administrat, frequens esse solet, culpa imputatur tutori qui pupillarem pecuniam ociosam habuit. cap. 14. num. 7.

Venditor fundi cum pacto de retrovendendo, si fundum illum remittit virtute pacti: cōtenti de retrovendendo eodē pretio, an etiā habere debeat fructus ab emptore interim collectos. cap. 16. num. 1.

Venia ætatis in Lusitano Regno, non impetratur à Rege, sed à iudice dicto desembargador de pazo, cap. 6. sub num. 25.

Verba non sufficiunt, vbi opus est facto. cap. 15. num. 44.

Verbū, debet, necessitate præcisam importare. c. 6. n. 22. & 45.

Verba indefinita, æquipolent vniuersali. cap. 18. num. 1.

Verba sententiæ, debent intelligi, prout sonant, & strictè, neque ad intellectum quem ex lata significatione habere possunt extendere illa conuenit. cap. 18. num. 24.

Verbum requirere rationem, quid importet. cap. 21. num. 23.

Verba legis, si alicui non quadrant, neque etiam quadrat iuris dispositio. cap. 28. num. 7. & 27.

Ver-

Rerum & Sententiarum

- Verba haec, attento quod mihi tribuit ac reddidit veram & rectam rationē quietatione vulgo dicta, finiquito, tutela apposta, quid importent. cap. 40. num. 6.*
- Verba per quae dominus constituitur, recipisse ab administratore omnia bona sibi in administrationem per dominum commissa, quid importent. cap. 40. num. 9.*
- Vestes sericeae, vel deauratae decurionibus pro festiuitate ciuitatis celebranda de publica pecunia concessae, an festiuitate finita, reddi debeant depositario sine maiordomo ciuitatis, ut illas in camera publica recondat. cap. 25. num. 40.*
- Versum illum de proximo facturum praesumimus, qui de lata solutione merces emit, easque viliori pretio de praesenti sibi concessio vendidit. cap. 6. num. 76.*
- Vi, vel blandius aliquem persuadere ad aliquid faciendum, a pari procedit. cap. 19. num. 59.*
- Via oblique, non debet haberi ratio in computatione leucarum, comp. 12. num. 13.*
- Vilantiū societatis, an fides inter ipsos socios facit. c. 11. n. 36.*
- Vilantiū societatis, si penes socium rationem a socio petentem reperiatur, sine contradictione vel protestatione ex eo solo ratio reddita videtur. cap. 11. sub num. 36.*
- Vineam si quis modico etiam tempore incultam reliquit, ex eo solo praesumitur deteriorata & desiccata. cap. 19. nu. 12.*
- Vinum vetus, non debet tutor praebere seruitoribus pupilli si nouum viliori pretio vandatur. cap. 22. num. 63.*
- Vinum si tutor minori suo praestitisse dicatur, quando sit in calculo recipiendum. cap. 22. num. 65.*
- Violentia & impressio semper praesumitur contra dominos erga passallos et subditos praescriptione donatiui allegantes. c. 27. n. 9.*
- Virginem blando sermone ad stuprum persuadens, secuto effectum, an tanquam si vi illa stuprasset puniatur. cap. 19. n. 60.*
- Vitium superueniens tutori vel curatori an illum ab actu administrandi submoueat. cap. 6. num. 13.*
- Vitricus tutor priuigni, si executatus fuerit a priuigno pro dote quam ipsius mater illi tradidit, virtute instrumenti de recepto, an vitricus opponere possit in executione, quod ab ipso exigi non potest donec rationes tutela dispungantur, eo quod matre pupilli inuenta, parcellam dotis a se receptam in libro rationum tutela ascripsit. c. 21. num. 31.*
- Vitricus, an executari, & capi possit: pro reliquis factis uxori, ex administratione tutela filij primi matrimonij, ubi non dato iure filio ad secunda vota migravit. cap. 35. nu. 22.*
- Vivere de vento, quis non praesumitur. cap. 22. num. 2.*
- Vnicotesti an ex partium conuentione credatur.*
- Voluntarium ab initio, ex post facto efficitur necessarium. cap. 6. num. 21. & 44.*
- Voluntas Regia habetur pro causa. cap. 26. num. 26.*
- Votum calculatoris a iudice electi, in contumaciam partis nominare nolentis, si concors sit cum voto calculatoris alterius partis, & a iudice confirmetur, an executioni (semota appellatione) mandari valeat. cap. 33. num. 1.*
- Vox & eius significatum, habent se tanquam materia & forma. cap. 10. sub num. 73.*
- Vusufructuarius finito usufructu, proprietario rationem reddit. cap. 3. num. 13.*
- Vusufructuario, etiam si confessio inuentarij remissa sit, adhuc inuentarium confici debet, & quando hoc locum habeat. cap. 9. num. 48.*
- Vusufructuarius, possessor maioratus, emphyteota, & similes persone, si bona, quibus potitur, non fulsit, coluit, vel reparauit, de damno ex tali negligentia proveniente oneratur, & iuste ex huiusmodi negligentia bona ab ipso abdicantur. cap. 19. num. 8.*
- Vusufructuarius potest mutare in melius fundum, in quo usufructum habet. cap. 19. num. 17.*
- Vusufructus fundi tributarij, si alicui legatus sit, an huiusmodi tributum usufructuario adscribatur. cap. 30. num. 16.*
- Vusufructus, si alicui concedatur in fundo, qui habeat fructus pendentes, & usufructuarius statim fructibus perceptis decussit, an heredibus usufructuarij omnes fructus percepti pertineant. com. 19. num. 1.*
- Vsus rei suae nemini est interdicens. cap. 6. num. 37.*
- Vsurpatores bonorum Regis, vel Reipublice, qualiter puniantur. cap. 42. num. 17.*
- Vsus pascui, si duobus legatus sit, qui sufficiat pro decem equis & unus habet tres equas, alter vero septem, qualiter huius pascui distributio fieri debeat inter hos legatarios. com. 7. n. 3.*
- Vsurae pupillares, & interesse pecunia adulti cessat, si curator statim quod minor effectus est maior viginti quinque annorum protestetur paratum se esse reddere rationem cure a se administratae. cap. 15. num. 31.*
- Vtendo quis iure suo nemini facit iniuriam. comp. 3. num. 5.*
- Vxor, quae mortuo marito, in bonorum retentione permansit, an si postea insistent creditores meriti, illis ratione fructu bonorum mariti reddere debeat. c. 3. nu. 15. & c. 19. sub n. 14.*
- Vxor, si tradiderit in dorem equas vel vaccae inestimatas, ex quibus aliae natae sint, an si tempore dissoluti matrimonij matres mortuae sint, alias ex filiabus in earum loco substituere & restituere debeat. cap. 18. num. 39.*
- Vxor tabellionis, quae usufructuaria bonorum mariti permansit, an sportulas habeat percipere scripturarum, quae ex protocollis exemplantur. cap. 29. num. 6.*
- Vxori, competit priuilegium tacitae hypothecae, in bonis sui mariti, non solum respectu dotis, verum & pro bonis sibi constante matrimonio acquisitis, si maritus ea administravit. c. 39. n. 15.*
- Vxor, medietatem bonorum constante matrimonio acquisitorum, in proprietate statim, quod acquiruntur, retinet. computatione 9. nu. 1. & qualiter hoc sit intelligendum. n. 12.*
- Vxori, qualiter succurratur, marito constante matrimonio ad inopiam vertente. comp. 18. num. 10.*
- Vxori, hodie ex actio dotis competit eo ipso, quod maritus constante matrimonio male vititur substantia sua, com. 18. n. 11.*
- Vxori si dos restituatur constante matrimonio, ex causis, ex quibus restitutio facienda est, dote illa vxor in administratione habere debet, & ex fructibus, quatenus suppetunt onera matrimonij sustinere debet. comp. 18. num. 12.*
- Vxor, quae mortuo marito in retentione bonorum permansit, an heredibus, creditoribus vel legatariis, rationem ex inuentario reddere teneatur. cap. 9. num. 14. & quid de marito vxore superuenienti. ibid.*
- Vxor donando marito, dicitur facere contra naturam sexus. cap. 25. sub num. 62.*

F I N I S.

[Faint, mostly illegible text in the left column, likely a continuation from the previous page.]

[Faint, mostly illegible text in the right column, likely a continuation from the previous page.]

nio, b
44.

F. I. N. I. S.

